II. ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER DİJİTAL YAŞAM KONGRESİ

(II. International Multidisciplinary Digital Life Congress)

20 - 22 MAYIS 2022, GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA

EDİTÖR
PROF. DR. TUNCAY DİLCİ

sonçağ akademi

Kitabın Adı : II. ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER DİJİTAL YAŞAM KONGRESİ
(II. INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY DIGITAL LIFE CONGRESS)
Yayınlandığı Ortam : Elektronik Kitap
Editör : Tuncay DİLCİ

e-ISBN : 978-625-6398-74-0
Yayın No : 1978

© Tüm hakları yazarına aittir. Yazarın izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz. Yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SONÇAĞ AKADEMİ
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67 - GSM / (533) 093 78 64
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 47865

II. ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER DİJİTAL YAŞAM KONGRESİ

(II. International Multidisciplinary Digital Life Congress)

20 - 22 MAYIS 2022, GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA

KONGRE YETKİLİLERİ & KATILIMCILARI

ONUR KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Musa YILDIZ, Gazi Üniversitesi Rektörü

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Tuncay DİLCİ, Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mahmut SELVİ, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Yasin ÜNSAL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK, Gazi Üniversitesi Türkiye Prof.
Dr. Mehmet GÜROL, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Bilal DUMAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Elnara ŞAFİYEVA, Bakü Devlet Üniversitesi Azerbaycan
Prof. Dr. Hayati AKYOL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Serkan KOŞAR, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Oğuzhan GÖRLER, Dokuz Eylül Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Aslıhan Selcen BİNGÖL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mustafa ERSOY, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Sefer DARICI, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mutlu Tahsin ÜSTÜNDAĞ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Ass. Prof. Dr. Nalan KAZAZ, Universiteti of Prizrenit Kosova
Dr. Saadettin AYDIN, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Türkiye
Dr. Neşe YILDIZ, Karabük Üniversitesi Türkiye
Öğr. Gör. Memduh YAĞMUR, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Türkiye

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Rabia SARIKAYA, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hatice BEKİR, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Tolga GÜYER, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Halil İbrahim BÜLBÜL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Mehmet GÜROL, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Burhan AKPINAR, Fırat Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Mehmet YILMAZ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Havva YAMAK, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Musa SARI, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hüseyin AKKUŞ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Bilal DUMAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hayati ÖZTÜRK, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Galip YÜKSEL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Aytekin ALBUZ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Meliha YILMAZ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Devrim ÇAKMAK, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Nail Reshidi, Universiteti i Prishtinës Kosova
Prof. Dr. Yusuf CAN, Uşak Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Vahit İLHAN, Erciyes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Serçin KARATAŞ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ, Bartın Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ali SELÇUK, Erciyes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Oğuz YILDIZ, Erciyes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. M. Nuri GÖMLEKSİZ, Fırat Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Gülgün BANGİR ALPAN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hayati AKYOL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Murat Gürkan GÜLCAN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Necdet KARASU, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ayten KOÇ AYDIN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Necdet HAYTA, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. İsmet ÇETİN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Muhammet KOÇAK, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Hakkı SUÇİN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Perihan YALÇIN, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Paşa Tevfik CEPHE, Gazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Onur KÖKSAL, Torku Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Mehmet EROL, Gaziantep Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Halis Adnan ASLANTAŞ, Osmangazi Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ, Bartın Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Habip ÖZGAN, Gaziantep Üniversitesi Türkiye

Prof. Dr. Nebahat GÖÇERİ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan SEVER, Giresun Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hürmüz KOÇ, 18 Mart Üniversitesi Çanakkale, Türkiye
Prof. Dr. Oğuz KUTLU, Çukurova Üniversitesi Türkiye
Prof. Sayfulina Flera, Kazan Federal Üniversitesi Tataristan
Prof. Dr. Kasım KARAMAN, Erciyes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI, Ege Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Elnara ŞAFİYEVA, Bakü Devlet Üniversitesi Azerbaycan
Prof. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU, Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Behsat ÇİMEN, Erciyes Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Hasan ŞENER, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Banu ALTUNAY, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Bilal ATASOY, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Pınar ŞAFAK, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mutlu Tahsin ÜSTÜNDAĞ, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Oğuzhan GÖRLER, Dokuz Eylül Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Murat ESKİL, Aksaray Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mustafa ÖNDER, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI, Burdur Mehmet Akif Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Ayla YILDIZ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mustafa ERSOY, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Gamze KONUKMAN YAVUZ, Ankara Güzel Sanatlar Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Aslıhan Selcen BİNGÖL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Sefer DARICI, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Sevilay YILDIZ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Gülşah SARI, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN, İnönü Üniversitesi Türkiye
Doç.Dr. Muhammed SALMAN, Kastamonu Üniversitesi Türkiye
Doç.Dr. Tunay KAMER, Kastamonu Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Ahmet Turan ORHAN, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU, Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
Ass. Prof. Dr. Nalan KAZAZ, Universiteti of Prizrenit KOSOVA
Dr. Zsolt DEMETROVİCS, Eötvös Loránd University Hungary
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut ÇİTİL, Gazi Üniversitesi Türkiye
Dr. Faik ELEKBEROV, Azerbaycan
Dr. Cheung YİK-MAN, Stephanie: Oxfam Hong Kong
Dr. Öğr. Üyesi Aysel ARSLAN, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan ERALP Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Arif BAKLA, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÇEKİÇ, Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Dr. Mıng Hung CHU: National Cheng Kung Üniversitesi Tayvan
Dr. Slavka KRASNA: Institute Of Pedagogical Slovak Cumhuriyeti
Dr. Vırgınıya ZHELYAZKOVA: Vuzf Üniversitesi Bulgaristan
Dr. Zıad SAID: College Of The North Atlantic Qatar Üniversitesi, Katar
Dr. Nadzrı Ab GHANI: Universiti Teknologi Mara, Kedah, Malezya
Dr. Öğr. Üyesi İhsan TOPÇU, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hıdır ÖNÜR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türkiye
Dr. Kürşat KARASOLAK, Çukurova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İlker AVŞAR, Gaziantep Üniversitesi

Öğr. Gör. Memduh YAĞMUR, Ömer Halisdemir Üniversitesi
Av. Faruk KARAKAYA
Av. Esengül Lüle DAŞKIN
Eğt. Uzm. Ümit YİĞİT, MEB
Eğt. Uzm. Kemal ÇINAR, MEB
Eğt. Uzm. Çetin ÖZDEMİR, Sivas Teknoloji Üniversitesi
Eğt. Uzm. Aydın ÇAKIR, MEB
Eğt. Uzm. Tolga KARADAŞ, MEB
Uzm. Sağ. Eğt. Gülben ÇAKIR, Sivas Numune Hastanesi
Uzm. Pedagog Yıldız KARAKAYA, Sivas Numune Hastanesi
Uzm. Psk. Aslıhan ER
Uzm. Dr. Yavuz SAYAR Hacettepe Üniversitesi
Uzm. Fatma YILMAZ DURAN, DİBAMDER Genel Başkan Yardımcısı

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Burhan AKPINAR, Harran Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Mehmet GÜROL, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Şükrü ÖZER, Selçuk Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Zakir AVŞAR, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türkiye
Dr. Zekeriya ÇALIŞKAN, İnönü Üniversitesi Türkiye
Uzm. Necip TOPUZ, Yargıtay Üyesi

PANELİSTLER

Prof. Dr. Bilal DUMAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI, Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet KARA, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Zakir Avşar, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

SEKRETERYA

Kübra SANCAK
Cengiz AĞLAR
Tolga KARADAŞ
Aydın ÇAKIR

YAZARLAR

Prof. Dr. Ahmet KARA
Prof. Dr. Demet Hatice SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ
Prof. Dr. Ebru TEMİZ
Prof. Dr. Selin SONER KARA
Prof. Dr. Tuncay DİLCİ
Prof. Ass. Dr. Nalan KAZAZ
Prof. Ass. Luan VARDARI
Doç. Dr. Ayla YILDIZ

Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN
Doç. Dr. Büşra CESUR
Doç. Dr. Dilek BİLGİÇ
Doç. Dr. Elifhan KÖSE ÇAL
Doç. Dr. Hanife Gülhan ORHAN KARSAK
Doç. Dr. Hayal KÖKSAL
Doç. Dr. İsmail ŞAN
Doç. Dr. Merlinda Aluş TOKAT
Doç. Dr. Mustafa ERSOY
Doç. Dr. Nursel YALÇIN
Doç. Dr. Rukiye DİLLİ
Doç. Dr. Sefer DARICI
Doç. Dr. Şahin DOĞAN
Dr. Ayberk GÜÇLÜ
Dr. Dilek KIRNIK
Dr. Fatih Selim ERDAMAR
Dr. İsmail DEMİRBAĞ
Dr. Kürşat KARASOLAK
Dr. Neşe YILDIZ
Dr. Öğr. Üyesi Hande YAĞCAN
Dr. Saadettin AYDIN
Dr. Sebahattin KOÇ
Dr. Suat ÇAPUK
Dr.Hüseyin ABUHANOĞLU
Öğr. Gör. Esra Nur AKPINAR
Öğr. Gör. Murat ARTSIN
Öğr. Gör. Memduh YAĞMUR
Arş. Gör. Behiye CANBAZ
Arş. Gör. Derya KARADENİZ
Arş. Gör. Dr. Buse GÜLER
Arş. Gör. Dr. Hülya ÖZBERK
Arş. Gör. Dr. Sevcan FATA
Arş. Gör. Ecem Türkmen
Arş. Gör. Esranur ÇEVİK YILDIZ
Arş. Gör. Figen YANIK
Arş. Gör. Manolya PARLAS
Arş. Gör. Melih BAŞOĞLU
Arş. Gör. Merve Ayşe BOZKURT
Eğt. Uz. Tolga KARADAŞ
Adil AKKUŞ
Adnan YEŞİL
Afranur ZENGİN
Ahmad Farhad RASULI
Akgün TOKATLI
Anna Belyanina KARACA
Assemgul Maimakova
Aydın ÇAKIR
Aysar GÜLER DEMİR
Barış AKYÜZ

Behiye ATAÇ
Behiye CANBAZ
Berikan KELEPÇE
Bilge BAŞAKÇI ÇALIK
Büşra Begüm EĞRİ
Büşra ÖKSÜZ
Canan AĞA
Cangül AKTAŞ
Ceferova Şebnem
Cengiz AĞLAR
Cumaali KURNAZ
Çağhan TÖNGE
Dardan VUNIQI
Derya KARADENİZ
Dilara ÖZCAN
Edona BERİSHA
Elif GÜR KABUL
Ergün DUR
Eser ÇAPIK
Esra OĞUZ
Eşref GÜLDEMİR
Fikret KONCA
Funda BAKIRCI
Gülce YILMAZ
Kaşif DEMİRTAŞ
Kübra AKKAYA
Kübra SANCAK
Leila ASSADZADEH
Lokman GÜRGEN
Madi Sanatkanuly
Meral SERT
Merve KURT
Muhammet Fatih ALKAYIŞ
Muhiddin Furkan KILIÇ
Murat DAĞ
Murat DEĞİRMENCİ
Murat YALÇINKAYA
Mustafa AYÇİÇEK
Mustafa ŞANLI
Nalan KAZAZ
Nevra YAZICI ÖZDEMİR
Nilhan Kübra AKSOY
Nursel YALÇIN
Oğuzhan UZUN
Onur İNAM
Onur İnan SÖNMEZ
Ozan DEMİRCİ
Remziye AKARSU
Reyhan Mirzağayeva
Rukiye ERSOY

Sadik MALOKU
Sevim MUSTAFA
Songül ÖZDEN
Suat ÇAPUK
Süleyman GÜRSOY
Şener ŞENTÜRK
Şule TETİKER
Tuana GÜNAY
Yusuf Emrah YAMAN
Yücel BERAL
Zehra LÜY
Zeynep GÜLTEKİN

İÇİNDEKİLER

KONGRE YETKİLİLERİ & KATILIMCILARI 1

İÇİNDEKİLER 8

KONGRE PROGRAMI 11

KABUL EDİLEN BİLDİRİLER 18

Ergenlerin Sosyal Ağ Uygulamalarını Kullanma Davranışlarının, Riskli Davranışlardan Sigara, Alkol Kullanımı İle Yakın İlişkilere Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi 18

Topluluk Öğrenimini İle Kredi Kartı Dolandırıcılık Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Analiz 19

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Teknoloji Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Adana İli Örneği) 20

Türkiye Eğitim Öğretim Sistemi Örgün Eğitim Lise Kademesinde Yaşanan Akademik Problemlerin Yönetici, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Belirlenmesi: Nitel Çalışma 21

Üniversite Öğrencilerinin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi 35

Dijital Okuryazarlığın Dijital Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklığına ve Rekreasyon Faydaya Etkisi 36

Arap Ülkelerinde Dijital Bölünme Ve Ekonomik Yansımalarının İncelenmesi 38

Oyun Bağımlılığı Sırasında Ergenlerde Meydana Gelen Psikolojik Özellikler 39

Üniversite Öğrencilerinde Nomofobi İle Okupasyonel Denge, Öz Düzenleme Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 42

Acil Güldürü Programlarında İşlenen Şanlıurfa Yöresi Ağız ve Kültür Özelliklerinin YouTube Aracılığıyla Ulusal ve Uluslararası Boyut Kazanması 52

Öğretmen Adaylarının Çoklu Zihin Tiplerinin ve Özdüzenleyici Öğrenmelerinin İnternet Bağımlılıklarına Etkisi 60

Öğretmen Adaylarının Ders Dışı Çalışma Alışkanlıkları ve Duygu Düzenlemelerinin İnternet Bağımlılıklarına Etkisi 61

Öğretmen Adaylarının Dijital İyi Oluş Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi 62

Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Sosyal Özyeterliklerine Etkisi 63

Dijital Bağımlılığın Değerlerimiz Üzerindeki Etkileri 64

Dijital Bağımlılığın Çocuklara Etkisi 65

Dijital Ekonomide Kripto Para 66

Dijital Ekonominin Etkileşim Yapısının Çemrimiçi Müzayedeler Üzerinden İrdelenmesi 76

Dijital Etik 78

Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Yönelik Algılarının Belirlenmesi 79

Halk Eğitim Merkezi Usta Öğreticilerinin Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi 80

Dijitalizm Ekseninde Realizm ve Eğitim 80

Dijitalleşme Ve Müzik Konulu Araştırmalar 81
Dijitalleşme, Kültür Ve Çizgi Film Üçgeninde Değer Üretimi 94
Dijital Medya Ve İslami Feminizm İlişkisi: Türkiye Örneği Olarak Reçel Blog 106
Proje Bazlı Dijital Etkileşimle Eğitimi Sınıftan Topluma Taşımak 108
Yaşlı Bireylerin Çevrimiçi Öğrenmeye Ve Yapay Zekaya Uyumunun İncelenmesi 114
Ergenlerin Sapkın Davranış Şekilleri Ve Açıklamalarına Farklı Bilimsel Yaklaşımlar 115
Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıklarının Eğitim-Dijital Etkileşim Bağlamında Değerlendirilmesi 121
Göçmen Öğrencilerin Akademik Başarı Engelleri 132
Günümüz Müzelerinde Matematik Öğretiminin Sanal-Dijital Müzelere Yolculuğu 133
Kripto Paranın E-Ticaret Üzerindeki Etkisi 150
“Kutup Bilim Üssü Oyunu” Kutup Bilimleri Farkındalığını Geliştirmede Mobil Oyunun Etkisi 151
Prizren Şehrinde Danışanlara Pandemi Sürecinde Dıjıtal Ortamda Yapılan Danışmanlık Sırasında Uygulanan Covid – 19 Merhmamet Ölçeği Analizlerinin İncelenmesi 151
Digitalization Of Drug Propaganda And Ways To Combat It 152
Medya Okuryazarlığı Dersi Ve İletişim Fakültesi Mezunları 153
Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya (Tiktok) Kullanımı Üzerine Betimsel Bir Araştırma 154
Öğretmen Mesleki Gelişiminde Teknoloji Kullanımı 155
Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Öyküleme Kullanımına İlişkin Görüşleri 156
Siber Zorbalığı Önleme Ve Mücadele Faaliyetlerinin İncelenmesi 163
Sosyal Medya Uygulamalarının Turizm Destinasyon Markalaşması Üzerine Etkisi: Datça Örneği 171
Türkçe Eğitiminde Yaygın Olarak Kullanılan Web 2.0 Araçları Üzerine Bir İnceleme 172
Türkiye’de Elektronik Portfolyo Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi: Bir Meta-Sentez Çalışması 178
Sanal Para ve Para Politikası 179
Yapılandırmacı Yaklaşımla Uygulanan Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Online Dersinin Öğrencilerin Memnuniyetine Etkisi 181
Arapça Öğretimine Yönelik Eba Ve Diğer Dijital İçeriklerin İncelenmesi 184
Aile Ortamı Ve Televizyon 185
Acil Uzaktan Öğretim Uygulamalarında Türkiye Ve İran Örneklerinin Karşılaştırılması 186
Vatandaşların Kosova'dan Göç Etme Nedenlerinin Belirlenmesi 188
Kosova Cumhuriyetine Odaklanan Dijitalleşme Döneminde Bir Olay (Fenomen) Olarak Göç 189
Devlet Yönetiminde Dijitalleşmenin Önemi 190
Gebe Sağlığı Ve Dijitalleşme 191
Web’in 3.0’a Yolculuğu Ve Sonrası 192

Türkiye'de 2020 Yılına Kadar Siber Zorbalık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi 194

Oftalmolojik Görüntü Ve Verilerde Blok Zincir Uygulamaları 209

Çocuk Sağlığı ve Dijitalleşme 210

Görsel Sanatlar Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı Neden Gerekli 211

Okul Öncesi Dönem Çocuğuna Sahip Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusuna İlişkin Görüşleri 212

Türk Z Kuşağının Ahlaki Gelişim Düzeyinin Sanal Ve Dijital Teknolojiler Bağlamında Değerlendirilmesi 213

Dijitalleşmenin Kök Değerlerimiz Üzerine Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri 221

Teletıp Uygulamalarını Bekleyen Güçlükler 222

Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi 224

Lise Öğrencilerinin(9-12. Sınıf) Analitik Düşünme Becerileri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 232

Dijital Sağlık Uygulamaları 233

Karabağ'ın kapanmayan cephesi: Propaganda 234

Okul Öncesi Hikâye Kitaplarındaki Çevre İle İlgili İfadelerin İncelenmesi 234

Öğretmen Adaylarının Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği 234

Covid-19 Sürecindeki Dijital Temas Boyutunun İncelenmesi 235

II. ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER DİJİTAL YAŞAM KONGRESİ

(II. International Multidisciplinary Digital Life Congress)

20 - 22 MAYIS 2022, GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA

KONGRE PROGRAMI

KONGRE AÇILIŞ:

20 MAYIS 2022 | CUMA GÜNÜ | SAAT 14:00 - 15:00
Mimar Kemalettin Konferans Salonu, Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası

PANEL:

20 MAYIS 2022 | CUMA GÜNÜ | SAAT 15:15 - 16:15
Mimar Kemalettin Konferans Salonu, Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası

YÜZ YÜZE OTURUMLAR:

20 MAYIS 2022 | CUMA GÜNÜ | SAAT 16:30 - 18.00

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ | MÜZİK SALONU | 101 - 102 - 103 - 201 - 202 - 203

I. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN	
KATILIMCI	KONU
Mustafa Ayçiçek	Dijital Ekonomide Kripto Para
Dr. Sebahattin Koç	Sanal Para ve Para Politikası
Doç. Dr. İsmail Şan & Doç. Dr. H. Gülhan Orhan Karsak & Arş. Gör. Derya Karadeniz & Prof. Dr. Ahmet Kara	Öğretmen Adaylarının Dijital İyi Oluş Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi
Eser Çapık	Arap Ülkelerinde Dijital Bölünme ve Ekonomik Yansımaların İncelenmesi
Prof. Dr. Muhammet Fatih Alkayış	Acil Güldürü Programlarında İşlenen Şanlıurfa Yöresi Ağız ve Kültür Özelliklerinin YouTube Aracılığıyla Ulusal ve Uluslararası Boyut Kazanması

II. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet GÜROL	
KATILIMCI	KONU
Eğt. Uzm. Tolga Karadaş	Türkiye Eğitim Öğretim Sistemi Örgün Eğitim Lise Kademesinde Yaşanan Akademik Problemlerin Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Belirlenmesi: Nitel Çalışma
Dr. Kürşat Karasolak	Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Teknoloji Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Adana İli Örneği)
Dr. Suat Çapuk & Berikan Kelepçe	Arapça Öğretimine Yönelik EBA ve Diğer Dijital İçeriklerin İncelenmesi
Adnan Yeşil	Dijitalleşmenin Kök Değerlerimiz Üzerine Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri
Dr. Aysel Arslan	Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Yönelik Algılarının Belirlenmesi

III. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mustafa ERSOY	
KATILIMCI	KONU
Dr. Aysel Arslan	Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Sosyal Özyeterliklerine Etkisi
Arş. Gör. Ecem Türkmen	Dijital Okuryazarlığın Dijital Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklığına ve Rekreasyon Faydaya Etkisi
Doç. Dr. Şahin Doğan	Dijital Bağımlılığın Çocuklara Etkisi
Rukiye Özcan & Afranur Zengin & Dilara Özcan & Nilhan Kübra Aksoy	"Kutup Bilim Üssü Oyunu" Kutup Bilimleri Farkındalığını Geliştirmede Mobil Oyunun Etkisi
Ergün Dur	Dijital Bağımlılığın Değerlerimiz Üzerindeki Etkileri
Büşra Begüm Eğri & Doç. Dr. Nursel Yalçın	Türkiye'de 2020 Yılına Kadar Siber Zorbalık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi

IV. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet KARA	
KATILIMCI	KONU

Dr. Ayberk Güçlü	Sosyal Medya Uygulamalarının Turizm Destinasyon Markalaşması Üzerine Etkisi: Datça Örneği
Doç. Dr. İsmail Şan & Doç. Dr. H. Gülhan Orhan Karsak	Öğretmen Adaylarının Çoklu Zihin Tiplerinin ve Özdüzenleyici Öğrenmelerinin İnternet Bağımlılıklarına Etkisi
Prof. Dr. Tuncay Dilci & Cengiz Ağlar & Aysar Demir	Dijitalleşme, Kültür ve Çizgi Film Üçgeninde Değer Üretimi
Öğr. Gör. Murat Artsın	Acil Uzaktan Öğretim Uygulamalarında Türkiye ve İran Örneklerinin Karşılaştırılması
Şule Tetiker & Doç. Dr. Mustafa Ersoy	Okul Öncesi Hikâye Kitaplarındaki Çevre İle İlgili İfadelerin İncelenmesi

V. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bilal DUMAN	
KATILIMCI	KONU
Prof. Dr. Ebru Temiz & Gülce Yılmaz	Dijitalleşme ve Müzik Konulu Araştırmalar
Canan Ağa & Tuana Günay	Öğretmen Mesleki Gelişiminde Teknoloji Kullanımı
Mustafa Şanlı & Murat Artsın	Türkiye'de Elektronik Portfolyo Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi: Bir Meta-Sentez Çalışması
Dr. Suat Çapuk & Kübra Akkaya	Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi
Prof. Dr. Tuncay Dilci & Aydın Çakır & Anna Belyanina Karaca & Kübra Sancak	Aile Ortamı ve Televizyon
Kübra Sancak	Covid-19 Sürecindeki Dijital Temas Boyutunun İncelenmesi
Doç. Dr. Sefer Darıcı & Dr. İsmail Demirbağ	Karabağ'ın kapanmayan cephesi: Propaganda

ÇEVRİM İÇİ OTURUMLAR

21 MAYIS 2022 | CUMARTESİ GÜNÜ | SAAT 09:45 - 11:00

I. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aslıhan SERCEN	
KATILIMCI	KONU
Dilek Kırnık	Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Öyküleme Kullanımına İlişkin Görüşleri
Akgün Tokatlı & Zeynep Gültekin	Dijital Ekonominin Etkileşim Yapısının

	Çevrim içi Müzayedeler Üzerinden İrdelenmesi
Ozan Demirci & Remziye Akarsu	Üniversite Öğrencilerinde Nomofobi ile Okupasyonel Denge, Öz Düzenleme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Assemgul Mainakova	Digital society and the morality of student youth
Merve Kurt & Doç. Dr. Büşra Cesur	Çocuk Sağlığı ve Dijitalleşme

II. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mutlu Tahsin ÜSTÜNDAĞ	
KATILIMCI	KONU
Madi Sanatkanuly	Digitalization of Drug Propaganda and Ways To Combat It
Tolga Karadaş & Yusuf Emrah Yaman	Göçmen Öğrencilerin Akademik Başarı Engelleri
Lokman Gürgen & Prof. Dr. Tuncay Dilci & Dr. Saadettin Aydın	Dijitalizm Ekseninde Realizm ve Eğitim
Ahmad Farhad Rasuli & Dr. Neşe Yıldız	Kripto Paranın E-Ticaret Üzerindeki Etkisi
Esra Oğuz & Çaghan Tönge & Muhiddin Furkan Kılıç & Onur İnam	Oftalmolojik Görüntü ve Verilerde Blok Zincir Uygulamaları

III. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Rabia SAKARYA	
KATILIMCI	KONU
Büşra Öksüz & Şener Şentürk & Murat Yalçınkaya & Kaşif Demirtaş	Halk Eğitim Merkezi Usta Öğreticilerinin Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi
Nevra Yazıcı Özdemir & Doç. Dr. Bahadır Köksalan	Üniversite Öğrencilerinin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Doç. Dr. Hayal Köksal	Proje Bazlı Dijital Etkileşimle Eğitimi Sınıftan Topluma Taşımak
Dr. Hüseyin Abuhanoğlu	Teletıp Uygulamalarını Bekleyen Güçlükler
Murat Dağ & Oğuzhan Uzun	Türkçe Eğitiminde Yaygın Olarak Kullanılan Web 2.0 Araçları Üzerine Bir İnceleme

IV. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hatice BEKİR	
KATILIMCI	KONU

Arş. Gör. Merve Ayşe Bozkurt & Doç. Dr. Büşra Cesur	Gebe Sağlığı ve Dijitalleşme
Barış Akyüz & Prof. Dr. Selin Soner Kara	Topluluk Öğrenimi İle Kredi Kartı Dolandırıcılık Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Analiz
Reyhan Mirzaghayeva	Ergenlerin Sapkın Davranış Şekilleri ve Açıklamalarına Farklı Bilimsel Yaklaşımlar
Nalan Kazaz & Sevim Mustafa & Sadik Maliki & Edona Berisha	Migracioni si fenomen ne epoken e digjitalizimit me fokus Republika e Kosovës
Adil Akkuş & Dr. Neşe Yıldız	Dijital Etik

ÇEVRİM İÇİ OTURUMLAR

21 MAYIS 2022 | CUMARTESİ GÜNÜ | SAAT 11:15 - 12:30

I. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN	
KATILIMCI	KONU
Arş. Gör. Esranur Çevik Yıldız & Doç. Dr. Büşra Cesur	Dijital Sağlık Uygulamaları
Shebnem Ceferova	Oyun Bağımlılığı Sırasında Ergenlerde Meydana Gelen Psikolojik Özellikler
Doç. Dr. Meral Sert	Ergenlerin Sosyal Ağ Uygulamalarını Kullanma Davranışlarının, Riskli Davranışlardan Sigara, Alkol Kullanımı İle Yakın İlişkilere Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi

II. OTURUM - Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hüseyin AKKUŞ	
KATILIMCI	KONU
Behiye Ataç	Günümüz Müzelerinde Matematik Öğretiminin Sanal-Dijital Müzelere Yolculuğu
Prof. Ass. Dr. Nalan Kazaz & Prof. Ass. Luan Vardari	Prizren Şehrinde Danışanlara Pandemi Sürecinde Dijital Ortamda Yapılan Danışmanlık Sırasında Uygulanan Covid-19 Merhmamet Ölçeği Analizlerinin İncelenmesi
Oğuzhan Yıldız	Türkçe Eğitiminde Yaygın Olarak Kullanılan Web 2.0 Araçları Üzerine Bir İnceleme

Cangül Aktaş & Doç. Dr. Ayla Yıldız	Okul Öncesi Dönem Çocuğuna Sahip Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusuna İlişkin Görüşleri

III. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Sefer DARICI	
KATILIMCI	KONU
Dardan Vuniqi & Blerta Hajra & Fiona Kabashi	Rndësia E Digjitalizimit Në Administraten Shtetërore
Nalan Kazaz & Sevim Mustafa & Sadik Maliki & Edona Berisha	Migracioni si fenomen ne epoken e digjitalizimit me fokus Republika e Kosovës
Ögr. Gör. Memduh Yağmur	Medya Okuryazarlığı Dersi ve İletişim Fakültesi Mezunları
Doç. Dr. Rukiye Dilli	Görsel Sanatlar Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı Neden Gerekli
Songül ÖZDEN & Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN	Web'in 3.0'a Yolculuğu ve Sonrası

IV. OTURUM - Oturum Başkanı: Doç. Dr. Serkan KOŞAR	
KATILIMCI	KONU
Mustafa Şanlı & Murat Artsın	Türkiye'de Elektronik Portfolyo Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi: Bir Meta-Sentez Çalışması
Dr. Fatih Selim Erdamar & Öğr. Gör. Esra Nur Akpınar	Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıklarının Eğitim Dijital Etkileşim Bağlamında Değerlendirilmesi
Barış Akyüz & Prof. Dr. Selin Soner Kara	Topluluk Öğrenimi İle Kredi Kartı Dolandırıcılık Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Analiz
Murat Değirmenci & Doç. Dr. Bahadır Köksalan	Lise Öğrencilerinin(9-12. Sınıf) Analitik Düşünme Becerileri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

V. OTURUM - Oturum Başkanı: Dr. Kürşat KARASOLAK	
KATILIMCI	KONU
Dr. Hande Yağcan	Yapılandırmacı Yaklaşımla Uygulanan Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Online Dersinin Öğrencilerin Memnuniyetine Etkisi
Elif Gür Kabul & Bilge Başakçı Çalık & Süleyman Gürsoy	Yaşlı Bireylerin Çevrim İçi Öğrenmeye ve Yapay Zekâya Uyumunun İncelenmesi

Fikret Konca & Yücel Beral & Onur İnan Sönmez	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya (TikTok) Kullanımı Üzerine Betimsel Bir Araştırma
Eşref Güldemir	Öğretmen Adaylarının Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği
Cumaali Kurnaz	Türk Z Kuşağının Ahlaki Gelişim Düzeyinin Sanal ve Dijital Teknolojiler Bağlamında Değerlendirilmesi

II. ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER
DİJİTAL YAŞAM KONGRESİ
(II. International Multidisciplinary Digital Life Congress)

20 - 22 MAYIS 2022, GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA

KABUL EDİLEN BİLDİRİLER

Ergenlerin Sosyal Ağ Uygulamalarını Kullanma Davranışlarının, Riskli Davranışlardan Sigara, Alkol Kullanımı İle Yakın İlişkilere Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi

*Meral SERT

ÖZ

Ergenler de yetişkinler gibi duygusal, sosyal gelişim ihtiyaçlarını bilişim teknolojinin araçları ile gidermeye başlamışlardır. Ergenler, sosyal uygulamaları aracılığıyla akranları ile daha kolaylıkla iletişim kurarak, kendi yaşam dinamiklerine farklı bakış açıları kazanabilmekte ya da problemleri ile baş edebilmek için farklı yöntemleri öğrenebilmektedir. Bununla birlikte ergenlik döneminin omnipotant özellikleri ve gelişimsel problemleri ise ergenlerin riskli davranışlara eğilimlerini arttırabileceği gibi bu uygulamalara ilişkin gerekli güvenlik tedbirlerini, almalarını engelleyebilmektedir. Bu durum özellikle sağlığı tehdit eden davranışlar açısından sigara, alkol kullanımı ile yakın ilişkilerin başlatılması ve yönetilebilmesine yönelik denetim davranışları açısından daha fazla risk teşkil edebilmektedir. Bu dinamikler doğrultusunda bu araştırma, ergenlerin sosyal ağ uygulamaları kullanma davranışlarının, riskli davranışlardan sigara, alkol kullanımı ile yakın ilişkilere karşı tutumları üzerinde etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri, İstanbul ili devlet liseleri 9.,10.,11. Sınıflarında okumakta olan 2150 öğrenciye, riskli davranışlara yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanan kategorik sorulardan oluşan kişisel bilgi formu uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmanın verileri SPSS 22 programında lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre interneti iş, okul ve bilgi edinmek için kullanma durumunun ($B=-0,311$, $p<0,05$) sigara içme davranışını arttırmaktadır. Sosyal ağlarda tanımadığı insanların hiçbirini ($B=0,342$, $p<0,05$) ya da azını ($B=0,324$, $p<0,05$) arkadaş olarak eklememesinin alkol kullanımını azalttığını, alkol kullanımının sadece tanıdığı insanlarla arkadaşlık kurması durumunda ise daha da azaldığına dikkat çekmektedir. Ayrıca herkes ile kişisel bilgilerini paylaşma düzeyinin ($B=-0,159$, $p<0,05$) alkol kullanmayı arttırdığı bulunmuştur. Araştırmada gençlerin aile içi ilişkilerine yönelik bilgiler de elde edilmiş, aile içi yakın ilişkinin sigara, alkol kullanımı ve yakın ilişki düzeylerini farklılaştırdığı görülmüştür.

The İmpact Of Adolescents' Behavior Of Using Social Networking Applications On Their Attitudes Towards Risky Behaviors Such As Smoking And Alcohol Use And Close Relationships

Abstract

Teenagers have started to meet their emotional and social development needs with the tools of information technology like adults. Teenagers can gain different viewpoints on their life dynamics or learn different methods to cope with their problems by communicating more easily with their compeers via social applications. Besides, the omnipotent characteristics and developmental problems of the adolescence period may increase the tendency of teenagers to risky the necessary safety measures regarding these applications. This situation may

constitute also a greater risk in the sense of cigarette and alcohol use, especially in terms of health-threatening behaviors, and supervisory behaviors for initiating and managing close relationships. In line with these dynamics, this research purposed to peruse the impacts of adolescents' social networking applications usage behaviors on their attitudes towards risky behaviors such as smoking, alcohol use, and close relationships. The data of the research were acquired by applying a personal information form composed of categorical questions prepared by the researcher for risky behaviors to 2150 students studying in the 9th, 10th, and 11th grades of public schools in Istanbul province. The data of the research were analyzed using the logistic regression method in the SPSS 22 program. According to the findings, using the internet for work, school, and obtaining information (B=-0.311, p<0.05) increases smoking behavior, by not adding any friends on social networks (B=0.342, p<0.05) reduces alcohol use (B=0.324), p<0.05), using alcohol decreases even more when making friends with only familiar people draws attention. It also showed that the level of sharing personal information with everyone (B=-0.159, p<0.05) increased alcohol use. Using the Internet for conversation and chat (B=0.272, p<0.05), and for work, school, and information (B=0ç449, p<0.05) reduces staying in close relationships. Using the internet for work, school, and information purposes reduces more. The obtained findings for close relationships indicate that establishing a relationship 1-
2 times with a person met on the internet (B=0.435, p<0.05) enhanced having close relationships, and the frequency of seeing the social media post by the family all the time (B=0.257, p<0.05) indicated that it decreased having close relationships. Moreover, the level of feeling to be safe (B=0.166, p<0.05) has been found that reduces having close relationships.

Topluluk Öğrenimini İle Kredi Kartı Dolandırıcılık Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Analiz

*Barış AKYÜZ
*Prof. Dr. Selin SONER KARA

ÖZ
Kredi kartı hırsızlık vakalarını önleme çalışmaları giderek artan kart kullanım sayılarına bağlı olarak önemini sürdürmeye devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, kredi kartı müşterilerine ait işlemleri analiz ederek çok sayıda normal işlemin arasından az sayıdaki hırsızlık işlemlerini doğru tespit etmeyi sağlayan etkin tahmin modelini oluşturmaktır. Bu amaçla literatürde sıklıkla tercih edilen Makine Öğrenmesi algoritmaları kullanılarak veri hazırlığından tahmin modeli oluşturmaya, performans parametresi seçiminden model gruplamaya kadar farklı uygulama adımları ele alınmıştır. Öncelikle işlem verisini hazırlamak ve başlangıç noktasını görmek amacıyla bir baz tahmin modeli üretilmiştir. Böylece öğrenme verisinde farklı gözlem boyutu sayısı ve hırsızlık oranı değerlerinin test verisindeki tahmin sonuçlarına etkisi baz model aracılığıyla test edilerek ortaya çıkarılmıştır. Tahmin sonuçlarını yorumlamak amacıyla, problemin gözlem dengesizliğine uygun olduğundan dolayı F1 skoru değeri birincil performans göstergesi olarak belirlenmiştir. Sonrasında uygulama verisine ait müşteri numarası, harcama tutarı, işlem tarihi gibi temel özellikler kullanılarak haftalık, aylık gibi çeşitli periyotları kapsayan müşteri ve iş yeri bazlı yardımcı özellikler üretilmiştir. Üretilen yardımcı özelliklerin ardından literatürde öne çıkan makine öğrenmesi algoritmaları sınıflandırma tahmini amacıyla önce teker teker kullanılmış, ardından tahmin sonuçları incelendikten sonra önerilen risk algısı bazlı seçim kriterine göre üç farklı şekilde gruplama için seçim yapılmıştır. Seçilen tekil tahmin modellerinin gruplanması ise çeşitli yollarla yapılmıştır. İyimser, kötümser, ortalama gibi temel yaklaşımlara ek olarak ağırlıklı ortalama, uzlaşma (Hurwicz kriteri), yumuşak oylama (soft voting), üst katman öğrenme gibi ek yaklaşımlar değerlendirilmiştir. Gruplanmış modellerin tekil modeller ile elde edilen başarı seviyesini arttırdığı görülmüştür. Devamında hem tekil hem de grup modellerde ikili sınıflandırma varsayılan tahmin eşik düzeyi

0.5 değerinin değişimine göre değişen tahmin sonuçları karşılaştırılmıştır. Sonuçta, baz modelden itibaren %47 düzeyinde ölçülen F1 değeri, tekil model uygulamaları sonrasında %77'ye, gruplama ve eşik değer uygulamaları ile %80'e yükseltilmiştir. Bu uygulama kapsamında son olarak, F1 skoru haricinde daha yüksek Belirlilik veya Kesinlik değerlerini amaçlayan farklı yaklaşımlar için alternatif modeller önerilmiştir.
Anahtar Sözcükler: Makine Öğrenmesi, Kredi Kartı Hırsızlık Tespiti, Sınıflandırma.

Credıt Card Fraud Detectıon Usıng Ensemble Learnıng: A Comparatıve Analysıs

Abstract
Prevention of credit card fraud cases continues to be important due to the increasing number of card usage. The aim of this study is to create an effective classification model that enables to accurately detect a small number of fraud transactions among a large number of normal transactions by analyzing the transactions of customers. For this purpose, different application steps like data preparation, model training, selection of performance parameters and ensemble models are discussed by using preferred Machine Learning algorithms in the literature. First of all, a base classification model is created to prepare the transaction dataset properly and to specify the starting point of the study. Furthermore, the effect of the number of different observation sizes and fraud rates of the training data was investigated by testing through the base model. Test results of using different sizes and fraud rates in training data was revealed with the help of the base model. Since it is compatible with the class imbalance problem, F1 score is selected as the primary performance indicator in order to evaluate the classification results. Then, additional periodic customer and merchant-based features are created by using the basic features from the application data such as customer number, merchant number or transaction amount. Thus, the most popular machine learning algorithms are used individually and then three different ensembles are selected according to the new proposed risk appetite-based selection criteria. Also, the ensemble models are prepared with various ways. In addition to the basic approaches such as optimistic, pessimistic and average methods, additional approaches such as weighted average, realism (Hurwicz criterion), soft voting and top layer models are also used. It has been observed that ensemble models are increased the success of individual models. Afterwards, default prediction threshold level 0.5 is changed in both individual and ensemble models and the results are compared. In conclusion, the initial F1 score which is measured 47% with the base model is increased to 77% after the individual model applications then also reached to 80% with the ensemble and threshold level applications. In addition, alternative classification models have been proposed for alternative evaluation approaches which aim higher Recall or Precision.
Keywords: machine learning, credit card fraud detection, classification

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Teknoloji Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Adana İli Örneği)

*Dr. Kürşat KARASOLAK

ÖZ
Bu araştırmanın temel amacı, Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerinin görüşlerine göre eğitim teknolojileri yeterlilik düzeylerini belirlemektir. Ayrıca araştırmada, Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerinin eğitim teknolojisi yeterliliklerine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerinin kullandıkları alternatif eğitim teknolojilerinin neler olduğu da belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel yöntemde tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 öğretim yılında Adana ilinin dört ilçesindeki dört ortaokul ve dört lisede görev yapan 87 öğretmen oluşturmuş, veriler yarı

yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmacının ön yargılarını en aza indirmek, verilerin güvenirlik ve geçerliğini artırmak için görüşmeler sırasında ses kaydı kullanılması önerildiğinden tüm görüşmeler ses alma cihazı ile kaydedilmiştir. Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşme kayıtlarının dökümü yapılmış ve ses kayıtları ile karşılaştırılmıştır. Görüşme formlarının ses kayıtları ile karşılaştırılması sonucunda görüşme formunda eksiklikler varsa düzeltilmiştir. Düzeltmeler sonucunda 47 sayfalık ham veri metinleri elde edilmiştir. Bulgular içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, sonuçları raporlaştırılmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS-22 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) istatistik programı kullanılmıştır. Ayrıca, Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerinin eğitim teknolojileri yeterlilik düzeylerine yönelik tanımlayıcı istatistikler (minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma) hesaplanmıştır. Cinsiyet değişkenine ilişkin yapılan incelemelerde bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Eğitim Teknolojileri, Beden Eğitimi ve Spor

Physical Education and Sports Teachers' Views on Their Technological Competencies A Case of Adana Province

Abstract
The main purpose of this study is to determine the levels of physical education and sports teachers' competencies in educational technologies from their points of view. Moreover, in the study, it was tried to reveal whether there was a significant difference between physical education and sports teachers' views on their competencies in educational technologies and their genders and what alternative educational technologies were used by physical education and sports teachers. The study group of this research, which was designed as a descriptive trial, consisted of 87 teachers working in four secondary schools and four high schools in four districts of Adana province in the 2021-2022 academic year, and the data were collected via semi-structured interview forms. All interviews were recorded with a voice recorder since it was recommended to use a voice recorder during interviews to minimize the prejudices of the researcher and increase the reliability and validity of the data. The records of the interviews with teachers were transcribed, and transcriptions were compared with the audio records. As a result of comparing the interview forms with the audio records, missing data in the interview forms were completed, if there were any. As a result of the completions, 47 pages of raw data texts were obtained. The findings were analyzed with the content analysis method, and the results were reported. SPSS-22 (Statistical Package for Social Sciences) statistical software was used to analyze the collected data. Furthermore, descriptive statistics (minimum value, maximum value, arithmetic mean and standard deviation) regarding the levels of physical education and sports teachers' competencies in educational technologies were calculated. The independent groups t-test was applied in the examinations of the gender variable.
Keywords: Educational Technologies, Physical Education and Sports

Türkiye Eğitim Öğretim Sistemi Örgün Eğitim Lise Kademesinde Yaşanan Akademik Problemlerin Yönetici, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Belirlenmesi: Nitel Çalışma

*Eğt. Uz. Tolga KARADAŞ

ÖZ
Günümüz çağdaş eğitim anlayışı ve eğitim sisteminin temel aldığı, eğitim felsefesi gereğince birtakım yenilikler Türkiye Eğitim Sistemine entegre edilmek istenmiştir. İlerlemeci eğitim anlayışıyla Teoride ilerlemeci eğitim anlayışıyla fakat uygulamada geleneksel yaklaşımla eğitim-öğretime hizmet eden okullarımızda problemlerin nüksetmesi kaçınılmaz olmuştur.

Özellikle dijitalliğin yoğun yaşandığı günümüzde pragmatizmi daha çok benimseyen ve Z kuşağı olarak isimlendirilen lise öğrencileri için problem veya problemler olarak belirlenen durumların varlığı hissedilmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın amacı, Türkiye Eğitim Sistemi örgün eğitim lise kademesinde yaşanan problemleri yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre belirlemektir. Çalışmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanacak yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanacaktır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilecektir. Lise kademesi eğitim-öğretim sürecinde yaşanan problemlerin ortaya çıkarılmasını amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülecektir. Veri toplamak için yönetici, öğretmen ve öğrenciler için ayrı görüşme formları oluşturulacak ve elde edilen veriler, Maxqda Nitel Veri Analiz Programı yardımıyla çözümlenecek ve sonuçlara göre öneriler üretilecektir.
Anahtar Kelimeler: Eğitim-Öğretim, Lise, Problem

Determınatıon Of Academıc Problems Experıenced At The Formal Educatıon Hıgh School Level Of The Turkısh Educatıon System Accordıng To The Opınıons Of Admınıstrators, Teachers, And Students

ABSTRACT
According to the educational philosophy, which is based on today's modern understanding of education and the education system, it was intended to integrate several innovations into the Turkish Education System. The recurrence of problems has been inevitable in our schools, which serve education with a progressive education approach and a progressive education approach in theory, but with a traditional approach in practice. Especially nowadays, when digitalization is intense, it is felt that there are situations that are determined as problems or problems for high school students who adopt pragmatism more and are called generation Z. For this reason, the purpose of this study is to determine the problems experienced at the formal education high school level of the Turkish Education System according to the opinions of administrators, teachers, and students. In the study, the data will be collected through a semi-structured interview form to be prepared by the researcher. The data obtained in the research will be analyzed by the content analysis method. This study, which aims to reveal the problems experienced in the secondary school education process, will be carried out with the phenomenology pattern, a qualitative research method. To collect data, separate interview forms will be created for administrators, teachers, and students, and the data obtained will be analyzed with the help of the Maxqda Qualitative Data Analysis Program and suggestions will be generated according to the results.
Key: Education, High School, Problem

GİRİŞ

Teknoloji çağını yaşadığımız bu dönemde Türkiye eğitim kurumlarında, üniversitelere giriş için yapılan sınav sonuçları ve uluslararası öğrenci değerlendirme raporlarına bakılarak liselerde akademik başarı kavramının önemini kaybettiği anlaşılmaktadır. 2009, 2012 ve 2015 PISA raporları incelendiğinde Türkiye'nin ülke ortalama sonuçlarının 2009 da 65 ülke arasında 42. sırada; 2012 de 65 ülke de 43 ve 2015 yılında 72 ülke arasında 54. Sırada yer aldığı görülmektedir. Bu rapora göre Türkiye PISA sonuçlarına göre akademik başarı ve temel dersler okuryazarlığında üç dönemde de OECD ülkeleri arasında ortalamanın gerisinde kaldığı aynı zamanda, 2009'dan 2015'e kadar da başarı oranının gerilemekte olduğu görülmektedir.

PISA raporlarına göre fen okuryazarlığı ortalamalarında en çok başarı fen liseleri öğrencileri tarafından sergilenmiştir. Sosyal Bilimler Liseleri, Fen Liselerine yakın başarı sergileyerek varlığını göstermektedir. Fakat Türkiye'deki Anadolu Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Güzel

Sanatlar Lisesi, Mesleki Teknik Anadolu Lisesi ve Çok Programlı Anadolu Liseleri ortalama puan aralığı 410 seviyelerindedir ve bu puan ortalamanın çok altında kaldığını göstermektedir. Bu puanlara ve ortalamalara bakılarak Türkiye'deki liselerde akademik başarısızlık varlığından söz etmek mümkündür.

Temel Yeterlilik Testi (TYT) ve Alan Yeterlilik Testi (AYT) gibi ulusal düzeyde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarından yapılan sınav sonuçlarında net ortalamalarının çok düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. 2021 yılında yapılan TYT sınavında adayların yüzde 68'i 150 baraj puanını geçebilmiştir. AYT sınavında ise adayların yüzde 42,85'i 180 baraj puanını geçebilme başarısı göstermiştir. Aynı yıl uygulanan Yabancı Dil Testi (YDT) 180 baraj puanını adayların yüzde 80,68'sı geçebilmiştir. TYT sınavında; 40 Türkçe soruda 18,738 net ortalama, sosyal bilimlerde 20 soruda 8,574 net ortalama, temel matematik 40 soruda 5,546 net ortalama ve fen bilimleri 20 soruda 3,796 net ortalama sayılarına ulaşılmıştır. TYT sınavı sonuçlarına göre matematik ve fen bilimlerinde ortalamalarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Aynı yıl uygulanan AYT sınavında ortalamalar; Türk Dili ve Edebiyatı 24 soruda 5,932, Tarih-1 10 soruda 1,777, Coğrafya-1 6 soruda 2,147, Tarih-2 11 soruda 1,092, Coğrafya-2 11 soruda 2,707, Felsefe 12 soruda 1,792, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi testinde 6 soruda 1,537, Matematik testi 40 soruda 5,294, Fizik testi 14 soruda 1,564, Kimya testi 13 soruda 1,991 ve Biyoloji testi 13 soruda 2,502 olarak belirlenmiştir. YDT sınavında 80 soru yöneltilen Almanca testinde 43,123 ortalama, Arapça oturumunda 37,130, Fransızca oturumunda 43,989, İngilizce oturumunda 39,273 ve Rusça oturumunda 52,007 ortalama hesaplanmıştır (Anadolu Ajansı, 2021). Sınavda testlerin her birinde elde edilen net ortalamaları akademik başarının çok düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin akademik performansı (başarı veya başarısızlık deneyimi), eğitim içeriğinde öğrenenlerin kimlik gelişiminde rol alan temel ölçüttür (McAdams, 2003). Akademik performans ve etkililiğin belirlenmesi için yapılan test ve sınavlar ise öğrenciler için stres kaynağı olmuştur. Sınav kaygısı öğrenciler üzerinde başarıya karşı başarısız olma, okuldan ve derslerden uzaklaşma zemini hazırlamaktadır. Spielberger (1980) sınav kaygısını, herhangi bir kademede ve herhangi bir şekildeki sınava giren öğrencide oluşan kaygı olarak tanımlamaktadır. McDonald (2001) ise lise öğrencilerinin üçte ikisinin rahatsız edici sınav kaygısı tecrübesini yaşadıklarını belirtmektedir. Ergene (2011) ise çalışmasında sınav kaygısı ve akademik başarı arasında olumsuz bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Diğer taraftan teknolojinin gelişmesiyle neredeyse her bir öğrenci sosyal medya ortamlarında gereğinden fazla zaman geçirmekte ya da sanal oyunlarla vakit geçirmektedir. Söz edilen durumların, öğrencilerde günlük görev ve sorumluluklarını aksatacak derecelere ulaşması ve bağımlılık haline gelmesi akademik başarıya son derece olumsuz etkiler getirdiği görülmektedir. Sanal alanların sağladığı bilgiye hızlı ulaşma imkânı, eğlence merkezi gibi görünmesi, iletişimi kolaylaştırması gibi durumlar öğrenciler için vazgeçilmez boyuta ulaştığı söylenebilir. Dolayısıyla bilgiye ulaşma merkezi olan okullar geri planda kalmaktadır. Kumcağız, Demir ve Özdemir (2019) çalışmalarında sosyal medyanın ergenlerin dersleri ve arkadaş ilişkilerine yönelik etkisine ilişkin görüşlerinin incelenmesi hem sosyal medyanın arkadaş ilişkilerinde ve akademik anlamda etkili bir biçimde kullanılması hem de bu konudaki olası zararlarının önüne geçilmesi konusuna dikkat çekmektedir.

Akademik başarısızlık bilim insanlarınca farklı şekilde nitelendirilmektedir. Kimi bilim insanına göre okulu terk etmek olarak görülürken diğer taraftan düşük not almak ya da onlardan istenilen şeylerin yerine getirilememesi gibi tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Oysaki Hümanizmin insanlığımıza kattığı en büyük olgulardan biri, bireylerin isteklerinin duygu ve düşüncelerinin ön plana çıkmasıdır. Bu olgu eğitim ortamlarında da varlığını göstermektedir. Okul ve derslere karşı olumsuz tutum ve yaklaşım sergileyen öğrencilerin okul ve öğrencilerden beklentileri ya da istekleri öğretilmeye çalışılanlardan çok farklı seyretmektedir. Sözde öğrenci merkezli eğitim anlayışı uygulaması benimsenmiş Türk Eğitim Sisteminde

sınav ve testlerin varlığı, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre değerlendirilmemesi öğrencilerin okullara olumsuz yaklaşmasına sebep olmaktadır. Bu yaklaşımla sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler için yaptırım uygulanmaması da doğal olarak disiplinle çalışma azmini ortadan kaldırarak başarısızlığa sürüklemiş durumdadır.

Dolayısıyla liselerde yaşanan durumlar merak konusu olarak araştırmaya yol açmıştır. Bu durumların belirlenebilmesi açısından, lise kademesindeki akademik başarısızlığın belirlenmesi ihtiyacı duyulmuştur. Bu çalışmanın temel amacı liselerdeki akademik başarısızlığın nedenleri ile öğretmen ve okul yöneticilerinin akademik başarısızlığın önlenmesine yönelik geliştirdikleri çözüm önerilerinin tespit edilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

Akademik başarı ve başarısızlık kavramlarını nasıl tanımlarsınız?

Öğrencilerin akademik öğrenememe/başarısız olma sebebi veya sebepleri nelerdir? Neden?

Öğrenemeyen beya akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen öğrencilerin ortak özellikleri nelerdir?

Öğrencilerin akademik öğrenememe/başarısız olma sebeplerinde geçmiş ve günümüz arasında farklılıklar bulunmakta mıdır? Varsa nelerdir?

Akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen öğrenciler ile akademik olarak başarılı olarak nitelendirilen öğrenciler arasındaki farklar nelerdir?

Liselerdeki akademik başarının artırılması veya akademik başarısızlığın önlenmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölüm çalışmanın araştırma modeli, örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi bilgilerini içermektedir.

Araştırma Modeli

Bir olguyu derinlemesine incelemek ve problemi belirlemek için görüşmelerin sağlanması nitel araştırmayı gerektirmektedir. Bu araştırmada desen olarak nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (Olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız durumları ortaya çıkarmak ve hakkında bilgi sahibi olarak çözüme ulaşmakta yardımcı olmaktadır. Bir diğer ifadeyle olgubilim araştırmaları bireyin dünya ile etkileşimi sonucunda bilinçte ortaya çıkan olguların yapısını betimlemeyi, anlamayı ve yorumlamayı amaçlar (Bloor ve Wood, 2006; Çilesiz, 2011; Willig, 2008 akt. Özden, Uçansoy Baştürk, Demir, 2015).

Bu çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmasının gerekçesi akademik başarısızlık kavramını ve sebeplerini okul yöneticileri ve öğretmenlerin tecrübelerine dayanarak ortaya çıkarmaktır. Liselerde yaşanan akademik başarısızlık ve sebepleri öğretmen ve okul yöneticiler tarafından verilen cevaplarla tanılanması ve yorumlanması sağlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sivas ilinde halen görev yapmakta olan branş gözetmeksizin ölçüt örneklem yöntemiyle seçilen 10 öğretmen ve farklı lise türlerinden 10 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Ölçüt örneklem araştırmada veri elde edebilmek için görüşülecek kişilerin belirli ölçüt ekseninde seçilmesini gerektirmektedir. Araştırma problemine ilişkin gerekli niteliği taşıması öğretmen ve okul yöneticilerinin ilk ölçütüdür. Çalışma grubunun belirlenmesindeki ikinci ölçüt öğretmen ve okul yöneticilerinin en az 10 yıllık mesleki tecrübeye sahip olmasıdır. Üçüncü ölçüt halen görev yapmakta olmalarıdır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenen üç ölçüte göre seçilmiş ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikler

Çalışma grubunun demografik özellikleri	Sayı (N)	Yüzde (%)

Görev Yaptığı Lise Türü		
Anadolu İmam Hatip Lisesi	3	%12
Anadolu Lisesi	10	%40
Çok Programlı Anadolu Lisesi	1	%4
Fen Lisesi	1	%4
Güzel Sanatlar Lisesi	1	%4
Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	2	%8
Özel Anadolu/Fen Lisesi	1	%4
Sosyal Bilimler Lisesi	1	%4
Görev		
Yönetici	10	%50
Öğretmen	10	%50
Meslekteki Kıdem Yılı		
10-14 Yıl	7	%28
15-19 Yıl	6	%24
20-24 Yıl	3	%12
25-29 Yıl	3	%12
30+ Yıl	1	%4
Toplam	20	%100

Tablo 1 'e göre; araştırmamıza katılan öğretmen ve yöneticilerin demografik özelliklerine bakıldığında, görev yaptıkları lise türlerine göre 3(%12)'ü Anadolu İmam Hatip Lisesi, 10(40)'u Anadolu Lisesi, 1(%4)'i Çok Programlı Anadolu Lisesi, 1(%4)'i Fen Lisesi, 1(%4)'i Güzel Sanatlar Lisesi, 2(%8) Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi, 1(%4)'i Özel Anadolu/Fen Lisesi, 1(%4)'i Sosyal Bilimler Lisesi'nde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan farklı türde liselerde görev yapan katılımcıların 10(%50)'u yöneticilerden, 10(%50)'u ise öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin meslekteki kıdem yıllarına bakıldığında ise 7(%28)'si 10-14 yıl, 6(%24)'sı 15-19 yıl, 3(%12)'ü 20-24 yıl, 3(%12)'ü 25-29 yıl, 1(%10)'i 30 yıl ve üzeri kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nitel bölümünde görüşme formu hazırlanmadan önce gerekli alanyazın çalışmaları yapılarak, 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan 8 soruluk görüşme formu, alanında uzman kişilere danışılarak 6 soruya düşürülmüştür. Görüşme formu uygulanırken yanlış anlaşılmalara sebep olmaması için 2 Türkçe öğretmeni tarafından aynı anda ayrı ayrı incelenmiş ve düzeltilmiştir. Anlaşılır hale getirilen sorularla oluşturulan görüşme formu, çalışma grubu dışında tutulan 10 yıldır liselerde görev yapan 5 öğretmen 2 yöneticiye uygulanmış olup, soruların kapsam açısından geçerliliği sağlanmış ve araştırmamızda kullanabileceğimiz bir görüşme formu elde edilmiştir. Liselerde yaşanan akademik başarısızlıkların sebepleri ve çözüm önerilerine yönelik öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini almak üzere oluşturulmuş olan görüşme formu "Google Form" aracılığıyla tasarlanmış ve internet üzerinden çalışma grubuna iletilmiştir ve görüşme formu Sivas il merkezi ve ilçelerinde liselerde 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde görev yapan, en az 10 yıllık kıdem yılına sahip, 10 öğretmen ve 10 yöneticiden oluşan çalışma grubuna uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcıların sabit seçenekli sorulara cevap verebilmelerine ek olarak araştırma ile ilgili derinlemesine bilgilerini ortaya çıkmasını mümkün kılar (Büyüköztürk vd., 2013).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2021-2022 öğretim yılında toplanmıştır. Görüşme formları liselerde en az 10 yıldır görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi ile yüz yüze görüşülmüş, form ve araştırmanın önemi ile alakalı bilgilendirmeler yapılmış ve formlar internet yoluyla teslim edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde toplam 10 öğretmen ve 10 yöneticiye uygulanan formlardan elde edilen yanıtlar kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler öncelikle Nvivo11 programına aktarılmış ve betimsel analize tabi tutulmuştur, ortaya çıkan veriler ışığında içerik analizi yapılmıştır. Betimsel analizle düzenlenen veriler içerik analizi ile daha derinlemesine incelenerek betimsel analizle ortaya çıkmamış olan yeni kavram ve temalar keşfedilebilir (Büyüköztürk vd., 2013). Araştırmadan elde edilen verilere sonuç bölümünde değinilmektedir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler kodlanarak tablolar halinde sunulmuştur. Tablo 2'de öğretmen ve yöneticilerin akademik başarı ve akademik başarısızlık kavramlarına ilişkin görüşleri belirtilmiştir.

Tablo 2. Lise Öğretmen ve Yöneticilerinin Akademik Başarı ve Başarısızlık Kavramları ile İlgili Görüşleri

Soru 1	Kodlama	f
Akademik başarı ve başarısızlık kavramlarını nasıl tanımlarsınız?	Öğrencilerin akademik durumlarını belirlenmiş bir ölçüte göre başarılı veya başarısız olma durumu olarak tanımlanabilir	7
	Öğrenci sınav ile hedeflediği bir üniversiteye yerleşirse başarılı olarak tanımlanabilir	5
	Belirlenmiş olan kazanımları gerçekleştireme durumuna göre başarılı veya başarısız denilebilir	5
	Öğrencilerin derslerine çalışması başarı kavramını, derslerine çalışmaması başarısızlık kavramını ortaya çıkarır	1
	Öğrencilerin ilgilerine yönelik bilgiler edinmesi başarı iken bilgiler edinememesi başarısızlık durumudur	1
	Akademik başarı kavramı öğrenciye göre değişmektedir	1
	Toplam	20

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %35'i akademik başarı ve başarısızlık kavramlarını, öğrencilerin akademik durumlarını belirlenmiş bir ölçüte göre başarılı veya başarısız olma durumu olarak tanımlamaktadır. Katılımcıların %20'si öğrencilerin sınav yoluyla hedeflediği bir üniversiteye yerleşebilirse başarılı olarak tanımlamaktadır. %20 oranındaki katılımcı MEB, sistem, okul veya öğretmen tarafından belirlenen kazanımları gerçekleştiren öğrencilerin başarılı, kazanımları gerçekleştiremeyen öğrencileri ise başarısız olarak nitelemektedirler. %5 oranındaki katılımcı öğrencilerin derslerine çalışması halinde başarılı, çalışmamasını başarısızlık olarak tanımlamaktadır. Öğrencilerin ilgileri yönünde bilgiler edinmesini başarı, ilgileri yönünde bilgi edinememesini ise başarısızlık olarak tanımlayan katılımcıların oranı %5'tir. Katılımcıların %5'i ise akademik başarı kavramını öğrenciye göre değişiklik gösterdiğini ifade etmiştir. Katılımcılar, akademik başarı ve başarısızlık kavramları ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

(Y1), "Öğrencinin görmüş olduğu öğrenim sonrası, belirlenen kriter doğrultusunda nicel ölçümlerle somutlaştırılmış pozitif yönde ise başarılı, negatifse başarısızlık olarak tanımlayabiliriz."

(Y3), “Öğrencilerin yapılan değerlendirme çalışmalarında geçer puan almaları başarıdır. Başarısızlık ise geçer puan altında kalan notlardır.”
(Ö2), “Üniversitede iyi bir bölüm kazanması.”
(Ö1), “Uygulanan sınav sistemine göre hedeflediği üniversiteye yerleşip yerleşmelerine göre tanımlanabilir.”
(Y4), “Çalışmak ya da çalışmamak.”
(Ö3), “İlgi ile bilgi arasındaki yolların kurulması ya da kurulamaması.”
(Y2), “Belirlenmiş olan kazanımları gerçekleştireme durumuna göre başarılı veya başarısız denilebilir.”
(Y9), “Öğrencilerin MEB'in belirlediği kazanımları edinip edinmediğine göre...”
(Ö7), “Öğrencinin, eğitim müfredatında belirlenen hedeflere ulaşabilme veya ulaşamama durumudur.”
(Y6), “Öğrencinin hayata bakışı ve hayattan beklentisi ile doğru orantılıdır.”

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Öğrenememe/Başarısız Olma Sebebi veya Sebepleri Nelerdir? Neden?

Soru 2	Kodlama	f
Lise öğrencilerinin öğrenememe/başarısız olma sebebi veya sebepleri nelerdir? Neden?	Hedeflerinin ve çalışma düzenlerinin olmaması	9
	Öğrenciye görelik ilkesi ve tam öğrenme yönteminin uygulanmaması	4
	Yoğun teknolojik araçlar kullanmaları ve pandemi süreci	2
	Aile ve öğrencilerin eğitime olan inançlarının olmaması veya düşük olmasına ek olarak, çevresel faktörler	2
	Ekonomik nedenlerle mesleki yorgunlukları olan öğretmenler, teknolojinin özellikle sosyal medyanın olumsuz etkisi ve bütün velilerin çocuklarından yüksek beklentisi	1
	Ailelerin ilgisizliğinin yanında öğrencilerin derslere karşı olan ilgisizlikleri	1
	Müfredatın yoğun ve ders saatinin çok fazla olması	1
	Toplam	20

Tablo 3’te lise öğrencilerinin öğrenememe/başarısızı olma sebebi veya sebepleri ile ilgili öğretmen ve yöneticilerin görüşleri ele alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %45’i öğrencilerin öğrenememe veya başarısız olma sebebi olarak öğrencilerin hedeflerinin ve çalışma düzenlerinin olmaması görüşündedir. %20 katılımcı ise eğitim süreçlerinde öğrenciye görelik ilkesinin göz ardı edildiğini ve tam öğrenme yönteminin uygulanmadığını vurgulamışlardır. Araştırmanın katılımcılarından %10’u öğrencilerin öğrenememesi veya başarısız olma sebebini yoğun teknolojik araçların kullanımı ve pandemi sürecini belirtmiştir. Katılımcıların %10’u ise aile ve öğrencilerin eğitime olan inançlarının düşük olmasına ek olarak çevresel faktörleri ifade etmiştir. Ekonomik nedenlerden dolayı öğretmenlerin mesleki yorgunluklarını daha fazla hissetmelerini sebep olarak ifade eden katılımcıların oranı %5’tir.Katılımcıların %5’i öğrenciler ve velilerin ilgisiz olduklarını belirtmiştir. Müfredatın yoğun ve ders saatinin çok fazla olmasını öğrencilerin öğrenememesi veya başarısız olma sebebi olarak ifade eden katılımcı oranı ise %5’tir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.
(Ö2), “Hedeflerinin olmaması, planlı çalışmamaları...”

(Ö3), “Güdülenmede yetersizlik. Neden öğrenmeliyim sorusunun cevapsız kalması.”
(Y4), “Odaklanmaması, motivasyon, gereklilik…”
(Y7), “Hayatı yeteri kadar ciddiye almamaları...”
(Y8), “Geleceğe dair kaygı ve plan yapmadıkları için, amaçsızlık…”
(Y1), “Tam öğrenme kavramı, ailede başlayan eksik öğrenme ve öğrencinin eğitimciler tarafından doğru [okunamaması].”
(Y5), “Araştırma yöntem ve tekniklerindeki bilinçsizlik…”
(Ö6), “Teknolojik araçlar olabilir. Öğrenci vaktinin çoğunu bu araçlarla geçirerek ders çalışma düzeninden uzaklaşabilir. Ayrıca son iki senedir tecrübe edilen pandemi dönemi gibi de başarısızlığın sebepleri arasında gösterilebilir.”
(Y3), “Aile ve öğrencinin eğitime inanmayışı, okul iklimi ve kültürü, arkadaşları, bireysel nedenler ve sağlık sorunları.”
(Y9), “Öğretmenlerin ilgisizliği, özellikle ekonomik sorunlardan kaynaklanan umutsuzluk, tükenmişlik. Velilerin çocuklarının gerçeklerini, yapabileceklerini, yeteneklerini görmemesi. Neredeyse bütün veliler çocuğunun doktor, hâkim olmasını istiyor. Çocuğum gerçekte neyi yapabilir neyi yapamaz diye sorgulayan yok. Bireysel eğitimin gerekli olduğu öğrenci velisi bile çocuğundan yüksek düzeyde işler bekliyor. Ayrıca, sosyal medya çocukları hem akademik hem ahlaki açıdan mahvediyor.”
(Ö8), “Dersleri sevmeme, derslere ilgisizlik, veli ilgisizliği.”
(Ö4), “Çok fazla ders saati ve yoğun ders içeriği.”

Tablo 4. Öğrenemeyen veya Akademik Olarak Başarısız Olarak Nitelendirilen Lise Öğrencilerinin Ortak Özellikleri Nelerdir?

Soru 3	Kodlama	f
Öğrenemeyen veya akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen öğrencilerin ortak özellikleri nelerdir?	Veliler öğrenciye ilgisizdir, öğrenciler de derse karşı ilgisizdir, öğrencilerin hedefleri yoktur	12
	Eğitimin ilk kademelerinden itibaren temel öğrenimlerinde eksiklik vardır	3
	Başaramayacaklarını düşünürler (Kendini gerçekleştiren kehanet)	2
	Ders esnasında katılımcı değillerdir	1
	Sorumsuz olmaları	1
	Sosyal medya bağımlısı ve hedefsiz olmaları	1
	Toplam	20

Tablo 4’e göre araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %60’ı öğrenemeyen veya akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen lise öğrencilerinin ortak özellikleri olarak velilerinin öğrenciye karşı ilgisiz olmasını, öğrencilerinde derse karşı ilgisiz olmalarının yanında bir hedeflerinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %15’i öğrenemeyen öğrencilerin ilkokul kademesinden itibaren öğrencilerin temel öğrenimlerinde eksikliklerinin olduğunu ifade etmiştir. %10 oranında katılımcı, başarısız öğrencilerin zaten başaramayacakları duygusuna sahip olduğu görüşündedir. Katılımcı öğretmen ve yöneticilerin %5’i öğrenemeyen veya başarısız olan öğrencilerin derslerde pasif olduklarını belirtirken, %5’i bu öğrencilerin sorumsuz olduklarını, katılımcıların %5’i ise öğrencilerin sosyal medya bağımlısı ve hedefsiz olduklarını ifade etmektedir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.
(Ö5), “Okula mecburen gelmeleri, ailelerin ilgisiz olması.”
(Ö10), “İlgisizlik, geleceğini düşünememe.”

(Y2), “Temel eğitimde yaşadıkları yetersizlik. Basarisiz öğrencilerin genelinde ilköğretim sorunludur.”
(Ö4), “Zaten yapamayacaklarına inanmaları.”
(Y3), “Genellemek gerekirse hepsi de derslerde aktif değiller.”
(Y7), “Sorumsuz olmaları.”
(Y9), “Hedefsizlik, sosyal medya bağımlılığı.”

Tablo 5. Öğrencilerin Öğrenememe/Başarısız Olma Sebeplerinde Geçmiş ve Günümüz Arasında Farklılıklar Bulunmakta mıdır? Varsa nelerdir?

Soru 4	Kodlama	f
Öğrencilerin öğrenememe/başarısız olma sebeplerinde geçmiş ve günümüz arasında farklılıklar bulunmakta mıdır? Varsa nelerdir?	Teknolojik cihazlar günümüz öğrencilerini olumsuz şekilde etkilemektedir	11
	Üniversite sayısının artması kaliteyi düşürmektedir	2
	Yapılandırmacılık anlayışının öğrencilere uymamasından dolayı farklar vardır	2
	Teknoloji ağırlıklı vakit geçiren öğrenciler kötümser olmakta ve eğitim gerektirmeyen meslekleri hedeflemektedirler	2
	Bir fark yoktur, temel eğitimdeki eksiklikler devam etmektedir	1
	Okul disiplin kurallarının uygulanamaması	1
	Her geçen yıl öğrencilerin artan bir şekilde gereksiz bir özgüven duygusuna kapılması	1
	Toplam	20

Tablo 5’e göre araştırmanın katılımcılarının %55’i öğrencilerin öğrenememe veya başarısız olma sebeplerindeki geçmiş ve günümüz arasındaki farklılığın teknolojik kaynaklı olduğunu, internet, cep telefonu, bilgisayar, tablet vb. teknolojik cihazların günümüz öğrencilerini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Katılımcıların %10’u günümüzdeki üniversite sayısındaki artışın lise kademesindeki öğrencilerin başarısız olma sebeplerinden birisi olarak görürken, %10’u yapılandırmacılık anlayışının öğrencilerine uymadığını ifade etmiştir. %10 oranında katılımcı ise dijital teması yoğun olan öğrencilerin kötümser olduğunu ve gelecekleri ile ilgili eğitim gerektirmeyen meslekler hedefliklerini belirtirken, katılımcıların %5’i ise geçmiş ve günümüz arasında farklılık bulunmadığını temel eğitimdeki eksikliklerin devam ettiğini belirtmiştir. %5 oranında katılımcı ise okul disiplin kurallarının artık uygulanamadığını ifade ederken, %5 katılımcı her geçen sene öğrencilerde artan bir şekilde gereksiz bir özgüven duygusuna kapıldıklarını belirtmiştir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.
(Ö8), “Genel sorun öğrencilerin vaktini ders dışında geçirmesi bu geçmişte dışarda oyun ile eve gelememe, günümüzde ise telefon tablet ile odadan çıkmama şeklindedir.”
(Ö9), “Günümüzde teknoloji ve internet dünyasının gelişmesi sonucunda sosyal ağlara ve oyunlara nispeten daha fazla zaman ayırmaktadırlar.”
(Ö2), “Öğrenciler biraz daha rahatlar ve üniversite sayısının artmasıyla akademik kalite düşüyor.”
(Y5), “Geçmişte öğrenciler başarılı olmak için, okuyup inceliyor, analiz yapıp gerektiğinde uygulama yaparken, şimdiki öğrenciler öğrenmeyi öğrenememe sorunuyla boğuşmaktadır.”
(Ö7), “Ders dışı zaman geçirme olanakları genellikle sosyal medya ağırlıklı oldu, geleceğe dair daha karamsar bir bakış açısına sahipler, günümüzde yeni ortaya çıkan ve eğitim gerektirmeyen meslekler nedeniyle eğitimin gerekliliğine inançları daha azdır.”

(Y6), “Günümüz öğrencileri kısa yoldan hayata atılarak önemli olanın para kazanmak olduğunu düşünmekteler.”
(Y2), “Her ikisinde de temel eğitimdeki eksiklik vardır.”
(Ö4), “Günümüzde okul disiplin düzen kuralları işlememektedir.”
(Y7), “Her geçen yıl öğrencilerde gereksiz bir özgüven duygusu oluşmaktadır.”

Tablo 6. Öğrencilerin Öğrenememe/Başarısız Olma Sebeplerinde Geçmiş ve Günümüz Arasında Farklılıklar Bulunmakta mıdır? Varsa Nelerdir?

Soru 5	Kodlama	f
Akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen öğrenciler ile akademik olarak başarılı olarak nitelendirilen öğrenciler arasındaki farklar nelerdir?	Çalışma alışkanlıkları yanında amaç, hedef ve ahlaki durum yönünden farklılıklar görülmektedir	5
	Başarılı öğrencilerin çalışma alışkanlıkları vardır, başarısız öğrencilerde olumsuz çevresel etkenlere rastlanabilir	4
	Başarılı öğrenciler okula bağlılık göstermektedir, başarısız öğrencilerin devamsızlıkları çoktur	2
	Başarılı öğrenciler uyum sorunu yaşamamaktadır ve aile hayatları düzenlidir	2
	İki grubunda olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır	1
	Başarılı öğrenciler istenilen kazanımları uygularken, başarısız öğrenciler kazanımları uygulayamazlar	1
	Başarılı öğrencilerin ailelerinin sosyal statüleri ve maddi imkânları yüksektir	1
	Başarısız öğrencilerin başarmaya olan inançları zayıftır, disiplin ve uyum sorunları yaşamaktadırlar	1
	Sınav sonuçları farklıdır	1
	Başarılı öğrenciler disiplinli ve sorumluluk sahibi iken, başarısız öğrenciler sorumluluklarından kaçmaktadırlar	1
	Başarılı öğrenciler temelde zeki ve anlayışlı olurken aile ve okulun yönlendirmelerini dikkate alır	1
	Toplam	20

Tablo 6’ya göre, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %25’i akademik olarak başarısız olarak nitelendirilen öğrenciler ile akademik olarak başarılı olarak nitelendirilen öğrenciler arasında çalışma alışkanlıklarına ek olarak amaç, hedef ve ahlaki yönden farklılıklar olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların %20’si başarılı öğrencilerin çalışma alışkanlıkları varken, başarısız öğrencilerde olumsuz çevresel etkenlere rastlanabileceğini belirtmektedir. %10 oranındaki katılımcı başarısız öğrencilerin devamsızlık problemleri yaşarken, başarılı öğrencilerin okula bağlılık göstermekte olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılanların %10’u başarılı öğrencilerin uyum sorunu yaşamadığını ve aile hayatlarının düzenli olduğunu ifade etmektedir. %5 oranındaki katılımcı öğrencilerin olumlu ve olumsuz yanlarının bulunabileceğini, %5’i başarılı öğrencilerin sosyal statülerinin ve maddi durumlarının yüksek olduğunu ifade etmektedir. %5 oranındaki araştırma katılımcısı başarısız öğrencilerin başaramayacaklarına inandıklarını, disiplin ve uyum sorunları yaşadıklarını belirtirken, %5’i sınav sonuçları yönünden farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerden %5’i başarılı öğrencilerin disiplinli ve sorumluluk sahibi olarak tanımlarken, başarısız öğrencilerin sorumluluklarından kaçtığını ifade etmektedir. %5’lik orandaki katılımcı başarılı öğrencileri temelde zeki ve anlayışlı olarak belirtirken, bu öğrencilerin aile ve okul yönlendirmelerini ciddiye aldığını ifade etmiştir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

(Ö10), “Başarılı olanlar duyarlı geleceklerine düşünceli.”
(Ö7), “Başarılı öğrencilerin belirli bir hedef ve amaçları var, kendi öz disiplinlerini sağlamış durumdalar.”
(Ö6), “Akademik olarak başarılı öğrenci çalışma alışkanlığını edinmiştir ve öz denetlemeye sahiptir. Hangi dersi ne zaman ne kadar süreyle çalışacağı sistemlidir. Eksik konularını ya da derslerini takip eder. Bu eksiklikleri kapatmak için neler yapması gerektiğinin yollarını arar.”
(Ö1), “Çalışma alışkanlığının kazanılması en temel sebep ama çevresel etkenlerde sebep olabilir.”
(Y3), “Başarılı olan öğrenciler okula daha fazla bağlılık göstermektedirler. Başarısız öğrenciler devam sorunu yaşamaktadırlar.”
(Ö5), “Başarılı öğrenciler toplumla daha uyumlu, daha huzurlu ailelerden gelmeleri ve kendilerine bir hedef koymaları.”
(Y1), “Akademik başarılı çocuklar biraz daha a sosyal, bencil ve vefa duygusundan yoksun olabiliyor. Akademik olarak az başarılı olanlar tam tersi olabiliyor.”
(Y2), “İstenen kazanımları uygular istenen kazanımları uygulayamaz.”
(Ö4), “Ailelerinin sosyal statü ve maddi imkânları vardır.”
(Y4), “Başarısız öğrenciler kendilerinin yapabileceklerine inanmazlar, disiplin ve uyum sorunu yaşarlar.”
(Y7), “Sınav sonuçları arasındaki fark”.
(Ö9), “Başarılı olan öğrencilerde disiplinli çalışmak ve sorumluluk duyguları ağır basarken, başarısız öğrencilerde vakit israfı görev ve sorumluluklardan kaçma eylemi görülmektedir.”
(Y9), “Aile belirleyici oluyor. Okul ve ailenin yönlendirmesine olumlu tepkiler veren öğrenciler başarılı oluyor. Tabi temelde zekâ ve anlayış faktörü var.”

Tablo 7. Liselerdeki Akademik Başarının Artırılması veya Akademik Başarısızlığın Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?

Soru 6	Kodlama	F
Liselerdeki akademik başarının artırılması veya akademik başarısızlığın önlenmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?	Müfredata bağlılık, bireysel eğitime geçiş yapamamak ve 12 yıllık eğitimin zorunlu olması başarısızlık nedenleri olarak gösterilebilir	4
	Öğrenciler ilgi alanlarına, yeteneklerine ve başarılarına göre lise kademesine yönlendirilmeli	3
	9.sınıf itibari ile rehberlik faaliyetlerinin yoğun yürütülmesi gereklidir	2
	Öğrenci ve velilere seminerler verilmeli, eğitimin maddi ve manevi haz verdiği aktarılmalı	2
	Eğitim fakültelerinden başlanarak sistemin tüm birimlerinin revize edilmesi gereklidir	2
	Liselerde sosyo-kültürel faaliyetlerin arttırılması gereklidir	1
	Yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğrenme yaşantılarının oluşturulması ile öğrencinin öğrenme arzusu arttırılmalı	1
	Eğitim sisteminin başarılı öğrenciyle, başarısız öğrenciyi ayırması gereklidir	1
	Sınıf geçmenin zorlaştırılması, 9.sınıfta başarısız olan öğrencinin başarısına göre liseye yönlendirilmesi gereklidir	1
	Okullardaki yönetici ve öğretmen yetkileri ve saygınlığı arttırılmalı, sistemsel hataların giderilmeli	1

Çevre, aile ve öğretmenlerin öğrencilere iyi örnek olmalılar	1
Ortaokul ve lise zorunlu olmaktan çıkarılmalı ve sınıf geçme zorlaştırılmalı	1
Toplam	20

Tablo 7'ye göre, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %20'si liselerdeki akademik başarısızlığının sebebini müfredata bağlılık, bireysel eğitime geçiş yapamamak ve 12 yıllık eğitimin zorunlu olması olarak ifade etmektedir. Katılımcıların %15'i liselerdeki akademik başarının arttırılmasına yönelik 8.sınıfın sonunda öğrenciler ilgi alanlarına, yeteneklerine ve başarılarına göre lise kademesine yönlendirilmeli önerisinde bulunmaktadır. %10 oranındaki katılımcı ise başarının arttırılabilmesi için 9.sınıf itibari ile rehberlik faaliyetlerinin yoğun yürütülmesi gerekli olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin
%10'u Öğrenci ve velilere seminerler verilmesi önerisinde bulunurken, %10 oranındaki katılımcı Eğitim fakültelerinden başlanarak sistemin tüm birimlerinin revize edilmesini önermektedir.
%5'i Liselerde sosyo-kültürel faaliyetlerin arttırılması gerektiğini belirtmektedir. Araştırmaya katılanların %5'i Yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğrenme yaşantılarının oluşturulması ile öğrencinin öğrenme arzusu arttırılması gerektiğini ifade ederken, diğer %5 oranındaki katılımcı eğitim sisteminin başarılı öğrenciyle, başarısız öğrenciyi ayırması gerekliliğini belirtmektedir. Katılımcıların %5'i Sınıf geçmenin zorlaştırılması ve 9.sınıfta başarısız olan öğrencinin başarısına göre liseye yönlendirilmesi gerekliliğini ifade ederken, araştırmadaki öğretmen ve yöneticilerin %5'i okullardaki yönetici ve öğretmen yetkilerinin ve saygınlığının arttırılması, sistemsel hataların giderilmesi önerisinde bulunmaktadır. Akademik başarının arttırılması için öneride bulunan katılımcılardan %5'i çevre, aile ve öğretmenlerin öğrencilere iyi örnek olması gerektiğini vurgularken, %5 oranındaki katılımcı ise ortaokul ve lisenin zorunlu olmaktan çıkarılması ve sınıf geçmenin zorlaştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

(Ö4), "Her okula aynı müfredat uygulamasına son vermek, birey bazında alanlaşmayı sağlamak ve 12 yıllık eğitimin zorunlu olmasını kaldırmak gereklidir."

(Y6), "Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda eğitim ve öğretim verilmeli. Lise okumak zorunlu olmaktan çıkarılmalı."

(Ö9), "Öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik bir eğitim sistemine geçilmesi başarıyı artıracak bir etken olacaktır. Bu bağlamda meslek ve teknik liselerinin çeşitliliği artırılmalıdır."

(Ö8), "Her öğrenci ile bire bir ilgi ve hedef belirleyip bu yönde neden ders çalışması gerektiği konuşulabilir."

(Ö7), "Öncelikle duygu yönetimi, ergenlik dönemi sorunlarına yönelik çalışmalar yaygınlaştırılabilir, bu konuda aileler daha çok bilgilendirilmeli, bilimin ve eğitimin önemi sadece maddi açıdan değil manevi olarak sağladığı avantajlar öğrencilere sezdirilebilir, başarma duygusu ve kendini değerli hissetme konuları üzerinde durulabilir."

(Y10), "Müfredatın, ders içeriklerinin, sınıf geçme sisteminin yeniden düzenlenmesi. Eğitim fakültelerinin yeniden revize edilmesi gerekir."

(Ö1), "Beden eğitimi ve görsel sanatlar derslerinin ders saatinin artırılması, okul dışı etkinliklerin artırılması, kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gereklidir."

(Ö3), "Otokontrol ile öğrencinin bilgiye kendi isteği ile ulaşmak istemesi için akademik anlamda öğrencilerin örnek alacağı yaşantılar kazanması."

(Ö6), "Sistemsel olarak öğrenciler bir sonraki sınıfa beş dersten başarısız olsalar dahi rahatça geçebilmektedir. Bu da öğrencilerin başarı kavramını algılamalarına engel olmaktadır. Çalışan çalışmayan, emek sarf eden etmeyen herkesin her koşulda ödüllendirildiği bir sistemde başarı kavramı ölür ve çalışma isteği yok olur. Sistemsel bu boşluğun giderilmesi başarısızlığın önlenmesindeki atılacak en önemli adım olacaktır."

(Y5), “Akademik başarıyı artırmak için acilen sınıf geçme yönteminde ders geçmeye geçilmesi. Liselerde 9.sınıflarda başarısız olanların mesleki eğitime geçişi zorunlu olarak yapılmalıdır.”
(Y8), “Öncelikle okullarda öğretmen ve idarenin yetkileri arttırılmalı, sistemin yanlışlarının düzeltilmesi ve öğretmenin saygınlığının geri kazandırılması gereklidir.”
(Ö10), “Öncelik aile, öğretmen ve çevre öğrenciye iyi örnek olmalıdır.”
(Y9), “Lise zorunlu olmamalı, ortaokul da zorunlu olmamalı. Sınıf geçme zorlaştırılmalı ve Anadolu liselerini başaramayanlar meslek liselerine yönlendirilmeli.”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada lise öğrencilerinin akademik başarısızlık durumlarının okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine göre belirlenmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesi amaçlanmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine göre akademik başarı ve başarısızlık kavramlarına ilişkin, başarısızlık sebeplerine, başarısız öğrencilerin ortak özelliklerine ve başarılı öğrencileri ile başarısız öğrenciler arasındaki farklara ilişkin bulgular elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre akademik başarının tanımı öğrencinin belirlediği hedefe ulaşıp ulaşamadığı üzerine ve belirlenmiş ölçütlere ulaşıp ulaşamadığı ile açıklanmıştır. Elde edilen cevaplara göre başarı konusunda bireysellik ön plana çıkarken, başarı kavramının öğrenciden öğrenciye değişiklik gösterebileceğine dikkat çekilmiştir. Öğrencilerin başarı kavramı okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından sınav odaklı düşünülürken uluslararası ve ulusal raporlar başarı kavramı konusunda yaratı ve duygusal düşünme becerilerinde, değerler, tutum ve davranışlar konusunda olumlu değişmelere işaret etmektedir. Bu sonuca göre öncelikle eğitim verilen kurumlarda öğretmen ve yöneticilerce akademik başarı kavramının öncelikle eğitimi veren kişiler tarafından içselleştirilmesi sağlanmalıdır. Öğretmen adaylarının yetiştiği eğitim kurumlarında uluslararası raporların incelenmesi ve bu raporları kavrayabilme okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar tüm kurumlar tarafından yapılmalıdır. Mevcut görev yapan öğretmen ve yöneticiler de akademik başarı konusunda hizmet içi bilinçlendirilerek öğrenci değerlendirmelerini dönem sonlarında bu yönde yapmalıdır.

Lise öğrencilerinin akademik başarısız olma ve öğrenememe durumlarına ilişkin bulgularda üç sonuca ulaşılmıştır. Birincisi öğrenci kaynaklı sorunlar; ikincisi, öğreten kaynaklı sorunlar ve üçüncüsü çevresel faktörler olarak nitelendirilebilir. Öğrenen kaynaklı sebepler arasında öğrencilerin genel olarak isteksiz olmaları, teknolojik cihazlarla temas yoğunluğunun fazla olması ve öğrencilerin amaçsızca derste bulunarak sitemli çalışma prensiplerinin olmaması sonuçlarına ulaşılmaktadır. Öğreten kaynaklı problemler arasında öğrenciye görelik ilkesinin uygulanmaması, tam öğrenme modelinin uygulanmaması, müfredatın yoğun ve ders saatlerinin fazla olması gibi sebepler belirtilmektedir. Son olarak çevresel faktörler arasında ailelerin eğitime karşı inançsız olması, ekonomik olumsuzluklar, mesleki yorgunlukla çalışan öğretmenler gösterilmektedir. Öğretmen ve yönetici tarafından başarısızlık sebeplerine ilişkin elde edilen sonuçlar bu şekilde iken; Özer ve Altun (2011) öğrenci kanalından akademik erteleme konulu çalışmalarında başarısızlık sebebi olarak akademik erteleme nedenlerinin tümüyle sosyal mükemmeliyetçilik, dıştan denetim ve performanstan kaçınma arasında pozitif; içsel mükemmeliyetçilik, sorumluluk ve akademik öz yeterlik arasında negatif Pearson korelasyon katsayıları bulduklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak, Özer ve Altun (2011) başarısızlık korkusu ve tembellik ile umut; başarısızlık korkusu dışında kalan akademik erteleme nedenleri ile de öğrenme amacı arasında negatif korelasyon katsayılarını inceleyerek, başarısızlık korkusu ve tembellik erteleme nedenleriyle performans kaçınma-amaç yönelimi arasında pozitif; sorumluluk kişilik özelliği ile negatif ilişkiler elde etmişlerdir. Bu sonuca göre öğrencilerin teknolojik cihazları kullanımı konusunda ebeveynler ve öğrencilerin kendileri sürekli desteklenerek bilinçlendirilmeleri önerilmektedir. Ailelerin güvenlerini kazanma ve umut vaat etme konusunda öğrencilerin mezun olduklarında ulaşacakları hedefleri

göstermek adına iş birliği yapılmalıdır. Öğretmenlerin ekonomik olarak daha iyi seviyeye getirilmesi, mesleki yorgunluğa ulaşmış emekliliğe teşviki konusunda gerekli destekler sağlanarak eğitim kadrosunu gençleştirme yolunda politikalar benimsenmeli ve sirkülasyon sağlanmalıdır.

Öğrenemeyen veya akademik olarak başarısız olan öğrenciler için elde edilen bulgulara göre; akademik başarısız öğrencilerin ortak özellikleri derse karşı ilgisiz olan, hedefleri olmayan, eğitim hayatlarının ilk kademelerinden taşıdıkları temel eksiklere sahip olan, sürekli başarısız olacaklarını düşünen, ders esnasında pasif kalan, sorumluluk almayan ve sosyal medya bağımlılığı olan kişiler olmalarıdır. Benzer bir çalışmada Erdoğdu (2007) öğrencinin başarısı üzerinde anne-baba tutumları ve öğretmen tutumları arasında pozitif ilişki olduğunu bulgulamıştır. Erdoğdu (2007)'ya göre, anne-babanın çocuğa yönelik tutumları çocukların akademik başarılarının gelişiminde, öğretmenlerin tutumlarından daha büyük önem göstermektedir. Araştırma bulgularına göre özellikle annenin çocuğa yönelik tutumu çocuğun akademik başarısı ile çok daha ilişkilidir. Bu sebeple çocuğun akademik gelişimi açısından annenin demokratik tutum sergilemesi daha önemli görülmektedir. Bu bağlamda öğrenemeyen veya akademik olarak başarısız olan öğrencilerin aile içi sosyo-ekonomik durumları da dâhil öğrenci ile ilgilenme seviyesine dek derinlemesine yeni araştırmalara kapı aralanmaktadır. Bilim insanları ve Milli Eğitimin ilgili birimlerince ilgisiz ve sorumluluk almayan öğrencilerin gerekçelerini araştırarak bilimsel müdahalelerde bulunulması eğitimde niteliğin artırılması adına son derece önemlidir.

Öğrencilerin başarısız olma sebepleri arasında geçmiş ve günümüze göre en büyük farkın dijital temas süreleri, internet tabanlı cihaz ve uygulamaların çok fazla gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçmişle günümüzdeki başarısızlık sebeplerinden uygulamadaki programın öğrenci merkezli yapılandırmacı anlayışına dayanması ve yapılandırmacı eğitim anlayışının öğrencilere uygun olmaması ulaşılan diğer bir sonuçtur. Yapılandırmacı eğitim anlayışıyla birlikte okullarda öğrenci hakları bilinçsizce genişletildiği için disiplin problemlerinin meydana geldiği görülmektedir. Bu sebepten akademik başarısızlık ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Rithika ve Selvaraj (2013) çalışmalarında sosyal medyanın eğitim üzerine etkileri konusunda destekleyici sonuçlara ulaşmışlardır. Araştırmacılara göre öğrencilerin çoğu bilgiyi sosyal medyada aramaktadır fakat sosyal medya üzerinde ulaşılan bilgiler ya sahte ya da eksik bilgilerdir. Rithika ve Selvaraj (2013) öğrencilerin sosyal medya üzerinde birçok arkadaş edinip gerçek ortamdaki ilişkilerden kaçındıklarını, daha bireysel olduklarını ve sosyal ağların değerleri yok ettiğini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre öğrencilerin bilgilere en doğru kaynaklardan nasıl ulaşacakları farklı bir değişle doğru öğrenmeyi öğrenmelerinin sağlanması için teorik olmayan, tecrübelere dayanan eğitimler sağlanmalıdır. Asıl amacımız olan nitelikli eğitime yönelik araştırmalar ve hizmetler için ilgili tüm birimler özenle çalışmalar yapmalıdır.

Sonuç olarak öğretmen ve okul yöneticilerinin akademik başarısızlığa yönelik çözüm önerileri sonuçlarına göre Eğitim Fakültelerinden başlanarak sitemin tüm birimlerinin yenilenmesi, geliştirilmesi ve değişim gereken durumların değişmesi gerektiği görülmektedir. Bununla birlikte yapılandırmacı eğitim sistemin gereklilikleri okullarda uygulanarak geleneksel eğitim içeriği okullarda değişime uğramalıdır. Bu değişim ölçme, değerlendirme, yerleştirme, bireysel eğitim ve sınıfta kalma durumları dâhil baştan sona amaca uygun düzenlenmeli ve yürütülmelidir. Öğrencilerin bireysel öğrenme hızı, ilgi ve yetenekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu önerilerin en geniş kapsamı ve daha uygulanabilir olması için zorunlu olarak verilen lise eğitimi zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır. Lise eğitimi sadece kendini geliştirmek ve mesleki kazanımlarının alt yapısını oluşturmak isteyen bireyler için az sayıda kişiye nitelikli yürütülmelidir.

KAYNAKÇA
Anadolu Ajansı, 2021. https://www.aa.com.tr/tr/egitim/yuksekogretim-kurumlari-sinavi-istatistikleri-aciklandi/2316633# erş. 11/06/2022: 20.12
Erdoğdu, M. Y. (2007). Ana-baba tutumları ve öğretmen davranışları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiler. Saü Eğitim Fakültesi 14. Ekim.
Ergene, T. (2011) The relationship among test anxiety, study habits, achievement, motivation, and academic performance among Turkish high school students. Education and Science 36ducation and Science 36(160).
Kumcağız H., Özdemir T. Y., Demir, Y. (2019). Effects of social media use on academic achievement and peer relation in adolescene. International Journal of Social Science Research 8(2): 1-17.
McAdams D. P. (2003). Identity and the life story. In R. Fivush, and C. A. Haden (Eds.), Autobiographical memory and the construction of a narrative self: Developmental and cultural perspectives. London: awrence Erlbaum Associates. pp. 187-207.
McDonald, A. S. (2001). The prevalence and effects of test anxiety in school children. Educational Psychology. 21: 89-101.
Özden, M., Uçansoy Baştürk, A., Demir, M. (2015). Kopya çektim çünkü … : bir olgubilim çalışması. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI) 6(4). Ekim 2015: 57-89.
Özer, A. ve Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi 11(21) Haziran: 45-72.
Spielberger, C. D. (1980). Test Anxiety Inventory: Preliminary Professional Manual., Palo Alto, CA: Consulting Pyschological Press.

Üniversite Öğrencilerinin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

*Nevra YAZICI ÖZDEMİR
*Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

ÖZ
Teknolojinin ilerlemesiyle internet kullanımı yaygınlaşmış ve bunun etkisiyle dijital okuryazarlık bir ihtiyaç haline gelmiştir. İnternet için eleştirel okuryazarlık ise yeni medyayı aktif kullanan bireylerin kendilerine iletilen mesajlardaki içerikleri iyi değerlendirebilme, analiz edebilme ve tekrar içerik oluşturup iletebilme becerilerini içermektedir. İnternet aracılığıyla elde edilen bilgi karmaşasına maruz kalan bireyler için bu becerileri kazanmak onları olumsuz içeriklerden koruyacaktır. Ayrıca bu beceriler pandemi döneminin yarattığı etkiler neticesinde teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için öğretmenlik mesleğine yakın öğrencilerin internet için eleştirel okuryazarlık becerilerini geliştirmeye katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinde internet için eleştirel okuryazarlık becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören ve öğrenci sayılarındaki oranlara dikkat edilerek rastgele seçilen 320 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada Dal ve Aktay (2015) tarafından geliştirilen, toplam 27 madde ve tek alt boyuttan oluşan, 5'li Likert tipi "İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Ölçeği", üniversite öğrencilerinin internet için eleştirel okuryazarlığını ölçmek için kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 25.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Sayısal değişkenlerin normallik dağılımlarına bakmak için Shapirowilk testi uygulanmış ve normal dağılım elde edilmiştir. Veri setinde parametrik testler kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin çözümlenmesinde de frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ile ayrıca grup ortalamalarının

farklılıkları için bağımsız örneklem t testi ve One-way ANOVA testi ve anlamlı sonuçlarda gruplar arası farklılıklara Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizine göre; öğrencilerinin cinsiyet, yaş ve interneti kullanma sürelerine göre internet için eleştirel okuryazarlık alt boyutları puanları arasında anlamlı bir fark yoktur; fakat bilgisayar kullanma becerileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Investigation of The University Students' Attitudes Towards Distance Learning in Terms of Different Variables

Abstract
Information and communication technologies (ICT) have started to take place in education with the technological developments. One of the most effective usage areas of these technologies has been distance learning. World-renowned universities and some educational institutions organize certificate and education programs for undergraduate and graduate level through distance learning or online learning for a long time. In our country, distance learning has gained importance by the masses in 2019-2020 academic year during the Covid 19 pandemic process, and all the educational institutions had to switch to the distance learning system. Examining the attitudes of distance learning institutions towards the distance education of the target audiences is of great importance both in terms of determining the vision of the distance education and as a resource for the studies to be carried out on this subject. In this study, it was aimed to investigate the attitudes of university students who experienced distance learning during the pandemic period towards distance learning in terms of different variables. In the research, "Attitude Scale for Distance Education" developed by Kışla (2016) and "Personal Information Form with 7 items" were used. The data were obtained from 339 students studying at a state university, who filled out the scale and personal information form via Google Forms. In order to determine whether the obtained data fit the normal distribution, the normality of the data was analyzed in terms of independent groups. Thus, Kolmogorov- Smirnov test results, coefficients of skewness and kurtosis, mode- median and arithmetic mean values and histogram graphs were examined for each independent variable. In terms of gender variable, p value was calculated as $p<0.05$ for females and $p>0,05$ for males according to Kolmogorov-Smirnov test of normality results. Since the females' scale scores didn't show normal distribution, Mann Whitney U test, which is the one of non-parametric test, was carried out. According to the findings, it can be said that the attitudes of males towards distance learning are higher than those of the females ($z=-4,382$, $p = 0,000$). Besides, it was determined that there was no significant difference between the mean scores of the university students with respect to distance learning and grade levels ($\chi^2= 3.050$, $p>0.05$). The results show a low-level positive correlation between students' attitudes towards distance learning and their age. A similar relationship was observed between students' attitudes towards distance learning and family income. However, no significant relationship was found between the grade point average (GPA) and students' attitudes towards distance learning.
Keywords: distance learning, e-learning, online learning, attitude scale, computer-supported education

Dijital Okuryazarlığın Dijital Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklığına ve Rekreasyon Faydaya Etkisi

*Arş. Gör. Ecem Türkmen

ÖZ
Rekreasyon faaliyetlerinin zamanla değişime uğraması dijital okuryazarlık gibi farklı kavramları gündeme getirmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı dijital okuryazarlığın dijital

rekreasyon etkinliklerine katılım sıklığına ve rekreasyon fayda düzeyine etkisinin incelenmesidir. Çalışmaya Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi 243 katılımcı dahil olurken, veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formunun yanı sıra “Dijital Okuryazarlık Ölçeği”, “Rekreasyon Fayda Ölçeği” ve araştırmacıların oluşturduğu “Dijital Rekreasyon Anketi“kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, normallik analizleri, Pearson Korelasyon testi ve regresyon analizinden yararlanılmıştır. Verilerin basıklık çarpıklık değerlerinin normal dağılım göstermesi sebebiyle parametrik testlerden yararlanılmıştır. Mevcut araştırma için iç tutarlılık katsayıları dijital okuryazarlık için .88, dijital rekreasyon anketi için .80 ve rekreasyon fayda için .94 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların dijital okuryazarlığının ortalamanın üzerinde olduğu (3,68±0,67), dijital rekreasyonel faaliyetlere katılım sıklığının(2,51±0,87) ortalama değerlerin biraz altında olduğu ancak dijital sportif (2,85±1,30) ve dijital eğlence (2,82±1,28) faaliyetlerinin ortalama değerlerin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca rekreasyon fayda düzeylerinin ortalamanın altında olduğu (1,82±0,52) saptanmıştır. Dijital okuryazarlığın dijital rekreasyon faaliyetlerine katılım etkinliklerinden dijital kültürel etkinlikler ile (r=177), dijital doğa tabanlı etkinlikler ile(r=133), dijital sportif etkinlikler ile (r=139) ve dijital eğlence faaliyetlerin ile (r=176) pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Dijital okuryazarlığın rekreasyon fayda alt boyutlarından fiziksel fayda (r=-.257), psikolojik fayda (r=-.260) ve sosyal fayda (r=-.310) alt boyutları ile negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişikler belirlenmiştir. Aynı zamanda dijital okuryazarlığın rekreasyon fayda düzeyini
%15 oranında açıklamaktadır. Sonuç olarak katılımcıların dijital okuryazarlığının artması durumunun dijital rekreasyon etkinliklerine katılım sıklıklarını ve rekreasyona yönelik algıladıkları fayda düzeylerini anlamlı biçimde yordadığı söylenebilir.
Anahtar kelimeler: Dijital okuryazarlık, dijital rekreasyon, rekreasyon fayda

The Effect of Digital Literacy on Frequency of Participation in Digital Recreation Activities and Recreation Benefit

Abstract:
The fact that recreational activities change over time brings different concepts such as digital literacy to the agenda. In this direction, the aim of this study is to examine the effect of digital literacy on the frequency of participation in digital recreation activities and the level of recreational benefit. While 243 participants from Gazi University Faculty of Sport Sciences were included in the study, the "Digital Literacy Scale", "Recreation Benefit Scale" and the "Digital Recreation Questionnaire" created by the researchers were used as data collection tools, as well as the personal information form. Descriptive statistics, normality analysis, Pearson Correlation test and regression analysis were used in the analysis of the data. Parametric tests were used because the kurtosis skewness values of the data showed normal distribution. Internal consistency coefficients for the current research were determined as .88 for digital literacy, .80 for digital recreation questionnaire and .94 for recreational utility. The participants' digital literacy is above the average (3.68±0.67), the frequency of participation in digital recreational activities (2.51±0.87) is slightly below the average values, but digital sports (2.85±1.30) and digital entertainment (2.82±1.28) activities were found to be above the average values. In addition, recreational benefit levels were found to be below the average (1.82±0.52). Among the activities of participation in digital recreation activities of digital literacy, digital cultural activities (r=177), digital nature-based activities (r=133), digital sports activities (r=139) and digital entertainment activities (r=176) are positively weak. significant relationships were determined. Negative and weak significant correlations were determined with the physical benefit (r=-.257), psychological benefit (r=-.260) and social benefit (r=-.310) sub-dimensions of digital literacy, which are recreational benefit sub-dimensions. At the same time, digital

literacy explains recreational benefit levels by 15%. As a result, it can be said that the increase in digital literacy of the participants significantly predicts the frequency of participation in digital recreation activities and their perceived benefit levels for recreation.
Key words: Digital literacy, digital recreation, recreation benefit

Arap Ülkelerinde Dijital Bölünme Ve Ekonomik Yansımalarının İncelenmesi

*Eser ÇAPIK

ÖZ

(OECD, 2020), küresel olarak meydana gelen bir problem olan dijital bölünmeyi aslında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin, "hem bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT'ler) erişim fırsatları hem de internet kullanımları açısından" toplum kesimleri arasındaki boşluk olarak tanımlamaktadır. Ülke içinde ve ülkelerarasında bilgiye erişim hızında, sosyo-ekonomik şartlar bakımından, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet gibi birçok faktöre bağlı olarak da ortaya çıkan dijital bölünme, uzun yıllardır internet penetrasyonundaki artış, akıllı telefonların çoğalması ve genişleyen bir internet kültürüne rağmen birçok ülkede olduğu gibi Arap Dünyasında da belirgin olmaya devam etmekte ve ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) genelinde, çevrimdışı yani internetin hiç kullanılmadığı ülkeler ile çevrimiçi yani internetin herhangi bir sıklıkta kullanıldığı ülkelerin oranı büyük farklılıklar göstermektedir. MENA bölgesinde sadece ülkelerarasında değil ülke içinde de ciddi bir bölünme söz konusudur. Arap Körfezi'nin dünyadaki en yüksek internet penetrasyon oranlarından bazılarına sahip dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan Kuveyt'in sadece yüzde 3'ünün interneti hiç kullanmadığı söylenmektedir. Bu oranın Lübnan'da yüzde 12, Ürdün'de yüzde 16, Filistin'de yüzde 17, Irak'ta yüzde 24, Libya'da yüzde 26, Sudan'da yüzde 28, Fas'ta yüzde 31, Cezayir'de yüzde 32, Tunus'ta yüzde 41 ve Mısır'da yüzde 42'si yani neredeyse on kişiden dördünden fazlası çevrimdışı yani interneti hiç kullanamamaktadır. Dünyanın en fakir ülkelerinden biri olan Yemen'de ise bu oranın %53'lerde olduğu görülmektedir (Raz, 2020). Ülkelerde yaşanan siyasi çatışma sonucu alt yapının bozulması bu oranın artmasına neden olmaktadır. Söz konusu dijital bölünme tüm ülkelerde ekonomik büyüme düzeyini ve istihdam seviyesini önemli düzeyde etkilemektedir. Çünkü çevrimiçi iş yapmazsanız, küresel, dijital ekonomide rekabet edemezsiniz. Ele alınan bu çalışmada on iki Arap ülkelerinde dijital bölünmenin ülke ekonomik büyümesi ve istihdama olan etkisi Panel veri analizi yöntemiyle incelenmiş elde edilen geçici sonuçlar dijital bölünmenin ekonomik büyümeyi azalttığı işsizliği ise arttırdığı göstermiştir.
Anahtar kelimeler: Dijital Bölünme, Ekonomik Büyüme, İstihdam, Arap Ülkeleri

Dıgıtal Dıvısıon And Investıgatıon Of Its Economıc Reflectıons In Arab Countrıes

ABSTRACT

The OECD defines the digital divide, which is a problem that occurs globally, as a gap between segments of society in developed and developing countries, "both in terms of opportunities for access to information and communication technologies (ICTs) and internet use". Despite the digital divide, which occurs due to many factors such as the speed of access to the information within and between countries, socio-economic conditions, education level, age, gender, the increase in internet penetration for many years, the proliferation of smartphones and expanding internet culture, as in many countries. It continues to be prominent in the Arab World and has reached serious dimensions. Across the Middle East and North Africa (MENA), the proportion of countries where the internet is not used at all and online, that is, where the internet is used at any frequency, varies greatly. In the MENA region, there is a serious division not only between countries but also within the country. As one of the world's wealthiest

countries in the Arabian Gulf with some of the highest internet penetration rates in the world, only 3% of Kuwaitis are said to have never used the internet. This rate is 12 percent in Lebanon, 16 percent in Jordan, 17 percent in Palestine, 24 percent in Iraq, 26 percent in Libya, 28 percent in Sudan, 31 percent in Morocco, and 32 percent in Algeria. 41 percent in Tunisia and 42 percent in Egypt, that is, almost more than four out of ten people, cannot use the Internet at all. In Yemen, one of the poorest countries in the world, this rate is around 53% (Raz, 2020). The deterioration of the infrastructure as a result of the political conflict in the countries causes this rate to increase. The said digital divide has a significant impact on the level of economic growth and employment in all countries. Because if you don't do business online, you can't compete in the global, digital economy. In this study, the effect of the digital divide on economic growth and employment in twelve Arab countries was examined by panel data analysis method, and the temporary results showed that digital division decreased economic growth and increased unemployment.

Key Words : Digital Divide, Economic Growth, Employment, Arab Countries

Oyun Bağımlılığı Sırasında Ergenlerde Meydana Gelen Psikolojik Özellikler

*Ceferova Şebnem

ÖZ

Modern zamanlarda, ergenler arasında oyun bağımlılığında bir artış vardır. Oyunun türü ile çoçukların yaşı arasındaki fark, bağımlılıktaki artışta kendini gösteriyor. Kontrolsüz kullanım ve problemli internet kullanımının yanı sıra gelecekte daha olumsuz durumlara yol açabilmektedir.. Bağımlılığın çeşitli nedenleri vardır. Yalnızlık duyguları, kendini onaylama arzusu, gelecekle ilgili sorunlar, ebeveyn kontrolünün eksikliği, arkadaşları tarafından baskı ana tezahürlerdir. Bağımlılık sırasında ortaya çıkan diğer davranış bozuklukları, ergenlerde farklı şekillerde kendini gösterir. Ortaya çıkan saldırgan davranışlar, sosyal ortamdan uzaklaşmalarına, kaygı, uykusuzluk ve esas olarak gözlerde ağrı yaşamalarına neden olur. Oyun bağımlılığı sadece zihinsel değil bedensel sorunlar da yaratır. Bu nedenle bağımlılık sırasında kazanılan bu tür olumsuz özelliklerden kurtulmak için daha sistematik bir şekilde tedavi edici tedavi almak gerekir. Burada bir psikoloğun tavsiyelerini dikkatle dinlemek, ödev yapmak ve bir yaşam biçimi olarak oyunla bağlantılı olarak ne yaptıklarını görmek mümkün değildir. Ergenlik döneminde psikolojik ve fizyolojik değişiklikler sonucu gelişme eğilimi bazen bilgisizlikle ilişkilendirilir. Bu amaçla alınan önleyici tedbirler arasında uygun anne-baba tutumuda bu yaş grubu için önemlidir.

Anahtar kelimeler: ergenlik, sanal durum, çevrimiçi oyun, davranış, problemli durumlar, sosyal etki.

GİRİŞ: Teknolojinin hızlı gelişimi sayesinde internet hayatımıza girmiş ve toplumun sosyo-psikolojik durumunun oluşumunda yeni bir aşamaya neden olmuştur. İnternetin yaygın kullanımı kısa bir süre içerisinde artmış ve birçok alana dönüşmüştür. İnternet çocuklar için daha fazla bilgi kaynağı olduğundan, onların oyunlar vasıtasıla teknolojiye olan ilgileri sağlıkları ve psikolojileri pahasına devam etmekdedir. İstatistiklere göre 8 yaşındaki her 10 çocuktan 2/3'ü her gün internet kullanıyor.

Çocukların teknolojiye ilgisi daha çok erken yaşlarında başlar. Ergenlik özlüyünde aşırı zor, karmaşık, çalkantılı bir dönemdir. Giderek artan impulsif davranışlar sonucu ergenler kendilerini tehlike altına sokmaktan sakınmıyor, riskli davranışlar sergiliyor ve aileleri ile çelişkili ilişkide bulunurlar. Bu dönemde çocukların davranış ve muamelelerinde önceki yaş dönemlerinde gözlemlenmeyen yeni özellikler kendini göstermeye başlar. Bu nedenle ergenlik “kriz”, “zor”, “geçiş” çağı olarak nitelendirilir. Kişiliğin gelişiminin hem biyolojik hem de psikolojik faktörler tarafından koşullandırıldığı bilinmektedir. Yaş özellikleri (duygusal

dengesizlik, hızlı tepki verme, duyarlılık), yaşa bağlı davranış krizleri (vücut yapısına yüksek ilgi gösterme) gibi biyolojik faktörler, ergenlerde bağımlılık yapan davranışların gelişimine katkıda bulunur. Bu gibi durumlarda ergenler gerçek veya hayali kusurlarından sıkılırlar, özgüvenleri düşüktür, özgüven eksikliği, yalnızlık, öfke, irade gücüne odaklanamama gibi durumlar yaşarlar. Bu tür bireyler için bağımlı davranış sergilemek duygudurum ve benlik saygısını yükselten dopingin yanı sıra duygusal gerilimi ve memnuniyetsizlik duygularını azaltmanın bir aracı olarak işlev görür. Bu yaşlarda davranış mühim ölçüde bu dönem için büyük önem taşıyan kendine özgü kişiliklerin arayışı, serbestlik tepkisi, akranları ile gruplaşma, iletişim çevresi ve arkadaşların oluşması da dâhil belirlenir:

Serbestlik tepkisi: Bu tepki ergenin ebeveyn, öğretmen, arkadaşları ile genelde yaşça büyüklerin velayetinden, kendilerinin tespit ettiği kural ve kanunlardan, büyüklere saygı göstererek değerlendirdiği herşeyden kurtulmaya can atması şeklinde kendini gösterir. Bu yaşta yasakların olmaması ergenler için duygusal stres oluşturabilir. Bu sırada kendilerinin davranışı istenilenin tam tersi olur.

Gruplaşma tepkisi: Bu tepki aile üyelerinin velayetinden çıkmak, ailenin yerine akranları geçirmek tepkisinde kendini gösterir. Akranların tespit ettiği kurallar asosyal olduğu takdirde bağımlılık yapıcı (adiktif) davranış oluşmaya başlar.

Yargılama yeteneği büyüklerde olduğu kadar gelişmediği için, kendilerine çeşitli riskler söylense bile, tehlike karşısında durmaktan sakınmıyorlar. Bu nedenlere göre ergenlerde büyüklerden daha fazla riskli yöntemleri kullanırlar.

Öte yandan yetişkinlik döneminde gözlemlenen bağımlılığın ilk kullanımının daha fazla ergenlik döneminden başladığı da bilinmektedir. Bağımlılık konusu, modern zamanlarda giderek artan bir konu haline gelmiştir ve daha kapsamlı araştırma gerektirmektedir. Erken dönemde ortaya çıkacak bağımlılık davranışlarının önlenmesi için önleyici tedbirler veya azaltılmasında riskli durumların doğru tespit edilmesi, kişiye farklı alternatiflerin sunulması ve bu konudaki isteklerinin azaltılması önemlidir. Tabii ki, bağımlılık yapan davranışların psikolojisini bilmek önemlidir. Bağımlılıklar içerisinde son yıllarda sık rastlanılan oyun bağımlılığıdır. Oynanan oyunlar genelde online olarak yapılır, zira giderek artan internet kullanımı artık bu durumu daha fazla ön plana çıkarır. Bazı yaklaşımlara göre online oyunlar yeni çağın kültürel unsurlarından biri olarak değerlendirilir. Online oyunların sahip olduğu bazı özellikler ve oynanan oyun sırasında yaşanan heyecan katılımcıda bağımlılığı destekleyen bazı çizgileri ortaya koymaktadır. Bu özellikler katılımcıların daha fazla zaman harcamalarına ve kendilerinde sonuçta bağımlılığın oluşmasına yol açıyor. Bağımlılık davranışını açıklayan modeller şu şekildedir:

1. Rahatlatıcı model- Bu yaklaşıma göre bağmlılıq ruhsal rahatlık sağlamayı amaçlamak için çok yayılmışdır.
2. İletişim modeli- Bu modele göre, bağımlılık insanlarla daha iyi ilişkiler kurmaya yardımcı olur.
3. Manipülatif model- Benzersizliklerine ve liderlik kazanma yeteneklerine dikkat çekmek isteyen gençler gibi göstericiler bazen bağımlılık yapan davranışları tercih ederler.

Ergenlerin bağımlılık davranışlarının genellikle kişiliğin psikolojik yapısına bağlı olduğunu deneyimlerimizden biliyoruz. Bağımlılık davranışının oluşumunda özel bir rol, bireyin psikolojik özellikleri, her şeyden önce çarpık güdüler, ihtiyaçlar, ilgi alanları, değerler, yönelimler ve normatif fikirleri kapsayan alanlar tarafından oynanır. M. Griffiths oyun bağımlılığında neqativ sonuçlar arasında arasında epileptik nöbetler, işitsel halüsinasyonlar, obezite, bilek ağrısı, boyun ağrısı, kabarcıklar, parmaklarda uyuşma, uyku problemleri olduğunu belirtmişdir. Ayrıca, aşırı oyun oynamanın çok çeşitli potansiyel olumsuz ve yaşamı sınırlayıcı sonuçlarının tıp topluluğu tarafından daha kapsamlı bir şekilde tanınması gerektiğini öne sürmüşdür.

Oynanan oyunlar çoğu zaman ergenlerde daha fazla ilgi uyandırır. Fakat bunun yanı sıra bir takım sorunların da oluşmasına neden olur. İnternet vasitasıla oyun oynayanlarla yapılan araştırmalar sırasında %50'de aşağıdakı tip ru hsal sorunların olduğu tespit edilmiştir:
-Teşviş (heyecan) bozukluğu;
-Psikiyatrik bozukluk;
-Depresyon;
-Duygusal sorunlar;
-Madde kullanımına yönelim.
Bunun dışında dikkat eksikliği, hiperaktivlik, sosyal fobi gibi durumlar da gözlemlenmektedir. Oyun genellikle sonucu beklenmeksizin, eğlenmek amaçlı yapılan davranışların tamamı ve bazen de bir yaratıcılık şeklidir. Oyunlar eğlence ihtiyaçlarını ödemek, keza sorunu çözmek ve kendi yöntemleri ile yeni iletişim kurmak isteği doğurur.
Gerçek yaşamdan kaçmak isteği ise çağdaş dönemde ergenlerin sanal yaşama olan ilgisini artırmaktadır. Bunun sonucu olarak insanlar sanal yaşama her daim ilgi gösterir, daha fazla hayal kurur ve kendileri için önemli olan işleri yapmayı reddediyor. Meydana gelen bu durum şu hususların oluşmasına yol açmaktadır:
-Online ortam gerçek yaşam yerine kullanılan bir ortamdır. Artırılmış gerçeklik, sanki sanal âlemin bir çeşitlemesidir. Bu sırada başlıca çizgi olarak gerçek yaşamda yaşananların üzerine sanal âlemdekilerin eklenmesi ve daha da zenginleşmesi ilkesi kendini göstermektedir. Gelişmiş teknolojilerin yardımı ile kullanıcı çevresindeki gerçek dünya online olarak çevrelenir ve çeşitli müdahaleler yapılır. Yani oyunlar vasıtasıla sanal olan bilgiler gerçek yaşama girilir. İfade ettiği özelliklere göre bu teknolojilerin oyun şeklinde insan yaşamlarına girilmesi, artık artırılmış olan gerçeklığın meydana gelmesine neden olur. Bu tür kullanımlar sonrası oyun kullanımına insanlar tarafından ilgi durmadan artıyor.
-İnsanlar yalnızlık duygusu geçirdikleri sırada, sosyal medya, oyunlar üzerinden diğerleri ile konuşarak, kendilerini gerçek yaşamdan uzak tutuyor. Eğer ergenlerin bu tip oyunları kullanımı ile ilgili bir neden sonuç ilişkisi kurarsak, aynı bireylerin kendilerini toplum içerisinde yalnız hissettiğini ve bunlardan kurtulmak için böyle adım attıklarını gözlemlemiş oluruz. Depresyon, online oyunlar, sorunlu internet kullanımı direkt olarak, ergenlerin kendi özel niteliklerini sanal şekilde tekrar kurmalarına neden olur.
-Saldırganlık bireyin fiziksel, psikolojik olarak kendine ve diğerlerine karşı sergilediği dağıtıcı davranıştır. Saldırganlık diğer canlıya karşı fiziksel yâda duygusal olarak zarar verme halinde kendini gösterir. Psikoanalizin yaklaşımına göre, insanlar bilinçaltı olarak saldırganlığa yönelimliler. Fakat son yıllar ergenlerin davranışlarında saldırganlığın artmasına neden olan hususlardan biri de bilhassa oyunlardır. Ergenlerle ebeveynler, okul arkadaşları, keza eğitim topluluğu arasında artan saldırganlığın diğer nedenleri de vardır, fakat burada online ortamın önemi inkar edilmezdir. Bazen artan saldırganlık sonradan hukuka aykırı veya suç eylemlerinin oluşmasına neden olabilir, buna rağmen ergen yaptığı hareketin nedenini diğer yollarla arıyor.
Ergenler tarafından oynanan oyunların aşağıdakı türleri vardır
Aksiyon oyunları;
Motive edici oyunlar;
Daha fazla oyunçu istenen oyunlar;
Sosyal medya oyunları;
Spor türleri ile ilgili oyunlar.
Bağımlılığın bireysel (ilgi, psikolojik sorunlar vb.), ailesel (aile ilişkilerindeki sorunlar, anne veya babanın aşırı derecede internet, oyun kullanımı, çocuklarla boş zamanlarını doğru değerlendirmemeleri vb.) ve sosyal (arkadaş grubu, gencin enerjisini boşaltma olanaklarının kısıtlılığı vb.) nedenleri olabilir. Öte yandan bu yaş döneminde duygusal travmaya neden olan olay ve durumlar oyun bağımlılığına yönelim yaratabilir.

Sonuç: Ergenler kendilerini daha enerjili, stresssiz, mutlu ve sosyal hissetmek için oyun, özellikle de online şekilde kullanmaya yönelimliler.
Yapılan müdahaleler içerisinde ebeveynlerle ilgili eğitici çalışmaların daha çok önem taşıdığı bildirilir. Uzmanlarca ebeveynlere, özellikle de ergenlik döneminde çocuklarında meydana gelen oyun bağımlılığı sırasında aşağıdakılara dikkat etmeleridirler:
-Onlara nerede, hangi ortamda, nasıl oyun oynayabileceğinin önceden tespit edilmesi,
-Oyun bileşimi uygun olsa bile, bazı kuralların tespit edilmesi. "Sen bu oyunu oynayamazsın" kelimesinin yerine kendilerine yaşlarına uygun daha da öğretici oyunların seçilmesi;
-Oyunları, derslerini ve gereken çalışmalarını yapıp bitirdikten sonra ödül olarak veya bir eğlence olarak değerlendirmesi gerektiğini;
-Online oyunların aksine boş zamanlarını sarf edebileceği diğer ilginç işler yapmalarına yardımçı olmak;
-Yalnız oyun oynamak yerine işbirliği yapabileceği, arkadaşlar kazanabileceği bir işi yapmak.
Bağımlılık davranışının oluşumundaki ana yön, sosyal faktörlerle ilgilidir. Bu tür davranışların ana grubu ergenlerde görülme sebebi riskli davranışlara daha yatkın olması ile alakalıdır. Aile ve sosyal çevre, duygusal gerilimi azaltmak için kullanılan bağımlı davranışın gelişmesinde kilit rol oynar.
Kaynaqca: Аддиктология: психология и психотерапия зависимостей. Когито-Центр; Москва; 2006., с 288.
İnternet addiction, Christian Montag and Martin Reuter. Second edition, p. 392
Anormal gelişim psikolojisi. Elnare İbrahim kızı Şefiyeva. Bakü, s.400.
https://www.researchgate.net/publication/273948544_Diagnosis_and_management_of_video_game_addiction
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118767771.wbiedcs044

Üniversite Öğrencilerinde Nomofobi İle Okupasyonel Denge, Öz Düzenleme Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

*Ozan DEMİRCİ
*Remziye AKARSU

ÖZ
Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişim göstermesiyle birlikte cep telefonu kullanımında ciddi bir artış görülmektedir. İçinde bulunduğumuz dijital dönemde akıllı telefonlar arama işlevlerinin yanı sıra internette gezinmek, araştırma yapmak, eğitime katılmak gibi farklı amaçlar için kullanılabilmektedir. Akıllı telefonlar sunduğu olumlu özelliklerin dışında birçok psikolojik, fizyolojik ve sosyal becerinin değişimine neden olmaktadır.
Nomofobi, bireylerin akıllı telefon ile kurmayı beklediği iletişimden uzak kaldığında ya da uzak kalma ihtimali olduğunda yaşadığı kontrol dışı korku, kaygı, endişe halidir. Türkiye'de yapılan çalışmalar; nomofobinin gençlerde üretkenliğin ve akademik başarının düşmesi, benlik saygısında problem, mutsuzluk hali, çeşitli psikolojik problemlerle sonuçlandığını göstermektedir.
Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde nomofobi ile okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş ve öz düzenleme ilişkisinin incelenmesidir. Nomofobi ile ilgili literatürde sınırlı sayıda araştırma bulunması ve dört değişkenin de aynı anda ele aldığı araştırmaya rastlanmaması konuya ilişkin yönelime sebep olmuştur. Araştırmanın evrenini 2021-2022 akademik yılı bahar döneminde Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Tanımlayıcı-ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmaya 93 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanması online anket yoluyla, gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Araştırma verileri; Nomofobi Ölçeği, Okupasyonel Denge Anketi, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Öz- Düzenleme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir.

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizlerde p≤0,05 istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Normal dağılım gösterdiği tespit edilen veriler parametrik testlerle çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde betimsel istatistikler, t-testi, pearson korelasyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre nomofobi, okupasyonel denge ile negatif yönlü orta düzeyde(r =-0.634;p<0.01); psikolojik iyi oluş ile negatif yönlü orta düzeyde(r =-0.535;p<0.01), öz düzenleme ile negatif yönlü orta düzeyde(r =0.649; p<0.01) ilişkili bulunmuştur. Telefonun günde ortalama kullanım süresi ve ortalama kontrol miktarı ile nomofobi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma verileri, üniversite öğrencilerinde nomofobinin okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş ve öz düzenlemeyi olumsuz etkilediğini göstermiştir.
Anahtar kelimeler: Nomofobi, Okupasyonel Denge, Öz Düzenleme, Psikolojik İyi Oluş

Examınatıon Of The Relatıonshıp Between Nomophobıa And Okupatıonal Balance, Self-Regulatıon And Psychologıcal Well-Beıng In Unıversıty Students

Abstract

With the rapid development of technology, there has been a significant increase in the use of mobile phones. In the digital era we live in, smartphones can be used for different purposes such as surfing the internet, doing research, participating in training, as well as search functions. Apart from the positive features it offers, smartphones cause changes in many psychological, physiological and social skills.

Nomophobia is a state of uncontrollable fear, anxiety, and anxiety that individuals experience when they are away from or are likely to stay away from the communication they expect to establish with a smartphone. Studies conducted in Turkey; it shows that nomophobia results in decreased productivity and academic success, problems in self-esteem, unhappiness, and various psychological problems in young people.

The aim of this study is to examine the relationship between nomophobia and occupational balance, psychological well-being and self-regulation in university students. The limited number of studies in the literature on nomophobia and the lack of research that addresses all four variables at the same time have led to the orientation on the subject. The population of the research consists of students studying at the Faculty of Health Sciences of Biruni University in the spring semester of the 2021-2022 academic year. 93 students participated in the descriptive-relationship-seeking study. Data collection was done on a voluntary basis through an online questionnaire. Research data; It was obtained with the Nomophobia Scale, Occupational Balance Questionnaire, Psychological Well-Being Scale, Self-Regulation Scale and Personal Information Form.

Statistical analysis of the data was performed using the SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) program. P≤0.05 was considered statistically significant in all analyzes. The data, which were found to have a normal distribution, were analyzed by parametric tests. Descriptive statistics, t-test, and Pearson correlation analysis techniques were used in the evaluation of the data.

According to the findings of the study, nomophobia was moderately negative with occupational balance (r =-0.634; p<0.01); It was found to be moderately negatively correlated with psychological well-being (r =-0.535; p<0.01), and moderately negatively correlated with self-regulation (r =0.649; p<0.01). A significant relationship was found between the average daily usage time of the phone and the average amount of control and nomophobia.

Research data showed that nomophobia negatively affects occupational balance, psychological well-being and self-regulation in university students.

Keywords: Nomophobia, Ocupational Balance, Self-Regulation, Psychological Well-Being

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin hızlı bir şekilde gelişim göstermesiyle birlikte cep telefonu kullanımında ciddi bir artış görülmüştür (Liu vd., 2017). İçinde bulunduğumuz dijital dönemde akıllı cep telefonları arama ve aramayı yanıtlama işlevlerinin yanı sıra eposta göndermek, internette gezinmek ve araştırma yapmak, uzaktan eğitime katılmak gibi farklı amaçlar için kullanılabilmektedir (Rodrıguez-Garcıa vd., 2020). Akıllı telefonlar sunduğu birçok olumlu özelliği dışında birçok psikolojik, fizyolojik ve sosyal becerinin değişimine neden olmaktadır (King vd., 2013).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020) verilerine göre Türkiye nüfusunun %79 'u internet kullanıcısı, %64 'ü aktif sosyal medya kullanıcısı ve 58,2 milyonu mobil internet kullanıcısı iken toplam nüfusun %74,8 'i cep telefonu kullanıcısıdır.

Nomofobi, bireylerin akıllı telefon ile kurmayı beklediği iletişimden uzak kaldığında ya da uzak kalma ihtimali olduğunda yaşadığı kontrol dışı korku, kaygı ve endişe halidir (Yıldırım ve Correia, 2015). Günümüzde birçok araştırmacı tarafından özgül fobi olarak adlandırılan nomofobi, DSM-5' de yer almamaktadır (Dixit vd., 2010). Tanı kriterleri, ayırıcı tanı ölçütleri, yaygınlık ile ilgili verilere yönelik çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir (Bragazzi ve Del Puente 2014).

Nomofobi çeşitli kaygı durumlarıyla ilişkisi nedeniyle, teknolojiye yönelik ileri düzey bir bağımlılık oluşturmakta, okupasyonel performansı etkilemektedir (Rodrıguez-Garcıa, 2020). Bireyler gereksinimlerinden daha uzun süre akıllı telefon ile vakit geçirmektedir. Telefondaki uygulamalardan aldıkları bildirimler dopamin düzeyinin artımını sağlayarak bireyin bu davranışını pekiştirmekte ve telefondan uzaklaşamamaya neden olabilmektedir (Polat, 2017). Akıllı telefonlar birçok işlevi yerine getirebilmesi sebebiyle üniversite öğrencilerinin de hayatının merkezinde yer almaktadır (Deshpande, 2015). Nomofobi ile ilgili problemler özellikle genç yetişkinlerde yaygındır (Rodrıguez-Garcıa vd., 2020). Türkiye'de yapılan çalışmalar; nomofobinin gençlerde üretkenliğin ve akademik başarının düşmesi, benlik saygısında problem, mutsuzluk hali ve çeşitli psikolojik problemlerle sonuçlandığını göstermektedir (Yıldırım vd.,2016; Gezgin, 2017; Lee vd., 2018).

Okupasyon bireylerin istekleri, ihtiyaçları ve kendinden bekledikleri durumların tümünü kapsamaktadır. Söz konusu istek ve gereksinimler fizyolojik, psikolojik, ekonomik, sosyal alanlarda olabilmektedir. Kültür okupasyonları şekillendirebilmektedir. Bireyin kendini yansıtma, yaşamı anlamlandırma ya da tecrübe edinmeye aracılık eden okupasyon, hangi amaca hizmet eder olursa olsun insanın var oluşunun en önemli unsurlarındandır (Wilcock ve Towsend, 2014). Okupasyon, bireyin gelişim süreci üzerinde pozitif yönde etkilemektedir. Bireyler yaşamın içindeki bir okupasyonun kendileri için anlam ve amacını belirleyebilmektedirler. Roller, rutinler, alışkanlıklar, sosyal ve çevresel bileşenler ile biçimlenen aktiviteler, okupasyonun oluşması ve gerçekleştirilip sonuçlandırılabilmesi için gereklidir (Eisenberg vd., 2019). Bireyin yaşamı içerisinde olan okupasyonlarında miktar ve çeşitlilik olarak bir düzenin bulunması durumu okupasyonel denge olarak adlandırılmaktadır. Her bireyin okupasyonel dengesinin sağlandığı düzey farklıdır, kişiden kişiye değişiklik gösteren bir durumdur. Zamanın etkin bir şekilde planlanması, yapılandırılması, okupasyonlara ayrılan sürelerin uyumluluğu ve okupasyonel çeşitlilik ile ilişkilidir ve bireyin yaşam dengesinde belirleyicidir. Okupasyonların birbiri üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisi, bireyin gereksinimlerini karşılama seviyesi ve farklı okupasyonlara ayrılan zaman okupasyonel dengeyi etkilemektedir (Pekçetin ve Günal, 2021). Eylemler üzerindeki hakimiyetin bozulması, olumsuz duygulanımların sürekliliği ve buna bağlı olarak motivasyon ve hedeflerin birbiri ile uyumlu olmaması psikosomatik bulguların gelişimini tetikler (Bauman vd.,2005). Akıllı

telefonların gereğinden fazla kullanımı, günlük yaşam aktivitelerine katılım düzeyini olumsuz etkileyebilmektedir (Agust, 2016).

Yaşamın bir anlamının olması, bireyin kendini geliştirmeye yönelik çalışması, kendini pozitif olarak değerlendirmesi, her koşulda ilişki ve iletişiminin olumlu olması, bireysel ihtiyaç ve isteklerine uygun olarak hareket etmesi psikolojik iyi oluş kavramını karşılamaktadır. Psikolojik iyi oluşa göre birey kendi eksik ya da geliştirilmesi gereken yönlerinin bilincindeyken dahi kendisi ile ilgili düşünce ve değerlendirmesi olumlu bir yaklaşım içermektedir, bireyin iyi olmaya dair bir çabası vardır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Akıllı telefon kullanımının artması ile birlikte düşük öz güven, sosyal ilişkilerde ve etkileşimlerde zayıflık, obsesyon, huzursuzluk, olumsuz duygu deneyimlerinde sıklık ve anksiyete gibi bulgularda artış görülmektedir (Sevi vd., 2014). Bireyin bulunduğu durum ve pozisyondan daha ileri bir seviyeye gitme hedefinin olması ve bu hedefe ulaşmaya yönelik gösterdiği her türlü çaba, öz kontrolü öz düzenleme becerisini tanımlayabilmektedir. Genel olarak bir amaç doğrultusunda kognitif süreçlerin işlevsel kullanılması, duygulanım seviyesini ayarlayabilme, hedeften sapmaya neden olabilecek duygu, davranış ve düşünceleri düzenleyebilme ve istenen sonuca ulaştıracak aktivite basamaklarını süreç içerisinde aşamalı olarak izleyebilme becerisinin bulunması anlamına gelmektedir. Öz düzenleme becerisi yüksek olan öğrencilerin öz farkındalıkları, motivasyonları, problem çözme ve duruma uygun öğrenme stratejilerini seçebilme becerileri ve aktivite katılım düzeyleri yüksektir. Bu durum akademik başarıyı artırmakla beraber öğrencinin geleceğe dair bakış açısını da daha olumlu hale getirmektedir (Zimmerman, 2002). Aristoteles (2014) e göre; öz düzenleme becerisi düşük olan bireylerde sağlıklı olma halini sağlamakta zorluk, bir şeylere aşırı düşkünlük, ödüle aşırı bağımlılık görülmektedir. Bu durumlar bireyin kendi kontrolünü sağlayamamasından kaynaklanmakta ve bireyi iyilik halinden uzaklaştırmaktadır. Öz düzenleme sürecinin alt parametrelerinden olan öz kontrol; ortaya çıkması istenmeyen, aşırılık içeren dürtülerin veya güçlü içsel taleplerin baskılanabilmesidir. Bireylerin akıllı telefon kullanım sürelerini dengeleyebilmeleri ve kullanımdan kaynaklı negatif etkilenimlerden kaçınabilmeleri güçlü öz kontrol becerisi gerekliliğini beraberinde getirmektedir (Agust, 2016).

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Araştırmanın evrenini 2021-2022 akademik yılı bahar döneminde Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. G- Power programı ile güç analizi yapılmıştır ve çalışmaya 93 kişi dahil edilmiştir. Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tiptedir. Araştırmaya başlamadan önce, Biruni Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2022/67-12 karar numaralı, 25/02/2022 tarihli) izin alınmıştır. Verilerin toplanması online anket yoluyla, gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; 2021-2022 eğitim öğretim döneminde Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenimine devam ediyor olmak, 18-25 yaş arasında olmak, akıllı telefon sahibi olmak ve aktif olarak kullanmak, internet erişimine sahip olmaktır. Hariç tutulma kriterleri ise psikolojik, nörolojik, ortopedik tanıya sahip olmaktır.

Araştırma verileri; Nomofobi Ölçeği, Okupasyonel Denge Anketi, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Öz-Düzenleme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet gibi kişisel bilgilerine ek olarak akıllı telefon kullanım düzeylerine ve biçimlerine dair sorular sorulmaktadır. Form 7 sorudan oluşmaktadır.

Nomofobi Ölçeği: Yıldırım ve Correia tarafından geliştirilmiş, nomofobi seviyesinin belirlenmesinde kullanılan 20 soruluk bir ölçektir. 7'li likert tipindedir. Ölçeğin; Bilgiye Erişememe, Rahatlıktan Feragat Etme, İletişim Kuramama ve Çevrimiçi Bağlantıyı Kaybetme isimlerinde 4 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (Cronbach Alfa değeri) .95;

alt boyutların güvenirlik katsayıları iletişim kuramama .94, çevrimiçi bağlantıyı kaybetme .87, bilgiye erişememe .83 ve rahatlıktan feragat etme .81 olarak bulunmuştur (Yildirim ve Correia, 2015).

Okupasyonel Denge Anketi: Kişinin okupasyonlarının çeşitliliğine bağlı olarak memnuniyeti ölçmeyi ve ulaşılan sonuca göre okupasyonel dengeyi tanımlamayı hedefleyen bir ölçektir. 2014 yılında Wagman ve Hakansson tarafından geliştirilmiş olup, 2019 yılında Günal ve ark. tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Cronbach alfa değeri (güvenirlik katsayısı) 0.785'dir. Ölçek 11 maddeden oluşmakta olup, 4'lü likert tipindedir (Günal, 2020).

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyini belirlemek amacıyla Diener ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçek 8 maddeden oluşmakta olup, 7'li likert tipindedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında elde edilen Cronbach alfa katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır (Telef, 2013).

Öz-Düzenleme Ölçeği: 1999 yılında Brown, Miller ve Lawendowski tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlaması 2013 yılında Aydın, Keskin ve Yel tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması aşamasında ölçeğin boyut ve soru sayısında değişiklikler yapılmıştır. Ölçeğin son hali 51 sorudan ve öz-pekiştirme, öz-izleme ve öz değerlendirme adında 3 alt boyuttan oluşmakta olup 5'li likert tipindedir. Ölçeğin Cronbach alfa (α) güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar açısından bakıldığında ise öz-pekiştirme boyutu için güvenirlik katsayısı .88, öz-izleme boyutu için .87, özdeğerlendirme boyutu için ise .60 olduğu hesaplanmıştır (Aydın, Keskin ve Yel, 2013).

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizlerde $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Normal dağılım gösterdiği tespit edilen veriler parametrik testlerle çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde betimsel istatistikler, T-Test, pearson korelasyon analizi teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin %71'inin kadın, %29'unun erkek olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Öğrencilerin yaş ortalaması 20,51±1,64; telefonu günlük kullanım süresi 7,32±2,27; telefonu günlük kontrol sayısı 18,07±3,78'dir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	KATILIMCI SAYISI	YÜZDELİK DAĞILIM
Erkek	27	29
Kadın	66	71
TOPLAM	93	100

Çalışma kapsamında nomofobi, okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş, öz düzenleme ölçeklerine ait kadınların ve erkeklerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde kadınların nomofobi ve öz düzenleme $\bar{x}$±SS değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu; okupasyonel denge ve psikolojik iyi oluş $\bar{x}$±SS değerlerinin

birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Çalışmaya dâhil olan kadın ve erkek öğrencilerin ağırlıklı olarak orta düzeyde nomofobi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Betimsel İstatistik Sonuçları

	Cinsiyet	N	x̄	SS
Nomofobi	Kadın	66	92,242	25,9254
	Erkek	27	97,185	19,7154
Okupasyonel Denge	Kadın	66	12,727	6,7949
	Erkek	27	13,333	5,8177
Psikolojik İyi Oluş	Kadın	66	35,742	10,5325
	Erkek	27	36,000	9,4949
Öz Düzenleme	Kadın	66	161,455	34,6282
	Erkek	27	153,556	35,0103

Cinsiyet değişkeninin nomofobi toplam puanları ve alt boyutları üzerinde anlamlı etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklemler t-testinde kadın ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$). Bu sonuca göre cinsiyetin nomofobi toplam puanı ve alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir (Tablo 3).

Tablo 3: Nomofobi Cinsiyet İlişkisi
Bağımsız Örneklem T Test

	Cinsiyet	N	x̄	SS	t	P
Bilgiye Erişememe	Kadın	66	17,788	5,6446		

	Erkek	27	20,000	4,6327	1,802	0,075
Rahatlıktan Feragat Etme	Kadın	66	24,136	6,7571	0,949	0,346
	Erkek	27	25,370	5,1898		
İletişim Kuramama	Kadın	66	29,894	9,5340	0,387	0,699
	Erkek	27	30,704	8,1137		
Çevrim içi Bağlantıyı Kaybetme	Kadın	66	20,424	7,6461	0,391	0,697
	Erkek	27	21,111	7,8020		
Nomofobi Toplam Puanı	Kadın	66	92,242	25,9254	0,997	0,323
	Erkek	27	97,185	19,7154		

Katılımcılardan elde edilen verilere göre yapılan korelasyon analizinde nomofobi, okupasyonel denge ile negatif yönlü orta düzeyde (r =-0.634; p<0.001); psikolojik iyi oluş ile negatif yönlü orta düzeyde (r =-0.535; p<0.001), öz düzenleme ile negatif yönlü orta düzeyde (r =0.649; p<0.001) ilişkili bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4: Pearson Korelasyon Analizi

	Okupasyonel Denge		Psikolojik İyi Oluş		Öz Düzenleme	
Nomofobi	r	-,634	r	-,535	r	-,649
	p	,000**	p	,000**	p	,000**

** p<0.001

Nomofobi alt boyutlarından bilgiye erişememe ile okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş, öz düzenleme arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Nomofobi alt boyutlarından rahatlıktan feragat etmenin okupasyonel denge ve psikolojik iyi oluş ile arasında negatif yönlü orta düzeyde; öz düzenleme ile arasında negatif yönlü yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Nomofobi alt boyutlarından iletişim kuramama ile okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş, öz düzenleme arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Nomofobi alt boyutlarından çevrim içi bağlantıyı kaybetme ile okupasyonel

denge, psikolojik iyi oluş, öz düzenleme arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5: Pearson Korelasyon Analizi

Nomofobi Alt Boyutları	Okupasyonel Denge		Psikolojik İyi Oluş		Öz Düzenleme	
Bilgiye Erişememe	r	-,505	r	-,465	r	-,608
	p	,000**	p	,000**	p	,000**
Rahatlıktan Feragat Etme	r	-,598	r	-,589	r	-,748
	p	,000**	p	,000**	p	,000**
İletişim Kuramama	r	-,501	r	-,306	r	-,363
	p	,000**	p	,003**	p	,000**
Çevrim içi Bağlantıyı Kaybetme	r	-,561	r	-,515	r	-,574
	p	,000**	p	,000**	p	,000**

** p<0.001

Nomofobi toplam puanı ile telefonun günde ortalama kullanım süresi arasında orta düzeyde (r=,394; p< .001) pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Nomofobi toplam puanı ile telefonun günde ortalama kontrol sayısı arasında düşük düzeyde (r=,230; p< 0.05) pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Tablo 6).

Tablo 6: Pearson Korelasyon Analizi

	Telefon Günde Ortalama Kullanım Süresi		Telefon Günde Ortalama Kontrol Sayısı	
Nomofobi Toplam Puanı	r	,394	r	,230
	p	,000**	p	,027*

** p<0.001 *p<0.05

SONUÇ

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin ağırlıklı olarak orta düzeyde nomofobi olduğu bulgulanmıştır. Farooqui, Pore ve Gothankar (2018) tarafından yapılan çalışmada tıp fakültesi 1.sınıf öğrencilerinin %60'ında orta düzeyde nomofobi olduğu belirlenmiştir. Kubrusly ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada tıp öğrencilerinin % 64,5'inin orta ya da yüksek düzeyde nomofobisi olduğu tespit edilmiştir. Burucoğlu'nun (2017) yaptığı çalışmada %73,7'sinin orta ve yüksek düzeyde nomofobisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ünver, Benli,

Ünver (2021) tarafından yapılan sağlık profesyonelleri adaylarında nomofobinin değerlendirildiği çalışmada sağlık bilimleri öğrencilerinin orta düzeyde nomofobiye sahip olduğu belirlenmiştir. Adnan ve Gezgin'in (2016) üniversite öğrencileri arasında nomofobi prevalansını değerlendirdiği çalışmasında bulgularımızı destekler nitelikte öğrencilerin nomofobi düzeylerinin ağırlıklı olarak orta seviyede olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre cinsiyet değişkenine göre nomofobi ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ramazanoğlu'nun (2020) çalışmasında nomofobinin cinsiyete göre anlamlı şekilde değişmediği görülmüştür. Yorulmaz, Kıraç ve Sabırlı (2018) çalışmasında nomofobi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre nomofobi ile okupasyonel denge, psikolojik iyi oluş, öz düzenleme negatif yönde orta düzeyde ilişkili bulunmuştur. Pekçetin, Günal, Hakansson(2021) tarafından yapılan aktivite rol dengesiyle akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmada anlamlı ilişki saptanmıştır. İlgili çalışma bulguladığımız nomofobi ile okupasyonel denge arasındaki negatif yönlü ilişkiyi destekler niteliktedir. Tavolacci ve diğerlerinin (2015) öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada aşırı ve problemli telefon kullanımının mutluluk seviyesini azalttığı tespit edilmiştir. Tolan ve Karahan (2021) tarafından yapılan çalışmada nomofobiyle depresyon, anksiyete, stres düzeyi arasında pozitif ilişki bulunmuştur. İlgili tespit; psikolojik iyi oluş düzeyi ile nomofobi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiyi destekler niteliktedir. Çiçek (2020) tarafından yapılan çalışmada öz düzenlemenin nomofobinin alt boyutları üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. İlgili tespit, çalışmamızda bulguladığımız nomofobi ve öz düzenleme arasındaki negatif yönlü anlamlı ilişkiyi destekler niteliktedir. Araştırmaya dâhil olan üniversite öğrencilerinin günlük telefon kullanım süresi ve telefonu kontrol sayısı ile nomofobi arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Türen, Erdem ve Kalkın (2017) tarafından yapılan çalışmada telefon kullanım düzeyinin; Gezgin, Şahin, Yıldırım (2017) tarafından yapılan çalışmada akıllı telefonu kontrol sıklığının nomofobi ile anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Sonuç olarak nomofobiyle ilişkili olabilecek farklı alanların ele alınarak literatüre katkı sağlanabileceği düşünülmektedir. Çalışmamız üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Farklı örneklemlerde yapılacak çalışmalar nomofobinin günlük yaşamın farklı alanlarındaki etkilenimlerini ortaya çıkarması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Adnan, M., & Gezgin, D. M. (2016). Modern çağın yeni fobisi: Üniversite öğrencileri arasında nomofobi prevalansı.

Agust, D. (2016). Faktor-Faktor Resiko Kecanduan Menggunakan Smartphone pada Siswa di SMK Negeri 1 Kalasan Yogyakarta [Risk Factors of Addiction Using Smartphones to Students at SMK Negeri 1 Kalasan Yogyakarta]. Jurnal Riset Mahasiswa Bimbingan Dan Konseling, 5(3), 86–96.

Aristoteles (2014). Nikomakhos'a etik. F. Akderin (çev.), İstanbul: Say Yayınları.

Aydın, S., Keskin, M. Ö., & Yel, M. (2013). Öz-düzenleme ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Turkish Journal of, 3(1), 24-33.

Baumann, N., Kaschel, R., & Kuhl, J. (2005). Striving for unwanted goals: Stress-dependent discrepancies between explicit and implicit achievement motives reduce subjective well-being and increase psychosomatic symptoms. Journal of Personality and Social Psychology, 89, 781–799.

Bragazzi, N. L., & Del Puente, G. (2014). A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. Psychology Research and Behavior Management, 7, 155– 160.

Burucuoğlu, M. (2017). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin nomofobi düzeyleri üzerinde bir araşştırma. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 482–489.

Çiçek, B. (2020). Öz Düzenlemenin Nomofobi Üzerindeki Etkisi. Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi, 5(2), 89-101.
Deshpande, A. (2015), Mobile Addiction and Associated Factors Amongst Youth. Indian Journal of Mental Health, 2(3), 244-248.
Dixit, S., Shukla, H., Bhagwat, A., Bindal, A., Goyal, A., Zaidi, A., & Shrivastava, A. (2010), A study to evaluate mobile phone dependence among students of a medical college and associated hospital of central India. Indian Journal of Community Medicine, 35(2), 339.
Erdem, Haluk, U. Türen ve Gökdeniz Kalkin (2017). "Mobil Telefon Yoksunluğu Korkusu (Nomofobi) Yayılımı: Türkiye'den Üniversite Öğrencileri Ve Kamu Çalışanları Örneklemi", Bilişim Teknolojileri Dergisi, 1(10), s.1-12. Farooqui, I. A., Pore, P., & Gothankar, J. (2018). Nomophobia: an emerging issue in medical institutions?. Journal of Mental Health, 27(5), 438- 441.
Gezgin, D. M., Şahin, Y. L., & Yıldırım, S. (2017). Sosyal Ağ Kullanıcıları Arasında Nomofobi Yaygınlığının Çeşitli Faktörler Açısından İncelenmesi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 7(1), 1-15.
Gezgin DM. (2017), Exploring the influence of the patterns of mobile internet use on university students' nomophobia levels. European Journal of Education Studies, 3(6): 29–53.
Keyes, C. L., Shmotkin, D. & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. Journal of Personality and Social Psychology, 82(6), 1007- 1022.
King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R., & Nardi, A. E. (2013), Nomophobia: Dependency on Virtual Environments or Social Phobia?. Computers in Human Behavior, 29 (1), 140-144.
Kubrusly, M., Silva, P. G. D. B., Vasconcelos, G. V. D., Leite, E. D. L. G., Santos, P. D. A., & Rocha, H. A. L. (2021). Nomophobia among medical students and its association with depression, anxiety, stress and academic performance. Revista Brasileira de Educação Médica, 45.
Lee S, Kim M, Mendoza JS, et al. (2018), Addicted to cellphones: Exploring the psychometric properties between the nomophobia questionnaire and obsessiveness in college students. Heliyon 4(11): e00895.
Liu, Q. Q., Zhou, Z. K., Yang, X. J., Kong, F. C., Niu, G. F., & Fan, C. Y. (2017), Mobile Phone Addiction and Sleep Quality Among Chinese Adolescents: A Moderated Mediation Model. Computers in Human Behavior, 72, 108-114.
Özkan E, Belhan S. Ergoterapi Kapsamı ve Süreci. In: Akı E, Özkan E, editors. Ergoterapiye Giriş. Ankara: Hipokrat Kitabevi; 2020.
Pekçetin, S., Günal, A., & Håkansson, C. (2021). The Relationship between Occupational Balance and Smartphone Addiction among University Students in Turkey. Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, 9(3), 71-78.
Pekçetin S, Günal A. (2021). Effect of web-based time-use intervention on occupational balance during the Covid-19 pandemic. Canadian Journal of Occupational Therapy. 88(1):83-90.
Polat, R.(2017). Dijital hastalık olarak nomofobi, Yeni Medya Elektronik Dergisi, 1(2), 164-172.
Ramazanoğlu, M. (2020). Öğretmen Adaylarının Nomofobi Düzeylerinin Belirlenmesi. Ekev Akademi Dergisi, (81), 247-264.
Rodrıguez-Garcıa AM, Moreno-Guerrero AJ and Lopez Belmonte J (2020), Nomophobia: An individual's growing fear of being without a smartphone—A systematic literature review. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(2): 1–19.
Sevi, O.M., G. Odabaşıoğlu, Y. Genç, İ. Soykal, Ö. Öztürk (2014), "Cep Telefonu Envanteri: Standardizasyonu ve Kişilik Özellikleriyle İlişkisinin İncelenmesi", Bağımlılık Dergisi, 15(1), 15-22.
Tavolacci, M. P., Meyrignac, G., Richard, L., Dechelotte, P., & Ladner, J. (2015). Problematic use of mobile phone and nomophobia among French college students: Marie-Pierre Tavolacci. The European Journal of Public Health, 25(suppl_3), ckv172-088.

Telef, B. B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(3), 374-384.
Tolan, Ö. Ç., & Karahan, S. (2021). The Relationship between Nomophobia and Depression, Anxiety and Stress Levels of University Students
TUIK. (2020). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. TUIK.
Ünver, H., Benli, T. E., & Ünver, Z. (2021). Sağlık Profesyoneli Adaylarında Sosyal Medya Bağımlılığının Nomofobiye Etkisi. Turkiye Klinikleri Hemsirelik Bilimleri, 13(3).
Wilcock AA, Townsend EA. Occupational justice. Boyt Schell B, Gillen G, Scaffa M, Eds. Willard and Spackman's occupational therapy. 12th ed. pp. 541–552. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2014.
Yıldırım C, Sumuer E, Adnan M, et al. (2016), A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. Information Development 32(5): 1322–1331.
Yıldırım, C. ve Correia, A. P. (2015), Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. Computers in Human Behavior, 49, 130-137.
Yorulmaz, M., Kıraç, R., & Sabırlı, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Nomofobinin Uyku Ertelemeye Etkisi Effects Of Nomofobının Sleepıng At Unıversıty Students. Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR), 5(27), 2988-2996.
Zimmerman, B. J. (2002), Becoming a self-regulated learner: An overview. Theory Into Practice, 41 (2), 64-70.

Acil Güldürü Programlarında İşlenen Şanlıurfa Yöresi Ağız ve Kültür Özelliklerinin YouTube Aracılığıyla Ulusal ve Uluslararası Boyut Kazanması

*Muhammet Fatih ALKAYIŞ

ÖZ

Şanlıurfa yöresi ağız özellikleri ile kültür unsurlarının insanlara aktarılmasında ve insanlar arasında tanınmasında önemli bir görevi karşılayan "Acil Güldürü" adlı program, Şanlıurfalı tiyatrocuların çevirdiği komedi tarzında videolardan oluşmaktadır. Önceleri CD'lere yüklenmiş bu videolar, sınırlı sayıda insan tarafından bilinmekte ve beğeniyle izlenmekteydi. Ancak, bu videoların Youtube'a aktarılmasıyla birlikte programın izleyici sayısında büyük artış görülmüştür. Bu programı sevdiren unsurların başında, oyuncuların doğal ve içten davranışlarının yanı sıra, Şanlıurfa'ya ait kültür unsurlarının yöre ağzıyla izleyiciye aktarılmış olması gelmektedir.

Acil Güldürü'de, genel olarak, günlük hayatta karşılaşabilecek konular Şanlıurfa bölgesi ve ağzı ekseninde ele alınmıştır. Burada ele alınan başlıca konular ve sorunları dile getirilen başlıca meslekler şunlardır: yolculuk, gelin-kaynana ilişkisi, misafire çiğ köfte ikramı, taziye usulleri, şakalaşma, yardımlaşma; amelelik, karpuzculuk, fırıncılık, berberlik, ciğercilik-kebapçılık, dolmuşçuluk, çaycılık. Bu konular ve meslekler, yöreye ait kültürel mizahla işlenmiş ve çeşitli kesimlerde ilgi uyandırmıştır.

Youtube sayesinde büyük bir izleyici kitlesine ve coğrafyasına ulaşan Acil Güldürü programı, artık çok sayıda reklam almaktadır. Bu reklamların maddi getirisinin, yöresel kültürün korunması noktasında program ekibini teşvik ettiği söylenebilir. Youtube'un yöresel kültür unsurlarının başka insanlara yayılması ve sevdirilmesi konusunda ne denli önemli olduğu aşikârdır. Yöresel bir kültür unsurunun Youtube'a aktarılmasıyla birlikte o bölgeye ait yaşam tarzı, geçim kaynakları, yeme-içme kültürü, tarım ürünleri, esnaflık geleneği gibi birçok özellik başka kültür mensuplarınca tanınır. Bu tanınma sonucunda gerek bireysel gerekse bölgesel anlamda maddi ve manevi (ekonomik ve sosyal) açılardan çeşitli kalkınmalar görülür.

Şanlıurfa kültürünün ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını artıran Acil Güldürü adlı program, Youtube vasıtasıyla dünyanın dört bir yanına ulaşabilir hâle gelmiş ve milyonlarca

insan tarafından ilgiyle izlenir olmuştur. Bu program, Youtube ile birlikte, mahalli değerlerin nasıl ulusal veya uluslararası boyut kazandığının bir göstergesidir.

Gaining National and International Dimensions of Acil Güldürü Programs To Be Dealt With The Dialect and Cultural Features of Şanlıurfa Region Treated in Via Youtube

ABSTRACT
The program called "Acil Güldürü", which fulfills an important task in transferring the dialect features and cultural elements of the Şanlıurfa region to people and making them known among people, consists of comedy-style videos prepared by Şanlıurfa theater actors. These videos, which were previously loaded on CDs, were known to a limited number of people and watched with admiration. However, with the transfer of these videos to Youtube, the number of viewers of the program increased significantly. At the beginning of the factors that make this program popular is the natural and sincere behavior of the actors, as well as the transfer of cultural elements of Şanlıurfa to the audience through the local dialect.
In Acil Güldürü, the issues that can be encountered in daily life in general are discussed in the axis of Şanlıurfa region and its dialect. The main issues discussed here and the main occupations whose problems are mentioned are: travel, bride-mother-in-law relationship, offering çiğ köfte to guests, condolences, joking, helping each other; the jobs of labor, watermelon, bakery, barber, liver-kebab, minibus, tea. These subjects and occupations were treated with the cultural humor of the region and aroused interest in various communities.
The Acil Güldürü program, which has reached a large audience and geography thanks to Youtube, now receives many advertisements. It can be said that the financial return of these advertisements encourages the program team to keep the local culture protect it. It is obvious how important Youtube is in spreading and popularizing local cultural elements to other people. With the transfer of a local cultural element to Youtube, many features of that region such as lifestyle, livelihoods, food and beverage culture, agricultural products, and tradesman tradition are recognized by members of other cultures. As a result of this recognition, various developments are seen in material and moral (economic and social) aspects, both individually and regionally.
The program called Acil Güldürü increasing the national and international recognition of Şanlıurfa culture has become accessible all over the world via Youtube and has been watched with interest by millions of people. This program, together with Youtube, is an indicator of how local values have gained a national or international dimension.
Keywords: Acil Güldürü, Şanlıurfa dialect and culture, YouTube.

GİRİŞ
Acil Güldürü adlı program; yayın hayatına 2000'li yılların başında, Mehmet Klay'ın sahip olduğu Klay Müzik adlı kuruluşun himayesinde CD (yoğun disk)'lere kaydedilmek suretiyle, Şanlıurfa'da ve Şanlıurfalı amatör tiyatrocuların oluşturduğu bir oyuncu ekibiyle başlamıştır. İlk başlarda yalnızca Şanlıurfa'da ve bazı çevre illerde bilinen ve sevilen Acil Güldürü programı, CD'lerdeki videoların YouTube'a yüklenmesinden sonra ulusal ve uluslararası düzeyde bilinmeye ve sevilmeye başlanmıştır. Bu programı sevdiren unsurların başında, her biri birer kültür elçisi olan oyuncuların doğal ve içten davranışlarının yanı sıra, Şanlıurfa'ya ait kültür unsurlarının yöre ağzıyla izleyiciye aktarılmış olması gelmektedir.
Programın oyuncularını şöyle sıralayabiliriz: Mehmet Bıçakçı, Halil Sayıner, Ahmet Karataşlı, Nuri Şerbetçi, Hasan Karasapan (www.haberler.com).
Acil Güldürü'de ele alınan başlıca konular ve sorunları dile getirilen başlıca meslekler şunlardır: yolculuk, gelin-kaynana ilişkisi, misafire çiğ köfte ikramı, taziye usulleri, şakalaşma,

yardımlaşma; amelelik, karpuzculuk, fırıncılık, berberlik, ciğercilik-kebapçılık, dolmuşçuluk, çaycılık… Bunların dışında, burada içeriğini sıralamadığımız daha birçok video bulunmaktadır. Bu konular ve meslekler, yöreye ait kültürel mizahla işlenmiş ve insanlarda ilgi uyandırmıştır. "Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin" (Türkçe Sözlük, 2005: 1282) olarak tanımlanan kültür, dil aracılığıyla anlaşılır ve sevilir. Yani kültürün idrak edilip benimsenmesinde dilin önemi büyüktür. Türk dili, kendi içerisinde çeşitli şive ve ağızlara ayrılmıştır. Karahan'ın "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı eserinde (s.1) Şanlıurfa (Urfa) ağzı , "Doğu Grubu Ağızları" başlığı altında gösterilmiştir. Şanlıurfa ağzı; ses yapısı, kavramlarının çeşitliliği ve taşıdığı kültür unsurları bakımlarından ilgi çekici özellikler taşımaktadır.

ÇÖZÜMLEME

Şimdi, makalemize dâhil ettiğimiz YouTube videolarında işlenen Şanlıurfa yöresi ağız ve kültür özelliklerinden bazılarını görelim. Bu kısımda, her bir YouTube videosunu başlık olarak belirledik , daha sonra bunlarda geçen kültürel konuları ve ağız özelliklerini tanıttık:

Acil Güldürü – Meşhur Zuzu Ciğer ve Kebap Salonu, seri 10 2017

Arkadaşının çalıştığı Meşhur Zuzu Ciğer ve Kebap Salonu'na giden Mehmet Usta, burada bol bol yer, içer ve karnını doyurur. Ancak, para ödemeye gelince dükkân sahibini ve orada çalışan kendi arkadaşını bir bahaneyle kandırır ve para ödemeden kebapçı dükkânından hızla uzaklaşır.

- … Babo bırda bi Zuzu Kebap Salonu varmış, nérde o?... Dédıler ki bi tüken açmış, lokanta açmış, üç gündır de bi şey yimemışem.
- İki gözımsen. Mehmet Usta'nın kebabını hemen vérın!
- Ac oldım, ac oldım… Acam ac!... Ekmek getırmesey de olır, et getır lo!

Acil Güldürü – Ciğerci (YENİ)

Yeni açılan TOKİ Ciğer ve Döner Salonu'nu arayan ve tam da lokantanın önünde arkadaşı Mehmet Abi'yle karşılaşan Nuri, kendisine yemek ısmarlaması için Mehmet Abi'yi zorlar. Mehmet Abi de bu ısrara dayanamaz ve Nuri'nin isteğini kabul eder. İçeri girip birlikte yemek yerler.

- İşte geldım, dédım, gidım orda ciger miger yiyım. Elımı cébıme attım, baxtım para da yox, evde unıtmışam.
- La oğlım, sen dayima şıllopçısan la!... Neyse, ben senı de'vet éderım, gel yé, ama bi dahada da sen benı de'vet édersın ha!
- Vay, başım üstıne!

Acil Güldürü 2 – Ciğercinin Çilesi

Bir ciğerci, az parayla çok ekmek yiyen cimri müşterisinin elinden çok sıkıntı çeker. O müşterinin dükkâna gelmesini hiç istemez.

- A bu cigerçılığın de bi şerefı var, bi şiş bi ekmek olır mı…
- Yav sen karışma… paramnan yiyem yav…

Acil Güldürü – 1 – Çiğköfte Muhabbeti. Serinin En İyisi

Sürekli çiğ köfte yoğurmaktan dolayı evin hanımının elleri yara olmuştur. Misafirlere çiğ köfteyi bu sefer evin beyi yoğurur.

- Babo, küfte yoğıra yoğıra ha… Sebeh yiyem, öğle-axşam yiyem, géce göynım ıstiy, yapiyam, yiyem… Esasi, bu küfteyi yapması da önemlıdır ha… Nası biberı, etı, lezzet vérdığı gibı, yoğırmağın da bi lezzetı vardır.
- … bi kırtik…
- Dur hele lo…
- Çıllekligim var ha…

- …yoğırılmadan kimse elını atmasın!
- Bi de bunın, buz koyiylar…
- O yazın, yazın buzı kırallar, koyallar ki serın tutsın.
- Yani, yaz-kış olmiy?
- Kışın olmaz. Kışın zatan hava savıxtır, sular savıxtır… Hele bi parça daha biye isot vér…
- Sen senede kaç kilo isot yiysen?
- Ben béş yüz kilo isod aliyam, bi baxiyam ki öbır seniye yétışmezden bitmış… Aaa bu da xışşırıdır babo.

Acil Güldürü Servisi – Fırıncının Çilesi, Yeni 2019

Müşteriler, sadece aldıkları ekmeğin parasını verip, bunun karşılığında fırında patlıcan, biber, yemek pişirtirler. Pişirttikleri ürünler için ise herhangi bir ücret ödemezler. Fırıncı bir yandan müşterinin derdiyle bir yandan da işçi sorunuyla uğraşır.

- İş çox çox, çalışan yox... Gene eleman mı kaçtı?
- Hele bu balcanları bi alın da ocağa atın!
- Ne balcanı babo?... Bissırı de balcan, çuvaldan mı getırmışsen…

Acil Güldürü 1 – Çaycının Çilesi

İstekleri bitmeyen müşteri, çay bahçesinde çaycıyı epey yorar. Bu çay açık olmuş, bu çay demli olmuş, hele ekmek al, hele bir bardak su getir… Çaycı, müşterinin elinden yorulur.

- La bu ne biçım çay…
- … açıx getırdım.
- La oğlım kim siye dédı açıx çay getır?... baban xéyrıne bi bardax da su getır ki…

Acil Gldr 4 8 Dolmuşçunun Çilesi

Müşteriler şehir içi dolmuşa binerken yanlarındaki testere, halı, teneke, çuval gibi eşyaları da dolmuşun içine yüklerler, bu eşyalar için herhangi bir ücret de ödemezler. Muavin, bunca eşya ile dolmuşa binmeye çalışan müşterilere bir yandan kızar bir yandan da eşyaların dolmuşa yüklenmesine yardım eder.

- Destere mıdır nedır bu?... Esas bınları almiyıx içerı bız...
- Para vériyem bem buriya!
- Hemballıx parası mı vériysen la, dolmış parası vériysen!

Acil Güldürü 2 – Babam Bunu Vuracağğğ ;) Talihsiz Karpuzcu

Karpuzcuya gelen müşteri, karpuzların kesmece olduğunu duyunca karpuzları bir bir kestirmeye başlar. Karpuzlar kıpkırmızı çıkmasına rağmen müşteri karpuzların hiçbirini satın almak istemez. Bunun üzerine karpuzcudan dayak yer.

- Kesmece, kesmece, kesmece karpuiız… mıheyer, mıheyer!
- Hele bi tene kes… Bax, eyi çıxmassa almam ha!... Ben begenmedım bını!
- Nası begenmediy? Kıpkırmızı, hele bax yav!
- Yox, kırmızı degil.

Acil Güldürü 5 7 – Tembel Amele

Bir mekânda domino oynayan birkaç amele, ceplerinde para olmamasına rağmen, gelen işi geri çevirir, çalışmak istemez.

- Selamı ‘aleykim… Biye bi iki tene ustanan üş dört tene ‘emeliye lazım.
- … benım de bélım arğiy bögin lo!

Acil Güldürü 6 7 – Korsan Urfalı

İstanbul’da sakal tıraşı olmak için berbere giden Urfalı bir vatandaş, berberin dolduruşuna gelir ve sabunsuz tıraş olmaya razı olur. Tıraş bitiminde yüzü ve ensesi kan içinde kalır.

- Yav, bayaxtan bi Urfalı geldı… Dédı, benı sabınsız tıraş ét!... sabınsız bunı tıraş éttım, tık démedı…
- … ben de Urfalıyım yani, benı de sabunsuz tıraş ét ozaman…

Acil Güldürü 4 – Ziyarete Varmadan

Uzak bir köye türbe ziyareti için giderken yolda acıkan bir vatandaş, yolunun üzerindeki köyün bir kapısına misafir olur. Ev sahibinden yemek ve su ister. Karnını doyurur. Biraz sonra yine yemek ve su ister, yine karnını doyurur... Açgözlü adam bir türlü doymak bilmez ve ev sahibini bıktırır.

- Dédıler orda bi ziyaret var, iştehım kapalı, a dédıler o ziyarete gét, dı'e ét, iştehiy açılır.
- … o ziyarete gétip de géri dönırken bızım kövden geşme, bu köve kıtlıx getırırsen!

Acil Güldürü 6 9 – Susuz Yolcular

Sıcak havada yürüyerek yolculuk yapan 3 kişi, taşıdıkları 1 adet karpuzu kesip yemek için bir ağacın altına otururlar. Karpuzun bir kısmını yedikten sonra uyurlar. Uyandıktan sonra, susuzluktan, biraz daha karpuz yerler.

- Karpızı acıx béle kesende birez kalın kes, kabıxlarını gören adamlar désın ki burda ağalar géşmış.
- … gene susızdım yav!
- …dilım damağıma yapıştı… sen ağa dédiy ama ben bunı yiyeceğam… Bi tenesı geçerse ağa démesın, désın normal bi adamlar gelmış géşmış bırdan…
- Bı kabıxları da yiyax, désınler ki bıradan bi ğeriban géşmış, éşşegi de yanında varmış.
- Kabıxları da éşşekler yémış.

Acil Güldürü 2 – Bizim Helle :) Vatandaş Ensesi

Bir dilenci, çay ocağında oturan bir kimseden para ister. Adam da dilenciye, sırf eğlenmek için, kısık sesle, şu adamın ensesine bir tokat at ki sana para vereyim, der. Bu davranışı dilenciye birkaç kez tekrarlattırır.

- Niye vuriysen oğlım?
- … bizim bi Heso'ya benzettım…
- … vurma, vurma…
- Nası vurmiyim la?
- Onda bu para varken, sende de bu ense varken senı çooox vurırlar.

Acil Güldürü – Ramazan Skeci

Şanlıurfa'nın Karaköprü Belediyesi, yöredeki ihtiyaç sahiplerine giyim ve gıda yardımında bulunur. Bu yardımları ihtiyaç sahiplerinin evlerine kadar ulaştırır.

- Evde de bi parça ekmek yox… A béle çıxmışem, dolaşiyem bembiye…
- Sen bennen gel, gerısına karışma… A şındı senı Sosyal Yardımlaşma Marketi'ne götiriyem. Orda ne ıhtiyaciy varsa temin ediy …

Acil Güldürü – Ramazan Orucu [Klay Müzik]

Şanlıurfa'nın sıcağında Ramazan ayında oruç tutan iki arkadaş, biraz serinlemek için başlarını akan suyun (çeşmenin) altına sokarlar. Suyun altından çıktıktan sonra iki arkadaştan biri hâlâ serinleyememiştir, ama diğeri ise arada bir iki yudum su içtiği için serinlemiştir.

- Ooox, éle bi rehetledım ki Nuri…
- Yav ben bi se'ettır suyin altındayem, bi türlı rehetliyemedım…
- Niye, niye sen arada sıralarda içmiysen mı?
- Hééey?

Acil Güldürü 6 – Cimri Ağa

Kimseye yemek yedirmeyen, cimrilikte ün salmış bir ağanın evinin önünden geçen üç arkadaştan biri, cimri ağadan bir yemek koparabileceğini söyler; diğerleri ise koparamayacağını dile getirirler. Takım elbisesine iddiaya girerler. Üç arkadaştan biri, ağanın bahçesine girer ve bahçedeki kuru otları yemeye başlar. Ağa bu adamı görür ve yanına çağırır.

- Oğlım, bu kurı ot yiyılır mı?
- Karnım ac oldı, kimse biye iş vérmemiştır.
- Oğlım, bu kurı otlar yiyılır mı?... Bax, a bırda degerlı otlarımız vardır, yémyéşıldır, bunarı yi yavrım…

acil gldr 3 11 – kl basma

Taziye ziyaretine giden adamın planında, taziyede ikram edilen yemeği yemek ve böylece yemeği bedavaya getirmek vardır. Adam taziye evinin bahçesine adım atar atmaz abartılı bir üzüntüyle, söndüğünü sandığı külleri başına dökmeye başlar. Meğer küllerin ateşi henüz sönmemiştir. Bunun üzerine adamın saçı ve yüzü yanar. Taziyeye geldiğine pişman olan adam, yemek yiyemeden geri döner.

- Yéri, o yimegin de lazımı yox. Yimek yiyax dédıx, başımıza neler geldı.

Acil Güldürü 6 8 – Mehmet Usta

Kötü müşteri elinden ha bire iş ve işyeri değiştiren esnaf, ne yaparsa yapsın, kötü müşterinin elinden kurtulamaz.

- Aboov, gene o herıf geldı… La lokanta açtım, péşımden geldı; çaycılıx éttım péşımden geldı; géttım, memleketın en ücra köşesinde bi yoğırtçı tükenı açtım, gene benı aradı buldı bu herıf.

Acil Güldürü – BALIKLIGÖL

Şanlıurfalı bir vatandaş Balıklıgöl'de oturur ve insanları balıklara sağlıksız yem atmamaları yönünde uyarır.

- Seni attığiy o yém sağlıxlı mı?… İşte, sağlıxlı olan yémlerı orda satiylar. Ordan alıp balıxlara atacaxsan!

Acil Güldürü – helal et

Pazarda esnafları gezerek sebze, meyve ve diğer ürünlerin tadına bakıp karnını doyuran, sonra da hiçbir şey satın almadan esnafa "hakkını helal et" diyerek oradan uzaklaşan uyanık adam, nihayet bir esnafın müdahalesiyle karşılaşır.

- Péndıriy neçiye?
- İki buçıx, 'emmoğlı!
- …Bahalı yav! (peynirin tadına bakar)… Helal ét ha!

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yukarıdaki videolarda geçen konuşmalarda Şanlıurfa yöresinde kullanılan ve bu yörenin ağız özelliklerini yansıtan söz varlıkları bulunmaktadır. Bunların bir kısmını (öne çıkan bazı kavramları) çeşitli alt başlıklar ve tablolar hâlinde sunmak yerinde olacaktır:

İsim Örnekleri:

Şanlıurfa Ağzı	Türkiye Türkçesi
a béle	işte böyle
baban xéyrıne	babanın hayrına, lütfen, bir zahmet
babo	babacığım, hey (seslenmede yakınlık ifadesi), buyur
bahalı	pahalı
balcan	patlıcan
bayax	az önce
bembiye	ben bana, kendi kendime
bi kırtik	birazcık

bissırı	bir sürü
bız	biz
çıllek	nefsi her şeyi çeken
‘emeliye	amele, hamal
göynım	gönlüm
hemballıx	hamallık
xışşır	çiğ köftenin yeşilliği
ıhtiyaciy	senin ihtiyacın
isot	biber, acı biber
iştehiy	senin iştahın
neçiye	ne kadar, kaç lira
mıheyer	garantili
savıx	soğuk
péndır	peynir
şıllopçı	bedavacı

Tablo 1

Fiil Örnekleri:

Şanlıurfa Ağzı	Türkiye Türkçesi
ac oldım	acıktım
arğiy	ağrıyor
atacaxsan	atacaksın
çıxmışem	çıkmışım
de‘vet édersın	sen ısmarlarsın
dédıx	dedik
dolaşiyem	dolaşıyorum
getırırsen	getirirsin
getırmesey	getirmezsen
ıstiy	istiyor

susızdım	susadım
unıtmışam	unutmuşum
yéru	yürü
yimemışem	yememişim
yiyax	yiyelim
yiyeceğam	yiyeceğim
yiyem	yiyorum

Tablo 2

YouTube sayesinde büyük bir izleyici kitlesine ve coğrafyasına ulaşan Acil Güldürü programı, artık çok sayıda reklam almaktadır. Alınan bu reklamlar, programı sergileyenlere maddi anlamda katkı sağlamaktadır. Bu katkılar, gerek oyuncuları teşvik etme gerekse programın yeni bölümlerinin çekilmesini sağlama adına büyük önem taşımaktadır.

YouTube, yöresel kültür unsurlarının başka insanlara yayılması ve sevdirilmesi konusunda çok önemli görevler üstlenmiş durumdadır. Yöresel bir kültür unsurunun YouTube'a aktarılmasıyla nelerin değişebileceğini şu başlıklar hâlinde belirtebiliriz:

- Yöre insanının yaşama biçimi ve yeme-içme kültürü konularında bir farkındalık ortamı oluşur.
- Yöreye ziyaretler artar ve yörede olumlu bir ekonomik hareketlilik belirir.
- Yöre insanı için birçok alanda yeni fırsatlar doğar.
- Yöre kültürü başka coğrafyalara taşınır.
- Yöreye karşı genel bir sempati oluşur.
- Ele alınan orijinal konular kayıtlara (videolara) geçmiş olduğu için, bunlar yöre adına birer patent niteliği de taşır.
- Yayınların Yotube'a yüklenmiş olması, bunların kısmen veya tamamen silinme ihtimalini önler.

Acil Güldürü; Şanlıurfa kültürünün ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını artıran, farklı kültürlere mensup bireylerce dikkatleri üzerinde toplayan ve başladığı yer ile ulaştığı yer arasındaki mesafenin uzaklığı konusunda diğer kültürlere örnek oluşturabilen bir programdır. Bu program, ulaşmış olduğu başarıyla şu düşünceyi de kanıtlamış durumdadır: Ancak kendi bölgelerinde bilinen ve sevilen kültürel değerler, YouTube vasıtasıyla dünyanın dört bir yanına ulaşabilir ve milyonlarca insan tarafından beğeni kazanabilir.

KAYNAKLAR

Karahan, L. (1996). Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Türkçe Sözlük, (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
https://www.google.com/search
https://translate.google.com › .
www.haberler.com > Yerel Şanlıurfa'da Acil Güldürü Ekibi İzleyenleri Kırıp geçiriyor (Google.com üzerinden erişilmiştir).
YouTube: Mehmet Klay ile Arşivlik Bir Sohbet.
YouTube: Mehmet Klay Acil Güldürü hikâyesini anlatıyor.
YouTube: Acil Güldürü – Meşhur Zuzu Ciğer ve Kebap Salonu, seri 10 2017
YouTube: Acil Güldürü – Ciğerci (YENİ)

YouTube: Acil Güldürü 2 – Ciğercinin Çilesi
YouTube: Acil Güldürü – 1 – Çiğköfte Muhabbeti. Serinin En İyisi
YouTube: Acil Güldürü Servisi – Fırıncının Çilesi, Yeni 2019
YouTube: Acil Güldürü 1 – Çaycının Çilesi
YouTube: Acil Gldr 4 8 Dolmuşçunun Çilesi
YouTube: Acil Güldürü 2 – Babam Bunu Vuracağğğ ;) Talihsiz Karpuzcu
YouTube: Acil Güldürü 5 7 – Tembel Amele
YouTube: Acil Güldürü 6 7 – Korsan Urfalı
YouTube: Acil Güldürü 4 – Ziyarete Varmadan
YouTube: Acil Güldürü 6 9 – Susuz Yolcular
YouTube: Acil Güldürü 2 – Bizim Helle :) Vatandaş Ensesi
YouTube: Acil Güldürü – Ramazan Skeci
YouTube: Acil Güldürü – Ramazan Orucu [Klay Müzik]
YouTube: Acil Güldürü 6 – Cimri Ağa
YouTube: acil gldr 3 11 – kl basma
YouTube: Acil Güldürü 6 8 – Mehmet Usta
YouTube: Acil Güldürü – BALIKLIGÖL
YouTube: Acil Güldürü – helal et

Öğretmen Adaylarının Çoklu Zihin Tiplerinin ve Özdüzenleyici Öğrenmelerinin İnternet Bağımlılıklarına Etkisi

*Doç. Dr. İsmail ŞAN
*Doç. Dr. H. Gülhan ORHAN KARSAK

ÖZ
Bireylerin öğrenme sürecini zaman, strateji kullanımı, notlar alma, vb. öğeleri kapsayıcı biçimde nasıl düzenledikleri; yalnızca içerik bilgisini değil, sosyal becerileri, çalışma becerilerini ve istendik motivasyonel yönelimlerini de etkiler. Bu bağlamda özdüzenleyici öğrenme yeterliklerine sahip olma durumu, çağımızda öğrenmeyi engelleyici bir faktör olarak öne çıkan internet bağımlılığını sınırlandırabilir. Farklı zihin tiplerine sahip bireylerin özdüzenleyici öğrenme becerileri ve internet bağımlılıklarının nasıl farklılaştığı da merak konusudur. Bu çalışmada öğretmen adaylarının çoklu zihin tiplerinin ve özdüzenleyici öğrenmelerinin, internet bağımlılıklarına etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda uygun örnekleme yoluyla 2021-2022 eğitim-öğretim yılı Bahar Dönemi'nde Doğu Anadolu'da yer alan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi'ndeki lisans öğrencileri ile çalışılmıştır. Öğretmen adaylarına üç farklı likert tipi ölçek uygulanmıştır. Bu ölçekler Şan (2019) tarafından geliştirilen Çoklu zihin tipleri ölçeği, Turan (2009) tarafından geliştirilen "Özdüzenleyici öğrenme becerileri ölçeği" ve Hahn ve Jerusalem (2001) tarafından tasarlanan, Şahin ve Korkmaz (2011)'ın Türkçeye uyarlanan tarafından geliştirilen "İnternet bağımlılığı ölçeği"dir. Veriler elde edildikten sonra öğretmen adaylarının çoklu zihin tipleri, özdüzenleyici öğrenme becerileri arasındaki ilişkiyi ve internet bağımlılıklarına etkisini incelemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, araştırma sonuçları ışığında tartışılmıştır. Keywords: Acil Güldürü, Şanlıurfa dialect and culture, YouTube.
Anahtar Kelimeler: Çoklu zihin tipleri, özdüzenleyici öğrenme, internet bağımlılığı, öğretmen adayı.

The Effect of Pre-service Teachers' Multiple Mind Types and Self-Regulated Learning Effect on Internet Addictions

Abstract

Individuals' learning process is time, strategy use, taking notes, etc. how they organize items inclusively; It affects not only content knowledge, but also social skills, study skills, and desired motivational orientations. In this context, having self-regulated learning competencies can limit internet addiction, which stands out as a factor preventing learning in our age. It is also a matter of curiosity how the self-regulated learning skills and internet addictions of individuals with different mind types differ. In this study, the effects of pre-service teachers' multiple mind types and self-regulated learning on internet addiction were investigated. In this context, it was studied with undergraduate students at the Faculty of Education of a university located in Eastern Anatolia in the Spring Semester of the 2021-2022 academic year, through convenient sampling. Three different likert type scales were applied to prospective teachers. These scales are "Multiple mind types scale", "Self-regulated learning skills scale" developed by Turan (2009), and "Internet addiction scale" developed by Şahin and Korkmaz (2011) designed by Hahn and Jerusalem (2001) and adapted into Turkish. After the data were obtained, multiple regression analysis was conducted to examine the relationship between pre-service teachers' multiple mind types and self-regulated learning skills and their effects on internet addictions. The findings were discussed in the light of the research results.
Keywords: Multiple mind types, self-regulated learning, internet addiction, pre-service teacher.

Öğretmen Adaylarının Ders Dışı Çalışma Alışkanlıkları ve Duygu Düzenlemelerinin İnternet Bağımlılıklarına Etkisi

*Doç. Dr. H. Gülhan ORHAN KARSAK
*Arş. Gör. Derya KARADENİZ

ÖZ

Ders dışı çalışma alışkanlığı, öğretmen adaylarının lisans düzeyindeki öğrenim performanslarını artırıcı bir rol üstlenmektedir. Çalışma alışkanlığını sürdürmede öne çıkan öğelerden biri duygu düzenlemedir. Duygularını düzenleyebilen birey, kendi duygularını düzenlerken çevresinden gelebilecek olumsuz etkilerden de kendisini uzak tutar. Bu bağlamda birey, olumlu çalışma alışkanlıkları sergileyebilir. Duyguları nitelikli biçimde düzenleyebilmenin ve ders dışı çalışma alışkanlıklarını sürdürebilmenin, çağımızın özellikle gençler arasında hızla artan sorunlarından biri olan internet bağımlılığını etkileyen unsurlardan olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının ders dışı çalışma alışkanlıklarının ve duygu düzenlemelerinin, internet bağımlılıklarına etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda uygun örnekleme yoluyla 2021-2022 eğitim-öğretim yılı Bahar Dönemi'nde Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesinde lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Öğretmen adaylarına üç farklı likert tipi ölçek uygulanmıştır. Bu ölçekler Ermeydan (2019) tarafından geliştirilen Ders Dışı Çalışma Alışkanlığı Ölçeği, Gross ve John (2003) tarafından geliştirilen ve Yurtsever (2004, 2008) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygu Düzenleme Ölçeği" ve Hahn ve Jerusalem (2001) tarafından tasarlanan, Şahin ve Korkmaz (2011)'ın Türkçeye uyarlanan "İnternet bağımlılığı ölçeği"dir. Veriler elde edildikten sonra öğretmen adaylarının ders dışı çalışma alışkanlıkları ve duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkiyi ve internet bağımlılıklarına etkisini incelemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, alanyazındaki araştırma bulgularıyla tartışılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Ders dışı çalışma alışkanlığı, duygu düzenleme, internet bağımlılığı, öğretmen adayı.

The Effect of Pre-Service Teachers' Extracurricular Study Habits and Emotion Regulations on Internet Addictions

Abstract
Extracurricular study habits play a role in increasing the learning performance of pre-service teachers at the undergraduate level. One of the prominent elements in maintaining the habit of studying is emotion regulation. The individual who can regulate his emotions keeps himself away from the negative effects that may come from his environment while regulating his own emotions. In this context, the individual may exhibit positive work habits. It can be said that regulating emotions in a qualified manner and maintaining extracurricular work habits are among the factors affecting internet addiction, which is one of the rapidly increasing problems of our age, especially among young people. In this study, the effects of teacher candidates' extracurricular work habits and emotion regulation on internet addiction were investigated. In this context, it was studied with prospective teachers who were studying at the education faculty of a university in the Eastern Anatolia Region in the Spring Semester of the 2021-2022 academic year through convenient sampling.Three different Likert type scales were applied to pre-service teachers. These scales are the Extracurricular Study Habit Scale developed by Ermeydan (2019), the "Emotion Regulation Scale" developed by Gross and John (2003) and adapted into Turkish by Yurtsever (2004, 2008), and the Hahn and Jerusalem (2001), designed by Şahin and Korkmaz (2011) adapted into Turkish, "Internet addiction scale". After the data were obtained, multiple regression analysis was conducted to examine the relationship between pre-service teachers' extracurricular work habits and emotion regulation and their effect on internet addiction. The findings were discussed with the research results in the literature.
Keywords: Extracurricular study habit, emotion regulation, internet addiction, pre-service teacher.

Öğretmen Adaylarının Dijital İyi Oluş Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

*Doç. Dr. İsmail ŞAN
*Arş. Gör. Derya KARADENİZ
*Doç. Dr. Hanife Gülhan ORHAN KARSAK
*Prof. Dr. Ahmet KARA

ÖZ
Dijital çağın bireye sağlamış olduğu olanakların yanı sıra sanal ortamın getirdiği risklere, aşırı bilgi akışına ve bölünmüş dikkate yol açtığı bilinmektedir. Bu bağlamda abartılı iletişimden kaçınma, dijital uyaranları kişisel amaç ve yarar için kullanma becerileri ve engelleyici karmaşık görevlerden kaçınma olarak tanımlanan dijital iyi oluş kavramı son zamanlarda ön plana çıkmaktadır. Geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının dijital ortamı tanıyarak iyi oluş durumlarını düzenleme becerisine sahip olmaları önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının dijital iyi oluş algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yönteminden tarama modeli kapsamında yürütülen bu araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir devlet üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak Öztürk (2018) tarafından geliştirilen "Dijital İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Sözü edilen ölçek "dijital platformları yönetme becerisi" ve "kişisel bilgilerin resmi amaçla paylaşımı" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Veriler elde edildikten sonra öğretmen adaylarının dijital iyi oluş algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemek için verilerin normallik varsayımı test edilerek

gerekli analizler uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, alanyazındaki araştırma sonuçları ışığında tartışılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Dijital, dijital iyi oluş, öğretmen adayı.

Examination of Pre-service Teachers' Digital Well-Being Perceptions According to Various Variables

Abstract
In addition to the opportunities that the digital age provides to the individual, it is known that the risks brought by the virtual environment lead to excessive information flow and divided attention. In this context, the concept of digital well-being, which is defined as avoidance of exaggerated communication, the ability to use digital stimuli for personal purpose and benefit, and avoidance of obstructive complex tasks, has recently come to the fore. It is considered important that prospective teachers, who are the teachers of the future, have the ability to regulate their well-being by recognizing the digital environment. Therefore, the aim of this study is to examine the digital well-being perceptions of teacher candidates according to various variables. For this purpose, the study group of this research, which was carried out within the scope of the survey model from the quantitative research method, consisted of teacher candidates studying in different departments of a state university in the Eastern Anatolia Region in the spring term of the 2021-2022 academic year. The "Digital Well-Being Scale" developed by Öztürk (2018) was used as a quantitative data collection tool in the research. The mentioned scale consists of two sub-dimensions: "ability to manage digital platforms" and "sharing personal information for official purposes". After the data were obtained, the necessary analyzes were applied by testing the normality assumption of the data in order to examine the digital well-being perceptions of teacher candidates according to various variables. The findings were discussed in the light of the research results in the literature.
Keywords: Digital, digital well-being, pre-service teachers.

Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Sosyal Özyeterliklerine Etkisi

*Dr. Aysel ARSLAN

ÖZ
Günümüz dünyasındaki teknolojik gelişmelere hayatın her alanının ve her yaş ve gruptan insanı etkilemektedir. Daha önce var olmayan birçok farklı kavram, algı ve olgu dijitalleşmeyle birlikte hayatımıza girmiştir. Dijitalleşme hayatı birçok alanda kolaylaştırarak zaman ve enerjiden tasarruf etme olanağı sunmaktadır. Ancak dijital dünya ve onun nimetlerinin olumlu olduğu kadar olumsuz özellikleri de süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Dijital bağımlılık, siber zorbalık, dijital güvenlik riski, gerçeklik algısını yitirme, dijital kumar vb. birçok olumsuz özelliğe ilişkin veriler gün geçtikçe ortaya konulmaktadır. Bu olumsuzluktan her yaş grubu etkilenmesine karşın özellikle küçük yaştaki çocukların kendilerini koruyamadıkları için daha fazla etkilendiği görülmektedir. Özellikle dijital oyunlar çocukların üzerinde çok fazla etkisi olmakta ve onları adeta içine çekmektedir. Bu bağlamda dijital oyun bağımlılığı olarak tanımlanan bir kavram ortaya çıkmış ve bu konuda araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıklarının onların sosyal öz-yeterlikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi ve farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada öğrencilerin sosyal öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Şahin, Keskin ve Yurdugül (2019) tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği" ile Muris (2001) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2011) tarafından yapılan "Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği"nin sosyal öz yeterlik alt boyutu kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS programında uygun analiz teknikleri uygulanarak analiz edilecek ve sunulacaktır. Çalışmanın verileri toplanma aşamasındadır.
Anahtar Kelimeler: Dijital Bağımlılık, Dijital Oyun, Sosyal Öz-yeterlik, Öğrenci

Determination of Secondary School Students' Perceptions on Moral Values in the Digital Environment

Abstract
Technological developments in today's world affect people from all walks of life and from all ages and groups. Many different concepts, perceptions and phenomena that did not exist before have entered our lives with digitalization. Digitization offers the opportunity to save time and energy by making life easier in many areas. However, the positive as well as the negative aspects of the digital world and its blessings have emerged in the process. Digital addiction, cyberbullying, digital security risk, loss of perception of reality, digital gambling etc. data on many negative features are revealed day by day. Although every age group is affected by this negativity, it is seen that especially young children are more affected because they cannot protect themselves. Especially digital games have a lot of influence on children and they almost draw them in. In this context, a concept defined as digital game addiction has emerged and research has begun on this subject. In this study, it is aimed to examine the effect of secondary school students' digital game addictions on their social self-efficacy and to examine them in terms of different variables. In the research, "Digital Game Addiction Scale for Children" developed by Şahin, Keskin, and Yurdugül (2019) and "Self-Efficacy Scale for Children" developed by Muris (2001) and adapted into Turkish by Telef (2011) in order to determine the social self-efficacy of students. social self-efficacy sub-dimension was used. The data obtained in the research will be analyzed and presented by applying appropriate analysis techniques in the SPSS program. The data of the study is at the stage of collection.
Keywords: Digital Addiction, Digital Game, Social Self-efficacy, Student

Dijital Bağımlılığın Değerlerimiz Üzerindeki Etkileri

*Ergün DUR

ÖZ

Dijital Bağımlılık çağımızın şuan tartışmasız en büyük sorunlarından birisidir. Sağladığı kolaylıkların yanında çok ciddi deformasyonla birlikte içimize kadar girmiştir. 29 Yılı aşan sınıf öğretmenliği görevim nedeniyle, bu sorunları doğal ortamında gözlemleme imkânım oldu. Dolayısıyla bu çalışmada “literatür tarama” ve “doğal gözlem” metodu kullanılmıştır.
Öğretmenliğe başlama zamanım teknolojinin hayatımıza girişi ile aynı zaman dilimine denk gelmektedir. Bu nedenledir ki; iki kuşak arasındaki “Dijital Bağımlılığın Değerlerimize Etkisi” ni gözlemleme imkânım olmuştur. Anne-Baba, çocuğunun teknolojiye bağlılığından, öğrenciler, anne ve babalarının teknolojiye bağlılığından, karı-koca ise birbirleri ile olan ilişkilerinde, öğretmenlere eğitimci olmaları vasfıyla teknolojiye bağımlılık konusunda serzenişte bulunmaktadır ve çözümü noktasında yardım istenmektedir. Bu sorunlar zamanla öyle bir hal almıştır ki, kartopu misali gittikçe büyüyerek, toplumsal değerleri yok eden ya da unutturan, bireyleri toplumdan izole eden bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Dijital ve teknolojik ortamların, uzun süreli, denetimsiz, uygun olmayan içeriklerle kullanımı, amacının olmadığında ve günlük yaşamımızın yanında sorumluluklarımızı da aksatacak şekilde kullanılması zararlı hale geldiğini göstermektedir. Beraberinde de değerlerimize olumsuz etkisinin olacağı sonucu yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum bağımlılık tanımıyla da örtüşmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre bağımlı kelimesi ‘Bir kimseye veya şeye maddi veya manevi yönden aşırı bağlı olan’ şeklinde açıklanmıştır.

“Değerlerimiz ise genel olarak, örf adet ve gelenekler, eski Türk topluluklarından alınarak yaşatılmış ve günümüze kadar taşınarak kendi kültür ögemiz yapılmıştır. Türk toplumu olarak bizi güçlü kılan şey de budur. Tarihteki bütün yüksek uygarlıkların temeli, kendi özgün kültürleri ile bağlarını koparmayan ulusların, örf adet gelenek ve göreneklerini koruyarak ve yüz yıllar boyunca nesilden nesile aktararak yaşatmasından ibarettir. “ (Osman N. ARARAT 2018 Makale).
Anahtar Kelimeler: Dijital Bağımlılık, Değerlerimiz, Sosyal izolasyon.

Dijital Bağımlılığın Çocuklara Etkisi

*Doç. Dr. Şahin DOĞAN

ÖZ

Bu çalışmada sosyal medyanın çocuklar üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Sosyal medya çocukları en fazla dijital oyunlar aracılığı ile etkilemektedir. Genel olarak sosyal medyanın çocuklar üzerindeki etkilerini olumlu ve olumsuz etkiler olarak iki gruba ayırırsak, olumlu etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz: Oyunlar teknolojik cihazlarla oynandığı için çocukların teknolojik cihazları kullanma becerileri gelişir. Çocukların görsel düşünme ve el becerileri gelişir, oyunların içeriğine bağlı olarak strateji geliştirme pratik düşünme, stratejik akıl kullanma becerileri artar. Eğitici oyunlar aracılığı ile bilgi düzeyleri gelişir ve boş zamanlarını daha anlamlı şekilde değerlendirirler. Sosyal medyada görsel eğitimler yoğunlukta olduğu için sıkılmadan eğitim videolarını takip edebilirler ve eğitim daha eğlenceli hale gelir, yabancı dillerini geliştirirler. Sosyal medyanın olumsuz yönlerini de şu şekilde sıralamak mümkün: Sosyal medyada çocuklar karşılıklı konuşmadıkları için konuşma becerileri zayıflamakta, gerçek hayattan gittikçe uzaklaşmakta ve içine kapanık, başkalarıyla konuşmak istemeyen tavırlar sergilemekte ve asosyal bir kimliğe bürünmekteler. Sosyal medyada zaman çok hızlı aktığı için zamanın nasıl geçtiğini fark edememekte, ders çalışılması gereken saatlerin çoğu oyun oynanarak geçtiği için günlük programları altüst olmaktadır. Sosyal medya bağımlısı çocuklarda ciddi uyku düzensizlikleri, buna bağlı olarak da dikkat dağınıklığı, derslere konsantre olamama, okuduklarından yeterince verim alamama ve bıkkınlık belirtileri öne çıkmaktadır. Aynı zamanda uzun süre ekran başında hareketsiz şekilde kaldıkları için fiziksel olarak gelişimleri zayıflamakta bazılarında ciddi obezite problemleri oluşmaktadır. Dijital oyunlar nedeniyle çocuklar zaman zaman duygu kontrolünü kaybederek saldırgan tavırlar geliştirebilmekte, bununla beraber, çevrimiçi tehditlere ve siber zorbalığa maruz kalmakta, hiç tanımadıkları sitelerde kimlik bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşmaları sonucunda belli şebekeler tarafından kaçırılmaktalar. Son olarak çocuklar reklamlar aracılığı ile tüketim canavarı haline gelmekte ve her şeyi anında tüketme isteği artmakta, istedikleri yerine getirilmezse ciddi sinir krizlerine girmekte bütün istedikleri alınsa bile hiçbir şeyden tatmin olmayan bir çocuk profili ortaya çıkmakta.
Anahtar kelimeler: Dijital bağımlılık, sosyal medya ve bağımlılık, çocuk, sosyal medya ve çocuk

Abstract
In this study, the effects of social media on children are investigated. Social media affects children the most through digital games. In general, if we divide the effects of social media on children into two groups as positive and negative effects, we can list the positive effects as follows: Since games are played with technological devices, children's ability to use technological devices develops. Children's visual thinking and hand skills develop, depending on the content of the games, their skills of strategy development, practical thinking, and using strategic minds increase. Through educational games, their level of knowledge improves and they use their spare time more meaningfully. Since visual trainings are intense on social media, they can follow training videos without getting bored and the training becomes more fun and

they improve their foreign language. It is possible to list the negative aspects of social media as follows: Since children do not talk to each other on social media, their speaking skills weaken, they become increasingly distant from real life, they behave introverted and do not want to talk to others, and they assume an asocial identity. Since time passes so quickly on social media, they cannot realize how time passes, and their daily schedules are turned upside down because most of the hours that need to be studied are spent playing games. At the same time, as they stay sedentary in front of the screen for a long time, their physical development weakens, and some of them have serious obesity problems. Due to digital games, children may lose their emotional control from time to time and develop aggressive attitudes, however, they are exposed to online threats and cyberbullying, and are kidnapped by certain networks as a result of sharing their identity information and photos on sites they do not know. Finally, children become consumption monsters through advertisements, and the desire to consume everything instantly increases.
Keywords: Digital addiction, social media and addiction, child, social media and child

Dijital Ekonomide Kripto Para

*Mustafa AYÇİÇEK

ÖZ

21. yüzyılda dijitalleşme, hayatımızın her alanında hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşatmaktadır. Ekonomiden finansa, eğitimden kültür sanata hayatın hemen her alanında hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Finans alanı diğer alanlara göre daha köklü ve daha derin bir değişimle karşı karşıyadır. Özellikle paranın hem fiziki hem de kontrolü noktasında değişimler gerçekleşmektedir. Finans sektöründe blok zincir teknolojilerinin kullanımı bu sektörü önemli ölçüde dönüştürmektedir. Blok zincir teknolojisinin kullanım kolaylığı; maliyet, hız ve güvenlik gibi alanlarda kullanıcılara fayda sağlaması, finansal hizmet veren birçok özel sektör kurumun yanı sıra çoğu ülkenin resmi finansal kurumlarının da dikkatini çekmektedir.

Dikkat çeken sadece blok zincir teknolojisi değil, aynı zamanda kripto paralar, kullanıcılarına sunduğu olanaklar ile resmi otoritelere karşı oluşan güven boşluğunu doldurmaktadır.

Kripto piyasasında yaşanan volatil hareketlerin yanı sıra kripto borsalarındaki denetimsizliklerin kullanıcı mağduriyetleri yaşatması ne kadar güven sarsıcı olsa da kitle kabulü yeni yeni gelişen bir varlığın bu kadar büyük bir finansal hacme sahip olması gidecek daha çok yolunun olduğunun bir göstergesidir.

Blok zincir teknolojilerin kullanımı bir taraftan, bireylerin ekonomik özgürlüklerini tamamıyla eline alması anlamına gelirken diğer taraftan bu durum birçok siyasi otoriteyi korkutmaktadır aynı zamanda belli başlı belirsizlikleri de beraberinde getirmektedir. Merkeziyetçi denetimden uzak kripto paraların özellikle terör örgütlerine finansman sağlama, vergi kaçırma, kara para aklama gibi faaliyetlerle devletlerin ekonomik faaliyetlerini zarara uğratabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışma dijital ekonomide blok zincir teknolojisinin altyapısını, finans sektöründeki yerini, sosyal hayattaki kullanım alanlarını, avantajlarını, dezavantajlarını, kripto paraların merkez bankaları ve finans piyasaları üzerindeki öngörülen etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Cryptocurrency In The Dıgıtal Economy

Abstract

In the 21st century, digitalization brings rapid change and transformation in every aspect of our lives. There is a rapid change in almost every area of life, from economy to finance, from

education to culture and arts. The field of finance is facing a more radical and deeper change than other fields. In particular, changes are taking place in terms of both the physical and control of money. The use of blockchain technologies in the financial sector is transforming this sector significantly. The fact that blockchain technology provides benefits to users in areas such as ease of use, cost, speed and security attracts the attention of official financial institutions of most countries as well as many private sector institutions providing financial services. It is not only blockchain technology that draws attention, but also cryptocurrencies fill the trust gap against official authorities with the opportunities they offer to their users. Although the volatile movements in the crypto market as well as the lack of control in crypto exchanges cause user victimization, the mass acceptance of a newly developing asset with such a large financial volume is an indication that there is still a long way to go.
The use of blockchain technologies, on the one hand, means that individuals take full possession of their economic freedoms, on the other hand, this situation scares many political authorities and at the same time brings certain uncertainties. It is foreseen that cryptocurrencies, which are far from centralized control, may harm the economic activities of states, especially through activities such as financing terrorist organizations, tax evasion, money laundering. This study aims to reveal the infrastructure of blockchain technology in the digital economy, its place in the financial sector, its usage areas in social life, its advantages and disadvantages, and the predicted effects of cryptocurrencies on central banks and financial markets

GİRİŞ

Ekonomi bilimi, tarihin her döneminde kendine yeni bir kimlik çizen ve beraberinde insanların sosyo-politik duruşunu düzenleyen yapay bir olgudur. İnsanoğlunun konfor ve merak duygusu ile geliştirdiği "Teknoloji" ile yeni forma bürünen ekonomi kavramı; günümüzde "Dijital ekonomi", "Bilgi ekonomisi", "Enformasyon Ekonomisi" vb. birçok farklı isimde anılmaktadır. Dijital ekonomi kavramının gelişimi insanlığın kümülatif bir şekilde ilerleyen bilgi birikiminin geldiği son noktadır. Tarım ekonomisi ile başlayan ekonomik çağlar, insanların geniş verimli toprakları işlemesi ve yerleşik hayata geçerek daha karmaşık iş ve yaşam ilişkileri edinmesine sebep olmuştur. Tarım ekonomisinin zorlayıcı ve emek gücüne dayalı olması, iklimin öngörülemez olması neticesinde yeni bir ekonomik modeli ortaya çıkarmıştır. Sanayi ekonomisi adını verdiğimiz bu ekonomik modelde "Fabrikalaşma", "Seri Üretim", "Kentleşme" gibi kavramlar öne çıkarken üretim alt yapısının gelişmesi ile yeni pazar arayışlarının ortaya çıkması, insani değerlerden yoksun kapitalist bir ekonomik modelin oluşmasına sebep olmuştur. Sanayi ekonomisinden günümüze kadar geçen süreç içerisinde, artan gelir adaletsizliği, insan onuruna yakışmayan iş tanımları ve küresel yoksulluğun oluşması sanayi ekonomisinin sürdürülemez olan yapısının bilgi iletişim teknolojileri üzerinden yeni bir ekonomi modeli oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dijital ekonomi'nin, bilgi iletişim teknolojilerini odak merkezine alarak büyümesi, insanlık için yeni bir ekonomik çağın oluşmasına sebep olurken sanal kavramının değer olgusu üzerine kattığı yeni finansal enstrümanları da görmezden gelemeyiz. Bu çalışma da Tarım ekonomisinden Dijital ekonomiye kadar olan süreçte yaşanan gelişmelerin, literatür incelemesi yapılarak Bitcoin ve Block zincir kavramları üzerine detaylı araştırma yapılmıştır.

TARIM EKONOMİSİ

Gordon Hillman ve Susan Colledge yaptığı çalışmalara göre tarihin en eski tarımsal kalıntıları, Suriye'nin Abu Hurerya adlı bölgesinde bulunmuştur(Pringle,1998). İnsanlığın ilk tohum ıslahı, MÖ. 13.000 yıllarında bu bölgede yapılması belirli bir bilgi ve sistematik ile üretim yapıldığını göstermektedir. İnsanların tüm gün boyunca yiyecek aramaktan ziyade bitkileri, meyveleri ve sebzeleri toprağa dikerek düzenli bir besin kaynağı elde etmesi sonucunda yerleşik hayata

geçilmiş, küçük yerleşim yapıları kurulmuş, verimli tarım arazileri üzerine savaşlar yapılmış, ticari birimler kurulmuştur. İnsanlık, tarım ekonomisin gelişimi ile ilkellikten çıkarken yeni teknolojik keşifler ile sanayi ekonomisine 1650'de göz kırpmaya başlamıştır.

SANAYİ EKONOMİSİ

Sanayi ekonomisi 18 yy. başlarında İngiltere'de başlamıştır. Sanayi ekonomisinin gelişimi buharlı makinenin icadından tam beş yıl önce en az buharlı makinenin icadı kadar önemli olan Jeny Çıkrığı'nın icadı ile aslında başlamıştır. 18 yy. döneminin ekonomisini sürükleyen dokumacılık sektörü, gelişmiş denizcilik anlayışına sahip olan ve tedarik zinciri konusunda sıkıntı çekmeyen Birleşik Krallığın ekonomisine çok büyük katkılar sağlamıştır. Tekstil sektörünün yanı sıra "Ağır Sanayi" dediğimiz demir ve kömür sanayisinin gelişimi, yeni teknolojik gelişmelerin önünü açarak Kıta Avrupası üzerinde hammadde taşımasını rahatlatmış olup hammaddenin uzak olduğu alanlarda üretim yapılmasını desteklemiştir. Hammadde sıkıntısını ortadan kaldırırken sanayilerin büyümesini teşvik etmek ve girdi maliyetlerini düşürebilmek adına üretimde insansızlaşmanın tercih edilmesi, otomasyon sistemlerindeki gelişimi beraberinde getirmiştir. 1990 yılların sonlarında "Sanayi Ekonomisi'nin" temel yapı taşları verimlilikten uzaklaşırken ekonominin yeni üretim yapıları, bilgi üzerine şekillenmeye başlamıştır.

Endüstri 1.0

Endüstri 1.0, 18yy'da İngiltere'de meydana gelmiş ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. Dokumacılık, dönemin önemli lokomotif sektörü olarak görülmüştür. Endüstri 1.0 sürecinde, makine kullanımı sayesinde insan güdümündeki üretim yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Kol gücü ile üretimde düşük verimliliği arttırmak için buharlı makinenin kullanılması makine gücünü öne çıkarmıştır. 1760'lar da aynı anda birçok ipliği eğirebilen Jeny çıkrığı icadı, 1775'te ise döngüsel hareketlere sahip olan silindirli su tezgahının birbirine entegre edilmesiyle oluşturulan ve enerjisini buhar gücünden alan eğirme makinesi, dönemin en önemli icadı olarak kabul edilir. Endüstri 1.0'ın Kıta Avrupası'nda başlamasının en önemli sebebini Mandel şöyle açıklamaktadır: "Sanayi Devrimi'nin Batı'da başlamasının nedeni, uluslararası para sermayesi ve değerli metalin önceki 300 yıl boyunca orada yoğunlaşmış olması. Dünyanın geri kalanının sömürgeci fetihler ve sömürge ticareti sayesinde sistematik talanının bir sonucudur." (Mandel, 2008).

Endüstri 2.0

1873 yılında aşırı üretimin sebep olduğu kriz sonucunda Endüstri 2.0 dönemi başlatmıştır. Bu arz fazlalığına karşın talep yetersizliği, fabrikaların maliyetleri düşürmek için işçi çıkarmasına ve hatta fabrikaların kapamalarına kadar varan süreci tetiklemiştir. Yaşanan bu krizin finans çevrelerine sıçraması birçok bankanın kapanmasına ve piyasada ayakta kalan birkaç şirketin tekelleşmesine neden olmuştur. Frederick Taylor'ın geliştirdiği bilimsel yönetim ilkeleri ile işleri en küçük parçalara bölüp parça başı uzmanlaşma kavramının ortaya çıkması, geniş tekelci üreticiler için kitle üretiminin önünü açmıştır. Taylor'ın literatüre kattığı bilimsel yönetim ilkeleri doğrultusunda yapılan iş etütleri ve bant sistemi Henry Ford tarafından incelenerek 1908 yılında otomobil üretimine uygulanmıştır. Bu sistem, kitle üretimini kolaylaştırmakla kalmamış aynı zamanda üretim maliyetlerini de azaltmıştır. Tekelci üreticilerin, maliyetlerini düşürmesinin yanı sıra ürettikleri teknolojileri istedikleri gibi pazara sunmaları, pazarın bu üretimi destekleyen talepkar tutumu, AR-GE faaliyetlerini arttırmış ve sermayenin beynelmilelleşmesine neden olmuştur. Sermayenin tekellerde yoğunlaşması aynı zamanda vahşi kapitalizmin önünün açılmasına, insan onuruna yakışmayan iş tanımlarının yapılmasına, gelir adaletsizliğinin artmasına sebep olmuştur. Endüstri 2.0 dönemi İkinci Dünya Savaşı dönemi ile sonlanırken savaşın getirdiği yeni teknolojiler yeni bir dönemin açılmasına sebep olmuştur.

Endüstri 3.0

1970'lerde başlayan Endüstri 3.0, Fordist üretim yapısının yavaş yavaş terk edilerek üretim hatlarına, iş yapış şekillerine daha fazla software kavramlarının kullanılmasına zemin hazırlandığı bir dönemdir. Endüstri 3.0 dönemi, elektronik ve bilgi teknolojilerinin emeklediği bir dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde otomasyon kavramı ile üretim alt yapısında insansız üretim yapmanın ilk adımları atılmıştır. 1969 yılında programlanabilir olan ilk kontrol cihazı Modicon (Programmable Logic Controllers) tanıtılmıştır (Öztürkcan, 2016). Bilgisayar teknolojisi, telekomünikasyon, lazer gibi teknolojiler bu dönemin önemli parçalarıdır.
Endüstri 3.0 döneminin göze çarpan özellikleri:
Teknoloji kullanım ömrünün azalması
Ürünlerin taklit edilememesi veya bu durumun zorlaşması
Hem Fordist üretim hem de esnek üretim sistemlerinin beraber kullanılması
Endüstri 3.0 döneminin açıklanmasımı kolaylaştıracaktır (Türkcan, 1992).

DİJİTAL EKONOMİ

Dijital Ekonomi dönemi Endüstri 3.0 içinde ilk adımlarını atsa da kavram olarak ilk defa Don Tapscott tarafından 1996 yılında "The Digital Economy: Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence" kitabında kullanmıştır. Tapscott (1996)'ın bu kitabında dijital ekonomiyi diğer ekonomi modellerinden ayıran 12 tane özellikten bahsedilmektedir: Bilgi (Knowledge), Dijitalleşme (Digitalization), Sanallaştırma (Virtualization), Küçük parçalara ayırma (Molecularization), Ağlar arası iletişim (Integration/Internetworking) Aracının olmaması (Disintermediation) Yakınsama (Convergence), Yenilikçilik(Innovation), Tüketerek üretme (Prosumption), Anlık/Hız (Immediacy), Küreselleşme (Globalization), Uyumsuzluk (Discordance). OECD (2019) ise dijital ekonomiyi, "Teknolojiyi daha ucuz ve daha güçlü hale getiren, iş süreçlerini standartlaştıran ve aynı zamanda ekonomideki bütün sektörlerde yeniliği teşvik eden değişim süreçleri", şeklinde tanımlasa da unutulmamalıdır ki dijitalleşmenin hızı arttıkça "Dijital Ekonomi" tanımı da bu hıza uygun bir şekilde değişecektir. Değişim sadece tanımda kalmayıp iş yapış şekillerinin de değişimiyle iş gücü piyasasını da etkilemektedir. Ekonomik paradigma değişimlerinin ilk yansımaları genellikle iş gücü piyasasında görülür. Dijital ekonomiye geçişle mavi yaka işleri diye tanımlayacağımız iş alanlarının azalması, beyaz

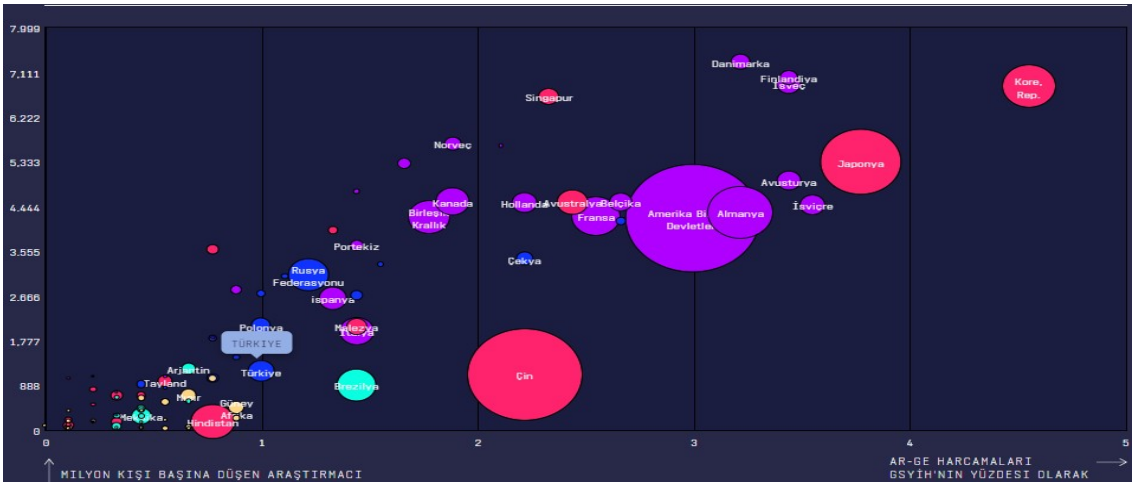

yaka alanında yeni iş kolları oluşturmuştur. Beyaz yakalı çalışanlar için en gözde departmanlardan biri olan AR-GE faaliyetleri aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik seviyesini belirleyen en önemli unsurlardan bir tanesidir.
Görsel: Ülkelerin GSYİH'nın İçindeki AR-GE Harcamaları
Kaynak:https://www3.wipo.int/ipstats/ipsPiechart
Yukarıdaki tablo incelendiği zaman Kore Cumhuriyeti'nin AR-GE harcamaları başta olmak üzere, milyon kişi başına araştırmacı yetiştiren en yüksek ülke olduğu görülmektedir. Bilimsel

alanlara yapılan bu yatırımlar, ülkenin en çok patent başvurusu yapan ülkeler sıralamasında dördüncü ülke olmasına sebep olmuştur (WIPO, 2022).

Özellikle Endüstri 4.0'ın bilgi iletişim teknolojilerin üzerine gelişmesi dünyanın önde gelen ekonomileri ile geri kalmış ülkeler arasında uçurumu artırırken, bu uçurumu kapatmak isteyen ülkeler için önemli bir fırsat sunmaktadır. Örneğin, 2010-2020 yılları arasında Çin'in resmi patent başvuru sayılarındaki artışla korole şekilde hareket eden GSYİH artışının dünyadaki güç dengesini nasıl etkilediğini bugün daha net görmekteyiz.

Görsel: Dünyada Toplam Başvuruda Bulunulan Patent Sayısının Pasta Grafiği

Kaynak:https://www3.wipo.int/ipstats/ipsPiechart

Endüstri 4.0

Çin'in ucuz niteliksiz işçi gücü, düşük enerji fiyat politikası, üretim ve tüketim açısından ABD ve Avrupa pazarının doygunluğa ulaşmış olması gibi birçok sebepten ötürü üretim alt yapısı doğuya kaymıştır. Endüstri 4.0 ortaya çıkışı amacı: Avrupa ve Amerika'yı üretim açısından tekrardan cazibe merkezi yapmak ve niteliksiz iş gücünün, maliyet düşürücü etkisinin önüne geçmektir. 2011'de Hannover Fuarı'nda kullanılan Endüstri 4.0 kavramı, kuramsal olarak ilk kez Kagerman ve arkadaşlarının 2011'deki "Endüstri 4.0: Nesnelerin interneti ile 4. Endüstri Devrimine Giderken" isimli çalışmada kullanılmıştır (Yacan, 2021). Endüstri 4.0: Siber fiziksel sistemler üzerinden birbirleriyle haberleşen, operatör desteğine ihtiyaç duymadan veri alışverişi yapabilen, sensörleriyle algılayabilen, veri analizi yapabilen, yapay zeka ile karar verebilen, üç boyutlu yazıcılar vasıtasıyla üretime yeni bir boyut kazandıran bir sistemdir (Ertuğrul ve Deniz, 2018; Koda ve Çelebi, 2021). Bu sistem aynı zamanda "Karanlık Fabrika" (Lights out) kavramını da literatüre kazandırmıştır. Karanlık fabrikalar aracılığıyla üretimde tam otomasyona geçilmesi niteliksiz iş gücünün, fabrika üretiminden makineler tarafından el çektirilmesi anlamına gelmektedir. Yeni oluşan üretim süreçlerindeki iş tanımları günümüzde bilişsel beceriler ve yaratıcı, sosyal ve duygusal beceriler gerektirmekle birlikte niteliksiz iş gücüne ihtiyacın kalmadığını göstermektedir.

Özellikle Endüstri 4.0 kavramının ana bileşenleri olan aşağıdaki kavramlar incelendiğinde:

Bulut Bilişim

Büyük Veri ve Veri Analitiği

Sanal Gerçeklik

Yatay ve Dikey Yazılım Entegrasyonu

Siber Güvenlik

Simülasyon

İleri Robotik Katmanlı İmalat

Nesnelerin İnterneti

Yeni nesil iş gücünün ağırlıklı olarak siber güvenlik ve nesnelerin interneti alanında çalışacakları düşünülmektedir. Siber güvenlik sistemlerinin dijital ekonomiyi sürükleyen amiral gemi olduğu görülmektedir. Siber güvenlik sistemlerinin 2020-2026 yılları arasında yıllık %7,7 büyüme ile 2026 yılında 270 milyar dolarlık bir pazar hacmine sahip olması

beklenmektedir. Beklenen bu büyümenin altında veri üretiminde görülen üstel artış ve pandemi dönemindeki uzaktan çalışma şekli, verinin daha güvensiz ortamlara yayılmasında etkili olmuştur (Deloitte, 2021). Ülkelerin ve şirketlerin AR-GE harcamalarına yaptıkları yatırımla beraber bilginin üstel artış hızı katlanarak artacaktır. Artan bu hız bilginin de değerini daha çok arttıracak ve bu değerin korunması geçmişe göre çok daha masraflı ve çok daha zor olacaktır.

Blok Zincir

Bilginin güvenliğinin sağlanmasının en güvenli ve en şeffaf yolu "Kriptografi" veya "Blok Zincir" sistemidir. Blok zincir ağ çalışması ilk olarak 1991 Stuart Haber ve W. Scott Stometta tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda Ralph Merkle tarafından bulunan Merke Ağacı Stornetta tarafından tasarıma dâhil edilmiş ve tasarımın verimliliğini artırılmıştır. Merke ağacı, blok zincir core sistemi üzerinde blok zincirde yapılan daha önceki işlemlerin doğrulamasını yaparak sisteme yeni sunucunun doğrulayıcı olarak entegre olmasını sağlar. Block zincir ağ yapısı üzerinde doğrulayıcının görevi; Madenciler tarafından nonce değeri bulunarak hash değeri çözülen bloğun ağa eklenmesini onaylamaktır. Herhangi bir bloğu ağa eklemek ortalama on dakika gibi bir süre alırken Nonce değeri sistem tarafından tek kullanımlık olarak verilir ve hash değerinin önündeki sıfır basamağını ifade etmektedir. Hash değerinin önündeki sıfır sayısının artıp azalması bloğun çözülme zorluğunu belirler.

Görsel Temsili Zincir Ağ Yapısı

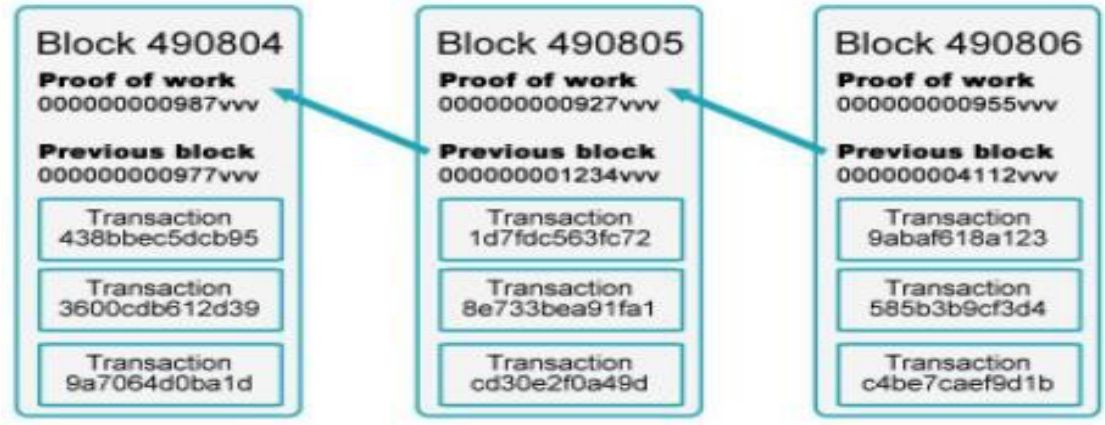

Kaynak: www.blocksocial.com

Blok zincir sistemi üzerine düşünecek olursak her bir blok 2400 tane işlem alıp 1,2 MB büyüklüğündedir. Alınan bu bloğun ağın geri kalanı ile bağlanması için özet bir hash değeri oluşturulur, sistem tarafından oluşan hash değeri diğer oluşan bloğun içine aktarılır. Aslında bütün blokların içinde kendinden önce gelen bir bloğun özeti olduğu için sistemde yapılan bir değişiklik, genel ağ içerisinde bütün yapının değişmesine sebep olur ancak bu durum teknik olarak imkânsızdır çünkü geçmişe yönelik yapılan herhangi bir işlem değişimi için sitemin %51'nin kabul etmesi gerekir ki bu dağıtık bir yapı için çok da mümkün görünmeyen bir olaydır. Art niyetli bir saldırganın genel sistem içinde onay sunucularının %51'ni ele geçirdiği bir durumda, sistemin güvenirliliğini zedelemek yerine madencilik işleminden daha fazla kazanacağından ağa zarar vermez (Nakamoto, 2008).

Geleneksel ve Blokzincir Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

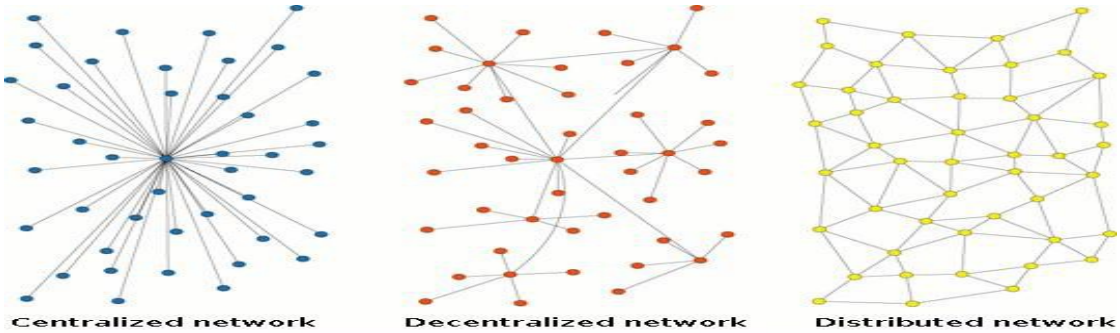

Kaynak: : Durbilmez ve Türkmen, 2020

Blok zincirin bir diğer önemli özelliği ise internet gibi dağıtık bir ağ yapısına sahip olmasıdır. Dağıtık ağ yapısı, blok zincir yapısını geleneksel ve tek merkezli sistemlere nazaran daha güvenli, şeffaf, hızlı bir yapıda olmasını sağlar. Dağıtık ağ modelinin çalışma mekanizması, sistem üzerinde gerçekleşen herhangi bir işlemin (transfer işlemi, kimlik doğrulama, vb.) sunucuların %51'nin onayı ile sisteme kaydedilmesidir. Sistem içerisindeki sunucuların hepsinde kayıt bulunur ve bilgi üzerinde herhangi bir değişikliğin yapılmasına veya yok olmasının önüne geçilir. Yapılan bu kayıt esnasında, işlemi yapan taraf belirli bir işlem ücreti öderken işlemin ağ üzerine kaydını yapan madenciler ise hem işlem ücreti hem de Bitcoin kazanmaktadırlar.

Bitcoin

Para kavramı günümüzde belirli bir miktar mal veya belirli bir zaman aralığında alınan hizmet için karşı tarafa ödenen dijital veridir. İlk para olarak kabul edilen materyallere bakıldığında; bakır, tuz, inci, fildişi, pirinç ve değerli madenler, uzun bir dönem para işlevi görmüştür. Paranın veriye dönüşmesi ilk olarak 1871'de Western Union'ın resmi olarak elektronik fon transferi (EFT) etmesi ile olmuştur. Para sadece veriyken ABD dolarının altınla bağını kesmesi sonucunda kavramsal bir kabule dönüşmesine sebep olmuştur. 2008 krizi sonrası gerçekleşen aşırı enflasyonist ortamın kamu kuruluşlarının finansal krize karşı küresel para arzını artırarak çözüm bulması, insanların alım güçlerini düşürmüş, sonuçta kamu otoritelerine karşı küresel güvensizlik ortamı oluşmuştur. Satoshi Nakamoto takma isme sahip biri veya birileri bu güvensizlik ortamında üçüncü tarafları ortadan kaldıracak yeni bir ödeme sistemi ve dijital para çıkardılar. Çıkarılan dijital para 8 basamağa kadar bölünebilir ve 0,00000001 Bitcoin'lik bir işlem gerçekleştirilebilir. Blok zinciri teknolojisi ile hayata geçirilen sistemin ilk bloğu 3 Ocak 2009 tarihinde yaratılmıştır. İlk işlem ise 12 Ocak 2009 tarihinde Nakamoto'dan Hal Finney adlı bir yazılımcıya 10 adet Bitcoin gönderilmesi ile gerçekleşmişti (Çakıroğlu, 2016). Sistem BTC'deki enflasyonu önlemek için ise madencilere verilen BTC ödülünü her dört senede bir Bitcoin yarılanması olarak bilinen halving yapmaktadır. Bu şekilde 2140 yılına kadar sistem içerisinde 21.000.000.000 BTC basılması öngörülmektedir (Çetiner, 2018). Bitcoin'in bir diğer önemli özelliği kolay bir şekilde taşınıp anlık ödeme yapabiliyor olmasıdır. Ödemeler yapılırken bütün inisiyatifin bireylere verilmesi ve herhangi bir yanlış ödemede işlemin geri alınamaması sistemin zorluklarındandır. Zaman içinde kitle kabulünün gerçekleşmesi fiyat oynaklığından kaynaklanan birçok olumsuzluğun önüne geçerken bireylerin ve kurumların daha fazla güvenini kazanacaktır. Bitcoinin güven kazanmasının bir diğer önemli unsuru borsalar başta olmak üzere devletler ve uluslararası kuruluşların sisteme ilişkin getireceği düzenlemelerdir.

YASAL DÜZENLEMELER

Günümüzde sayıları her geçen gün artan kripto paralara karşı ulusal düzeyde farklı düzenlemeler gözlenmektedir. Devletlerin üzerinde tamamıyla uzlaştığı ortak bir regülasyon bulunmamaktadır. Aşağıdaki tablo, ABD, Kanada, Japonya, Çin, AB, İngiltere ve Türkiye'deki regülasyona yer vermekte, bu kapsamda bu ülkelerdeki konuyla ilgili düzenleyici kurumlar ve yasal düzenlemeler ele alınmaktadır.

Tablo 1: Ülkelere Göre Yapılan Yasal DüzenlemelerÜLKELER	DÜZENLEYİCİ KURUMLAR	YAPILAN YASAL DÜZENLEMELER
ABD	FinCEN IRS SEC CFTC	Kripto para birimlerini yasal ödeme aracı olarak görmez (FinCEN). Kripto para birimlerine olan bakış açısı olumsuz olmamakla birlikte para yerine geçen diğer değerler olarak görür. Kripto borsalarına karşı AML/CFT programlarını uygulatır ve uygun kayıtlar tutulmasını denetler. Kripto para birimlerini yasal ödeme aracı olarak görmez (IRS). Ama para görevini gerçekleştiren hesap birimi, değişim aracı olarak görür. Kripto para birimlerini menkul kıymet olarak görmekte ve borsalara kapsamlı bir şekilde menkul kıymet yasalarını uygulamaktadır (SEC) Bitcoin'i bir emtia olarak görür kripto para türevlerini halka açık olarak ticaret yapmasına olanak tanır (CFTC).
KANADA	FinTRAC CSA	Kanada yasal bir ödeme aracı olarak kabul etmemektedir ancak yapılan mal ve hizmet alımlarında herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir. Kripto para borsaları FınTRAC kaydolma zorunluluğu getirildi 2013 yılından itibaren Kanada kripto işlemlerini vergilendirmektedir. Ocak 2018 kanada Menkul Kıymetler Yöneticileri tarafından kripto varlıklar birer menkul kıymet olarak görülmüştür. Sermaye kazancı olarak kayıt altına alındığında (%34-39) arasında vergilendirilmektedir. Kripto varlıklara karşı ılımlı bir politika izlenmektedir.

JAPONYA	NTA FSA	Ödeme hizmetleri yasası içerisinde yasal mülkiyet olarak tanımlanıyor Kripto varlıklar olarak %15 ile %55 oranında vergilendirilmeye tabi tutulmaktadır. Kripto varlıklardan elde edilen kazanç 1.95 milyon yenden az ise %5, 40 milyon ve üzerinde ise %45 vergilendirilmeye tabi tutulurken %10'luk sabit vergilendirmeye tabi olunur. Kripto para borsalarının faliyet gösterebilmesi için FSA kayıt yaptırması gerekmektedir. AML ve CFT gibi prosedürel düzenlemeler istenmektedir
ÇİN	PBOC	2013'te finans kurumlarının Bitcoin işlemlerini yürütmesini yasakladı. 2017 kripto para borsaları yasaklandı.
AB	AB Komisyonu BaFİN AMF İMB	Kripto para birimleri AB genelinde yasal olarak kabul edilmesi veya edilmemesi gibi bir durum yoktur. AB üyesi ülkeler kendi kurumları aracılığıyla duruşlarını göstermektedir. Vergi olarak sermaye kazancı vergisi alınır bu verginin oranı ise %10-60 arasında ülkeden ülkeye değişir. AB genelinde 6. Kara Para Aklamayı Önleme Yönergesi (6AMLD) uygulanmaktadır.
İNGİLTERE	HMRC FCA	Yasal ödeme aracı olarak kabul edilemez. Kripto para birimlerindeki kazanç veya kayıplar, sermaye kazançları vergisine tabidir. Kripto para borsalarının faaliyet gösterebilmesi için FCA kayıt yaptırması gerekmektedir. AML ve CFT gibi prosedürel düzenlemeler istenmektedir.
TÜRKİYE	TCMB	2021 yılında yapılan düzenleme gereğince resmi bir ödeme aracı değildir.

		Ödemelere yönelik doğrudan veya dolaylı şekilde hizmet sunulamaz. Kripto borsaları üzerine herhangi bir resmi düzenleme yoktur.

Kaynak: (https://complyadvantage.com)

Görüldüğü üzere, ülkelerde kripto paralara yönelik farklı düzenlemeler yer almak tadır. Özellikle'de AB, ABD, Kanada, İngiltere ve Japonya da kripto varlıklara ve kripto borsalarına yönelik yasal düzenlemeler daha yumuşak bir şekilde yapılırken, Çin ve Türkiye'de kripto paralara çok sıcak bakılmamakla beraber yasal düzenlemeler yasaklayıcı yapıda gerçekleşmiştir. Özellikle Türkiye açısından kripto borsaların düzenlemesi ve yatırımcı güvenliğinin bir an önce sağlanması elzemdir. Özellikle ilk yapılması gereken, kripto varlıklar adına bir tanım yapmak ve buna göre uygun bir vergilendirme düzenlemektir. İkinci olarak ise kripto borsalarına AML/CFT gibi uluslararası standartlar getirilerek; kara para aklama, ,terörün finanse edilmesinin önüne geçilmelidir.

SONUÇ

Dijitalleşme, klasik ekonomik model üzerindeki yıkıcı etkisinin yanı sıra dijital ekonomi adını verdiğimiz yeni bir model inşa etmiştir. Bu model ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturan para kavramının yapısını değiştirmeye kadar uzanmıştır.

Tarım ekonomisi çağından dijital ekonomi çağına kadar geçen süreç içerisinde teknoloji üretim altyapılarına, ticari yapılara ve hukuki düzenlemelere yeni bir form kazandırmış.

Bilgi güvenliğinin önem kazandığı dijital ekonomi çağında "Blok Zincir" ve "Bitcoin" kavramları öne çıkmıştır. Özellikle blok zincir kavramı şeffaf ,güvenli ve hızlı olan alt yapısıyla FinTech girişimlerinin önemli bir parçası olacaktır.

Blok zincir yapısının önem kazanması sonucunda Bitcoin'in de daha geniş kitlelerce kabulü gerçekleşecek ve yeni bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkacağı öngörülmektedir. Bu durumun en önemli örneklerini Bitcoin ödemelerini kabul eden Starbucks, Microsoft, Paypal gibi büyük şirketlerin kendi finansal sistemlerine bu dijital değeri entegre etmelerinden anlayabiliriz.

Bu entegre sürecinin kullanıcılar açısından daha güvenli ve daha sancısız geçmesi için ulusal kurumların yaptıkları yasal düzenlemeler uluslararasıalanda alanda tam bir fikir birliği oluşturamamıştır.

Uluslararası yasa yapıcıların kripto varlıklara bir an önce gerekli tanımı yapması ve gerekli yasal düzenlemeler üzerinde tüm ülkelerin mutabık kalarak dijital ekonomiye yön vermeleri gerekmektedir.

Victor Hugo'nun dediği gibi "Vakti gelmiş bir düşüncenin önünde hiçbir ordu duramaz."

KAYNAKÇA

Türkcan, E. (1992), Üçüncü Teknoloji Devrimi Karşısında Sosyalizm, On birinci Tez Kitap Dizisi, Sayı:12

Akkaya, H., & Gerçek, A. (2019). OECD ve Seçilmiş Bazı Ülkelerde Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi: Türkiye İçin Çıkarımlar. International Journal of Public Finance, 4(2), 166-188.

Aksoy, S. (2017). Değişen teknolojiler ve endüstri 4.0: endüstri 4.0'ı anlamaya dair bir giriş. Sav katkı, 4, 34-44

Bariviera, Aurelio F. "The Inefficiency of Bitcoin Revisited: A Dynamic Approach", Economics Letters, Sayı:161, 2017, ss. 1-4.

Baur, Dirk. G. ve Thomas Dimpfl. "Price Discovery in Bitcoin Spot or Futures?", Journal of Futures Markets, 2019, ss. 1-15.

Çarkacıoğlu, Abdurrahman. Kripto-para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara, 2016.

Fırat, O. Z., & Fırat, S. Ü. (2017). Endüstri 4.0 yolculuğunda trendler ve robotlar. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46(2), 211-223.
Nakamoto, S. (2014). Bitcoin: Eşten-eşe Nakit Ödeme Sistemi (Vol. 1).
OECD (2019), Tax Challenges Arising from Digitalisation-Interim Report 2019, Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris.
Pamuk, N. S. & Soysal, M. (2018). YENİ SANAYİ DEVRİMİ ENDÜSTRİ 4.0 ÜZERİNE BİR İNCELEME . Verimlilik Dergisi , (1) , 41-66 . Retrieved from
Resmi Gazete (2021). Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmasına Dair Yönetmelik
TÜRKMEN, S. Y., & DURBİLMEZ, S. E. (2019). Blockchain teknolojisi ve Türkiye finans sektöründeki durumu. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(1), 30-45.
USTA, S. K. (2021). Türkiye'de yürütülen Endüstri 4.0 araştırmaları. Journal of the Turkish Operations Management (JTOM), 5(2), 839-861.
UYSAL, T.U. ve KURT, G. (2018). Muhasebe ve Denetimde Blok Zinciri Teknolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 23(2), 467-481.
Ünsal, E., & Kocaoğlu, Ö. (2018). Blok zinciri teknolojisi: Kullanım alanları, açık noktaları ve gelecek beklentileri. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (13), 54-64.
Yacan, İ. (2021). Endüstri 4.0 Teknolojileri ve Toplum 5.0 Kavramı . Yeni Fikir Dergisi , 13 (27) , 31-39 . Retrieved from
Yaman, H. (2020). Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) Faaliyetleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisinin Meta Analiz Yöntemiyle Değerlendirmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(4), 1247-1254.
Zheng, B., Zhu, L., Shen, M. (2018). Scalable And Privacy-Preserving Data Sharing Based On Blockchain. J. Comput. Sci. Technol. 33 (3), 557-567
İnternet Kaynakları:
https://tr.cointelegraph.com/news/what-is-nonce-what-is-the-meaning-of-cryptographic-nonce (31.06.2020)
https://complyadvantage.com/insights/cryptocurrency-regulations-around-world/(10.06.2022)
https://cybersecurityventures.com/cyberwarfare-report-intrusion/(13.11.2020)
https://www.endustri40.com/karanlik-fabrikalar-ile-insansiz-uretim/(26.07.2016)
https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/(14.01.2016)

Dijital Ekonominin Etkileşim Yapısının Çemrimiçi Müzayedeler Üzerinden İrdelenmesi

*Akgün TOKATLI
*Zeynep GÜLTEKİN

ÖZ

Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla günlük hayattaki iletişimimizi mobil kanallara aktarmaya başladık. Ekonomik faaliyetler de bunun en önemli olgularından bir tanesidir. Bir iletişim noktası olmanın yanında, insanların kendi üretimlerini satmaları, ikinci el satışların gerçekleşmesi hatta büyük markaların bile instagram ve diğer sosyal medya platformlarından satış yapıyor olması e- ticaretin sosyal medya hacminin artmasına sebep oldu. Tüketicilerin alışveriş tercihlerinde sosyal medya içerikleri her geçen gün daha da etkili hale gelmiştir. Örneğin; online alışverişlerde Instagram üzerinden gerçekleşen alışveriş toplamda yüzde 58'i bulmuştur. Fiyatı belirli ürünlerin satışının yanında açık arttırma yolu ile satış yapılan müzayedelerin de buralardan gerçekleştiğini görmekteyiz. Plak, değerli aksesuar ve mobilyalar, sanat eserleri gibi ürünler de instagramda yapılan online müzayedeler aracılığıyla satışa sunulmaktadır. Ancak sosyal medya platformlarının gelişim hızıyla, kullanıcıların

gündelik hayatlarıyla ilgili taleplerinin aynı paralellikte gelişmediğini görüyoruz. Yani teknoloji yavaş yavaş gelişmesine rağmen insanların talepleri çok hızlı gelişiyor. İnsanlar ekonomik faaliyetlerini de, ilişkilerini de, kendi tanıtımlarını da, pazarlamalarını da buradan yapmak istiyor. Kısacası insanlar her türlü aktivitelerini olabildiğince etkili bir şekilde bu kanalları kullanarak yapmak istiyor. Ama gelişim maalesef bu kadar hızlı olamıyor ve bu taleplere yetişemiyor. Tüm bu bahsettiğimiz hususlara ek olarak pandemi dönemi nedeniyle e-ticaretin önemli bir boyutu haline gelen müzayedeler sıklıkla bu platformlar üzerinden yapılmaya başlanmış ve hala kullanılmaya devam etmektedir. Dijital alanda ekonomik faaliyetler kripto paralardan finansal teknolojilere kadar hızla gelişmektedir. Bu gelişimin insan-insan, insan-makine gibi etkileşim yapılarının analizi sistemlerin kitlesel tarafından nasıl kabul edileceğinin ve yaygınlaşacağının anlaşılması açısından önemlidir. Sonuç olarak dijital bir ekonomik etkinlik modeli olan online müzayedelerin dijital bu etkileşimin sağlığının analizi ve daha iyiye doğru nasıl götürüleceği ile ilgili yapılması gerekenler bubu çerçevede araştırmanın konusu haline gelmiştir.
Anahtar Kelimeler: Dijital ekonomi, ertkileşim tasarımı, çevrimiçi müzayedeler, Sinema, Film Yapımı, Dijital Yayın Platformları, İçerik Faktörleri

Investigating The Interaction Structure Of The Digital Economy Through Online Auctions

Abstract

We have started to transfer our daily communication to mobile channels with the spread of social media. Economic activities are one of the most important facts of this. In addition of being a communication way - selling people’s their own productions, secondhand sales and even big brands sellings on Instagram and other social media platforms- have increased the social media volume of e-commerce. Social media platforms has become more and more effective -day by day- in consumers' shopping preferences. For example; shopping via Instagram in online shopping has reached %58 in total. In addition to the sale of products with certain sale prices, we can also see the products that are sold by auction.Products such as valuable accessories, furnitures, records, works of art are also offered for sale on these online auctions held on Instagram. However, we see that the speed of development of social media platforms and the demands of users daily lives do not develop in the same parallel. In other words, while technology is developing slowly, on the contrary people's demands are developing very quickly. People want to carry out their economic activities, relations, promotions and marketing from here.In brief, people want to do all kinds of activities by using these channels as effectively as possible. But the development can not be as fast as expected and it can not keep up with all these demands. In addition to all these mentioned issues, auctions, which have become an important dimension of e-commerce due to the pandemic period, have often started to be held on these platforms and are still being used. From cryptocurrencies to financial technologies economic activities in the digital field are developing rapidly. The analysis of the interaction models of this technologies such as human-human, human-machine is important in terms of understanding how the systems will be accepted and widespread by the masses. As a result, the analysis of digital interaction model of online auctions, which is a digital economic model, is the subject of the research in this framework.
Keywords: Digital economy, interaction design, online auctions.

Dijital Etik

*Adil AKKUŞ
*Dr. Neşe YILDIZ

ÖZ

İnsanların öğrenme ve öğretme yöntemleri, çağlara göre değişkenlik göstermiştir. Dünya, 1980'lerin sonlarına doğru internetin kullanılmasıyla beraber web 1.0 teknolojisi ile tanışmıştır. Web1.0, kullanıcıların sadece bilgi almak için kullanabildikleri tek yönlü internet sitelerini kapsamaktadır. Gelişen teknolojiye paralel olarak, dijitalleşme de hızlanmıştır. Günümüzde tamamen bulut teknolojisinin kullanıldığı web 4.0 teknolojisi ile dijitalleşme yaşamın her alanında yerini almıştır. Öyle ki dijitalleşme insanların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olmuş ve dijital vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştır. Bilgiye hızlı ve birincil kaynaklardan ulaşabilmek için, dijital vatandaşlık kavramı bir hayli önem kazanmıştır. Dijital vatandaşlık kısaca insanların sosyal, siyasi ve toplumsal etkinlikleri için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarıdır. Ancak bu teknolojilerin kullanımı, bir dizi etik standartlar doğrultusunda gerçekleşmelidir. Yani dijital vatandaşlık yetisini kazanmak için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanabilmek tek başına yeterli değildir. Bu teknolojilerin yasal, güvenilir, sorumlu ve etik olarak, çevrimiçi olarak kullanması gerekmektedir. Tüm bu davranış kuralları, dijital etik olarak ifade edilmektedir. Daha geniş bir tanımla dijital etik; siber uzay ortamlarında ifade özgürlüğü, mülkiyet hakkı, saygı ve mahremiyet gibi kavramların sınırlarını belirleyen ahlaki davranış standartlarıdır. Esasen etik ile ilgili tartışmalar, milattan öncesine kadar uzanmaktadır. Önceleri sadece felsefi bir bakış açısıyla değerlendirilen etik, son yıllarda bilimsel düzeyde ele alınmıştır. 2000'li yıllarında başında Dünya'da ses getiren etik skandallar ile beraber, etik alanına yönelimi arttırmıştır. Dijitalleşme de teknoloji ve küreselleşmenin artmasıyla da etik bağlamda araştırılmaya başlanmıştır. Öyle ki dijitalleşme, artık bağımlılık türleri içerisinde değerlendirilmektedir. Bu çalışma da yeni bir kavram olan dijital etik araştırılmış, öncülleri, sonuçları, avantaj ve dezavantajları, iş ve sosyal hayatındaki etkileri bağlamında açıklanmıştır. Farklı disiplinlerin ve farklı mecraların dijital etik yönelimleri incelenmiştir. Literatürdeki dijital etik araştırmaları doğrultusunda değerlendirme ve öngörülerde bulunulmuştur.
Anahtar Kelimeler: dijitalleşme, dijital vatandaşlık, etik, dijital etik

Dıgıtal Ethıcs

Abstract
The learning and teaching methods of people have varied according to the ages. The world was introduced to web 1.0 technology with the use of the Internet in the late 1980s. Web1.0 includes one-way websites that users can only use to get information. In parallel with the developing technology, digitalization has also accelerated. Nowadays, with web 4.0 technology, which uses completely cloud technology, digitalization has taken its place in all aspects of life. So much so that digitalization has become an indispensable part of people's daily lives and the concept of digital citizenship has emerged. In order to access information quickly and from primary sources, the concept of digital citizenship has gained great importance. In short, digital citizenship is people's use of information and communication technologies for their social, political and social activities. However, the use of these technologies must be in line with a set of ethical standards. In other words, it is not enough to be able to use information and communication technologies alone to gain the ability of digital citizenship. These technologies must be used online legally, reliably, responsibly and ethically. All these codes of conduct are expressed as digital ethics. In a broader definition, digital ethics is the standards of moral behavior that define the boundaries of concepts such as freedom of

expression, property rights, respect and privacy in cyberspace environments. In fact, debates about ethics date back to before Christ. Ethics, which was previously considered only from a philosophical point of view, has been considered at the scientific level in recent years. In the early 2000s, with the ethical scandals that made an impact in the world, it increased its orientation to the field of ethics. Digitalization, with the increase of technology and globalization, it has been started to be investigated in an ethical context. So much so that digitalization is now considered within the types of dependencies. In this study, a new concept of digital ethics was investigated and its antecedents, results, advantages and disadvantages were explained in the context of its effects on business and social life. The digital ethical orientations of different disciplines and different media have been examined. Evaluations and predictions have been made in accordance with the digital ethics research in the literature.
Key Words: digitalization, digital citizenship, ethics, digital ethics

Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Yönelik Algılarının Belirlenmesi

*Dr. Aysel ARSLAN

ÖZ

Değer kavramına eğitim açısından bakıldığında, sahip olunan değerlerle beraber kişilik özelliklerinin de tanınması ve kişinin davranışlarının bu özelliklere göre tanımlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü değer, bireylerin kişilik yapısının oluşmasında hâkim bir rol oynamakta ve bireyin kişiliğinin bir parçası olarak görülmektedir. Değer kavramının eğitim boyutunu oluşturan değerler eğitimi de “doğrudan veya dolaylı etkilerle öğrencilerin değer bilgilerini geliştiren, beceriler kazandıran ve kazandıkları beceriler sayesinde toplumun bir parçası olmasını sağlayan, okul temelli faaliyetler” olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde dijital teknoloji kullanım alanları giderek çoğalmakta ve özellikle de çocukların ha-yatlarının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmektedir. Bazı temel değerlerin sosyal bir ortam olan sanal dünyada da gözlenmesi beklenebilir. Dijital ortamda ahlaki değerler reel ortamdan farklı değerler olarak algılanmamalıdırlar. Reel ortamda yer alan dürüstlük, sorumluluk sahibi olmak gibi ahlaki değerler dijital ortama da aynı şekilde yansımaktadır. Dijital ortama yansıyan bu ahlaki değerler, dijital ortamda da iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlışı birbirinden ayırmaya yaramakta, davranışlarımıza yön vermektedir. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin dijital ortamda ahlaki değerlere yönelik algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada Kovancı, Korkmaz ve Uğur Erdoğmuş (2020) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algıları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS programında uygun analiz teknikleri uygulanarak analiz edilecek ve sunulacaktır. Çalışmanın verileri toplanma aşamasındadır.
Anahtar Kelimeler: Dijital Ahlak, Ahlaki Değerler, Dijitalleşme, Öğrenci

Abstract

When the concept of value is considered in terms of education, the importance of recognizing the personality traits along with the values and defining the behavior of the person according to these characteristics emerges. Because value plays a dominant role in the formation of the personality structure of individuals and is seen as a part of the personality of the individual. Values education, which constitutes the educational dimension of the concept of value, is defined as "school-based activities that develop students' knowledge of values, gain skills and enable them to be a part of the society thanks to the skills they have acquired". Today, digital technology usage areas are increasing and it is becoming an indispensable element of children's lives. Some core values can also be expected to be observed in the virtual world, which is a social environment. Moral values in the digital environment should not be perceived

as different values from the real environment. Moral values such as honesty and responsibility in the real environment are reflected in the digital environment in the same way. These moral values, which are reflected in the digital environment, also help us to distinguish the good, the bad, the right and the wrong, and guide our behavior in the digital environment. In this study, it is aimed to examine secondary school students' perceptions of moral values in the digital environment in terms of different variables. In the research, "Middle School Students' Perceptions of Moral Values in Digital Environment Scale" developed by Kovancı, Korkmaz and Uğur Erdoğmuş (2020) was used. The data obtained in the research will be analyzed and presented by applying appropriate analysis techniques in the SPSS program. The data of the study is at the stage of collection.
Keywords: Digital Ethics, Moral Values, Digitization, Student

Halk Eğitim Merkezi Usta Öğreticilerinin Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

*Büşra ÖKSÜZ
*Şener ŞENTÜRK
*Murat YALÇINKAYA
*Kaşif DEMİRTAŞ

ÖZ

Bilgi ve teknoloji alanındaki hızlı gelişme, günümüz bilgi çağını dijital bir sürece dönüştürmüştür. Bu süreç, eğitimden sağlığa, iletişimden eğlenceye bütün sosyal sistemleri derinden etkilemiştir. Öğrenme ve yenilenme becerileri, yaşam ve meslek becerileri, bilgi medya ve teknoloji becerileri, öğrenme ortamı, yöntemleri değişmiştir. Hayat boyu öğrenme felsefesi önem kazanırken insanların değişen bu sürece uyum sağlaması hususunda yaygın eğitim kurumları önemli bir rol üstlenmiştir. Bu roldeki en önemli pay da kurumlarda görev yapan öğretmenlere düşmektedir. Bu araştırma da yaygın eğitim kurumlarından olan Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan usta öğreticilerin dijital vatandaşlık göstergelerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Betimsel tarama yöntemi ile desenlemiş olan araştırmanın örneklemini Samsun Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan 530 usta öğretici oluşturmuştur. Araştırmada veriler, usta öğreticilerin dijital araç kullanım tercihlerine ilişkin kişisel bilgilerin yer aldığı form ve “Dijital Vatandaşlık Ölçeği” ile elde edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde usta öğreticilerin, dijital vatandaşlığa ilişkin bakış açılarının, sadece “doğru kullanım” alt boyutunda 4,47 ortalama ile “tamamen katılıyorum” diğer boyutlarda ve genel ortalamada ise “katılıyorum” şeklinde olduğu görülmüştür. Cinsiyet bakımından kadınlar ve yaş değişkeni açısından genç usta öğreticiler lehine anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada katılımcıların tamamının akıllı telefon kullandığı; tamamının WhatsApp kullanırken, bunu sırasıyla Youtube, Instagram ve Facebook gibi sosyal ağların takip ettiği; e-devlet uygulamalarını katılımcıların tamama yakını kullanırken, kullanım amacına göre sırasıyla sağlık, eğitim, sosyal güvenlik konuları ve bilgi edinme gibi uygulamaların geldiği; katılımcıların %80’inin online alışveriş yaptığı belirlenmiştir.
Anahtar Kavramlar: Dijital vatandaşlık, yetişkin eğitimi, halk eğitim merkezi, usta öğretici

Dijitalizm Ekseninde Realizm ve Eğitim

*Lokman GÜRGEN
*Prof. Dr. Tuncay DİLCİ
*Dr. Saadettin AYDIN

ÖZ

Global olarak dünya çapında ve yerel olarak ülkelerde farklı dönemlerde çeşitli felsefeler hüküm sürmüştür. Felsefe akımları benimsendiği toplumlarda eğitim başta olmak üzere

ekonomik, adalet, siyaset gibi birçok alanda kural belirleyici ve düzenleyici rol üstlenmiştir. Dolayısıyla insanların yaşamları üzerinde etkisinde kaldığı felsefenin önemli bir yeri vardır. Bu çalışmada da geçmişi çok eskiye dayanan realizm felsefesi ile dijitalizm felsefesi karşılaştırmalı olarak tartışılıp bu felsefe akımlarının eğitim sistemine etkileri, sebepleri ve sonuçları üzerinde çıkarımlar yapılmıştır. Özellikle Covid 19 pandemi süreci ile global olarak etkisini iyice hissettiren "yeni dünya düzeni" olarak da anılan dijitalizm felsefesinin ne olduğunun ya da ne olmadığının iyi bilinmesi insanlığın geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Geçmişten gelen kültürün, geleneklerin, adetlerin yeni nesillere aktarımını öneren, öğretmen merkezli ve herkesi aynı kabul eden "realizm", insanları geçmiş bağlarından koparark bireyselliği öne çıkaran, dijital nesnelere bağımlı ve tek noktadan kontrol edilebilen yapay insan modeli yaratmaya çalışan "dijitalizm" felsefesi ile zıt kutuplarda yer almaktadır. "Real" yani gerçek kelimesinden türetilen realizmin, "sanal" yani gerçek olmayan kelimesinden türetilen sanalizmle kelime anlamı itibariyle de zıt bir konumda olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Realizm, Dijitalizm, Eğitim.

Dijitalleşme Ve Müzik Konulu Araştırmalar

*Gülce YILMAZ
*Prof. Dr. Ebru TEMİZ

ÖZ

Bilim ve teknolojik gelişmelerin sayesinde tecrübe ettiğimiz dijital yaşam ve dijitalleşme ile ilişkili tüm alt alanlar, günümüzde bilimsel araştırmaların güncel konuları arasında yer almaktadır. Güzel sanatların farklı alanlarında da, dijital yaşam, dijital kültür, dijital gelecek, dijital dönüşüm, dijital okuryazarlığa ilişkin disiplinler arası araştırmaların olduğu görülmektedir ve bu temelden yola çıkarak müzik alanında hangi araştırmaların yapıldığı bu çalışmaya konu edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, güzel sanatlar alanında yapılan araştırmalar içerisinde dijitalleşen dünya düzeniyle birlikte dijital yenilikler ve gelişmelerin sıklıkla yer aldığı, genel çerçevede dijitalleşme ve müziği konu edinen araştırmalarının belirlenmesidir. Belirlenen amaç doğrultusunda nitel yöntem izlenmiş olup veriler doküman analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma evrenini ülkemizde güzel sanatlar ve dijitalleşme konulu araştırmalar oluşturmuş, örneklem olarak ise dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmalar seçilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; ülkemizde dijitalleşme ve müzik konusunun araştırmalar içerisinde henüz yeni çalışılan bir alan olduğu, dijitalleşme ve müziği konu alan hali hazırda 15 araştırma bulunduğu, araştırmaların son 7 yıl içerisinde gerçekleştirildiği ve araştırmaların daha çok makale ve yüksek lisans tezi düzeylerinde yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme ve müzik, güzel sanatlar, bilimsel araştırma

Digitalization And Music Research

Abstract

Digital life that we experience thanks to science and technological developments and all sub-fields related to digitalization are among the current topics of scientific research today. It is seen that there are interdisciplinary researches on digital life, digital culture, digital future, digital transformation, digital literacy in different fields of fine arts, and based on this basis, what research is done in the field of music is the subject of this study. In this direction, the aim of the research is to determine the studies on digitalization and music in the general framework, in which digital innovations and developments are frequently included with the digitalized world order within the researches in the field of fine arts. In line with the determined purpose, the qualitative method was followed and the data were analyzed using the

document analysis technique. The research population consisted of studies on fine arts and digitalization in our country, and studies in the field of digitalization and music were selected as a sample. When the research findings are examined; It has been concluded that the subject of digitalization and music is a newly studied field in our country, there are already 15 researches on digitalization and music, the researches have been carried out in the last 7 years and the researches are mostly at the level of articles and master's thesis.
Key words: Digitalization and music, fine arts, scientific research

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğe göre (https://sozluk.gov.tr/) "sayısal: dijital telefon santrali, verileri bir ekran üzerinde elektronik olarak gösteren, verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi" olarak tanımlanan dijital kelimesi, dilimize Fransızca "digital" kelimesinden gelmektedir. Özellikle internetin icadı ve gelişmesiyle birlikte duyulmaya başlayan dijital kavramı çağımızın önemli kavramları arasında yer almıştır. "Bir yandan savaşlar, krizleri felaketler yaşanırken diğer yandan bilim ve teknoloji, hayatımızı iyileştirmek üzere karşımıza yenilikler çıkarıyor. İşte burada fiziksel dünyanın internete taşınmış hali olan dijitalleşme kavramı doğuyor…" (Keskin, 2018, s.2). Dijitalleşme veya sayısallaşma olarak ortaya çıkan kavram Vikipedi (2021) tarafından "Ulaşılabilir bilgilerin herhangi bir bilgisayar tarafından okunabilecek şekilde dijital ortama aktarılması sürecine verilen addır" olarak tanımlanmaktadır. "Dijitalleşme, dijital sistemlerin, haberleşme ağlarının ve büyük ölçekli veri analizlerinin iş hayatı ve üretim süreçleriyle hızla bütünleşmesiyle birlikte onların kendi kendini devam ettirebilmesine ve daha verimli hale gelmesine olanak sağlayarak çalışma şeklimizde gerçekleşecek önemli bir dönüşümü müjdeliyor" (Keskin, 2018, s.2). Günümüzde dijitalleşme kavramı her alanda ortaya çıkmasıyla birlikte birtakım avantajları da beraberinde getirmiştir. Bunlar bilgiye kolay erişim, bilginin işlenebilmesi, çoğaltılabilmesi, korunabilmesi ve paylaşılabilmesi olarak sınıflandırılabilir. Aynı hususta Uraz tarafından da ifade edildiği gibi, "Dijitalleşme kavramı, bilgilerin, kaynakların bilgisayar tarafından okunabilmesi ve bu bilgilerin, kaynakların bilgisayar ortamında depolanabilmesi, işlenebilmesi ve aktarılabilmesi sürecini ifade etmektedir" (2019, s.6). Dijitalleşme konusunun günümüzde eğitim, sağlık, pazarlama, ticaret, finans, yayıncılık, bankacılık, üretim gibi tüm sektörlerde aktif kullanılmasıyla birlikte araştırmalara da konu olduğu görülmektedir. Bu dijitalleşme ve bahsedilen sektörler bağlamında; avantaj ve dezavantajları, beklentileri, etkileri, sistemlerin kullanılabilirliği, hangi platformlar üzerinden daha etkin olabileceği, verimlilik ilişkisi gibi birçok konu araştırılmış ve araştırılmaya devam etmektedir. "Günümüzde birçok sektörde özellikle de müzik sektöründe yaygın olarak kullanılan bir teknolojik gelişme olan dijitalleşme kavramı, bilgiye erişimi daha da kolay hale getirmiş ve bilgilerin kolaylıkla arşivlenebilme özelliği sayesinde bilgiyi rahat bir şekilde tarama olanağını da sağlamıştır (Uraz,2019, s.6-7)."

Bu araştırmada, dijitalleşmenin yeni ve araştırma alanlarının çok çeşitlilik göstermesi bakımından, müzik sektöründe de dijitalleşme ile gelişen yeni araştırma alanlarının belirlenmesi, ülkemizde dijitalleşme ve müzik alanında yazılan araştırmaların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, dijitalleşme ve müziği konu alan araştırmalarının belirlenmesidir. Bu araştırmada toplam 27 çalışma içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi "Ülkemizde dijitalleşme ve müziği konu alan araştırmalar nelerdir?" olarak belirlenmiştir. Mevcut literatür incelendiğinde, yeni bir çalışma alanı olması nedeniyle dijitalleşme ve müzik alanında sınırlı sayıda araştırmalar bulunmaktadır. Bu nedenle

ülkemizde dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların belirlenmesi, yeni bir konuyu ele alması ve alanda yapılacak sonraki çalışmalara kaynak oluşturacağı için önem taşımaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi, nitel bir araştırma yöntemi olup doküman analizi tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir (Sak, R., Sak, İ.,T,Ş., Şendil, Ç.,Ö., Nas, E. s.230, 2021). Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005).

Yurt içinde yapılan çalışmalarla sınırlı olan bu araştırmanın evreni, Türkiye'de güzel sanatlar ve dijitalleşme konulu araştırmalar olup, örneklem olarak dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmalar seçilmiştir. Dijitalleşme, günümüzde yeni bir çalışma konusu olduğu için toplam 27 araştırma örnekleme dahil edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

3.1. Dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların türleri ile ilgili bulgular

Tablo 1

Dijitalleşme ve müzik alanında yazılan araştırmaların türlerine göre dağılımları

	f	%
Bildiri	5	%18,5
Makale	12	%44,4
Yüksek Lisans Tezi	8	%29,6
Kitap Bölümü	2	%7,4
Toplam	27	%100

Tablo 1'de dijitalleşme ve müzik alanında yazılan araştırmaların türlerine göre dağılımları gösterilmektedir. Tabloya göre, %44,4 oranla makale, %29,6 oranla yüksek lisans tezi, %18,5 oranında bildiri ve %7,4 oranda kitap bölümü yayımlandığı görülmektedir. Bu alanda yazılan makale ve yüksek lisans tezlerinin sayıca fazla olduğu görülmektedir.

3.2. Dijitalleşme ve müzik alanında yazılan araştırmaların konularına göre dağılımı ile ilgili bulgular

Tablo 2

Dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların konuları

	f	%
Dijital Müzik	18	%66,7
Dijital Müzik Eğitimi	7	%25,9

Diğer	2	%7,4
Toplam	27	%100

Tablo 2'de dijitalleşme ve müzik eğitimi alanında yazılan araştırmaların konularına göre dağılımı görülmektedir. Tabloya göre %25,9 ile dijital müzik eğitimi, %66,7 ile dijital müzik ve %7,4 ile diğer konulu araştırmaların yazıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların en çok dijital müzik konulu olduğu, dijital müzik eğitimi alanında daha az sayıda araştırma olduğu ortaya çıkmıştır.

3.3. Dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı ile ilgili bulgular

Şekil 1. Dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı

Şekil 1'de dijitalleşme ve müzik alanında yazılan araştırmaların yıllara göre dağılımları gösterilmektedir. Şekil 1'e göre, 2013 ve 2015'de 1; 2016'da 2; 2017'de 1; 2018'de 5; 2019'da 6; 2020'de 5; 2021 ve 2022 yıllarında da 3 adet araştırma yayımlandığı görülmektedir.
Dijitalleşme konusunun günümüzde popüler olmasıyla birlikte bu konunun müzik alanıyla bağdaştırıldığı ve bu yönde araştırmaların sayısının görece arttığı gözlenmektedir.

Yıl	Araştırmanın Türü	Araştırmanın Başlığı
2013	Bildiri	Yeni Medya ve Dijital Müzik: Yeni Medyanın Müzik Endüstrisinin Ekonomik Yapısına Etkisi

2015	Yüksek Lisans Tezi	Müziklemenin Dijitalleşmesi: Dijital Medya, Müzikal Aktivite Biçimlerine Nasıl Müdahil Olmaktadır?
2016	Bildiri	Dijital Medya Çağında Değişen Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Bunun Müzik Kültürüne Etkileri
2016	Makale	Dijital Müzik Tüketim Alışkanlıkları
2017	Makale	Müzik Sanatının Dijital Dönüşümü: Sanal Müzik
2018	Makale	Dijital Müzik Korsanlığı Bakış Açılarının Belirlenmesi ve Davranışların Tahmin Edilmesi
2018	Yüksek Lisans Tezi	Dijital Teknolojilerdeki Dönüşümlerin, Müzik Üretim, Tüketim ve Paylaşım Pratiklerine Yansımaları: Sosyal Medya ve Mobil Müzik Platformları Üzerinden Bir Değerlendirme Denemesi
2018	Bildiri	Dijitalleşmenin Küreselleşen Müzikal Pratikler Üzerinde Etkileri
2018	Yüksek Lisans Tezi	Ortaokul Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Dijital Müzik Yazılımları ile Çokseslendirme Analizi
2018	Makale	Tüketicilerin Dijital Müzik Hizmet Sağlayıcılarına Yönelik Hizmet Kalitesi Algıları ve Tüketici Tutumları Üzerindeki Etkisi
2019	Yüksek Lisans Tezi	Dijital Müziğin Yaygınlaşması ve Dijital Müzikte Telif Hakları Üzerine Bir Araştırma
2019	Kitap Bölümü	Dijital Müzik ve İnternet'in Kısa Tarihine Genel Bir Bakış
2019	Yüksek Lisans Tezi	Dijitalleşmenin Müzik Endüstrisine Etkileri: Spotify Örneği
2019	Yüksek Lisans Tezi	Music Industry In Digital Age: A Research On The Effects Of Digitalization In Turkey
2019	Makale	Türk Sanat Müziğinin Dijital Müzik Dinleme Platformlarındaki Mevcut Konumu ve Pazarlama İletişimi Üzerine Bir Araştırma
2019	Kitap Bölümü	Türkiye'de Dijital Müzik Pazarının Oluşumu
2020	Makale	Dijital Çağ Müzik Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Nitelikleri
2020	Makale	Dijital Okuryazarlıkta Müzik Eğitimi
2020	Yüksek Lisans Tezi	Dijital Teknoloji Çağında Müzik: Postmodern Dönüşüm Analizi
2020	Makale	Müzik Eğitiminin Yeni Yüzü: Dijital Teknopedagojik Müzik (DiTem) Eğitimi
2020	Yüksek Lisans Tezi	Ücretli Dijital Müzik Platformlarında Müşteri Sadakati: Nicel Bir Araştırma

2021	Makale	COVID-19 and Digital Literacy: Assesing Pre-service Music Teachers' Views on Piano Lessons Provided in Emergency Remote Teaching
2021	Bildiri	Dijital Dönüşüm ve Müzik: Müzik Endüstrisinde Yaşanan Dijitalleşmenin Avantaj ve Dezavantajları
2021	Bildiri	E-Yarışmalar: Dijitalleşen Dünyada Klasik Müzik Yarışmaları
2022	Makale	Dijitalleşen Müzik Sektöründe Çevrim İçi Müzik Platformları: TRT Dinle Örneği
2022	Makale	Digital Literacy and Wiews of the COVID-19 Pandemic of Students Who Prepared Aptude Tests during the Pandemic
2022	Makale	Emergency Remote Teaching During the COVID-19 Pandemic: The Case of Music Teachers in Turkey and England

Avcı (2020) tarafından hazırlanan "Dijital Okuryazarlıkta Müzik Eğitimi" başlıklı makalede, müzik eğitiminde dijital okuryazarlığın ve dijital ortamların nerede olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. 2019 yılına kadar dijital okuryazarlık alanında yazılmış ve basılmış olan ulusal ve uluslararası akademik metinlerden yararlanılarak hazırlanan araştırmada, müzik eğitiminde dijital ortamların neler olduğuna ilişkin bilgiler; nota yazmayı destekleyen internet siteleri, notasyon ve kompozisyon yapmak için kullanılan yazılımlar, müzik eseri üretimi (besteleme ve kaydetme) için kullanılan bilgisayar yazılımları başlıkları altında verilmiştir. Bunun yanı sıra müzik eğitimini destekleyen ve müzik eğitimi veren internet siteleri; eserlerin notalarının ve kayıtlarının paylaşımına izin veren internet siteleri, müzik tarihini, türlerini, bestecileri ve terminolojisini içeren internet siteleri, nota yazma düzenini öğreten internet siteleri, müzik kitaplarının olduğu internet siteleri, çalgıların anlatıldığı internet siteleri, etnik çalgıların anlatıldığı internet siteleri ve yabancı kaynaklı müzik eğitimi veren internet siteleri olmak üzere 8 başlık altında toplanmıştır.

Avcı (2020) tarafından hazırlanan "Müzik Eğitiminin Yeni Yüzü: Dijital Teknopedagojik Müzik (DiTem) Eğitimi" başlıklı makalede, 21. yüzyılda dijitalleşen dünyanın yansıdığı dijitalleşen eğitim-öğretimin sonucunda, müzik eğitimi disiplininde de ihtiyaç duyulan yeni bir eğitim alanı uzmanlığı olarak "Dijital Teknopedagojik Müzik (DiTeM) Eğitimi"nin ortaya konulması amaçlanmıştır. Doküman inceleme yönteminin kullanıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, müzik öğretmenlerinin alan yeterlilikleriyle birlikte teknopedagojik alan yeterliklerinin de olduğu unutulmaması gerektiği ve de bu doğrultuda müzik öğretmenliği bölümlerinde yer verilmesi ve okutulması gereken yeni bir alana ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Avcı ve Doğan (2020) tarafından hazırlanan "Dijital Çağ Müzik Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Nitelikleri" başlıklı makalede, 21. Yüzyıldaki öğrenci profiline uyum sağlayan "dijital müzik öğretmeni" niteliklerinin ortaya konulmasının temel amacının yanı sıra; ISTE, UNESCO, NETP, MEB, TEDP, TED isimli kurum ve kuruluşların, dijital çağ öğretmenlerine ilişkin ortaya koydukları niteliklerin tespit edilmesi, 21. Yüzyılda yetişen yeni öğrenci niteliklerinin ortaya konulması ve ortaya konulan öğrenci profiline müzik dersi verecek müzik öğretmenlerinde olması gereken özelliklere yönelik çıkarımda bulunulması ve son olarak analizlerin sonucunda dijital çağ müzik öğretmenlerinin mesleki yeterlik anlamında "başarılı" sayılmaları için hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır., Doküman tarama yöntemi kullanılan araştırmanın sonuçlarına göre, ISTE'ye göre dijital çağ öğretmen nitelikleri; öğrenen olma, lider olma, vatandaş olma, iş birlikçi olma, tasarımcı olma, analist olma şeklinde 7 ana başlıkta ortaya çıkmıştır. UNESCO'ya göre dijital çağ müzik öğretmen nitelikleri; teknoloji

okuryazarı, bilgiyi derinleştirme, bilgiyi yaratma olarak 3 ana başlıkta ortaya çıkmıştır. NETP'ye göre dijital çağ öğretmen nitelikleri; öğrenme, değerlendirme, öğretim, altyapı, verimlilik/ yaratıcılık ana başlıkları altında toplam 23 hedef ortaya çıkmıştır. MEB'e göre dijital çağ öğretmen nitelikleri; teknoloji okuryazarı olabilmek, BİT gelişmelerini izlemek, BİT ile ilintili olan ahlaki ve yasal sorumlulukları bilebilmek ve ayrıca bu sorumlulukları öğrencilerin de kazanmasını sağlamak, BİT kullanımı aracılığıyla bilgiyi paylaşabilmek, BİT kullanımı sayesinde farklı öğrenme özellikleri olan öğrenciler için uygun öğrenme imkânlarını tasarlayabilmek, Dersleri planlarken BİT'in hangi aşamalarda ve nasıl kullanılacağına karar vermek, dijital teknolojinin kaynaklarından faydalanarak öğrencilere model olabilmek, öğretmenlik mesleğindeki verimliliğini arttırabilmek adına BİT kaynaklarından yararlanmayı sürdürebilmek olan toplam 8 ana başlık ortaya çıkmıştır. TEDP'e göre dijital çağ öğretmen nitelikleri; kişisel ve meslekî değerler, meslekî gelişim, öğrenciyi tanıma, öğretme ve öğrenme süreci, öğrenmeyi gelişimi izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi olan toplam 6 ana başlık ortaya çıkmıştır. TED'e göre dijital çağ öğretmen nitelikleri; Teknoloji ve pedagojiyi bir araya getiren "teknolojik pedagoji" bilgisine sahip olması, alan bilgisi ile pedagojik bilgisini öğretim teknolojileri ile birlikte kullanması, öğretmenlik eğitimi süresince teknolojik tabanlı öğretim bilgisi alabilmiş olması, çağın gereğini yakalayabilen yapıda bilgi temeline sahip olması, diğer meslektaşları, veliler ve öğrencileri ile işbirlikçi çalışma içinde olması, öğrencilerinin sosyal, kültürel ve fiziksel gelişimlerini izleyebiliyor olması, bireysel ve mesleki gelişimini sürekli geliştiriyor olabilmesi, aktif öğrenmeyi, öz motivasyonu ve işbirlikçi çalışma ortamını sağlama sürecini hedeflemesi ve bunu gerçekleştirirken medya araçlarının etkili sunum desteğini kullanabilmesi. (TED, 2009), mesleki sorumluluklarını, mevzuatı bilmesi ve anlaması olarak toplam 9 ana başlık altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, dijital çağ müzik öğretmenlerinin öncelikle müzik teknolojisini takip etmesinin ve bu teknolojiyi öğrenip kendini sürekli yenileyebilmesinin gerekli olduğu belirlenmiştir.

Baloğlu (2018) tarafından hazırlanan "Dijital Teknolojilerdeki Dönüşümlerin, Müzik Üretim, Tüketim ve Paylaşım Pratiklerine Yansımaları: Sosyal Medya ve Mobil Müzik Platformları Üzerinden Bir Değerlendirme Denemesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, müziğin ve dijital teknolojilerin arasındaki sebep-sonuç ilişkilerinin belirlenmesi yanı sıra üretilen, satın alınan, paylaşılan ses tasarımlarının görüşmeler, röportajlar, analizler yoluyla hangi kritere göre şekillendiğini, toplumu nasıl etkilediği, hangi unsurları dikkate alarak müziği tükettiğini tespit etmek ve de günümüzdeki dijital teknolojik görüşmelerin ses tasarımları üzerindeki etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Görüşme, gözlem ve tarama yöntemlerinin birlikte kullanıldığı yüksek lisans tezinde, yapılan kaynak taramaları, metodik araştırmalar, tespitler ve mülakatlar ile birlikte sürecin neredeyse tüm aşamalarının bir paradigma değişikliğine uğramış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte dijital dönüşümün, günümüzde müzikal pratikleri de destekleyici nitelikte olduğu desteklenmiştir.

Baloğlu (2018) tarafından hazırlanan "Dijitalleşmenin Küreselleşen Müzik Pratikler Üzerindeki Etkileri" başlıklı bildiride, dijital teknolojilerdeki dönüşümlerin; ulusaşırılık, diaspora ve küreselleşme kavramları üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bölükbaş (2021) tarafından anket yöntemi kullanılarak hazırlanan "Dijitalleşen Müzik Sektöründe Çevrim İçi Müzik Platformları: TRT Dinle Örneği" başlıklı makalede, TRT Dinle uygulamasının dijital müzik dinleme platformlarındaki mevcut durumunu ve kullanıcılara ait beklenti ve isteklerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, YouTube ve Spotify'ın en başarılı dijital müzik dinleme platformları olarak görülmesi yanı sıra TRT Dinle'nin Türkiye'de yeterince iyi bilinmediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte TRT Dinle uygulamasının zengin ve özgün müzikal içerikleri ve ücretsiz olması nedeniyle tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Kullanıcıların uygulamada Türk ve dünya edebiyatı klasiklerinin daha fazla öne

çıkarılmasının ve müzik listelerinde halk ve Türk sanat müziği eserlerinin daha fazla yer almasını beklediği görülmüştür.

Ergene (2021) tarafından hazırlanan "E-Yarışmalar: Dijitalleşen Dünyada Klasik Müzik Yarışmaları" başlıklı bildiride, Klasik Batı müziği alanında yapılan performans yarışmalarının dijital çağda nasıl bir değişim geçirdiklerini ve bu değişimin çevrim içi yarışmalar yanı sıra yarışma dünyasında ne tür etkileri olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Ayrıca çevrim içi yarışmalar ile geleneksel yarışmalar arasında ortaya çıkan temel farklılıkların yanı sıra çevrimiçi yarışmaların getirmiş olduğu avantajlar ve dezavantajlar, bunların yarışmacılar, yarışma organizatörleri, jüriler ve kamuoyu için ne tür sonuçlar doğurdukları tartışılmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre çevrim içi yarışmaların pek çok avantajlarının olmasıyla birlikte çeşitli sorunları da beraberinde getirdiği gözlenmiştir.

Erkaya (2019) tarafından hazırlanan "Türkiye'de Dijital Müzik Pazarının Oluşumu" başlıklı kitap bölümünde, Türkiye müzik sektöründe müzik satışı ve dağıtımı alanında internetin etkisiyle yaşanan değişimlerin yanı sıra Türkiye'de dijital müzik pazarının oluşumu nasıl gerçekleşmiştir, müziğin dijitalleşmesi ile beraber müzik sektörüne katılan yeni aktörler hangileridir, Türkiye`de yasal olarak faaliyet gösteren yerli ve yabancı dijital dağıtıcılar ve mağazalar hangileridir, Türkiye'de faaliyet gösteren dijital mağazalar müzik içeriklerini hangi firmalardan temin etmektedirler, müzik mağazalarına içerik sağlanmasında MÜYAP`in rolü nedir, Türkiye'de İSS'lerin müzik alanındaki faaliyetleri nelerdir, Müziğin dijitalleşmesinin bağımsız müzisyenlere sağladığı avantajlar nelerdir temel sorularına cevap aranması amaçlanmıştır. Araştırmanın genel sonucuna göre, dijital çağın hızlı tüketim anlayışını benimseyen genç kuşağın, farklılıklara ve yeni müziğe oldukça açık ve meraklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güdek (2016) tarafından hazırlanan "Dijital Medya Çağında Değişen Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Bunun Müzik Kültürüne Etkileri" başlıklı bildiride, dijital medya çağında gençlerin değişen müzik dinleme alışkanlıkları ve bu değişimlerin, onların müzik kültürleri üzerine olan etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Anket yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, üniversite gençlerinin müzik dinlemede ve müzikle ilgili enformasyonu edinmede en çok tercih ettikleri kanalın internet ve internetteki paylaşım siteleri olduğu ortaya çıkmıştır

Güdek (2017) tarafından hazırlanan "Müzik Sanatının Dijital Dönüşümü: Sanal Müzik" başlıklı makalede, teknolojik değişimlerle birlikte müziğin dijital ortama gelişi, değişen müzik üretim ilişkileri ve sanal müzik ticareti üzerine odaklanılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre internetin, eserlerin hızla yayılmasına aracılık ederek çoğu müzik üreticisine başka bir medya aracına gerek kalmadan dinleyici kitlesini oluşturabilme olanağı vermiş ve mesleki motivasyonlarına olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gündüz (2019) tarafından çevrim içi anket kullanılarak hazırlanan "Dijitalleşmenin Müzik Endüstrisine Etkileri: Spotify Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, müzik endüstrisinin nasıl yöntemler geliştirdiği, geleneksel ve dijital dönem arasında ne tür farklılıklar ve dönüşümler olduğunu Spotify dijital müzik servisi üzerinden araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın b-sonuçlarına göre, kullanıcıların büyük bir oranı Spotify dijital streaming müzik servisini tercih etmektedirler. Bu uygulamasının sağladığı hizmetlerin rakiplerine göre kaliteli ve yeterli olduğu düşünülmektedir.

İlhan (2018) tarafından hazırlanan "Ortaokul Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Dijital Müzik Yazılımları İle Çokseslendirme Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinde, ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların dijital müzik yazılımları ile çok seslendirme analizinin yapılması amaçlanmıştır. Kaynak tarama yöntemi kullanılan araştırmanın sonuçlarına göre, MEB müzik ders kitapları 5., 6., 7. ve 8. Sınıftan olmak üzere her sınıftan 5'er adet okul şarkısı seçilmiştir. Seçilen okul şarkılarının sayısı 20'dir. Seçilen okul şarkıları Finale Programına aktarılmıştır, Çok sesli hale getirilmesi ve akor veya derecelerin belirlenmesi amacıyla seçilmiş olan şarkılar

Tonica Fugata Programına aktarılmıştır, Tonica Fugata Programıyla seçilmiş olan şarkılar çok sesli dosyalar haline getirilmiştir. Babacan ve Babacan'ın 2011 yılındaki MIDI klavyenin okul şarkılarında kullanımına yönelik uygulama çalışmasıyla ilgili araştırmanın sonucunda müzik eğitim sürecinde müzik öğretmenlerinin yapmak istediği bütün etkinliklerde müzik programlarının yardımıyla istediği olanakları sağlayabileceği ayrıca yüksek maliyet gerektirmeyen, yazılım ve donanım desteği kolay elde edilebilen ve internet ortamında tüm düzenlemelerin paylaşılabildiği ve MIDI uygulamalarını geliştirmek için bir bilgisayar ve bir elektronik klavyenin yeterli olduğu ve Tonica Fugata Programından dışa aktarma seçeneği seçilerek Tonica Fugata formundaki dosya haline dönüştürülerek XML müzik yazılımlarında açılabilir hale getirildiği bilgilerine ulaşılmıştır.

Karahan ve Kayabaşı (2018) tarafından yapılandırılmış anket formu kullanılarak hazırlanan "Dijital Müzik Korsanlığı Bakış Açılarının Belirlenmesi ve Davranışların Tahmin Edilmesi" başlıklı makalede, üniversitede ön lisans, lisans ve lisansüstü gibi farklı kademelerde eğitim ve öğretim gören öğrencilerin, dijital müzik korsanlığına bakış açılarının belirlenmesi ve belirlenen faktörlerle korsanlık davranışlarının tahmin edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; dijital müzik korsanlık kavramının topluma tüm paydaşları kapsayacak şekilde daha iyi anlatılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Kayaaslan, Güzeloğlu, Onat ve Sonsel (2022) tarafından hazırlanan "Emergency Remote Teaching During the COVID-19 Pandemic: The Case of Music Teachers in Turkey and England" başlıklı makalede, acil uzaktan eğitim sırasında Türkiye ve İngiltere'deki ilk ve orta dereceli devlet okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin süreç hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Görüşme formu ve açık uçlu sorular aracılığıyla veri toplanan araştırmada, her iki ülkede de bir dersin ortalama süresi neredeyse eşit olmakta, dersler genellikle aynı platform ve cihazlardan okutulmakta olmasına rağmen Türkiye'deki öğretmenlerin süreç içerisinde internet altyapısı ile ilgili daha fazla sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin covid-19 süreçlerine ilişkin görüşleri genellikle olumsuz olurken süreç sonrasında dijital okuryazarlık konusunda kendilerini geliştirdikleri saptanmıştır.

Konuk (2020) tarafından hazırlanan "Dijital Teknoloji Çağında Müzik: Postmodern Dönüşüm Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinde, müziğin yeni teknolojiye nasıl uyum sağladığını ve dijitalleşen dünyada nasıl bir konuma sahip olduğunu göstermesi amaçlanmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği uygulanan araştırmada, müzik insanları, bilgisayar teknolojilerinin sunduğu kolaylıklar ve imkanlar sayesinde, farklı tür müzikleri de üretirken, başlangıçtaki karşı duruş yerini yavaş yavaş yeni teknolojiyle barışık hale getirmeye başlamıştır ve bu gelişen teknoloji sayesinde, üretim hızlanmış ve daha çabuk tüketilen müzik türleri ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kurt (2020) tarafından hazırlanan "Ücretli Dijital Müzik Platformlarında Müşteri Sadakati: Nicel Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinde, ücretli dijital müzik platformlarında müşteri sadakati araştırması için öncelikle araştırmanın modellenmesi ve planlanmasında dijital müzik platformu ve müşteri sadakati, müşteri memnuniyeti, ilişkisel pazarlama temelli literatür çalışmaları incelenmesi amaçlanmıştır. Anket metodu kullanılan araştırmada, dijital müzik platformu kullanıcılarının ücretli veya ücretsiz kullanımlarında marka beklentilerinin farklılaştığı ve kadın ve erkek kullanıcılarda gözlemlenen kullanım alışkanlıkları ve sadakat niyetleri, algılanan değer, güvenlik ve gizliliğe verilen önem farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Kutluk ve Kaptanoğlu (2019) tarafından hazırlanan "Dijital Müzik ve İnternet'in Kısa Tarihine Genel Bir Bakış" başlıklı kitap bölümünde, hazırlanan arşiv çalışmasında, Türkiye müzik endüstrisinin istatistiki birtakım tarihsel ve güncel verilerini saklayan ve web üzerinden paylaşan MÜ-YAP temel alınmıştır.

Kuyucu (2013) tarafından hazırlanan "Yeni Medya ve Dijital Müzik: Yeni Medyanın Müzik Endüstrisinin Ekonomik Yapısına Etkisi" başlıklı bildiride, internet teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve yeni medya ile sayısı artan mecraların müzik dinleme alışkanlıklarını nasıl değiştirdiği konusu araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, dijital müzik endüstrisinin gelişme hızı müzik ekonomisinde dijital müziğin payının fiziki satışların önüne geçmesine neden olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, müzikseverlerin artık müziği yeni medya platformlarından dinledikleri ve müzik üreticilerinin de bu değişime ayak uydurması gerektiği saptanmıştır.

Kuyucu (2021) tarafından hazırlanan "Dijital Dönüşüm ve Müzik: Müzik Endüstrisinde Yaşanan Dijitalleşmenin Avantaj ve Dezavantajları" başlıklı bildiride, müzik endüstrisinde yaşanan dijital dönüşümlerin etkilerini, dijital dönüşümün müzik endüstrisine olan avantaj ve dezavantajlarının belirlenmesinin amaçlanmıştır. Konservatuvarda eğitim gören gençlerle mülakat tekniği kullanılan bu araştırmada, temel problem cümlesinin yanı sıra Türkiye'de popüler olan müzik platformlarının müzik endüstrisinin pazar yapısına ve geleceğine yönelik önemini tartışılmıştır.

Oğuz (2016) tarafından hazırlanan "Dijital Müzik Tüketim Alışkanlıkları" başlıklı makalede, gençlerin dijital müzik tüketim alışkanlıklarının araştırılması amaçlanmıştır. Tesadüfi örnek tekniği kullanılan araştırmada, yeni iletişim teknolojilerinin gençler tarafından büyük oranda benimsendiği ve yaşamlarının bir parçası haline getirdikleri görülmüştür.

Ömür ve Sonsel (2021) tarafından hazırlanan "COVID-19 and Digital Literacy: Assesing Pre-service Music Teachers' Views on Piano Lessons Provided in Emergency Remote Teaching" adlı makalede, Covid-19 karantinası sırasında, acil uzaktan eğitim sürecinde verilen piyano derslerine ilişkin hizmet öncesi müzik öğretmenlerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Anket yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, hizmet öncesi öğretmenlerin çoğunluğunun piyano derslerini bilgisayarlar aracılığıyla takip ettiği, hizmet öncesi öğretmenlerin yarısından çoğunun evde piyano ya da klavye çalma imkanına sahip oldukları fakat bu avantajların yanı sıra hizmet öncesi öğretmenler, ses ve görüntü senkronizasyonu ve derslerin altyapılarının yetersiz olması nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca hizmet öncesi öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yetersizliği de bu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Önen (2018) tarafından hazırlanan "Tüketicilerin Dijital Müzik Hizmet Sağlayıcılarına Yönelik Hizmet Kalitesi Algıları ve Tüketici Tutumları Üzerindeki Etkisi" başlıklı makalede, dijital müzik hizmet sağlayıcılarında (DMHS) algılanan hizmet kalitesinin Tüketici tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket ve Kwong ve Park'ın 2008 yılında kullandıkları hizmet kalitesi ve tutum ölçeği kullanılan araştırmada, tüketicilerin iki markayı daha fazla kullandıkları görülmüş olup DMHS'lara yönelik oluşan algılanan hizmet kalitesinin tüketicilerin tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Özkurt (2019) tarafından hazırlanan "Music Industry In Digital Age: A Research On The Effects Of Digitalization In Turkey" başlıklı yüksek lisans tezinde, dijitalleşmenin sonucunda Türkiye'deki müzik endüstrisindeki ortaya çıkan değişimleri, endüstri profesyonelleri ve müzisyenlerin bakış açısıyla göstermeyi amaçlamıştır. Görüşme tekniği kullanılan araştırmada, müzik endüstrisi profesyonellerinin ve müzisyenlerinin yaşamlarının ve çalışmalarının da Türkiye'de müzik endüstrisinde dijitalleşmenin getirdiği gereksinimlere göre geliştiğini görülmüştür.

Özparlak (2022) tarafından hazırlanan "Digital Literacy and Wiews of the COVID-19 Pandemic of Students Who Prepared Aptude Tests during the Pandemic" başlıklı makalede, Covid-19 sürecinde üniversitelerin müzik yetenek sınavlarına hazırlanan öğrencilerin görüşlerinin ve dijital okuryazarlık durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket modelinin kullanıldığı bu

araştırmada, öğrencilerin dijital okuryazarlık konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Taş ve Kıyat (2019) tarafından hazırlanan "Türk Sanat Müziğinin Dijital Müzik Dinleme Platformlarındaki Mevcut Konumu ve Pazarlama İletişimi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı makalede, teknolojinin ve internetin gelişmesi ile dijitalleşen müzik sektöründe, Türk Sanat müziğinin dijital müzik dinleme platformlarındaki arz talep dengesi üzerine nasıl pazarlandığı ve günümüz müzik işletmeciliği ortamındaki konumu ile ilgili durum tespiti yapmak amaçlanmıştır. Betimsel analiz yöntemi kullanılan araştırmada, Türk Sanat müziğinin internet ve dijital müzik dinleme platformlarında talep almamasından dolayı arz edilmediği tespit edilmiştir.

Uraz (2019) tarafından karma yöntem kullanılarak hazırlanan "Dijital Müziğin Yaygınlaşması ve Dijital Müzikte Telif Hakları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinde, dijital ortamda müzik dinleyen kullanıcıların, dijital müzikle ilgili telif hakları açısından farkındalık durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel amacı yanı sıra dijital müzikteki telif hakkı kavramlarıyla ilgili bilgi düzeyleri çeşitli değişkenlere göre araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, dijital müzik kullanıcılarının dijital ortamdan müzik dinlerken büyük oranda YouTube ve Spotify'ı tercih ettikleri görülmüş olup, kullanıcıların dijital müzikteki telif hakkı politikalarını yeterince okumadığı ve ilgi göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yanık (2015) tarafından hazırlanan "Müziklemenin Dijitalleşmesi: Dijital Medya, Müzikal Aktivite Biçimlerine Nasıl Müdahil Olmaktadır?" başlıklı yüksek lisans tezinde, yeni dijital alanlar, zamansallıklar ve katılım süreçleri yaratan dijital medya ile müzikal eylemliliğin kesişimini yakalamak amaçlanmıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır.

Dijitalleşme ve müzik alanında yazılmış olan toplam 27 araştırmaya ulaşılmıştır. İlgili araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğunun (%44,4) makale, hemen arkasından (%29,6) yüksek lisans tezi, ardından (%18,5) bildiri ve en az sayıda (%7,4) kitap bölümü olduğu görülmektedir. Dijitalleşme ve müzik alanında doktora tezi olmaması dikkat çekmektedir.

Dijitalleşme ve müzik alanında yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımlarına bakıldığında, Çalışmaların 2013 ve 2015 yıllarında 1'er araştırma ile başladığı, en çok araştırmanın (n= 6) 2019 yılında olduğu, onu takiben 5'er araştırma ile 2018 ve 2020 yıllarında eşit araştırmanın yapıldığı ve 3'er araştırma ile 2021 ve 2022 yıllarında da eşit araştırmanın yapıldığı saptanmıştır. Dijitalleşmenin günümüze doğru popüler bir terim haline gelmesi ve geliştirilmesiyle birlikte araştırmaların da günümüze doğru orantılı bir şekilde, sayıca artmaya başladığı gözlemlenmiştir.

Dijitalleşme ve müzik alanında hazırlanan araştırmalar konularına göre incelendiğinde, araştırmaların genel olarak, dijital müzik ve dijital müzik eğitimi konularında olup, dijital müzik sektörü, dijital müzik tüketimi, dijital müzik yazılımları, dijital çağ müzik eğitimi gibi alt konulara değindiği saptanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, dijitalleşmenin günümüzde her alanda bir gereklilik olduğu, araştırmanın bağlamında müzik ve eğitim alanını da yakından etkilediği, dijitalleşme ile müzik, müzik eğitimi konularının bağdaştırılıp yeni bir araştırma alanı ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Dijitalleşmenin etkisi olduğu farklı alanlardaki çalışmaları inceleyecek olursak, Aslıyüksek (2016) tarafından hazırlanan "Bilgi Teknolojileri ve Dijitalleşmenin Türkiye'de Bilgi bilim Literatürüne Yansıması: Bilgi Dünyası Dergisi Örneği (2000-2014)" adlı çalışmasında, bilgi ve

belge yönetimi alanı ve bilgi teknolojileri alanının dijitalleşmeden en çok etkilenen disiplinlerden biri olduğu varsayımına dayanarak Bilgi Dünyası Dergisi'nin geçmişten bugüne konu dağılımını ve yeni araştırma alanlarını incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda benzer olarak, dergide yayımlanan makalelerin 2010 yılından itibaren bilgi teknolojileri ve dijitalleşme ile ilgili alanlarda yoğunlaştığı görülmüştür.

"Dijital eğitimde konunun merkezinde internet vardır. İnternetin etkin kullanımı ve olanakların geliştirilmesi, bu adımları atarken birinci derecede önemlidir (Parlak, 2017, s.1753)."

Literatürdeki dijitalleşme ve eğitim alanındaki çalışmalar incelendiğinde, ilk olarak Aytekin (2004) tarafından "Uydu ile Dijital Eğitim Platformu" başlıklı yüksek lisans tezi ile araştırılmaya başlandığı saptanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda teknolojinin ve getirisi olan dijitalleşmenin geleneksel eğitimin beraberinde kullanılabileceği gibi ona alternatif olarak da kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Karaca ve Karaca (2021) tarafından hazırlanan "2023 Vizyon Belgesi'nin Dijitalleşme Açısından İncelenmesi" adlı çalışmada da Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023 Vizyon Belgesi'nin dijitalleşme açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda benzer olarak 21. yüzyıl ile birlikte eğitimde dijital dönüşümün hız kazandığı saptanmıştır. Parlak (2017) tarafından hazırlanan "Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz" adlı çalışmanın sonucunda da benzer olarak eğitimde teknoloji kullanımın giderek popüler hale geldiği, bu konunun geleceğimiz açısından kritik bir konu olup gecikme, hata ve kabul etmemeyi kaldırmayacağı vurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

Aslıyüksek, M. K. (2016). Bilgi teknolojileri ve dijitalleşmenin Türkiye'de bilgibilim literatürüne yansıması: Bilgi dünyası dergisi örneği (2000-2014). Bilgi Dünyası, 17(1), 87-103.

Avcı, A. & Doğan, T. (2020). Dijital Çağ Müzik Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Nitelikleri Route Education and Social Science Journal. Sayı 53, 132-154.

Avcı, A. (2020). Dijital Okuryazarlıkta Müzik Eğitimi. AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 8(20), 111-131.

Avcı, A. (2020). Müzik Eğitiminin Yeni Yüzü: Dijital Teknopedagojik Müzik (DiTeM) Eğitimi. Turkish Studies, 15, 3.

Avcı, E. (2015). Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu: bir eylem araştırması (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).

Aytekin, Ç. (2004). Uydu ile Dijital Eğitim Platformu (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey).

Baloğlu, U. (2018) Güzel Sanatlar Sempozyumu, Alanya, Alaattin Keykubat Üniversitesi, Bildiri Sunumu: "Dijital Teknolojilerdeki Dönüşümlerin Müzik Üretim Tüketim ve Paylaşım Pratiklerine Yansımaları" (03.05.2018)

Baloğlu, U. (2018). Dijital teknolojilerdeki dönüşümlerin, müzik üretim, tüketim ve paylaşım pratiklerine yansımaları: sosyal medya ve mobil müzik platformları üzerinden bir değerlendirme denemesi (Doctoral dissertation).

Bölükbaş, K. Dijitalleşen Müzik Sektöründe Çevrim İçi Müzik Platformları: TRT Dinle Örneği (2022). Asya Studies, 6(19), 245-262.

Çebi Taş, B. H., & Dayanç Kıyat, G. B. (2019). Türk Sanat Müziğinin Dijital Müzik Dinleme Platformlarındaki Mevcut Konumu ve Pazarlama İletişimi Üzerine Bir Araştırma. Journal of International Social Research, 12(62).

Ergene, E. (2021). E-Yarışmalar: Dijitalleşen Dünyada Klasik Müzik Yarışmaları E-Competitions: Classical Music Competitions in the Digitalized World.

Erkaya, M. (2019). Türkiye'de Dijital Müzik Pazarının Oluşumu. E. Saka (Der.) içinde, Yeni Medya Çalışmaları V-Türkiye İnternet Tarihi, İstanbul: Alternatif Bilişim (s. 350-367).

Güdek, B. (2016). Dijital Medya Çağında Değişen Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Bunun Müzik Kültürüne Etkileri. Müzik Bölge Konferansı, İpek Yolu'nda Müzik Kültürü ve Eğitimi. (s.135-142).
Güdek, B. (2017). Müzik Sanatının Dijital Dönüşümü. Eurasian Academy of Sciences, 3. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi Özel Sayısı. (s. 37-42).
Gündüz, B. E. (2019). Dijitalleşmenin müzik endüstrisine etkileri: Spotify örneği (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
İlhan, S. Y. (2018). Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların dijital müzik yazılımları ile çokseslendirme analizi (Master's thesis, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
Karaca, İ., & Karaca, N. (2021). 2023 Vizyon Belgesi'nin dijitalleşme açısından incelenmesi. Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi, 5(1), 1-8.
Karahan, Ö. G. D. M. O., & Kayabaşı, A. Dijital Müzik Korsanlığı Bakış Açılarının Belirlenmesi ve Davranışların Tahmin Edilmesi Öz.
Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.
Kayaarslan, B., Güzeloğlu, G. B. T., Onat, Y. A., & Sonsel, O. B. (2022). Emergency Remote Teaching During the COVID-19 Pandemic: The Case of Music Teachers in Turkey and England. International Journal of Education and Literacy Studies, 10(2), 57-64.
Keskin, İ. (2018). Dijital dünyanin sesini duyabilenler.
Konuk, E. (2020). Dijital teknoloji çağında müzik: postmodern dönüşüm analizi (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
Kurt, S. (2020). Ücretli dijital müzik platformlarında müşteri sadakati: Nicel bir araştırma (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
Kutluk, M. & Kaptanoğlu B. (2019). Dijital Müzik ve İnternet'in Kısa Tarihine Genel Bir Bakış. E. Saka (Der.) içinde, Yeni Medya Çalışmaları V-Türkiye İnternet Tarihi, İstanbul: Alternatif Bilişim (s.368- 402).
Kuyucu, M. (2013). Yeni Medya ve Dijital Müzik: Yeni Medyanın Müzik Endüstrisinin Ekonomik Yapısına Etkisi. In International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelties, Izmir University, Turkey, 17-19 June.
Kuyucu, M. (2021). Dijital Dönüşüm ve Müzik: Müzik Endüstrisinde Yaşanan Dijitalleşmenin Avantaj ve Dezavantajları. 3.International Culture, Art, Literature Congress (UKSEK) Bildiri Kitabı-8 Ekim 2021. Ankara
Oğuz T. (2016). Dijital Müzik Tüketim A. Kurgu, 24(1), 44-62.
Ömür, O., & Sonsel, O. B. (2021). COVID-19 and Digital Literacy: Assessing Pre-serviceMusic Teachers' Views on Piano Lessons Provided in Emergency Remote Teaching. International Journal of Education and Literacy Studies, 9(3), 117-126.
Önen, V. (2018). Tüketicilerin Dijital Müzik Hizmet Sağlayıcılarına Yönelik Hizmet Kalitesi Algıları ve Tüketici Tutumları Üzerindeki Etkisi. Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi 2(5), 8-22.
Özkurt, Ö. (2019). Music industry in the digital age: A research on the effects of digitalization in Turkey (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
Özparlak, Ç. S. (2022). Digital Literacy and Views of the COVID-19 Pandemic of Students Who Prepared for Musical Aptitude Tests during the Pandemic. International Journal of Education and Literacy Studies, 10(1), 26-35.
Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759.
Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Eşref, N. A. S. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 227-256.
Şeker, S. (2014). Dijitalleşme YBS Ansikliopedi, 6
TDK (1998). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim: https://sozluk.gov.tr/)

Uraz, S. (2019). Dijital müziğin yaygınlaşması Ve Dijital müzikte Telif hakları üzerine Bir araştırma (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey).
Vikipedi Özgür Ansiklopedi. 2021, 19 Temmuz).Erişim:https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa
Yanık, E., N. (2015). Müziklemenin Dijitalleşmesi: Dijital Medya, Müzikal Aktivite Biçimlerine Nasıl Müdahil Olmaktadır? Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dijitalleşme, Kültür Ve Çizgi Film Üçgeninde Değer Üretimi

* Cengiz AĞLAR
* Prof. Dr. Tuncay DİLCİ
*Aysar GÜLER DEMİR

ÖZ

Bu araştırmanın amacı dijital kültürde çizgi filmler üzerinden kazandırılan değerlerin önemini ve durumunu ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden literatür taranarak, doküman analizi şeklinde yürütülmüştür. Dijital kültür kavramı 20. yy. ile dünyamıza girmiş ve artık gün geçtikçe daha önem arz eden bir konuma gelmiştir. Özellikle çocuklarımız dijital kültürün içine doğmakta ve ebeveynler olarak izlettiğimiz çizgi filmlerin masum mu? Yoksa bizim bilmediğimiz yönleri mi var? Sorusu üzerine oluşturulan araştırma da farklı türde iki çizgi filmler irdelenmiştir. Ülkemizde en çok izlenen Türk kanalı olan TRT Çocuk ve diğer yabancı kanallarda servis edilen çizgi filmlerin değerler üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada verilen mesajların karakter üzerinden nasıl şekillendiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda çizgi filmlerin tasarlayıcı akıl üzerine inşa edildiği, bu doğrultuda subliminal mesajlar, akıl oyunları, ürün yerleştirme ve karakter yazılımına dönük kavramlar üretmeye dönük kodlamalar yapıldığı görülmektedir. Diğer yandan kültürel değerlere ilişkin kavramlar üretmekte olduğu, dil becerilerine dönük olumsuzluklar eşliğinde çocuklarda korku ve panik davranış bozukluğu oluşturabilecek içerikleri de taşıdığı görülmektedir. Araştırmaların verileri kullanılarak çıkarımlarda ve önerilerde bulunulmuştur. Bu yönüyle bu çalışma dijital tüketimin önemli bir enstrümanı olan çizgi filmlerin zihinsel işgale dönüşmeden sağlıklı ve bilinçli kullanılması adına ebevyn ve eğitimcilerimize yol gösterici niteliktedir. Bu bağlamda; geleceğimiz olan çocuklarımıza çizgi film izletirken farkındalık eşliğinde bilinçli seçimler yapması önerilmiştir. Buna ek olarak; ekran sürelerini kısaltarak aktivite temelli zaman algıları oluşturmalarına dönük önlemlerin alınması, milli ve yerli kültürel değerler üzerine mesajlar içeriklendirilmiş yapıtların öncülenmesi, bu alanda uzman kişilerin içeriklere dönük görüş ve önerileri doğrultusunda hareket edilmesi Youtube kids gibi uygulamaları kullanarak denetim sağlanması gibi öneriler sıralanmıştır.
Anahtar kelime: Dijital kültür, çizgi film, değerler eğitimi

Dıgıtalızatıon, Culture And Productıon Of Value In The Cartoon Trıangle

Abstract
The aim of this research is the importance and status of the values gained through cartoons in digital culture. We use document analysis by scanning the literature. The concept of digital culture entered our world in the 20th century and has become more and more important day by day. Especially our children are born into digital culture, and they can watch cartoons 24/7 via TV or YouTube Kids. We examined different cartoon types in the research, created on the question of, are the cartoons we let our children to watch innocent? Or are there aspects we don't know? We examined the effects of the cartoons broadcast on TRT Çocuk, the most-watched Turkish children channel in our country, and other foreign channels on values, and focused on how they give messages through the characters. In this context, we can see that

they built cartoons to shape the mind, and in this direction, there is coding to produce concepts for subliminal messages, mind games, product placement, and character software. We can see that it produces concepts related to cultural values and contains content that can cause fear, panic, and behavioral disorders in children, accompanied by negative language skills. This study guides our parents and educators in the conscious use of cartoons, an instrument of digital consumption, without turning into a mental invasion. In this context, we must make conscious choices with awareness while making our children watch cartoons. In addition, we listed suggestions such as taking measures to create activity-based time perceptions by shortening screen time, pioneering works with messages on national and local cultural values, acting in line with the opinions and suggestions of experts in this field, and providing control in applications such as YouTube Kids.
Keywords: Digital culture, cartoons, values education

1. Giriş

Dijitalleşme kavram olarak hayatımıza 20. yy.'da girmiştir, 21. yy'da ise giderek yaygınlaşmaktadır. Dijitalleşme ile oluşan değişimler öylesine etkilidir ki önceleri sadece savaşlar ve sanayi devrimi gibi büyük toplumsal olaylar neticesinde oluşan nesiller arasında farklılıkların oluşmasına dijitalleşme tek başına yeterli olmuştur. Dijitalleşme, özellikle 21. yy.'da dünyaya gelmiş bireylerle, televizyon ve internetin yaygınlaşmasından önce doğmuş olan bireyler arasında tüketim alışkanlıklarını ve vakit geçirdikleri alanları etkileyerek nesiller arası büyük oranda farklılıklar oluşmasına sebep olmaktadır (Akgöl, 2019).

Dijitalleşmenin kendi yaygınlaşma hızına ek olarak, pandemi dönemi öncesi çoğumuzun farkında olmadığı Zoom, Skype, EBA, Telegram vb. uygulamalar bir anda hayatımızı sürdürebilmemiz için olmazsa olmaz uygulamalar haline dönüşmüştür. Artan teknoloji kullanımı durumlarına karşı herhangi bir oryantasyon sürecinden geçmeyen çocuklar ise bu sürece uyum sağlamak zorunda kalmışlardır (Çaykuş & Mutlu Çaykuş, 2020). Eğitim için teknoloji kullanımına ek olarak evde geçirilen süre zarfında çocuklar vakitlerinin çoğunu TV başında çizgi film izleyerek geçirmiştir (Duman & Koçtürk, 2021). Arkadaşları ile mahallesinde kültürel, geleneksel ve sportif oyunlar oynayarak vakit geçirilen çocukluk dönemleri, artık evinin penceresinden dahi dışarı bakmayan, bütün dünyayı ekranlardan gördüğü şekliyle yorumlayan çevresi ile eskisi kadar etkileşime geçmeyen çocukluk dönemlerine dönüşmektedir (Dilci, 2020).

1980'lerde yapılan araştırmalarda muhtemelen büyük bir etken olarak gözükmeyen televizyon ve internet, günümüzde çocukların en çok vakit geçirdiği dijitalleşme ürünleri olarak araştırma bulgularında karşımıza çıkmaktadır (Bukatko & Daehler, 2004). Türkiye'de de bu durum dünyadan farklı değildir (Dilci, 2020; Ergün, 2012; Kazaz et al., 2022; Köse, 2014). RTÜK (2006, 2009, 2013) tarafından farklı yıllarda yapılan araştırmalarda evlerde en çok bulunan dijital ürün olarak televizyon ilk sırada yer almaktadır. Televizyon aynı zamanda kitleleri yönlendirmede etkili olarak kabul edilen popüler kültürün aktarılmasında da büyük önem arz etmekte ve en etkin iletişim aracı olarak kabul edilmektedir (Güllüoğlu, 2012). Çocuklar tarafından televizyonda en çok vakit geçirilen program türü ise çizgi filmdir (Gürel, 1998, 2001; Akinyi Kidenda, 2010; Anis vd., 2012; Aral vd., 2011; Cerrah Özsevgeç & Saka, 2018; Habib & Soliman, 2015; Wijethilaka, 2018).

Televizyona ek olarak bireyler tarafından çokça kullanılan ve toplumları etkileyen diğer dijital ürün ise internettir (Güngör & Çolak, 2019; Kavuran & Yeşil, 2019; Köse, 2014; Şahin, 2005). İnternet üzerinden dünyaya erişebilen çocuklar, kendi ilgi alanına göre çeşitli sitelere ve içeriklere ulaşabilmektedir. Kazaz ve arkadaşları tarafından 2022 yılında, Pandemi sürecinde 8. sınıfa giden öğrencilerle yapılan araştırmada; YouTube internette en çok tercih edilen 2. uygulama olarak ifade edilmektedir. YouTube günlük olarak 4 milyardan fazla video

yüklenmesi ile dünyadaki en popüler video paylaşım sitesidir ve bu açıdan kontrol edilmesi oldukça güçtür (Lange, 2014). YouTube platformunda her yaştan kişiye açık olan içeriklere ek olarak, çocuklara özel tasarlanan YouTube Kids ile de tüm dünya üzerindeki çocuklara ve bebeklere erişmeyi hedeflemektedir (Burroughs, 2017). Ülkemizde Nisan, 2021 tarihinden itibaren erişime açılan YouTube Kids ile ülkemizdeki çocukların bu platformun tüketicisi olması hedeflenmektedir (Çalışkan, 2021). Duman ve Koçtürk tarafından 2021 senesinde yapılan araştırmada ise TRT Çocuk kanalında yayınlanan Pırıl çizgi filmine ait YouTube kanalının 187,5 milyon görüntüleme aldığına dikkat çekilmiştir. Günümüzde ise YouTube kanalı ile ilgili erişilen bilgilerde kanalın 19 Ocak 2019 tarihinde oluşturulduğunu ve 280,4 milyon görüntüleme aldığını görülmektedir (Pırıl, 2022).

Dijitalleşmenin ürünü olan televizyon ve interneti kullanarak, Türkiye'de çizgi film vasıtasıyla çocuklara TV ve internet yoluyla erişmeyi planlayan şirketlerin bulunduğu ülkelere ve şirketlerin adlarına Tablo 1.'de yer verilmiştir.

Şirketlerin Bulunduğu Ülkeler	Şirketlerin Adı
Amerika	Google LLC, Walt Disney, Warner Bross, Paramount Pictures, Greenway Production, Viacom International, Hanna Barbera, Filmation, Cookie Jar Entertainment, Mirage Studios, Mirisch Films, Gracia Films, Dic Entertainment, Marvel Entertainment, United Plonkton Pictures, Universal Pictures, Bertelsman,
Kanada	Smec Media
Fransa	Antene, Tele Hachette
Japonya	Toei Animation, Ghibli, Olm Inc., TV Tokyo, Japanese Animation,
Almanya	V.G. Production
İtalya	Rainbow
Türkiye	TRT, Düşler Evi Çizgi Film Stüdyosu, Ella Çizgi Film Stüdyosu

Tablo 1.: Türkiye'de Yayınlanmış ve Yayınlanmakta Olan Çizgi Filmleri Üreten Şirketlerin Bulunduğu Ülkeler ve Şirketlerin Adları

Türkiye'de yayınlanmış ve yayınlanmakta olan çizgi film üreten şirketlerin bulunduğu ülkelere bakıldığında, Amerika'da yer alan şirketlerin çokluğu (17) dikkat çekmektedir ve çizgi film sektöründe büyük bir paya sahiptir. Booker (2006)'a göre diğer ülkelerden farklı olarak Amerika'da çizgi film sektörü küresel şirketler tarafından maddi olarak desteklenmektedir ve Amerika 1930'lardan itibaren çizgi filmleri popüler kültürü çocuklar arasında yaymak için kullanmaktadır.

Çizgi filmlerin sadece bir eğlence aracı değil aynı zamanda çizgi film yapımcısına ait mesaj yüklü içerikler sunduğu da bir gerçektir (Hassan & Daniyal, 2013; İmik, 2011; Temizyürek & Acar, 2014). Çocuklar yetişkinlere göre sanal ile gerçek arasındaki farkı anlamakta zorlanmaktadırlar, izledikleri çizgi filmlerin kurgu olduğunu düşünmeden gerçek hayata aktarma eğilimindedirler (Darıcı, 2015). Çizgi filmlerde aktarılan gizli mesajlar olarak bilinen subliminal

mesaj, bireyin gözü yoluyla algılayabileceği bir saniyede yer alan 24 karelik görüntüye ek 25.kare olarak konulabilen direkt bilinçaltına işlenebilen gömülü mesaj olarak da tanımlanmaktadır. Çocuklarda var olan toplumsal cinsiyet kodları, tüketim tercihleri, din ve ahlaki değerler, çizgi filmlerde yer alan subliminal mesajlar yoluyla tahribata uğratılmaktadır (Yeşil, 2020). Çizgi filmlerde aktarılan açık veya gizli mesajlara maruz kalmaları neticesinde çocukların algıları ve değer yargıları bu mesajlardan etkilenmektedir.

Okunulan kitaplar, izlenilen filmler, aile yapısı, inançlar, kültürel farklılıklar, yaşam alanları, sosyal çevre, eğitim gibi bir çok etken değerlerin oluşmasında etkilidir (Algül, 2021). Saatlerce ekran karşısında çizgi film izleyen çocuklarında değer yargıları hayranlıkla izledikleri, yeri geldiğinde taklit ettikleri çizgi film kahramanları ve izledikleri çizgi filmlerden etkilenmektedir. Çocuklara çizgi filmler yoluyla kazandırılmak istenen değerleri incelemek bu açıdan önemlidir. Bu araştırma ile dijital kültürde TV ve internet yoluyla erişilebilen çizgi filmler üzerinden kazandırılan değerlerin önemi ve durumu ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

1.1. Dijitalleşme

Dijitalleşme, farklı bilgilerin dijital bir dile dönüştürülmesi olarak açıklanabileceği gibi, bilgilerin sayısal bir dile dökülmesi olarak da tanımlanmaktadır (Ersöz & Özmen, 2020; Seethal & Menaka, 2019). Tømte ve arkadaşları (2019)'na göre ise dijitalleşme; teknolojinin yardımıyla, ürünleri güncel hale getirmek, yapım ve kullanımını basite indirgemek ve yenilemek olarak ifade edilmektedir. Günümüzde nesneler, teknoloji ve dijitalleşmenin yardımı ile günlük olarak değişmekte ve kullanılan ürünler hayatlarımızı kolaylaştırmak için ihtiyaçlar dahilinde yeniden şekillenmektedir. Dolayısıyla tüketim alışkanlıklarımızda bu doğrultuda değişim yaşamaktadır (Seethal & Menaka, 2019). Özellikle Covid-19 pandemi süreci ile başlayan kısıtlamalar dahilinde uygulanan sokağa çıkma yasağı neticesinde, bireyler evlerine kapatılarak fiziki olarak yüz yüze görüşmeleri engellendi, evlerine kapatılan bireyler zaten hızla yükselen trendde olan dijital ürün kullanımını daha da arttırarak neredeyse teknolojiye bağımlı hale geldi (Dilci, 2020). Bu durumdan şüphesiz en çok etkilenen yaş grubunu çocuklar oluşturmaktadır (Çaykuş & Mutlu Çaykuş, 2020).

Dijital dönüşüm ile bireylerin, dolayısıyla toplumun dinamikleri de değişime girmektedir, bu değişimi sosyal dönüşüm kapsamında da ele almak mümkündür. Dijital teknolojilerin yaygın kullanımı da diyebileceğimiz dijitalleşme, bireylerin gündelik hayattaki rollerini değiştirerek, bireyi sürekli çevrimiçi "homo connectus" hale getirmektedir (Ryynänen ve Hyyryläinen, 2018). Küresel çapta büyük sermayeye sahip olan şirketlerin, toplumları kendi istedikleri gibi yönlendirebilmek için özellikle çocuk yaştaki bireylerin yargılarını ve davranışlarını etkileyen değer kavramını ve kültürünü, çizgi film ve dijitalleşmeyi kullanarak, istendik şekilde değiştirmeye ve dönüştürmeye çalışmakta oldukları düşünülmektedir (Akinyi Kidenda, 2010). Yaşanan değişimler ve dönüşümler sonucunda ise bireylerin yaşam şartları, zamanı algılaması, insanlarla etkileşim tarzı, beğenileri, alışkanlıkları ve toplumsal kabulleri değişerek yerlerine yenilerinin eklenmesi ile kültür kavramı da etkilenmekte ve farklılaşmaktadır (Köse, 2014).

1.2. Kültür

Kültür, bireyin sahip olduğu bilgi ve birikimini nasıl oluşturduğunu, doğayı biçimlendirme çabasını, yaşam şartlarını, iletişim tercihlerini, oluşturduğu bilgi ve değerlerini, zamana ve mekana sıkıştırılamaz bir bütün ve etrafında yaşananları anlamaya yönelik çalışmalarından oluşan dinamik bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Bakcan, 2019; Erdoğan, 2001; Karakoç, 2014; Köse, 2014; Selvi & Altan, 2014). Kültür, kavram olarak içerisinde maddi (medeniyet veya uygarlık) ve manevi (tinsel) kültürü barındırmaktadır. Manevi kültür anlamlar ve değerlerden oluşur ve toplum tarafından kabul görmekte ve doğu kültürlerinden beslenmektedir, maddi kültür ise araç-gereçlerdir, dolayısıyla tüketim ve maddiyata bağlılığından ötürü toplum tarafından olumsuz karşılanmakta ve batı kültüründen beslenmektedir (Kaya & Tuna, 2010; Sarı, 2006). Bu tanımlar incelendiğinde kültür için; kapsam olarak oldukça geniş, davranışlara

yön veren, bireyi ve çevresini etkileyen, değişebilen, yaşamın içinde yer alan her öğeden etkilenen, canlılığını ve güncelliğini korumak için sürekli değişim içinde olan, nesilden nesile aktarılarak kendi hafızası ve kodları üzerine yazılmakta olan, aynı zamanda maddi ve manevi yönlerinin olduğu söylenebilir.

Kültür de yaşayan bir varlık gibi değişime tabidir. Bu süreçte; içinde yaşadığı toplum tarafından kendisine kültürün aktarıldığı kültürleme, bireyin başka kültürlerle etkileşime geçilmesine kültürleşme ve bu iki süreçten bireyin yeni kültürel kalıpları oluşturduğu kültürlenme yaşanmaktadır (Sarı, 2006). Günümüzde kültürleşme alanlarına bakıldığında dijital mecralar ön plana çıkmaktadır, dijitalleşme ile yüz yüze gelmeye gerek kalmadan, her an, bir dijital ürün vasıtası ile kültürleşme mümkündür. Çocuklar dijital temaslarında en çok çizgi filmlerle vakit geçirmektedir (İşleyen, 2020). Bu açıdan bakıldığında özellikle kişilik oluşturma aşamasında kabul edilen çocukların henüz kültürleme sürecini sağlıklı bir şekilde bitirmeden, kültürleşme sürecine geçen yaş grupları oldukları görülmektedir.

1.3. Çizgi Film

Günümüzde her evde en az bir adet TV bulunmaktadır (RTÜK, 2013). Televizyonda ise çocuklar tarafından en çok izlenen içerik çizgi filmlerdir. İlk olarak 20. yy.'ın başlarında sadece sinema filmlerinden önce reklam olarak sunulabilen çizgi filmler, kısa süre sonra televizyonlarda izlenilebilecek duruma getirildi (Wijethilaka, 2018). Bu anlamda TV seyircisi olan çocuklar için 1990 yılından itibaren Türkiye'de Aile Araştırma Kurumu tarafından filmler üretilmiştir; Çiçekler Açmak İster, Ayşe, Kuş Sayfaları, Hata Kimde?, Bir Hikaye Bir Ders, Manas Destanı, Mesnevi'den Hayat Hikayeleri, Ben Bir Garip Keloğlanım ve Keloğlan; Sihirli Kuyu adlı filmler üretilmiştir ve çocukların beğenilerine sunulmuştur, fakat çalışmalar bu kadarla sınırlı kalmıştır. Batı dünyasında bir ülkenin bir senede ürettiği çocuk filmi sayısının 30 olduğu düşünüldüğünde Türkiye'de üretilen çocuk filmlerinin sayısının azlığı dikkat çekmektedir (Gürel, 2001).

Dijitalizm ile 7/24 çocuklara özel çizgi film kanallarına hem TV'den hem de internetten ulaşmak mümkündür. Şirketlerin kendi dünya görüşlerini çocuklara sunduğu, kültürlerini ve değerlerini aktardığı bir yapım olan çizgi film, dünya pazarının hemen hemen %70'ine hükmeden Walt Disney, Warner Bross, Viacom, Bertelsman ve News Corporation adlı beş tane batılı küresel şirketin elindedir (Akinyi Kidenda, 2010). Japonya ise 1970'li yıllarda kendilerine ait çizgi film türü olan "anime" ile büyük kitlelere ulaşmaktadır (Şentürk, 2020; Taş Alicenap, 2012). Ülkemizde ise belirli bir çizgi film kültüründen söz etmek mümkün değildir. Türkiye'de çizgi film yayını yapan Jojo TV, D Çocuk, Yumurcak TV, Cartoon Network ve TRT Çocuk kanalları vardır. TRT Çocuk 2008 yılı itibari ile yayın hayatına ve kendi içeriklerini üretmeye başlamıştır (Şentürk, 2020; Ünlü, 2017). Diğer kanallara göre daha yeni ve kendi içeriklerini milli ve manevi esaslara dayanarak sıfırdan üretme çabasında olan TRT Çocuk, Türkiye'de izlenme oranlarına göre çizgi film kanalları arasında yapılan araştırmada, %39,5 ile en çok izlenen çizgi film kanalı olmuştur. İzlenme oranlarına göre diğer kanallar şu şekilde; %36,6 Yumurcak TV, %28,5 Cartoon Network, %25,3 Disney Channel, %10 Planet Çocuk, %9,7 Minika Go olarak sıralanmaktadır (RTÜK, 2013). Sadioğlu ve arkadaşları (2018) 6-8 yaş arasındaki çocuklarla çalıştıkları araştırmada, en sevilen çizgi filmin TRT Çocuk kanalında gösterilen "Rafadan Tayfa" çizgi filmi olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

İnternet üzerinden çizgi film izlenme platformlarına bakıldığında ise en çok izlenen içeriklerin YouTube Kids uygulamasında olduğu görülmektedir (Burroughs, 2017). Çocuklara yönelik içeriklerin sunulduğu uygulamanın kurulabilmesi için basit bir doğrulama yöntemi ile ebeveyn tarafından kurulması istenmekte, ebeveyn doğum yılını ve ardından sorulan basit bir matematik işleminin sonucunu yazdıktan sonra, çocuğun yaşı sorulmaktadır. 4 yaş ve altı, 5-8 yaş, 9-12 yaş seçeneklerinden biri seçilerek, ebeveynin o yaşa uygun önerilen içeriklere onay vermesi istenmektedir. Ardından gelen ekranda ise arama seçeneğinin açık veya kapalı olması sorulmaktadır, bu kontrolle de çocuğun önerilenler dışında video izlemesinin önüne geçilmesi

planlanmaktadır. YouTube Kids ayarları değiştirebilmek, videoları şikayet edebilmek veya çocuğunuzun neler izlediğinin geçmişini size göstermek gibi bilgiler de sağlamaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi, Amacı ve Önemi

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, amacına ve önemine yer verilmiştir.

Araştırma, betimsel ve nitel bir çalışma özelliği taşımaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içinde araştırmayı ve anlamayı öncelik olarak kabul eden bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma ile geleneksel araştırma yöntemleri kullanılarak ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulunmasını mümkün kılınır (Büyüköztürk vd., 2013).

Bu araştırmanın amacı dijital kültürde çizgi filmler üzerinden kazandırılan değerlerin önemini ve durumunu ortaya koymaktır. Dijital kültür kavramı 20. yy. ile dünyamıza girmiş ve artık gün geçtikçe daha önem arz eden bir konuma gelmiştir. Özellikle çocuklarımız dijital kültürün içine doğmakta ve ebeveynler olarak izlettiğimiz çizgi filmler masum mu yoksa çizgi filmlerin bizim bilmediğimiz yönleri mi var soruları üzerine oluşturulan araştırmada farklı türde çizgi filmler irdelenmiştir. Ülkemizde en çok izlenen Türk kanalı olan TRT Çocuk ve diğer yabancı kanallarda servis edilen çizgi filmlerin değerler üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada verilen mesajların karakter üzerinden nasıl şekillendiği üzerinde durulmuştur.

Çizgi film içerikleri, seyircisi olan çocuklara aktardıkları olumlu ve olumsuz mesajlarla çocukların kişiliklerinin şekillenmesinde önem arz etmektedir. Çocuklar tarafından en çok izlenen TV programları ve internet site içeriklerine bakıldığında çizgi film kanallarının incelenmesi bu açıdan önemlidir.

3. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Dünya genelinde 1.6 milyardan fazla çocuğu etkilediği düşünülen Covid-19 Pandemi önlemleri sonrasında okullardan uzakta kalan çocukların, dijital ürünlerle vakit geçirme oranlarının arttığı çeşitli araştırmalarla ortaya konmaktadır (Dilci, 2020; Duman & Koçtürk, 2021; Kazaz vd., 2022; Lazzeretti, 2020; Temban vd., 2021). Covid-19 gibi hastalık veya savaş gibi kriz anlarından en çok etkilenenlerin soyut düşünme yetisine sahip olmayan çocuklar olduğu düşünülmektedir (Çaykuş & Mutlu Çaykuş, 2020). Bu süreçte bazı ülkeler uzaktan eğitim yöntemiyle eğitim-öğretime devam ederken teknoloji ürünlerinden azami fayda sağlamaya çalışmışlardır (Akar & Meçik, 2021). Pandemi sürecinde birçok çocuk hem eğitim hem de eğlenmek için teknolojik ürünlerle etkileşime geçmiştir. Dijitalleşmenin olağan hızının baş döndürücü olduğu bir dönemde başlayan yasaklar, eve kapanmalar ve uzaktan eğitim süreci bu durumu daha da kötü hale getirmiştir. Bu bağlamda çizgi filmlerle alakalı Türkiye'de ve dünyada yapılan çalışmaları incelemekte fayda vardır.

Çizgi filmlerin çocukların üzerindeki etkisi ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; Cerrah Özsevgeç ve Saka (2018)'nın farklı kademelerdeki çocuklarla gerçekleştirdiği araştırmanın bulgularında; çocukların farklı yaş gruplarında farklı çizgi filmleri birinci sırada tercih ettiklerini, olumsuz davranış sergileyen çocukların daha fazla şiddet içerikli çizgi filmler izlediğini, aksine olumlu davranış sergileyen çocukların ise daha çok olumlu mesajlar içeren milli içerikleri izlediğini ifade etmiştir. 4-6 yaş arasındaki çocuklar ile çalıştıkları araştırmada Koç Çilekçiler ve Akça (2019) en çok izlenen çizgi filmler olarak Pepee, Rafadan Tayfa, Harika Kanatlar, Niloya ve Karlar Ülkesi ve çizgi filmlerde kız çocuklarının Elsa ve Bloom karakterlerinden, erkek çocuklarının ise en çok Jett ve Spiderman karakterlerinden etkilendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Temizyürek ve Acar (2014)'ın yaptıkları araştırmada birçok çizgi filmde unisex, asosyallik, büyü, sihir, şiddet, ölüm, ideolojik yaklaşım aşılama gibi subliminal mesajların varlığına bulgularına yer vermektedirler. Ergün (2012)'ün yaptığı araştırmada, erkek çocukların

%83,1'inin, kız çocuklarının ise %30,1'inin şiddet içerikli çizgi filmleri izlemeyi sevdikleri ve izlemeyi seçtikleri ortaya çıkmaktadır.

Oruç ve diğerleri (2011)'nin okul öncesi çocuklarla yaptığı araştırmada, çocukların kendilerine rol model aldıkları çizgi film kahramanlarını, gerçek hayatta da rol model aldıkları kahramanlara benzerlik göstermesi açısından bir uyum olduğunu, çizgi filmlerde izledikleri şiddeti korunma ve kahramanlık olarak algıladıklarını ifade etmektedir, ayrıca çizgi filmlerin çocukların hem zihinsel hem de ahlaki gelişimini geliştirebileceğini belirtmektedirler. Hapkiewicz ve Roden (1971) tarafından Amerika'da yapılan deneyde 6-8 yaş aralığındaki çocukları rastgele gruplara ayırarak, 1. gruba şiddet içerikli, 2. gruba paylaşım içerikli çizgi filmler izletilirken, kontrol grubuna ise herhangi bir çizgi film izletilmemiştir ve araştırmacılar çocukları gözlemlemiştir. Gözlem sonucunda paylaşma ile ilgili çizgi film izleyen grupta yer alan erkeklerin daha paylaşımcı olduğu gözlemlenmiştir. Şiddet içerikli çizgi film izleyenlerle şiddet davranışları arasında ise bir bağ bulunmamıştır. İncelenen bu iki araştırmanın bulguları literatürde bulunan diğer araştırmalardan farklılıklar göstermektedir.

Çizgi filmlerde yer alan içerik ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında ise Hamarat ve Işıtan (2015) tarafından Cailou ve Sünger Bob çizgi filmlerini içerik olarak karşılaştıran araştırmada, Cailou çizgi filminin gündelik yaşama daha uygun olduğu belirtilirken, olumsuz değer olarak sadece kıskançlığa yer verildiği, Sünger Bob çizgi filminin ise gündelik yaşama uygun olmadığını, olumsuz mesaj olarak küfretme, cimrilik, şikayet etme, saldırganlık, çıkar ilişkisi, hile yapmak ve kıskançlığa yer verildiği ifade edilmektedir. Gürel (1998) içerik olarak şiddet ve erotizm görüntüleri yer alırken, çocukların düşünmesine engel olan çizgi filmlerin ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişime zarar verdiğine dikkat çekmektedir.

Çizgi filmler, içerik bakımından yurtdışında da yapılan çalışmalara da konu olmuştur. Aitken (1986)'ın Amerika'da 37 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmasında, Transformers çizgi filminde şiddet içerikli dilin, kötü düşüncelerin ve kötü ahlakın sergilendiği sonucuna varmıştır. Ellis ve Sekyra (1972) tarafından Amerika'da ortaokul seviyesindeki 51 öğrenci ile yapılan araştırmada, 1. grup çocuklara 5 dakikalık şiddet içerikli çizgi film izletilmiştir, 2. grup çocuklara da 5 dakikalık normal bir çizgi film izletilmiştir, 3. grup ise kontrol grubudur ve 5 dakika sınıftan çıkarılmışlardır, daha sonra 15 dakika boyunca sınıf ortamında gözlemlenen çocukların davranışlarında çizgi filmin hemen ardından şiddet içerikli davranışlar artmıştır bulgusuna erişmişlerdir. Akinyi Kidenda (2018)'nın Nairobi'li 7-11 yaş grubundaki çocuklarla gerçekleştirdği araştırmada, çocukların çizgi film izlerken dış dünyadan soyutlandıklarını, ayrıca çocukların izledikleri çizgi film karakterlerini idol olarak belirleyip, onlar gibi konuşmaya, giyinmeye ve davranmaya çalıştıkları bulgularına ulaşmıştır. Hindistan'da yapılan bir araştırmada çocuklar; kavga içerikli çizgi filmler tercih ettiklerini (%71), izledikleri kahraman gibi dövüşmek istediğini (%56), silahın çizgi filmlerde kabul edilebilir bir şey olduğunu (%68), düşmanların ise öldürülebileceğini (%71) ve çizgi film izledikten sonra korktuklarını (%78) ifade etmişlerdir (Tahir Mahmood vd., 2020). Zhang ve arkadaşları (2021)'nın Çin'de 4-6 yaş çocuklarla gerçekleştirdikleri araştırmada deney grubuna izletilen bağış yapma üzerine kurgulanmış çizgi film izlenmesi sonucu, kontrol grubuna göre çocuklarda daha fazla bağış yapma davranışı sergilemelerine sebep olduğu belirtilmiştir.

Booker (2006)'ın Amerika'da üretilen çizgi filmleri incelediği kitabında, çizgi film karakterleri üzerinden Amerikan popüler kültürüne ait yemek, müzik, eğlence ve yaşam tarzı öğelerinin sıklıkla gösterildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, bu yapımlar popüler kültürün genç beyinlerde birer imgesinin oluşturulması istenmekte ve tüketim çılgınlığına çocukları çekmeye çalışmayı amaçlamaktadırlar. Ayrıca, Türkiye'de ve dünyada yayınlanan çizgi filmlerde popüler kültür öğeleri olan tüketim, eğlence, satın alma alışkanlığı kazandırma, güzellik algısı, hırs değerlerini göstermesi yanında, Amerikan kültürüne ait "Kız-kıza gece eğlencesi", "Noel eğlencesi", "Cadılar bayramı" gibi öğelere de sık sık yer verildiğini ifade etmiştir. Hassan ve Daniyal (2013)

tarafından 6-13 yaşları arasındaki çocuklarla Pakistan'da yaptıkları araştırmada çocukların %87'sinin Cartoon Network kanalını izlediğini ve kanalın içeriklerinin büyük çoğunluğunun şiddet içerikli olduğuna dikkat çekerek, çocukların izledikleri kahraman gibi şiddet içerikli davranmakla kalmayıp aynı zamanda ailelerine çizgi karakterlerde gördükleri ürünleri ve kıyafetleri almaya zorlamakta olduğu bulgularına ulaşmışlardır.

Literatürde, çizgi filmler yoluyla aktarılan cinsiyet rolleri içeriği ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Ünlü (2017)'nün TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmleri toplumsal cinsiyete ilişkin iletilere göre değerlendirdiği çalışmasında, çizgi filmlerde yer alan karakterlerin erkek egemen biçimde kurgulandığını, erkeklerin daha maceracı ve girişken, kadınların rolünün ise geleneksel olduğunu, ayrıca sosyal hayatta yer alan roller açısından da kadını ev işleri ile ilgilenen, erkekleri ise çalışan olarak gösterildiğini tespit etmiştir. Ayrıca çizgi filmlerde kötü karakterdeki rollerin kadın olsa bile erkek ses sanatçıları tarafından seslendirmesine dikkat çekmiştir. Genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri bakımından geleneksel olan TRT Çocuk kanalı, toplumsal cinsiyet bağlamında olumlu mesajlar vermesine rağmen olumsuz bazı mesajlar verdiği de görülmektedir (Ünlü, 2017). Thompson ve Zerbinos (1997) tarafından 70'ler ve 80'ler çizgi film içeriklerini cinsiyet rollerine göre karşılaştırdıkları araştırmada iki dönemde de cinsiyet rollerinin geleneksel olduğunu, erkeklerin kadınlara göre daha aktif rol aldığını, 70'lere göre 80'lerde kadınların daha çok göründüğünü belirtmişlerdir.

Çizgi film izleyen çocukların ebeveynleri ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; Yetim ve Sarıçam (2016) ebeveynlerin çizgi filmler hakkında fazla bilgiye sahip olmadıkları için çizgi film tercihlerini çocuklarına bıraktıklarını ve ailelerin, çocuklarında çizgi film izledikten sonra olumsuz davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda ebeveynlerin çizgi film hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarını ve çocuklarıyla birlikte çizgi film izlemeleri gerektiğini önerilmektedir. Middleton ve Vanterpool (1999) tarafından Amerika'da çocuklar ve ebeveynleri ile yaptıkları araştırmanın bulgularına göre; çocukların çizgi filmlere çok zaman ayırdıklarını ifade ederken, çocukların "Çizgi filmlerde şiddet içeriği olarak ne görmek istersiniz?" anket sorusuna verdikleri cevaplarda %43 ile dövüşmelerini, %30 ile havaya uçmalarını, kanlarının akmasını veya bıçaklanmalarını, %26 ile bir başkasını vurmalarını istediklerini ifade etmişlerdir, araştırmaya katılan çocukların %56'sının çizgi filmleri gerçek sandığını ortaya çıkaran araştırmacı. Aynı katılımcıların ebeveynleri ile yaptığı görüşmede ebeveynlerin %73'ünün çizgi filmleri şiddet içerikleri olarak görmediklerini, araştırma sonucunun paylaşılmasından sonra ise bu fikirlerinin değiştiğini ifade etmiştir (Middleton & Vanterpool, 1999).

Çizgi filmlerin ürettiği içeriklere yerlilik ve millilik algısı üzerinden yapılan araştırmalara bakıldığında; Japon çizgi film sanatı olan "anime" ve Hayao Miyazaki adlı başarılı animasyon yönetmeni incelendiğinde, yönetmenin ve "anime" sanatının başarısının milli değerlerini muhafaza eden ürünler ortaya çıkarılmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Kamacıoğlu, 2017; Taş Alicenap, 2012). Kaymak ve Öğretir Özçelik (2020) tarafından 5-6 yaşlarındaki çocuklar üzerinde yapılan anket sonucunda, en sevilen çizgi filmin TRT Çocuk kanalında gösterilen Vikingler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Vikingler çizgi filminde yer alan değerlerin içerik analizini yapan araştırmacılar, çizgi filmde en çok sevgi, mutluluk ve işbirliği değerlerine ulaşırken, en az gösterilen değerin ise barış, sadelik değerine ise hiçbir bölümde yer verilmediğine dikkat çekmişlerdir (Kaymak & Öğretir Özçelik, 2020). Çizgi filmlerin kültürdeki rolünü araştıran Türkmen (2013), araştırmasında Pepee çizgi filminin aktardığı milli değerlerin önemli olduğunu, öncesinde çizgi film üretimindeki eksikliğin farklı kültürler tarafınca hazırlanmış içeriklerle doldurulmaya çalışıldığını, bu sebeple bu alanda daha fazla yerli ve milli çizgi filmlerin yapılması gerektiğini belirtmektedir. Araştırmacılar, Türkiye'nin de milli ve manevi değerler açısından zengin ve büyük bir kültürel mirasa sahip olduğunu, Türk sanatçılarında bu durumu değerlendirmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar (Kamacıoğlu,

2017; Taş Alicenap, 2012, 2015). Bilis ve Bilis (2019) Türkiye'de üretilmiş çizgi filmler olan Pepee, Rafadan Tayfa, İstanbul Muhafızları, Dede Korkut Hikayeleri ve Keloğlan çizgi filmlerinin olumlu değerleri çocuklara aktarmaya çalıştıklarını, çizgi filmlerde yer alan problemlerin çözümlerinin çocukların gündelik hayatlarında kullanabilecekleri şekilde sunulduğunu ifade etmişlerdir. Bu bakımdan Türkiye'de üretilmiş bu çizgi filmlerin ulusal değerlere önem gösterdiğini ve çocuklara olumlu örnekler oluşturduklarını belirtmişlerdir (Bilis & Bilis, 2019). Anis ve arkadaşları (2012)'nın Pakistan'da yaptıkları araştırmanın bulgularında, Pakistan'a ait bir çizgi film çocuk kanalının olmamasının sonucu olarak, çocukların Hint çizgi filmlerine yöneldiğini ve bu durumun çocukların kendi kültürlerini unutmasına ve Hint kültürüne yakınlaşmasına sebep olacağını belirtmekte birlikte, yerli ve milli bir çocuk kanalının önemine değinmişlerdir.

Çizgi filmlerin çocuklara ulaşmada nasıl kullanılması gerektiği ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, Şentürk (2020) yaptığı araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde eğitici çizgi film ve çizgi romanlar kullanılması halinde çocukların derse ilişkin tutum, motivasyon ve akademik başarılarının arttığını tespit etmiştir. Habib ve Soliman (2015) tarafından yapılan araştırmada, çizgi filmlerin çocuğun kişiliğini etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu, içeriklerine göre iki taraflı bir silah olup çocuğun kişiliğini cinsellik ve şiddet içerikleri ile mahvedebileceği gibi, dengeli bir kişilik geliştirmesine de sebep olabileceğini ve çocuğun informal öğrenimine yardımcı olabileceği bulgularına ulaşmıştır.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Bu bölümde araştırma boyunca elde edilen verilerin sonuçlarına ve tartışmaya yer verilmiştir. Çocukların, dijitalleşme ile hem TV hem de internet aracılığıyla 7/24 ve her mekandan çizgi filmlere ulaşabilmesi mümkündür. Çocuklar, dijital ürünlerle temaslarında ise en çok çizgi filmi tercih etmektedirler. Herhangi bir davranış sergilerken uzun zaman vakit geçirdikleri kişileri taklit eden çocuklar, çizgi film karakterlerini de gerçek kişiler kabul ederek taklit etmekte ve rol model olarak almaktadırlar. Bir çok araştırmada, çocukların izledikleri çizgi filmlerde yer alan davranışları sergilemekte oldukları gözlemlenmektedir (Akinyi Kidenda, 2018; Bilis & Bilis, 2019; Cerrah Özsevgeç & Saka, 2018; Ellis & Sekyra, 1972; Habib & Soliman, 2015; Hapkiewicz & Roden, 1971; Hassan & Daniyal, 2013; Koç Çilekçiler & Akça, 2019; Middleton & Vanterpool, 1999; Şentürk, 2020; Yetim & Sarıçam, 2016; Zhang vd., 2021). Literatürde bu çalışmaların tersi yönde sonuç alınan çalışmalarda mevcuttur (Hapkiewicz & Roden, 1971; Oruç vd., 2011).

TV ve internette yer alan çizgi filmlerin büyük çoğunluğu Amerikalı veya yabancı sermayeye ait şirketler tarafından desteklenen firmaların ürettiği içeriklerden oluşmaktadır. Şirketleri destekleyen sermayenin istediği şekilde mesajlar içerebilen, görüntüde masum ve evrensel değerleri aktardığı düşünülen çizgi filmlerde subliminal mesajlar, akıl oyunları, ürün yerleştirme ve karakter yazılımına dönük kavramlar üretmeye dönük kodlamalar yapıldığı görülmektedir (Booker, 2006; Temizyürek & Acar, 2014). Bu tarz çizgi filmlerin çocukların algısını olumsuz yönde değiştirirken, çocuklarda korku, panik ve davranış bozukluğu oluşturabilecek içerikleri de taşıdığı görülmektedir (Tahir Mahmood vd., 2020). Türkiye'de ise bu durum 2008 yılında TRT Çocuk kanalının açılmasıyla birlikte hızla değişmektedir. Herhangi ticari bir kaygıya sahip olmayan devlet kanalı olmasının da verdiği güçle, içeriklerinde sevgi, mutluluk, barış vb. evrensel değerlerin yanında, TRT Çocuk kanalı milli ve manevi değerlere de yer vermektedir (Hamarat & Işıtan, 2015; Türkmen, 2013). Hem Türkiye hem de yurtdışındaki örnekleri incelenen çalışmalarda çizgi filmler aracılığıyla çocuklara aktarılan cinsiyet rolleri açısından bir farklılık görülmemektedir (Aitken, 1986; Ünlü, 2017).

Çizgi film sektöründe aynı zamanda eğitici çizgi filmler ve animasyonlarda yapılmaktadır. Dersler için tasarlanan içerikler öğrencilerde motivasyon ve başarı artışlarına sebep olurken, sağlık için tasarlanmış olan içerikler ile de verilmek istenen mesajlar çocuklara aktarılabilmektedir (Akinyi Kidenda, 2018; Borzekowski, 2018; Oruç vd., 2011; Şentürk, 2020). Bu

açıdan çocuklara verilmek istenen karmaşık veya bilgilendirici mesajlar daha dikkat çekici bir araç olan animasyon ve çizgi filmler aracılığıyla verilebilmektedir.

5. Öneriler

Bu bölümde ebeveynlere ve TV sektörüne önerilere yer verilmiştir.

Çizgi film sektöründe yapılmakta olan ticari savaşlardan çocuğunu çekip almak isteyen ebeveynler, bu bağlamda, çocuklarına çizgi film izletirken farkındalık eşliğinde bilinçli seçimler yapmaları gerekmektedir. Doğru seçimler yapabilmeleri için ebeveynler; Çizgi filmin konusuna, içeriğe, verilmek istenen mesaja hakim olmalı, çizgi filmin üretildiği ülke ve şirkete ait olduğunu araştırmalı, çizgi filmde kullanılan dile, kahramanların görünümlerine ve birbirlerine karşı davranışlarına dikkat etmeli, çocukla beraber çizgi filmleri izlemeli ve onaylamalıdır.

TV ve YouTube Kids'de çizgi filmlerin denetimden geçmeden yayınlanmasının önüne geçilmesi gereklidir, çünkü çocuklar yalnız izleme haricinde genellikle ya kardeşleri ya da yaşıtları ile televizyon izlemektedirler.

Türkiye'de çizgi film ve animasyon film alanında var olan bilgi birikiminin ortaya çıkarılması çalıştırılmak üzere insan gücünün yetiştirilmesine ve istihdam sağlanmasına önem verilmesi gereklidir. TRT Çocuk kanalının geliştirilerek daha fazla ürün ortaya çıkarması sağlanmalıdır.

Kaynakça

Aitken, J. E. (1986). The role of language and gender in The Transformers: An analysis of messages in cartoons for children. Organization for the Study of Communication, Language, and Gender.

Akar, İ., & Meçik, O. (2021). Çalışma yaşamında yenilikler: Pandemi ile dijitalleşme deneyimi. Journal of Life Economics, 8(4), 403–411. https://doi.org/10.15637/jlecon.8.4.01

Akgöl, O. (2019). Spor endüstrisi ve dijitalleşme: Türkiye'de Espor yapılanması üzerine bir inceleme. TRT Akademi, 4(8), 206–224. www.theifab.com

Akinyi Kidenda, M. C. (2010). An investigation of the impact of animated cartoons on children in Nairobi. Nairobi Üniversitesi.

Akinyi Kidenda, M. C. (2018). The necessity for parents to watch animated cartoons with children aged seven to eleven years. Journal of Education and Practice, 2(1), 42–52.

Algül, F. N. (2021). Popüler kültürün dayattığı kitapların çocukların değerler önceliği üzerindeki etkisi. Milli Egitim, 50(229), 205–231.

Anis, F., Ashfaq, A., & Mujtaba, A. (2012). Promotion of Hinduism in children through cartoons in Pakistan. Cross-Cultural Communication, 8(1), 86–90. https://doi.org/10.3968/j.ccc.1923670020120801.1326

Aral, N., Ceylan, R., & Bıçakçı, M. Y. (2011). Çocukların televizyon seyretme alışkanlıklarının yaş ve cinsiyete göre incelenmesi. Kastamonu Education Journal, 19(2), 489–498.

Bakcan, F. (2019). Popüler kültür ekseninde popüler müzik ve sosyal medyanın müzik üzerine etkisi. Maltepe Üniversitesi.

Bilis, P. Ö., & Bilis, A. E. (2019). The role of locally produced and digitally animated cartoons in the process of acquisition of social values. In Handbook of Research on Children's Consumption of Digital Media (pp. 195–208). https://doi.org/10.4018/978-1-5225-5733-3.ch014

Booker, M. K. (2006). Drawn to television: prime-time animation from The Flintstones to Family guy. PRAEGER. https://doi.org/10.5860/choice.44-3713

Borzekowski, D. L. G. (2018). A quasi-experiment examining the impact of educational cartoons on Tanzanian children. Journal of Applied Developmental Psychology, 54(March 2017), 53–59. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2017.11.007

Bukatko, D., & Daehler, M. W. (2004). Child development: A thematic approach (4th ed.). Houghton Mifflin.

http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=psyc3&NEWS=N&AN=2001-16840-000
Burroughs, B. (2017). Youtube kids: The app economy and mobile parenting. Social Media and Society, 3(2), 1–8. https://doi.org/10.1177/2056305117707189
Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (14.). Pegem Akademi.
Çalışkan, N. (2021). YouTube'un çocuklar için geliştirdiği YouTube Kids nihayet Türkiye'de. Habertürk. https://www.haberturk.com/youtube-kids-turkiyede-kullanima-acildi-haberler-3045749-teknoloji
Çaykuş, E. T., & Mutlu Çaykuş, T. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığı güçlendirme yolları: Ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 7(5), 95–113. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1128102
Cerrah Özsevgeç, L., & Saka, A. (2018). Çocukların izledıkleri çız gi fılmler ve tercıhlerının karakterler ıle ilış kısı. Journal of International Scientific Researches, 3(2), 725–734. https://doi.org/10.21733/ibad.452142
Darıcı, S. (2015). Dijital oyunlarda kullanılan subliminal mesajların geçeklik algısı üzerindeki etkilerine yönelik bir çalışma: Gerçeklik eşiği kavramı. Turkish Studies, 10(14), 181–202. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8778
Dilci, T. (2020). Dijitalim. Sonçağ Akademi.
Duman, A. E., & Koçtürk, N. (2021). Yerli yapım bir çizgi filmin toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi: Pırıl. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(Toplum & Siyaset), 83–92. https://doi.org/10.18506/anemon.819889
Ellis, G. T., & Sekyra, F. (1972). The effect of aggressive cartoons on the behavior of first grade children. Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied, 81(1), 37–43. https://doi.org/10.1080/00223980.1972.9923785
Erdoğan, İ. (2001). Popüler kültürde gasp ve popülerin gayri meşruluğu. Doğu Batı Düşünce Dergisi, 4(15), 67–96.
Ergün, S. (2012). The influence of violent TV cartoons watched by school children in Turkey. Acta Paulista de Enfermagem, 25(spe2), 134–139. https://doi.org/10.1590/s0103-21002012000900021
Ersöz, B., & Özmen, M. (2020). Dijitalleşme ve bilişim teknolojilerinin çalışanlar üzerindeki etkileri. AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, 11(42), 170–179. https://doi.org/10.5824/ajite.2020.03.007.x
Güllüoğlu, Ö. (2012). Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun popüler kültür ürünlerini benimsetme ve yayma işlevi üzerine bir değerlendirme. Global Media Journal: Turkish Edition, 2(4), 64–86.
Güngör, A. C., & Çolak, A. (2019). Popüler kültür bağlamında çizgi filmlerin kültür aktarımındaki yeri ve önemi: "İstabul Muhafızları" incelemesi. Idil Journal of Art and Language, 8(59), 923–931. https://doi.org/10.7816/idil-08-59-11
Gürel, Z. (1998). Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı. Yılmazlar.
Gürel, Z. (2001). İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız. Bizim Büro.
Habib, K., & Soliman, T. (2015). Cartoons' effect in changing children mental response and behavior. Open Journal of Social Sciences, 3, 248–264. https://doi.org/10.4236/jss.2015.39033
Hamarat, D., & Işıtan, S. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob örneği. Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 18(33), 75–91.
Hapkiewicz, W. G., & Roden, A. H. (1971). The effect of aggressive cartoons on children's interpersonal play. Child Development, 42, 1583–1585.

Hassan, A., & Daniyal, M. (2013). Cartoon Network and its impact on behavior of school going children: A case study of Bahawalpur, Pakistan. International Journal of Management Economics and Social Sciences, 2(1), 6–11. http://www.ijmess.com
İmik, Ü. (2011). Çizgi film müziklerinin yapısal olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi.
İşleyen, M. (2020). Çocuk, televizyon ve cinsellik: Çizgi filmler üzerine bir inceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 8(1), 442–477.
Kamacıoğlu, B. (2017). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Hayao Miyazaki çizgi filmleri. Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi, 1–19. https://doi.org/10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.393478
Karakoç, E. (2014). Medya aracılığıyla popüler kültürün aktarılmasında toplumsal değişkenlerin rolü. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2(3), 245–269. https://doi.org/10.19145/guifd.33484
Kavuran, T., & Yeşil, A. (2019). İnteraktif medyada Youtuber'ların iletişim dili: Enes Batur oyun videoları örneği. Uluslararasi Sosyal Bılımler Dergısı, 2, 45–62.
Kaya, K., & Tuna, M. (2010). Popüler kültürün ilköğretim çağındaki çocukların aile içi ilişkileri üzerindeki etkisi. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 237–256.
Kaymak, N., & Öğretir Özçelik, A. D. (2020). Evrensel değerler üzerine bir inceleme: Vikingler çizgi filmi örneği. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 41, 26–43. https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.733890
Kazaz, N., Dilci, T., & Ağlar, C. (2022). Examining 8th graders' use of technology in the pandemic period. Cypriot Journal of Educational Sciences, 17(1), 278–293. https://doi.org/10.18844/cjes.v17i1.6707
Koç Çilekçiler, N., & Akça, F. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların en çok etkilendiği çizgi film karakterleri ve bu karakterlerle özdeşleşmelerinin yol açabileceği dijital tehlikeler. Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 6(2), 403–433. https://doi.org/10.15805/addicta.2019.6.2.0053
Köse, A. (2014). Değişimin gölgesindeki gelenek: Popüler diziler ve farklılaşan ad verme kültürü. Milli Folklor, 26(101), 291–306.
Lange, P. G. (2014). Kids on YouTube: Technical identities and digital literacies. Left Coast. https://doi.org/10.1111/jola.12285
Lazzeretti, L. (2020). What is the role of culture facing the digital revolution challenge? Some reflections for a research agenda. European Planning Studies, 1–21. https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1836133
Middleton, Y., & Vanterpool, S. M. (1999). Tv cartoons: Do children think they are real. ERİC, 1–15.
Oruç, C., Özyürek, H., & Tecim, E. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. EKEV Akademi Dergisi, 15(48), 281–297.
Pırıl. (2022). Pırıl YouTube Kanalı. https://www.youtube.com/c/Trtcocukpırıl/about
RTÜK. (2006). Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması.
RTÜK. (2009). Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2.
RTÜK. (2013). Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması. 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi, 1–350.
Ryynänen, T., & Hyyryläinen, T. (2018). Digitalisation of consumption and digital humanities - Development trajectories and challenges for the future. CEUR Workshop Proceedings, 2084, 363–371.
Sadioğlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz, M., & Özkan, Y. (2018). Değerlerin öğretiminde çizgi filmler: "Rafadan Tayfa" örneği. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3), 240–251. https://doi.org/10.17679/inuefd.333173
Şahin, M. C. (2005). Türkiye'de gençliğin toplumsal kimliği ve popüler tüketim kültürü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), 157–181.

Sarı, Ü. (2006). Kitle kültürü ve popüler kültür bağlamında, kitle iletişim araçlarının kitle kültürüne etkileri: Örnek olarak Popstar Türkiye yarışması.
Seethal, K., & Menaka, B. (2019). Digitalisation of education in 21 st century: A boon or bane. IJREAM, 140–143. https://doi.org/10.18231/2454-9150.2019.0436
Selvi, Ö., & Altan, S. (2014). Popüler kültür ve spor ilişkisi üzerine bir araştırma. Erciyes İletişim Dergisi, 3(3), 132–143.
Şentürk, M. (2020). Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrencilerin tutum, motivasyon ve akademik başarılarına etkileri [Atatürk Üniversitesi]. https://doi.org/10.1128/AAC.03728-14
Tahir Mahmood, Urwah Iftikhar, & Muhammad Ahsan Bhatti. (2020). Impact of violent cartoons on the behaviour of children: A case study of South Punjab. Journal of Business and Social Review in Emerging Economies, 6(2), 689–702. https://doi.org/10.26710/jbsee.v6i2.1212
Taş Alicenap, Ç. (2012). Japon çizgi film (Anime) sanatı, Hayao Miyazaki çözümlemesi ve Türkiye örneği. Anadolu Üniversitesi.
Taş Alicenap, Ç. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarında kullanılması. Türklük Bilimi Araştırmaları, 37, 11–26. https://dergipark.org.tr/tubar/issue/16978/177450
Temban, M. M., Hua, T. K., & Said, N. E. M. (2021). Exploring informal learning opportunities via YouTube Kids among children during COVID-19. Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 10(3), 272–287. https://doi.org/10.36941/AJIS-2021-0083
Temizyürek, F., & Acar, Ü. (2014). The impact of subliminal messages in cartoons on children. Cumhuriyet International Journal of Education, 3(3), 25–39. https://doi.org/10.30703/cije.321348
Thompson, T. L., & Zerbinos, E. (1997). Television cartoons: Do children notice it's a boy's world? Sex Roles, 37(5–6), 415–432.
Tømte, C. E., Fossland, T., Aamodt, P. O., & Degn, L. (2019). Digitalisation in higher education: Mapping institutional approaches for teaching and learning. Quality in Higher Education, 25(1), 98–114. https://doi.org/10.1080/13538322.2019.1603611
Türkmen, N. (2013). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 36(2), 139–158. https://dergipark.org.tr/tr/pub/cumusosbil/issue/4347/59453
Ünlü, A. S. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler. Erzincan Üniversitesi.
Wijethilaka, R. G. T. S. (2018). Psychological effect of cartoons on children. Review of Research, 7(11), 1–5. http://oldror.lbp.world/UploadedData/5640.pdf
Yeşil, A. (2020). Dijital Çağda Yaşamak. Cenevre Fikir Sanat.
Yetim, G., & Sarıçam, H. (2016). Çizgi film programlarının çocuklara etkisi konusunda ailelerin bilgi ve farkındalik düzeylerinin incelenmesi. OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 6(11), 341–364.
Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel arastirma yöntemleri. http://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&q=nitel+araştırma+yöntemleri&btnG=&lr=#1
Zhang, Q., Duan, Z., Xiang, D., Yu, Y., & Tian, J. (2021). The effects of prosocial cartoon examples on children's donating behavior. Psychology Research and Behavior Management, 14, 1257–1268. https://doi.org/10.2147/PRBM.S315068

Dijital Medya Ve İslami Feminizm İlişkisi: Türkiye Örneği Olarak Reçel Blog

*Doç. Dr. Elifhan KÖSE ÇAL

ÖZ

Bu çalışma Türkiye'de ve dünyada İslami feminizmin oluşması ve güncel politik bir akım haline gelmesinde dijital uzamın ve sosyal medyanın önemli etkenlerden biri olduğu iddiasına dayanmaktadır. Her ne kadar internet ve dijital araçları kullananların ağırlıklı olarak kentli, orta

ve üst sınıf gençler olduğunu hatırlamak gerekmekteyse de; internetin ve sosyal medyanın giderek daha geniş nüfus kesimlerince ulaşılabilir olduğu bir başka gerçektir. Küresel düzeyde iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve toplumda yaygınlaşması teknolojik cihazlara erişimi kolaylaştırarak bireyleri içerik üreticisi olma konusunda teşvik etmektedir. Ayrıca günümüzde geleneksel medya araçlarının ekonomi-politik düzeyde tekçi bir biçim alması ve yazarlık /okurluk açısından oluşan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların başta blogculuk(bloggerlik) olmak üzere otobiyografik aktarımları anonim şeklinde yapmasını mümkün kılan dijital araçlara ilgisini arttırmıştır. Ancak blogculuk başta olmak üzere sosyal medya araçları, sadece devlet iktidarı değil yaygınlaşmış ahlaki otoritelerin gözetiminin de kadınlar üzerinde yaygın olduğu İran ve benzer Ortadoğu ülkelerinde, kadınların kendi öykülerini yazması konusunda çok daha popüler olmuştur. Bu metinde İran ve diğer Ortadoğu ülkelerinde dijital uzamın ve blogculuğun İslami Feminizmi şekillendirme konusundaki ivme etkisi ortaya konulacak; ardından Türkiye'de kendisini Müslüman Feminist olarak adlandıran ve 2014' de kurulan REÇEL blogun gelişiminde benzer etkiler olup olmadığı sorgulanacaktır. Açıktır ki internet birçok açıdan, feminist mesajların "gerçek" (dijital olmayan) alanlara göre daha az gözetim ve müdahale ile yayınlanabileceği cinsiyetten nötr bir platform olarak görülmekte ve feminist fikirleri iletmek ve toplumsal cinsiyet farkındalığını artırmak için bu yeni teknolojinin olumlu ve güçlendirici yönleri vurgulanmaktadır. Bu minvalde Reçel Blog örneğinde görüldüğü gibi dijital uzamın, geleneksel ve muhafazakâr dindarlık görüşlerinin müzakeresinde Türkiye'de de serbestleştirici bir ortam sağladığı ve müslüman feminizmin yaratılmasında olumlu anlamda etkisi olduğu ortaya konmaktadır.
Anahtar Sözcükler: Reçel Blog, İslami feminizm, Dindarlık, Blogging (Blogculuk), Dijital Medya

The Relatıonshıp Of Dıgıtal Medıa And Islamıc Femınısm: The Case Of Recel Blog In Turkey

This study is based on the claim that digital space and social media are one of the important factors in the formation of Islamic feminism and becoming a current political movement in Turkey and in the world. Although it should be remembered that those who use the internet and dijital media are predominantly urban, middle and upper class youth; it is another fact that the internet and social media are increasingly accessible to larger part of the population. The development of communication technologies at the global level and their widespread use in society by facilitating access to technological devices encourage individuals to become digital content producers. Additionally, today's traditional media take a monist form at the economic-political level and gender inequality in terms of literacy have increased women's interest in digital media especially blog that enable women to write autobiographical texts anonymously. However, social media especially blog has become much more popular for women to write their own stories in Iran and similar Middle Eastern countries, where the oversight of state power and moral authority is prevalent on women. In this study, the acceleration effect of digital space and blogging in forming Islamic Feminism in Iran and other Middle Eastern countries will be revealed; then, it will be questioned whether there are similar effects in the development of the REÇEL blog founded in 2014 which calls itself Muslim Feminist in Turkey. It is clear that in many ways the internet is seen as a gender-neutral platform where feminist messages can be broadcast with less oversight and interference than in "real" (non-digital) spaces. This also highlights the positive aspect of this new technology to communicate feminist ideas and raise gender awareness. Thus as seen in the example of "RECEL Blog", it is revealed that digital space provides a liberalizing environment in the discussion of traditional and conservative religious views and has a positive effect on the creation of Muslim feminism as well.
Key words: 1. Recel Blog 2.Islamic Feminism 3. Piety 4. Blogging 5.Digital Media

Proje Bazlı Dijital Etkileşimle Eğitimi Sınıftan Topluma Taşımak

*Doç. Dr. Hayal KÖKSAL

ÖZ

"Dijital bağımlılık", teknolojinin gelişimiyle son yıllarda sıkça duyduğumuz kavramlardan biri. Önceleri televizyon, atari, bilgisayar oyunları ve cep telefonu kullanımının varlığından söz edilirken; artık ciddi olarak her yaş grubunu esir almış gibi görünen internet ve sosyal medya bağımlılığından yakınılmakta. Özellikle pandemiyle birlikte öğrencilerin sanal dersler için ekran başında daha fazla zaman geçirmesiyle geliştirdikleri "ekran bağımlılığı", çoğu aileyi ve eğitimciyi huzursuz etmekte. Elinden tabletini veya cep telefonunu bırakmakta zorlanan çocuklarının, doğal olarak bilgisayar oyunlarının kurbanı olacağı endişesi yaşanıyor. Oysa teknolojinin, özellikle bilgisayarın ve bilgisayar oyunlarının eğlenmekten çok eğitime ve sosyal yaşama daha çok katkı sağlaması mümkün. Proje bazlı bilgisayar kullanımı, strateji oyunları gibi farklı yöntemlerle dijital yaşam becerilerinin kazandırılmasıyla öğrencilerin eleştirel düşünme ve sorun çözme becerileri geliştirilebilir. Hatta bu durum okuldan dışarı taşıp topluma destek projelerine bile dönüşebilir. Bu bildiride önce bir eğitim fakültesinin son sınıf öğrencilerinin, "Eğitici bilgisayar oyunlarının matematik eğitimi konusunda çok etkili olduğu bilinmesine rağmen neden Türkiye'de bu konuda çalışmaların yapılmadığı" konusundaki projeleri incelenecektir. Sonrasında ise 2003 yılından beri devam etmekte olan uluslararası bir bilişim projesi bünyesinde 2021 yılında gerçekleştirilen iki projenin hadef, süreç ve sonuçları paylaşılacaktır. Bunlardan ilki; Sri Lanka'da bir ilkokul öğrenci grubunun öğretmenleriyle gerçekleştirdikleri "sanal gezi" projesi, diğeri ise Hindistan'daki bir lise öğrencilerinin yaşadıkları bölgedeki yaşlı bireyleri dijital dünyaya hazırlamak amacıyla giriştikleri eğitim projesinin öyküsüdür.

Üç çalışmanın da sonucu ortak bir paydada buluşmaktadır. Dijital farkındalıkla başlayan dijital yaşam becerilerinin kazanımının aslında günümüzde yalnız eğitim kurumlarını değil, okuldan topluma ve hatta iş dünyasına da yayılması gereken bir imece çalışmasının gerekliliğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital farkındalık, Proje bazlı öğretim, Kurumlar arası imece

ABSTRACT

"Digital addiction" is one of the concepts that we have heard frequently in recent years with the development of technology. Previously, the existence of television, computer games and mobile phone use was mentioned; now it goes on with the complaints of the Internet and social media addiction, which seems to have seriously enslaved all age groups. Especially with the pandemic, the "screen addiction" developed by students spending more time on screen for virtual lessons makes most families and educators uneasy. There is concern that their children, who have difficulty leaving their tablet or mobile phone, will naturally become victims of computer games. However, it is possible that technology, especially computer and computer games, contribute more to education and social life than to have fun. Critical thinking and problem-solving skills of students can be improved by gaining digital life skills through different methods such as project-based computer use and strategy games. It could even move out of school and into community support projects.

In this paper, the projects of the senior students of an education faculty on; "Why studies are not carried out in Turkey, although it is known that educational computer games are very effective in mathematics education" will be examined. Afterwards, the goals, processes, and results of two projects carried out in 2021 will be shared within the scope of an international IT project that has been going on since 2003. The first of these is the "virtual trip" project with the teachers of one group of elementary school students in Sri Lanka. The other is the story of an

educational project undertaken by a team of high school students in India to prepare elderly individuals in their region for the digital world.
The results of all three studies meet a common denominator. It shows the necessity of an imece (collaborative) study that should be spread not only to educational institutions, but also from school to society and even to the business world.
KEYWORDS: Digital awareness, Project-based teaching, interagency collaboration (imece), motivation

GİRİŞ

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de teknolojinin hızlı bir şekilde ilerleyip, gelişmesi ve yayılması sonucunda internetin kullanım oranı ve kullanım alanı artmış, hayatımıza "Sosyal Medya" kavramı girmiştir. Hızla gelişen internet araçları ve networkler (ağlar) sonucunda sosyal medya günümüzde en önemli iletişim araçlarından birisi olmuş, bu vesileyle oluşan yeni kavramlar da hızla medya sözlüğümüzde yerlerini almışlardır. Teknolojinin gelişimiyle Dijital yaşam konusunda "Dijital Yaşam Becerileri" ifadesi sıkça telaffuz edilmeye başlanmış, başta dijital bağımlılık olmak üzere, sağlıklı dijitalleşme ve dijital nesnelerin amacına uygun kullanılması yönünde olumlu ve olumsuzlukları derinliğine irdelenmesi bilimsel araştırmaların ana konularını oluşturmaya başlamıştır. Özellikle; cep telefonu bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, video oyunu bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı ve internet bağımlılığı gibi neden ve sonucu bir birine benzer olan bağımlılık türlerini dijital bağımlılık şeklinde tek bir kavramla ifade edip disiplinlerarası bakış açısıyla sağlıklı dijitalleşme, toplumsal dönüşüm konuları üzerinde yapılan araştırmalar yoğun ilgi çekmeye başlamıştır.

Yaşanan bu gelişmeler toplumdaki benzer ilgi alanındaki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini, diğer insanlarla olan söz alış verişlerini ve sosyalleşme adı altında toplandıkları ortak alanlarla olan etkileşimlerini sağlamakta olup, Güney'e göre (2017), teknolojide oluşan yenilikler insanlar üzerinde sosyal değişiklik, toplumda değişiklik, ekonomide değişiklikler ortaya çıkarmaktadır. Bazı insanların sosyal medya konusunda istekli ve fazlasıyla aktif kullanıcı olmaları sonucunda yararın yanında zararın da sıkça karşılaşılan bir durum olması özellikle anne ve babalar arasında teknolojiye ilgisi yüksek olan çocukları açısından kaygıya neden olmaktadır.

Öte yandan özellikle pandemi dönemiyle birlikte uyulması gereken 'maske-mesafe ve hijyen' kısıtları nedeniyle yüzyüze eğitimin de uzaktan ve/ya hibrit eğitime kayması ile okul çağındaki çocuk ve gençlerin ekran karşısındaki geçirdikleri zaman artmış ve doğal olarak da internete erişim konusunda şanslı olan çocukların elinden dijital iletişim araçları düşmemeye başlamıştır (Köksal, 2021).

Oysa teknolojinin, özellikle bilgisayarın ve bilgisayar oyunlarının eğlenmekten ve sosyal medyada oyalanmaktan çok, eğitime ve sosyal yaşama daha çok katkı sağlaması da mümkün. Proje bazlı bilgisayar kullanımı, strateji oyunları gibi farklı yöntemlerle dijital yaşam becerilerinin kazandırılmasıyla öğrencilerin eleştirel düşünme ve sorun çözme becerileri geliştirilebilir. Motivasyonları arttırılıp, uluslararası iletişim ve ortak çalışma fırsatları yaratıp onların öğrenme, araştırma ve keşif duygularına katkı sağlanabilir. Hatta bu durum, okuldan dışarı taşıp topluma destek projelerine, sosyal sorumluluk duygusunun geliştirilmesine bile dönüşebilir.

Eğitim kurumlarını ve eğitim paydaşlarıyla sivil toplumu hedef kitle olarak alan bu bildiride dijital oyunların nasıl olumlu yönde kullanılabileceğinden, motivasyonu nasıl arttıracağından ve proje-tabanlı öğretimin katkılarından bahsedip dijital etkileşimle öğrencilerin hangi başarılara imza atabileceklerini üniversiteden, liseden ve ilköğretim düzeyinde gerçekleştirilen üç örnekle paylaşacağız.

MOTİVASYON ve TEKNOLOJİ İLİŞKİSİ

Motivasyon, dıştan gözlenen davranışları başlatan, sürdüren ve yönlendiren ve eğitim ve öğrenimde her zaman önemli bir değişken olan içsel bir süreçtir (Slavin, 2003). İçsel (intrinsic) motivasyonun başarıda, dışsal (extrinsic) motivasyondan daha baskın olmasının nedeni de budur. Günümüz çocuklarının teknolojiye yatkınlığını, içsel dürtülerle bağdaştırıp öğrenmeyi zevkli hale getirmek ve bu yolla zenginleştirilmiş öğrenme ortamları yaratmak günümüz eğitim sistemlerine daha uygun görünmektedir (Köksal, 2022).

Motivasyonun eğitimdeki önemini vurgulamak, motivasyon ile teknoloji arasındaki ilişkiyi belirlemek ve teknoloji kullanarak öğrenci motivasyonunu arttırmayı amaçlayan bir çalışmada beş öğretmen adayı (Altunköse, Güven, Kutay, Özer ve Toka, 2016); "Türkiye'de eğitimde motivasyonu arttırmak için neden teknoloji kullanılmıyor?" konusunu araştırdı. "Teknoloji öğretmenlerin yerini asla alamayacaktır ama muhtemelen teknolojiyi etkin kullanan öğretmenler, kullanmayan öğretmenlerin yerine geçecektir." anlayışına inanan bu genç araştırmacılar yaptıkları detaylı alan yazını taramasına 'Teknoloji Destekli' eğitimin anlamını araştırarak başladılar.

"Bu tür eğitimde amacın, öğrencileri anlamlı yapıcı, aktif ve üretime odaklı bir şekilde motive ederek öğrenmelerini sağlamak", olduğunu öğrendiler. Bilgisayar sadece bilgi aktaran beyinler değil, eğitim ortamlarda zihin araçları olarak da kullanılmalıydı. Örneğin 'kavram haritaları' yoluyla bilgi düzenlenebilir, karmaşık ve/ya yanlış hazırlanmış modellerden yeni zihin modelleri yapılabilir, bilginin görselleştirilip algılanmasında bilgisayarlar birer monitör gibi kullanılabilirdi. Bu öğrencilerin arzu edilen öğrenme kanallarına girip yüksek bir motivasyonla öğrenme konusunda performansları arttırılabilirdi. Okulda teknolojinin kullanımı; öğrenme stillerinin çeşitlilik gösterdiği sınıflar için muhteşem bir çözümdü ve sınıf arkadaşlarıyla etkileşim içinde işbirliği yapma olanağı yaratıyordu. Geleneksel modelde her şeyi bildiği kabul edilen öğretmenin rolü artık kolaylaştırıcı ve yol gösterici olmaya evrilmişti ki; zaten teknoloji de, öğrencinin kendi öğrenmesi konusunda daha fazla sorumluluk almayı içselleştirmesine yardımcı olacaktı. Örneğin bu konuda Güney Kore'de öğrenciyi yeteneklerine göre yönlendirebilen, istekliliğini sağlayan, uyum gücü yüksek, kaynakları bol, teknolojik gücü yüksek nesiller yetiştiren bir eğitim sistemi var. Son PISA birincisi Singapur da "Bilişim Master Planı (ICT Master Plan)" uyguluyor ve çok başarılı. Türkiye'de ise "Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" adı verilen "FATİH" projesi her öğrenciye bir tablet verme gibi büyük bir değişim çabasıyla başlamış, üstelik "Ms Yenilikçi Öğretmenlik" projesini de bünyesine katmış ama hem etkililik hem de sürdürülebilirllik açısından pek başarılı olduğu gözlenememişti.

Aynı araştırmada "teknoloji kullanımının ülkemizde neden başarısız olduğu" sorununun ana ve kök nedenleri araştırılmış ve şu sonuçlarla karşılaşılmıştı:

1. Ana nedenlerden biri; öğretmenlerdi çünkü bu konuda eğitimleri yoktu, uygulama eksikleri çoktu. Yani sonuçta, becerileri yok üstelik istekleri de azdı.
2. Öğrenciler ise; bilgisayarın eğitimde kullanımında hem deneyimsiz hem de farklı amaçlarla kullanmaya eğilimliydi.
3. Sınıf ortamları; hem kalabalık hem de donanım açısından yetersizdi.
4. Öğretmeni ve öğrenciyi bu konuda yüreklendirmesi gereken MEB, okul yönetimi ve ebeveynler de üstlerine düşeni yapmamaktaydılar.

Bu nedenleri temel alan bir anketin uygulanması sonucunda topladıkları veri sonucunda şu önerileri yaptılar:

- Sınıfta teknolojiyi etkin kullanabilmeleri için öğretmenlere eğitim verilmeli.
- Bu eğitimler hem hizmet öncesi, hem de hizmet içi programlar olarak düzenlenmeli.
- MEB mutlaka tüm teknolojik araçların kullanımını en etkin şekilde öğretmeli.
- Okullardaki teknoloji derslikleri öğrenci-merkezli olmalı.

- Derste öğretilecek kavramları algılamada sıkıntı yaşayan öğrenciler için teknoloji desteği verilmeli.
- Öğretmenler dijital okuryazar olmalı.
- Öğrenme ortamı öğrencilere zengin teknolojik fırsatlar sunmalı.
- Öğretmenler eğitsel araç hazırlanması ve kullanımı konusunda kendilerini geliştirerek öğrencilerinin motivasyonunu arttırmalı (Köksal, 2022:99).

Motivasyon ve teknoloji ilişkisinden sonra bu ikisini en iyi şekilde birleştirecek olan çağdaş bir yönteme de odaklanmak gerek: Proje-Tabanlı Öğretim.

YÖNTEM: PROJE -TABANLI ÖĞRETİM ve İMECE HALKALARI

"Proje-Tabanlı öğretim", aslında eş veya ekip halinde çalışarak bir sorunu çözmeye yönelik bir bilimsel yöntem, bir çalışma modeli (Köksal, 2004). 1997 yılında geliştirilip Dünya Bankası'nca düzenlenen '2005 Türkiye Yaratıcı Kalkınma Fikirleri Yarışması'na katılan 839 projenin içinden başarılı bulunup jüri tarafından ödüllendirilen 23 projeden biri olan "İmece Halkaları" bu yöntemin en çok kullanılmış ve güncellenerek günümüze kadar gelmiş olanı.

Planla, Uygula, Kontrol ederek geliştir ve Uygula adımlarını içermesi Eğitimde Toplam Kalite uygulamasının PUKÖ yöntemiyle işlemesinden kaynaklanıyor. Beyin fırtınası, Balık Kılçığı, Önceliklendirme Matrisi, Akış Diyagramı, Pareto gibi kalite araçlarının kullanılması, etiğe verilen önem, zaman, çatışma ve toplantı yönetimini öne çıkarılmasının yanında, teknoloji desteğini alarak yüz yüze ve uzaktan eğitime de katkı veren, harika sonuçları olan bir yöntem (Köksal, 2004, 2016, 2021, 2022). Ayrıca 20 yıldır devam etmekte olan" Uluslararası Bilişimci Martılar" Projesinin ve yirmi yılı aşkın bir süredir üniversitelerde işlediğim tüm derslerin de temel metodolojisi. Şimdiye dek beş bin proje çalışmasıyla rekora doğru giden bir uygulama. Avrupa Birliği Projelerinden tutun da, TÜBİTAK destekli projelerde, okul ve sınıftaki sorunları çözmede ve/ya her dersin müfredat konularını işlemede kullanılabilir. Proje tabanlı öğretimin örnek modellerinden biri olarak kabul edilen "İmece Halkaları", Okul öncesi sınıflardan üniversitelerin yüksek lisans programlarına kadar geniş bir yelpazede düzeyi ayarlanmak koşuluyla, hem kolaylıkla ve hem de başarılı bir şekilde uygulanabiliyor. Eğlenceli olması da cabası! 1997 yılından bu yana, çeşitli üniversitelerdeki tüm derslerimi bu yöntemle işleyen yazar değerlendirmeyi de bu yolla yapmış. Önceden belirlenen ölçütler (rubrikler) doğrultusunda Öz-, Akran ve Öğretmen değerlendirmesinin birlikte yapılabildiği nadir çalışmalardan biri olduğunu belirtmek gerek. Dersler hem eğlenceli, hem de verimli geçmiş. Uzaktan eğitimde Whatsapp, Skype, Teams veya Adobe gibi programlar halkanın iletişimini sağlamada kullanmaları dijital dünyayla yarar yollu kullanımın yollarını açmış. Üstelik raporlaması da ürün dosyası şeklinde gerçekleştirilebiliyor ve teknoloji desteği de bu konuda zamanı gereğince yönetmenizi sağlıyor. "İmece Halkaları" yönteminin nasıl uygulanabileceği konusunda www.bilisimcimartilar.com adresinden bilgi alınabilir.

Yurt dışındaki benzerlerine gelince... Amerika Birleşik Devletlerinde Destek ekipleri (S-Teams=Support Teams) , Asya ülkelerinden özellikle Hindistan, Nepal, Sri Lanka, Mauritius ve Japonya'da ise öğrenci kalite çemberleri (SQC=Students' Quality Circles) uygulamaları ile imece halkaları arasında benzerlikler var. Doğal olarak aklın yolu bir. Ancak, "İmece Halkaları", kültürümüzdeki imece anlayışını, kalite araçları kullanımıyla kaliteye bakışımızı, çatışma, toplantı, stres yönetimlerini ve etkin teknoloji kullanımını içermesiyle de diğerlerinden farkını fark ettiren, bize ait bir yöntem. Alan yazını konusunda toplanan bilgi ve işe eğlencenin katılması da diğer artıları. Şimdiye kadar farklı platformlarda çalışılan bunca projenin ardından kesinlik kazanan bir görüş var: "Bu yöntem yaparak yaşayarak öğrenmenin, hem yorulup hem de keyif ve gurur duymanın en güzel örneklerinden biri!" Alınan dönütler bunu gösteriyor. Şimdi bu yöntemle hayata geçirilen 3 projeyi paylaşalım.

DİJİTAL ORTAMDA KEYİFLİ PROJELER VE SONUÇLARI

Bu bölümde üç proje paylaşılacak. İlki İstanbul'da bir devlet üniversitesinin, eğitim fakültesinde 2013-2017 yıllarında verilen "Sınıf Yönetimi" dersi esnasında yapılan bir proje. Diğer ikisi ise bu yöntemle yürütülen Uluslararası bir Bilişim projesinde gerçekleştirilen 2 teknoloji odaklı çalışma.

1. Öğretmen Adayları: İmece Halkaları ile gelecekteki sınıflarında proje-tabanlı öğretimi nasıl kullanacaklarını öğrenen öğretmen adayları, "Sınıf Yönetimi" dersinde uygulama derslerinde belirledikleri sorunlara çözüm yolu getirmek için proje yaptılar. Onlardan biri olan "Oyun Operatörleri" ekibi (Güzeller, Kallenci, 2016) eğitime daha çok katkı sağlaması mümkünken, Bilgisayar oyunlarının neden eğitim amaçlı kullanılmadığını sorguladı.

Gelişen teknolojiyle birlikte bilgisayar oyunlarının çocuklar arasında son derece popüler olduğunu ve 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde K-12 yaş grubunun %93'ünün Bilgisayar oyunları oynadığının tespit edildiğini belirttiler (Etuk, 2008). İlkokul ve ortaokulda okuyan kız öğrenciler haftada ortalama 5,5 saat oyun oynarken, erkek öğrencilerde bu süre 13 saatti. Eğlenmekten çok eğitsel amaçlarla oynanan bilgisayar oyunları "ciddi (serious) oyunlar" olarak adlandırılmakta olup öğrencilerin farklı becerilerini geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Özellikle strateji oyunları çocukların eleştirel düşünme becerilerini ve sorun çözme becerilerini geliştirmektedir (Prayaga, Rasmussen, 2008). 2011 yılında 3. ve 5. Sınıflarda okuyan 153 öğrenciyle yapılan bir araştırmaya göre bilgisayar oyunu oynayan çocukların aritmetiği algılama ve matematiksel öz-yeterlik durumları gelişmektedir (Pareto, Arvemo, Dahl, Haake, Gulz, 2011).

Oysa benzer bir araştırma 7. Sınıfta okuyan 176 öğrenciyle Balıkesir'de yapılmış bu konuda anlamlı bir sonuç çıkmadığı belirtilmiştir (Cankaya, Karamete, 2008).

Ekip; "Eğitici bilgisayar oyunlarının matematik eğitimi konusunda çok etkili olduğu bilinmesine rağmen neden Türkiye'de bu konuda çalışmaların yapılmadığı" sorusuna 4 ana neden buldu:

1. Veli kaynaklı (bilgisayar oyunları öğretim yöntemini yanlış algılama, böyle oyunlar konusunda uzmanlaşmaya inanmama, geleneksel yöntemlerine olan bağlılık, mali sorunlar),
2. Sistem kaynaklı (yoğun müfredat, okullardaki teknik yetersizlikler, test odaklı değerlendirme sistemi),
3. Öğrenci kaynaklı (diğer oyunları oynamaya duyulan istek, bilgisayar kullanma korkusu, bilgisayarı eğlenme ve oyun olarak görmek),
4. Öğretmen kaynaklı (bilgisayar kullanma ve öğrenme konusunda isteksizlik, geleneksel yöntemin kolaylığı, oyunun dersi bölüp engellediği düşüncesinde olmak).

Ekip elemanları öğretmen ve sistemin sorunun ana nedenlerini oluşturduğunu düşünmekteydi. Staj okullarında altmış kişiye uyguladıkları mini anket ise nedenin sistem olduğunu ortaya koydu. İkinci neden öğretmendi:

1. Okullarda bilgisayar oyunlarının eğitsel amaçlarla kullanılmamasına sebep olanlar: %66 sistem, %26 öğretmen, %7 veliler ve %1 oranında öğrenciler.
2. Türkiye'deki okullarda eğitsel bilgisayar oyunların kullanılmasını engelleyen nedenler: %39 teknik yetersizlikler, %% 38 test odaklı değerlendirme sistemi ve %25 müfredatın yoğunluğu.
3. Öğretmenler neden bilgisayar oyunlarını derslerinde kullanmak istemiyor?: %38 geleneksel yöntemin kolaylığı ve alışmış olmaları, %35 oyunun dersi böldüğü veya bozduğuna olan inanç, %16 bilgisayar kullanırken otoriteyi kaybetme korkusu, %11 Bilgisayar ve farklı programları öğrenmeye olan isteksizlikleri.

Sonuçlar sistemden kaynaklanan ve öğretmenin isteksizliği ile kullanımı engellenen bilgisayar odaklı eğitsel oyunların okullardaki yetersiz teknolojiden ve sınav sisteminden de etkilendiğini ortaya koyuyordu.

Önerileri şöyleydi:

•Bilgisayarın ve gittikçe eğitsel-bazlı programların yoğunlaştığı uygulamaların müfredata yerleştirilmesi,
•Öğretmenlerin bu konuda ciddi ve sürekli hizmet-içi eğitimlere alınması,
•Özellikle matematik odaklı oyunların müfredatta yer alması için MEB tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması,
•Bu programların etki ve yararlarını anlatmak için velilere seminerler düzenlenmesi,
•Arada zararlı oyunların kullanılmasını önlemek için okulun teknik ve rehberlik birimleriyle öğretmenlerin sıkı bir iletişim ve iş birliği içinde olması,
•Türk hükümetinin desteklediği hibe programlarıyla eğitsel oyun yazılımlarının arttırılması,
•Bilgisayar ve matematik öğretmenlerinin birlikte böyle programlar hazırlaması ve
•Üniversitelerde bu aplikasyon programlarının daha hızlı ve etkin bir biçimde hazırlanmasına destek verecek derslerin arttırılması.

2. Bilişimci Martılar Hindistan Ekibi: Hindistan, Haryana'da bulunan "Blue Bells Model School'un "SocioTech Connectors" ekibi 10 lise son öğrencisi, iki veli ve iki de toplum liderinden oluşmaktaydı. Yenilikçiliği sürdürülebilirlikle harmanlayıp teknoloji kullanma konusunda bilgisiz ve/ya yetersiz olan yöre halkına yardımcı olmayı amaçlayan ve bu konuda topluma hizmet veren ekip üyeleri "Topluma Hizmette Şampiyon Lise Öğrencileri" Ödülü ile Prof.Dr. Ümit Serdaroğlu Özel Ödülünü almaya hak kazandılar. Öğrenciler, lider öğretmenleri Dr. Madhu Gupta ve Sanyana Sanjay Bhasin ile birlikte çalıştılar. Bkz: https://www.sociotechconnectors.in/

3. Bilişimci Martılar Sri Lanka Ekibi: Sri Lanka, St. Anthony's College'dan 12 yaş grubundan 8 öğrencinin katılımıyla olışan "Dew Drops" ekibi lider öğretmenleri Judith Perera liderliğinde "Sanal Gezi" çalışmalarıyla yaşadıkları Rakwana bölgesinin gezmeye değer yönlerini bir YouTube kanalı açarak toplumla ve okuldaki öğrencilerle paylaşma yoluna gittiler. Amaçları doğayı sevdirmek, zamanı iyi değerlendirmek, Covid'i yararlı bir işte kullanmak ve bölgelerinin doğal güzelliğini tanıtmaktı. Böylece uzaktan eğitim için kullandıkları teknolojiyi farklı bir alan ve amaç için kullanarak "Pandemi için geliştirilen En İlginç Yöntem" Ödülü ve YİMEDER tarafından verilen Özel Taner Özbey Ödülünü almaya hak kazandılar. Bkz: https://docs.google.com/presentation/d/167RQaTtASU5hoBTSPfCQhd1wFizsgAG/edit#slide=id.pl

SONUÇ OLARAK...

Paylaşılan üç çalışma da teknolojiyi yoğun kullanan ve farklı yaş gruplarından bir araya gelerek bir soruna çözüm arayan ve genelde de çalışmalarını sınıftan topluma taşıyan öğrencilerin hayata geçirdiği projeler. Her ekipten gelen dönüt, dijital çağda öğretmenin rolünün ne olması gerektiğini ve teknoloji destekli eğitimin ne kadar yararlı olduğunu anlatmaktaydı. Üniversite öğrencileri iki ay, Bilişimci martı ekipleri ise 8-9 ay emek verdikleri projeleriyle gurur duymaktalar, öğretmenleri ve okul yöneticileri de...

Ezberleyen değil, sorgulayan ve ekip halinde çalışmayı öğrenen, dijital saplantılara kapılmadan teknolojiyi en etkin ve verimli şekilde kullanan gençler yetiştirmek için öğretmen eğitimine yerleştirilmesi gereken dersler, yeni yöntem ve materyaller var. Onlarla yetişecek K-12 öğrencileriyle geleceğin ne denli parlak olacağını söylemeye gerek yok! Bunun için tüm karar vericilerin ve eğitim yöneticilerinin işbirliği halinde çalışması ve iletişimi güçlü tutması gerek, dijital dünyadan olabildiğince yararlanarak!

KAYNAKÇA

Altunköse, N., Güven, H.A., Kutay, E., Özer, Ö.S., ve Toka, E. (2016) "Türkiye'de eğitimde motivasyonu arttırmak için neden teknoloji kullanılmıyor?", Ed 401-Sınıf Yönetimi dersi final projesi, B.Ü.Eğitim Fakültesi, İstanbul.
Cankaya, S. ve Karamete, A. (2008). Eğitsel bilgisayar oyunlarının öğrencilerin matematik dersine ve eğitsel bilgisayar oyunlarına yönelik tutumlarına etkisi. Mersin University,Journal of the Faculty of Education, 4 (2), 115-127.
Etuk, N. (2008). Educational gaming. Edutainment to Bona Fide 21st-Century Teaching Tool, (Nov.,2008), 110-119.
Güney, B. (2017). Dijital bağımlılığının kültürel dönüşümü: Netlessfobi. E-journal of New Media, Mayıs 2017, Cilt 1 (2).
Güzeller, S., Kallenci, K. (2016). "Bilgisayar oyunları neden eğitim amaçlı kullanılmıyor?". Ed 401-Sınıf Yönetimi dersi final projesi, B.Ü.Eğitim Fakültesi, İstanbul.
Köksal, H. (2004). İmece ile eğitimde güç birliği. İstanbul: Akademi Yayıncılık.
Köksal, H. (2016). İmece ile yeniden Köy Enstitüleri, Ankara: Detay Yayıncılık.
Köksal, H. (2021). Zor zamanlarda evdeki okul. Ankara: Astana yayıncılık.
Köksal, H. (2022). Proje-tabanlı eğlenceli sınıf yönetimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
Pareto, L., Arvemo, T., Dahl, Y., Haake, M. ve Gulz, A. (2011). A teachable-agent arithmetic game‟s effects on mathematics understanding, attitude, and self-efficacy. Proceedings of the 15th International Conference on Artificial Intelligence in Education,
Auckland, New Zealand, Lecture Notes in Computer Science, 6738, 247-255
Prayaga, L. ve Rasmussen, K. (2008). Ontology of serious games. Journal of Educational Technology. Vol 2(1), 11-13.
Slavin, R. E. (2003): Educational psychology. Boston: Allyn and Bacon. Students are as related to achievement, gender, and age. Inquiry, 9(1). Student's journal of educational psychology, 80(2), 210-216.
www.bilisimcimartilar.com
https://www.sociotechconnectors.in/
https://docs.google.com/presentation/d/167RQaTtASU5hoBTSPfCQhd1wFizsgAG/edit#slide=id.pl

Yaşlı Bireylerin Çevrimiçi Öğrenmeye Ve Yapay Zekaya Uyumunun İncelenmesi

*Elif GÜR KABUL
*Bilge BAŞAKÇI ÇALIK
*Süleyman GÜRSOY

ÖZ

Bu çalışma yaşlı bireylerin çevrimiçi öğrenmeye ve yapay zekâya uyumunu incelemek amacıyla planlandı. 65 yaş ve üstü, yaş ort 71,72±5,48 yıl olan fonksiyonlarını etkileyecek hastalığı olmayan 110 yaşlı birey (56 kadın, 54 erkek) dâhil edildi. Değerlendirmede Hodkinson Mental Testi, Çevrimiçi Öğrenmeye Yönelik Hazır Bulunuşluk Ölçeği (ÇÖYHBÖ) ve Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği (YZKÖ) kullanıldı. Kognitif düzeyinin değerlendirilidiği Hodkinson Mental Testi'nden 6 ve üzeri puan alan yaşlılar çalışmaya dâhil edildi. 18 maddeden oluşan ÇÖYHBÖ, 5 boyutludur: Bilgisayar ve İnternet Kullanımı Öz Yeterliği (BİÖ)(3-15 puan), Kendi Kendine Öğrenme (KKÖ)(5-25 puan), Öğrenen Kontrolü (ÖK)(3-15 puan), Öğrenme Motivasyonu (ÖM)(4- 20 puan), Çevrimiçi İletişim Öz Yeterliği (ÇİÖ)(3-15 puan). Alınan puanların yükselmesi, çevrimiçi öğrenmeye yönelik yüksek düzeyde hazır bulunuşluğa işaret etmektedir. 21 sorudan oluşan YZKÖ'nin, 4 alt boyutu vardır: öğrenme (Ö)(8-56 puan), iş değişimi (İD)(6-42 puan), sosyoteknik körlük (SK)(4-28 puan) ve yapay zekâ yapılandırması (YZY)(3-21 puan). Yüksek puan, daha fazla kaygı anlamına gelmektedir. Katılımcılar yaş açısından 2 gruba ayrıldı (grup I:65-74 ve grup II:75-84). Veriler yaş ve cinsiyet açısından karşılaştırıldı. Analizler sonucunda, yaş grupları

arasından grup I lehine ÇÖYHBÖ'nin BİÖ (p:0,007), KKÖ (p:0,015), ÖK (p:0,001), ÇİÖ (p:0,028) alt boyutlarında ve toplam puanında (p:0,006) anlamlı fark elde edildi. Cinsiyet açısından fark olmadığı görüldü (p>0,05). YZKÖ 4 alt boyutu (Ö, İD, SK, YZY) ve toplam puanlarının ortalamaları sırasıyla kadınlarda 25,64; 24,10; 15,75; 10,89; 76,39; erkeklerde 22,44; 25,12; 15,09; 9,35; 72,01 idi. Yaşlı bireylerde yaşın artması ile birlikte çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazır bulunuşluk azalmaktadır. Cinsiyet açısından fark olmadığı görülse de, YZKÖ'nin 4 alt boyutundan ve toplamından alınan puanların ortalama düzeyde olması hem kadın hem erkeklerde benzer oranda ve orta düzeyde yapay zekâ kaygının var olduğunu göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Çevrimiçi Öğrenme, Yapay Zekâ

Investıgatıon Of The Adaptatıon Of Elderly To Onlıne Learnıng And Artıfıcıal Intellıgence

Abstract
This study was planned to examine the adaptation of elderly to online learning and artificial intelligence. 110 elderly (56 women, 54 men) aged 65 and over, mean age 71.72±5.48 years without any disease that would affect their functions, were included. Hodkinson Mental Test, Online Learning Readiness Scale (OLRS) and Artificial Intelligence Anxiety Scale (AIAS) were used in evaluation. Elderly with 6 score and above in Hodkinson Mental Test, in which their cognitive level was evaluated, were included in the study. OLRS which consists of 18 items, was divided into five dimensions: computer/Internet self-efficacy (CISE)(3-15 score), self-directed learning (SDL)(5-25 score), learner control (LC)(3-15 score), motivation for learning (ML)(4-20 score), online communication self-efficacy (OCSE)(3-15 score). Higher scores indicate higher readiness for online learning. AIAS has 21 items with four dimensions: learning (8-56 score), job replacement (6-42 score), sociotechnical blindness (4-28 score), AI configuration (3-21 score). Higher score means more anxiety. Participants were divided into 2 groups (group I: 65-74 and group II: 75-84). Data were compared in terms of age and gender. As a result of the analysis, a significant difference was found in CISE (p: 0.007), SDL (p:0.015), LC (p:0.001), OCSE (p:0.028) dimensions and total score (p:0.006) of OLRS in favor of group I between age groups. There was no difference in terms of gender (p>0.05). The mean scores of the four dimensions (L, JR, SB, AIC) and total scores of AIAS were 25.64; 24.10; 15.75; 10.89; 76.39 in females and 22.44; 25.12; 15.09; 9.35; 72.01 in males, respectively. The readiness for online learning decreases in elderly with increasing age. Although there is no difference in terms of gender, the average level of scores obtained from the 4 dimensions and total of AIAS indicates that there is a similar and moderate level of artificial intelligence anxiety in both men and women.
Keywords: Elderly, Online Learning, Artificial Intelligence

Ergenlerin Sapkın Davranış Şekilleri Ve Açıklamalarına Farklı Bilimsel Yaklaşımlar

*Reyhan Mirzağayeva

ÖZ
Makale, ergenlerin ve gençlerin sapkın davranışlarını ve nedenlerini tartışıyor. Genel olarak, sapkın davranışla ilgili bilimsel çalışmalar ve bu çalışmanın yazarlarının sapkın davranışla ilgili görüşleri yansıtılmaktadır. Çoğu ergen için sapkın davranışların nedeninin eksik bir aile olduğu gösterilmiştir. Sapkın davranış, akıl sağlığı, hukuk, kültür veya ahlak gibi genel kabul görmüş veya amaçlanan normlardan sapmaları yansıtan bir eylemler sistemi olarak karakterize edilmiştir. Sapkın davranışın nedenlerinin birçok faktör tarafından belirlendiği gösterilmiştir. Çoğu zaman, gençlerin yanlış davranışları, aile üyeleri veya okuldaki akranları ile yanlış anlaşılmalardan kaynaklanır. Anormal davranışların gelişimi, ebeveyn ihmali veya kötü yaşam koşullarından etkilenerek ergenlik döneminde aşağılık duygularına yol açabilir. Bu nedenle, sapkın davranış daha çok psikolojik bir engelle ilişkilendirilir. Çoğu genç için, eksik bir aile,

sapkın davranışların nedenidir. Aynı zamanda karakter bozuklukları nedeniyle de sapkın davranışlar ortaya çıkabilir. Sapmanın 3 unsur içerdiği not edildi: 1. Bir kişinin değerlere ve normlara karşı tutumu (politik, ahlaki, yasal); 2. Bir kişiyi değerlendiren bir grup veya kuruluş; 3. İnsan davranışı. Bununla birlikte, gençlerin anormal davranmalarının başka nedenleri de vardır: ebeveynlerin çocuklarına ilgi göstermemesi; bu durumda genç dikkat çekmek için alışılmadık bir hamle yapar. Herhangi bir psikolojik nedenden dolayı okulda bir gencin saldırgan davranışı sergilemesinin yanı sıra farklı bilimlerin "sapkın" davranışa farklı açılardan yaklaştığına dikkat çekilmiştir. Tıbbi-biyolojik, sosyolojik ve psikolojik açıdan sapkın davranış kavramı açıklığa kavuşturulmakta ve makalenin son bölümünde genel bir sonuca varılmaktadır.
Anahtar kelimeler: sapkın davranış, sosyal norm, sapma, bağımlılık, kusurlu davranış.

Devıant Behavıor Forms Of Adolescents And Dıfferent Scıentıfıc Approaches To Theır Explanatıon

Abstract
Deviant forms of behavior of adolescents and youth were discussed and their reasons were given in the article. In general, scientific works written in connection with deviant forms of behavior and the views of the authors of this work on deviant behavior are reflected. For most adolescents, the cause of deviant behavior has been shown to be an incomplete family. Deviant behavior has been characterized as a system of actions that reflects deviations from generally accepted or intended norms such as mental health, law, culture, or morality.
It was shown that the causes of deviant behavior are determined by many factors. Often, misbehavior of teenagers is caused by misunderstandings with family members or peers at school. The development of abnormal behavior can be influenced by parental negligence or poor living conditions, leading to feelings of inferiority in adolescence. Therefore, deviant behavior is more often associated with a psychological obstacle. For most teenagers, an incomplete family is the cause of deviant behavior. At the same time, deviant behavior may occur due to character disorders.
It was noted that deviation includes 3 elements:
1. A person's attitude to values and norms (political, moral, legal);
2. A group or organization that evaluates a person;
3. Human behavior.
It was noted that different sciences approach "deviant" behavior from different points of view. The concept of deviant behavior from a medical-biological, sociological and psychological point of view was clarified and had been came to general conclusion in the final part of the article.
Key words: deviant behaviors, social norm, deviation, addiction, delinquent behaviors.

INTRODUCTION
"Deviant" behavior began to be developed in the scientific literature after the 1960s, and at the end of the twentieth century at the intersection of sociology, correctional psychology and pedagogy emerged as an independent branch of science called "deviantology".
The causes of deviant behavior are determined by many factors. Often, misbehavior of teenagers is caused by misunderstandings with family members or peers at school. [2, p.127]
The development of abnormal behavior can be influenced by parental negligence or poor living conditions, leading to feelings of inferiority in adolescence. Therefore, deviant behavior is more often associated with a psychological obstacle.

For most teenagers, an incomplete family is the cause of deviant behavior. At the same time, deviant behavior may occur due to character disorders.

Running away from home to avoid punishment is a typical example of deviant behavior. As a rule, in this case, the escape is a kind of protest against any norm that parents are trying to instill in their children. In the future, it becomes a habit in a teenager, and the teenager repeats it many times, but already reflexively, as a kind of weapon against the "hedgehog".

However, there are other reasons why teenagers may behave abnormally: the lack of attention of parents to their children; in this case, the teenager makes an unusual move to get attention. As well as exhibiting aggressive behavior by a teenager at school for any psychological reason.

RESEARCH

R.K. Merton, E. Durkheim, Ch. Lombrozzo, Z. Freud, K.Tard, V.V. Kovalev, F.Rataki, T.P.Korolenko, T.A.Donskikh, V.Kh.Ivanov, Yu.A.Kreyberg, E.V. Zmanovskaya, N.V. Maisak, I.S.Kon and a number of other scientists studied the problem of "deviant" behavior in the sociological, medical, pedagogical and psychological aspects and wrote a number of works. [9,s.1]

In modern scientific pedagogical and psychological literature (M.I. Rozhkov, M.A. Kovalchuk, V.G. Bazhenov, M.I. Buyanov, V. Klein, A.I. Zakharov, etc.) all manifestations of abnormal, defective behaviors observed in the treatment and behavior of children, adolescents and youth are called "deviant behavior". Under the "deviant" behavior is understood the inconsistency of the actions and deeds of the individual with the norms and standards that have actually developed in the society in which he/she lives. "Deviant" behavior (including social deviation) is a deviation from the generally accepted and most common norms of sustainable behavior in certain societies and during certain periods of their development. A group of scientists includes among the subjects of deviant behavior young ascetics, revolutionaries, hedonists (those who prefer to live in pleasure), the mentally ill, sanctified persons, geniuses, etc. [9,s.1]

The problem of deviant behavior can also be caused by excessive attention and inattention of adults or a desire to get out of control. If a teenager starts using alcohol or drugs in protest, this can lead to a very dangerous situation. [2, p.130]

The symptoms of deviant behavior in adolescents most often include acts and actions that lead to a negative assessment by society due to the fact that such behavior does not meet the requirements of the system, the expectations of society. It is very easy to confuse the features of deviant behavior with manifestations of a creative nature, an eccentric personality. Therefore, deviant behavior requires a thorough psychological examination before a specific diagnosis can be made.

Negative deviant behavior leads to the application by society of certain formal and informal sanctions (isolation, treatment, rehabilitation, correction, punishment, etc. for violating the norms of behavior). There are addictive (dependent) and delinquent (against the law) forms of negative deviant behavior. These include drunkenness and alcoholism, drug addiction, crime, suicide, prostitution, corruption, terrorism, as well as theft and robbery, chemical and socially addictive behaviors (such as addiction to social networks and gambling games).

Deviation includes 3 elements: [3, p.175]

1. A person's attitude to values and norms (political, moral, legal);
2. A group or organization that evaluates a person;
3. Human behavior.

DEVIANT BEHAVIOR FORMS OF ADOLESCENTS AND DIFFERENT SCIENTIFIC APPROACHES TO THEIR EXPLANATION

The problem of "deviant" behavior was in the center of attention in the early stages of the emergence of sociology. The French sociologist Emile Durkheim is considered one of the founders of modern deviantology, thanks to his classic work "Suicide" written in 1897. He introduced the concept of "anomie" into sociological science and thereby expressed the state of confusion and disorientation in society during crises or radical social changes. Durkheim analyzed this in the example of the increase in the number of suicides in society during periods of unexpected economic recession and upswing.

A follower of Durkheim, the American sociologist Robert Merton, within the framework of his theory of structural functionalism, created one of the sociological classifications of human behavioral reactions.

Russian scientist M.I. Rozhkov, who connects the motivation of deviant behavior with social and psychological factors, divides them into 4 main groups:

1) defects in legal and moral consciousness;
2) the content of the needs of the individual;
3) character traits;
4) features of the volitional-emotional world.

Different sciences approach "deviant" behavior from different points of view. The social sciences view "deviant" behavior as a real threat to a person's physical and social existence in a social environment, close social circle, and collective, and they consider it as a result of the violation of social and moral norms, cultural values, as well as the acquisition and creation of these norms and values in the society to which a person belongs, the process of self-development and self-realization. In their opinion, "deviant" behavior is a set of forms of behavior characterized by certain features in the lives of individuals and not alien to the social sphere. The main source of deviantism is a social system with a wide social spectrum. As the social system is renewed and the old is replaced by the new, the effect of the resulting transformations on the psyche and consciousness of individuals becomes greater. [3, p.180]

Today, in modern Azerbaijani society, the reasons for the growth of drug addiction, suicide, theft and robbery, as well as immoral acts that are widespread among adolescents and young people, should be sought precisely in these factors.

Dutch scientist M. de. Winter says that "during the 1970s and 1990s, the number of children and adolescents with various behavioral defects has grown steadily and continues to grow, and they make up 20% of the total number of adolescents and young people under the age of 18 years".

In the medical-biological approach, "deviant" behavior is considered as an abnormality of socially accepted forms of interpersonal interaction – actions, deeds, judgments at the level of mental health, as well as at the level of neuropsychiatric pathology. The Italian psychiatrist Cesare Lombrozzo, who approached the essence of deviantism from a biomedical point of view, noted that deviants are criminals, and deviantism is a crime. These are atavisms that arise during the development of society in one way or another, along a straight or undulating line. They are either born that way or they are formed under the influence of the environment. According to the American psychiatrist William Sheldon, who connects deviation with personality type, there is a connection between personality type and the type of crime in one form or another. At the root of deviantism are some issues that arise from within the individual, perhaps from his/her genes.

In the psychological approach, deviations from socio-psychological and moral norms are interpreted either as an example of an incorrect, anti-social solution to the conflict, or as a violation of the norms of behavior that impede social and personal well-being and is expressed by the term "deprivation".

“Psychological difficulties, as well as temporary emotional and behavioral disorders, occur in most adolescents. It’s an integral part of development”. [8, p.45]

“Mental retardation is usually accompanied by behavioral defects. Such adolescents and young people do not withstand pedagogical correction enough”. [7, p.187]

Explaining deviance from a psychological point of view, the Austrian psychiatrist Sigmund Freud, based on his psychoanalysis, wrote that the basis of the crime is the weak “ego” of the criminal. This leads to the fact that a person goes beyond normal social behavior. Other psychological facts also play a role here. These are the cognitive abilities of a person, the negatives that he “sees and takes” in the life of society, and the characteristics arising from his personality.

Russian psychologist V.V.Korolev concluded that “33.1% of crimes committed by adolescents and young people are committed with brain damage, 20.1% with oligophrenic patients, 4.1% with personality disorders, only 2.6% are committed with neurosis patients”.

There are different approaches to the classification of deviant behavior, both in terms of complexity and content. The differences in these classifications are due to the fact that different branches of science such as psychology, medicine, criminology, and scientific schools unequally understand what forms of behavior can be called deviations, how to distinguish the norm from deviation, whether behavioral deviation can be constructive (positive) or only destructive.

The founder of the theory of “tension”, the American sociologist Robert Merton noted that deviant actions are a kind of blocked human actions. As a person, a person adapts to society, and his deviant actions become the object of public criticism. Deviant behavior is most common among teenagers and young peoples. In his model, 5 ways of adapting an individual to the conditions that exist in society are presented. In each of these criteria that Merton puts forward in his approach, he characterizes the means by which an individual achieves his goals in society and some of these reactions are essentially types of deviant behavior:

- Subordination (to subordinate their goals to the goals and means of society);
- Innovation (to subordinate its activities to its own goals, not to the means of achieving the goals of society);
- Ritualism (traditional methods of achieving the goal are considered impossible, but traces of tradition remain);
- Retreatism (withdrawal from society, disagreement with the goals and means of achieving goals);
- Rebellion (attempt to apply new social rules, change goals and means).

Russian psychologist V.V. Kovalev in his classification identified 3 types of deviations. He attributed antidisciplinary behavior, asocial, illegal, auto-aggressive behavior to socio-psychological deviations, pathological and non-pathological behaviors to clinical and psychopathological deviations, and “reactions”, “development” and “states” to personality-dynamic deviations.

In Pataki’s classification, a number of persistent forms that make up the “core” of deviant behavior include crime, alcoholism, drug addiction, suicide, and “pre-deviant syndromes” include an affective type of behavior, family conflicts, an aggressive type of behavior, early antisocial forms of behavior, a negative attitude towards learning, a low level of intelligence, leading a person to persistent forms of deviant behavior. [6, p.54]

Russian sociologists T.P.Korolenko and T.A.Donskikh proposed the following classification of behavioral deviations:

- non-standard behavior (actions that go beyond social stereotypes of behavior, but play a positive role in the development of society);
- outwardly destructive behavior (destructive behavior aimed at violating social norms);

- addictive behavior (behavior aimed at avoiding reality and obtaining the desired emotion, using any chemical or non-chemical substances or means that create a specific activity);
- antisocial behavior (violation of laws and rights of other people);
- internal destructive (behavior aimed at disintegration of one's personality – suicidal, conformist, narcissistic, fanatical, autistic).

V. N. Ivanov distinguishes 2 levels of deviations according to the level of danger for a person and society:

- pre-criminogenic level – cases of minor violations of moral norms and rules of conduct in public places; avoidance of socially useful activities, use of alcohol, drugs, toxic substances that have a destructive effect on the psyche, and other forms of behavior that do not pose a serious threat to society;
- criminogenic level – criminal actions and deeds, expressed in a criminal-tandem.

Summarizing different typologies of behavioral deviations, the Russian psychologist E.V. Zmanovskaya identified the main criteria for the types of violated norms and the negative consequences of deviant behavior. In her classification, 3 main groups of deviant defective behavior are distinguished:

- antisocial (delinquent) (behavior that contradicts the rule of law, disrupts social order and the well-being of the people around) behavior;
- antisocial (amoral, behavior that avoids the observance of moral and ethical norms and damages interpersonal relationships) behavior;
- self-destructive (aimed at self-destruction), (suicidal, fanatical, autistic, victim, risky behavior, food addiction, chemical addiction, etc.).

Compiling the matrix of social deviations, N.V.Maysak, on the basis of numerous examples, distinguished two-dimensional and multiple forms of deviant behavior that intersect within each other:

- deviations according to the direction and features of manifestation: constructive, creative behavior (artistic, scientific, technical, organizational, computer creativity);
- self-destructive behavior: addictive (non-chemical and chemical dependence), suicidal (parasuicidal behavior and suicide);
- externally destructive, illegal behavior (administrative offenses, delinquent, criminal behavior);
- communicative deviations: according to the degree of social approval: socially approved and pro-social behavior (adapted to the norms of a certain social group);
- socially neutral behavior (which do not pose a threat to society or are not valued unambiguous);
- socially disapproved: asocial (going beyond moral and ethical norms) and antisocial (deviating from legal norms) behavior.

Commenting on the concept of "deviant" behavior, Russian psychologist I.S. Kon wrote: "Deviant behavior is a system of actions that reflects deviations from common or presumed norms, such as mental health, law, culture or morality". I.S. Kon divided deviant behavior into two main categories and included in the first – the norms of mental health, and in the second – antisocial forms of behavior, accompanied by violations of certain social and cultural norms, especially legal norms. "Drunkenness, drug use, aggression and anti-government behavior form a single block. Thus, the attraction of teenagers and young people in one form of deviant behavior creates the possibility that he will be involved in others. [6, p.60].

CONCLUSION

Thus, it is possible to note that behavioral defects or deviantism of adolescents and young people are cases of deviations from common or officially adopted norms of social norms.

Usually the actions of a teenager with a deviant behavior are negatively assessed by the surrounding people, they are threatened by social sanctions. Deviant behavior is a real blow not only for the youngest, but also for those around him. In connection with this, it should be noted that the “deviant” behavior is, first of all, destructive or autodestructive behavior.

The development of abnormal behavior can be influenced by parental negligence or poor living conditions, leading to feelings of inferiority in adolescence. Therefore, deviant behavior is more often associated with a psychological obstacle.

For most teenagers, an incomplete family is the cause of deviant behavior. At the same time, deviant behavior may occur due to character disorders.

Deviant behavior can also be characterized as a persistent, repetitive, and long-lasting type of behavior. Such behavior is closely related to the direction of the personality, the tendency to wealth or the field of motives, and is its manifestation.

REFERENCES

1. E.V. Zmanovskaya. Deviantology. (Psychology of deviant behavior) Proc. allowance for students of higher educational institutions, 2nd ed. Spanish – M; Publishing Center "Academy". 2004, 288 p.
2. Children with deviant behaviors./Ed. M.I. Rozhkova M: "Vlados", 2003, 239 pages.
3. Glinsky Ya.I. Deviantology - 2nd ed. Spanish and additional - SP: M; R. Asanov Publishing House "Legal Center Press", 2007, 528 pages.
4. Kovalchuk M.A. Prevention of deviant behavior of high school students: Monograph, Yaroslavl:, Publishing house - in YAGPU named after K.D. Ushinsky, 2002, 242 pages.
5. Kon I.S. Psychology of early youth. M., "Enlightenment", 1989, 255 pages.
6. Ostapenko T.S., Ostapenko R.I. Analysis of personality traits of adolescents with deviant behavior. M.,//Prospects for science and education - 2013, No. 1. pp. 54-60.
7. Pedagogy of health. M., "Pedagogy-Press", 1992, 288 pages.
8. Rutter M. Help for difficult children. M., "Pedagogy", 1987, 246 pages.
9. http://genderi.org/pars_docs/refs/65/64963/64963.pdf

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıklarının Eğitim-Dijital Etkileşim Bağlamında Değerlendirilmesi

*Dr. Fatih Selim ERDAMAR

*Öğr. Gör. Esra Nur AKPINAR

ÖZ

Yeni nesil internet teknolojileri kombinasyonu olan metaversenin birçok saha ve sektör gibi eğitime de ciddi yansımaları vardır. Bu yansımalar, eğitimin teorik ve uygulama boyutlarını sanal ve dijital bağlamda dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Nitekim metaverse, eğitim sürecini destekleyici araç olmanın ötesinde geçerek, bizatihi sanal ve dijital bir eğitim ekosistemi olma yolunda hızla ilerlemektedir. Ontolojik ve epistemolojik olarak eğitimin teorik zeminini sarsan bu zaman ve mekan bağlamından kopuk merkezi olmayan sanal ekosistem, öğretim sürecinin başat aktörleri olan öğrenci, öğretmen ve bilgi olgularının anlam ve rollerinde de radikal değişimlere yol açacak gibi görünmektedir. Eğitimin teorik ve uygulama boyutlarında kalıcı değişimlere yol açacak bu gelişmelerin Bilgi Çağı’nın eğitim paradigması ile Endüstri 5.0 Akıllı Toplum anlayışına uygun olduğu belirtilmektedir. Buna göre, çok uzun olmayan gelecekte Türkiye’de okulöncesinden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademelerinde sanal ve dijital teknolojilerinin yansımaları beklenebilir. Türkiye’nin çağa uyumu için Türk Eğitim Sistemi ile endüstri ve ekonomisinin, Bilgi Çağı paradigmaları ile Endüstri 5.0 Akıllı Toplum anlayışına adapte edilmesi gerekir. Bunun için ise metaverse gibi

sanal ve dijital teknolojilerdeki gelişmelerin yakından izlenmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda endüstri, teknoloji, ekonomi ve eğitimin kesişme noktasında bulunan ve geleceğin toplum ve endüstrisinde aktif rol alacak Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin, zamanın ruhu olan metaverse farkındalıkları kritik önemdedir.
Bu araştırmanın amacı, eğitim ve dijital etkileşim bağlamında Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin metaverse farkındalıklarını belirlemek ve bunları çeşitli değişkenlere göre değerlendirmektir. Nicel karakter ve betimsel tarama modelinde kurgulanan araştırma, toplam 375 Meslek Yüksekokulu öğrencisi üzerinde yürütülecektir. Araştırmada veriler, anketle toplanacak ve betimsel istatistiki tekniklerle analiz edilecektir. Analizler sonucunda Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin metaverse farkındalıkları çeşitli değişkenlere göre değerlendirilip, çeşitli sonuç ve çıkarımlar yapılacaktır. Bu sonuçlara dayalı olarak da literatüre katkı sağlayacak ve eğitim politikası yapımcılarına veri sağlayacak çeşitli önerilerde bulunulacaktır.
Anahtar kelimeler: Metaverse, Meslek Yüksek Okulu ve metaverse, Tekniker ve metaverse, Metaversal farkındalık.

Abstract
The metaverse, which is a combination of new generation internet technologies, has serious reflections on education like many fields and sectors. These reflections have the potential to transform the theoretical and practical dimensions of education in a virtual and digital context. As a matter of fact, the metaverse goes beyond being a supporting tool for the education process and is rapidly advancing towards becoming a virtual and digital education ecosystem. This decentralized virtual ecosystem detached from the context of time and space, which shakes the theoretical ground of education ontologically and epistemologically, It seems that it will lead to radical changes in the meaning and roles of students, teachers and knowledge facts, which are the actors of the teaching process. It is stated that these developments, which will lead to permanent changes in the theoretical and practical dimensions of education, are in accordance with the education paradigm of the Information Age and the Industry 5.0 Smart Society understanding. Accordingly, reflections of virtual and digital technologies can be expected in all education levels from pre-school to higher education in Turkey in the near future. In order for Turkey to adapt to the era, the Turkish Education System, industry and economy must be adapted to the Information Age paradigms and the Industry 5.0 Smart Society . For this, it is inevitable to closely follow up the developments in virtual and digital technologies such as the metaverse. In this context, the awareness of the metaverse, which is the spirit of the time, of Vocational School students, who are at the intersection of industry, technology, economy and education, and who will take an active role in the society and industry of the future, is of critical importance.
The purpose of this research is to determine the metaverse awareness of Vocational School students in the context of education and digital interaction and to evaluate them according to various variables. The research, which was constructed in the quantitative character and descriptive survey model, will be carried out on a total of 375 Vocational School students. In the research, data will be collected by questionnaire and analyzed with descriptive statistical techniques. As a result of the analysis, the metaverse awareness of Vocational School students will be evaluated according to various variables, and various conclusions and inferences will be made. Based on these results, various suggestions will be made that will contribute to the literature and provide data to education policy makers.
Keywords: Metaverse, Vocational School and metaverse, Technician and metaverse, Metaversal awareness.

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız 21. Yüzyıl, bilginin teknoloji dâhil birçok unsurun temel girdisi olması bağlamında Bilgi Çağı olarak adlandırılmaktadır. Temel dinamikleri arasında "değişim" faktörünün yer aldığı bu çağda eğitim de bu değişimden payına düşeni almıştır. Nitekim Bilgi Çağı'nın eğitim paradigması, internet tabanlı sanal ve dijital bir yapıya sahiptir. Teorik dayanakları yaklaşık otuz yıl geriye gitse de, uygulama olarak son yıllarda gündeme gelen metaverse bu paradigmaya uygun bir teknolojik ekosistemdir. Yeni nesil internet teknolojisinin sanal ve dijital uygulaması olan metaverse teknolojisinin, günümüzde, birçok saha ve sektör gibi eğitime de önemli yansımaları vardır. Köken olarak metaverse kavramı, 'meta' (sanal) ve 'verse' (evren) gibi iki sözcüğün birleşimi olup, "soyut evren" olarak adlandırılabilir (Kim, 2021). Gerçek dünya ile sanal dünya arasında bulunan metaverse, soyut ve her tür artırılmış yakınsamanın var ettiği bir ekolojidir (Lee, 2021; Choi & Kim, 2017). Bu ekoloji; 3 boyutlu sanal evren, Second Life, "3. kuşak internet yani Web 3.0" (Arvas, 2022) ve Blockchain vb. isimlerle de anılmaktadır. Yeni nesil internet teknolojilerinin ulaştığı son nokta olarak görülen metaverse, aslında birçok sanal ve dijital teknoloji, yazılım, sistem ve aygıtı kapsayan teknolojik bir kombinasyondur. Gerçek dünyanın sanal olarak var edilmesini sağlayan bu kombinasyon; Artırılmış Gerçeklik (AD), Karma Gerçeklik (KG), Simülasyon-Sanal Dünya (SSD), Yaşam Günlüğü-Life Logging (YG), Ayna Dünya (AD), 3600 Video gibi uygulamaları ve avatar gibi temel öğelerden oluşur (Erkılıç ve Dönmez, 2020; Warburton, 2009). Birçok sistem, yazılım ve aygıttan oluşan metaversenin eğitime yansıması, oyun-sohbet-eğitim eşleştirmesi sunan ve hemen her öğrenme konusu veya nesnesini eğitim ortamına simülasyon veya hologramla getiren bir ortam şeklindedir. Bu ortam, zaman ve fiziksel sınırlılıkları aşarak "her yerde ve her zamanda öğrenme" ile eğitimde sınırları kaldırarak erişimi artıran ve eğitim içeriğini zenginleştiren ekolojidir (Akpınar ve Akyıldız, 2022). Öğrenci, ekran kişiliği (avatarı) aracılığıyla katıldığı bu ortamda kendi avatarını oluşturabilir, eğitim içeriğini kendisine göre düzenleyebilir ve bireysel ya da grupla çalışabilir. Böylece hem yüz-yüze eğitimde pek mümkün olmayan "bireye özgü eğitim" sağlanmış olurken hem de ulaşılması güç olan her türlü materyal ve konu sanal sınıfa getirilmiş olur.

Yukarıda kısaca yapı, kapsam ve özelliklerine kısaca değinilen metaversenin, okulöncesinden yükseköğretime kadar tüm eğitim kademelerine katkı sağlama potansiyeli mevcuttur. Metaverse, özellikle mekân ve zaman sınırlarını aşan özelliğiyle, Mesleki ve Teknik Eğitim (MTE)'e önemli destek sağlayabilir. Bu bağlamda benzer destek MTE kategorisinde yer alan, ön lisans düzeyindeki Meslek Yüksekokulları (MYO) için de söz konudur. Çünkü MYO, Türkiye'de yükseköğretimin ekonomi ve iş piyasasına doğrudan temas eden önemli MTE kurumlarıdır. Dahası MYO' lar, konum olarak teknoloji-ekonomi-eğitimin kesişme noktasında yer almaları itibarıyla, teknoloji tabanlı eğitime uygundurlar. Burada kastedilen, MYO'daki eğitim ve öğretimin tümüyle sanal eğitime havale edilmesi olmayıp; Yüz-yüze ve sanal eğitimi birlikte işe koşan Hibrit Modeller (Akran, 2021: 33) kastedilmektedir. Bu model çerçevesinde MYO eğitim ve öğretiminin bir kısmı yüz-yüze ve bunu tamamlayıcı olarak da bir kısmı ise metaverse sanal ortamı veya sanal laboratuvarda yapılabilir. Öğrenciler ödev veya proje konuları için sanal kütüphanelerden destek alabilirler. Hatta bu model çerçevesinde Türkiye'de MYO; "Bölge MYO" gibi yerleşke bazlı veya "Bilişim MYO" gibi branş bazlı olarak bir araya gelerek, sahip oldukları imkan ve kabiliyetleri birleştirerek etkililik ve verimliliklerini yükseltebilirler. Böylesi ortamda öğrenciler, bu ortama dâhil MYO' ların herhangi birisinden metaverse benzeri sanal ortamlarla ders alabilir, uygulama yapabilirler. Örnekleri çoğaltılabilecek olan bu tür organizasyonlarda metaverse benzeri sanal ortamların katkısı önemlidir. Kaldı ki metaverse benzeri sanal ve dijital eğitim ortamları Bilgi Çağı'nın gereği olup, kaçınılması veya görmezden gelinmesi mümkün olmayan teknolojik gelişmelerdir. Nitekim dünya ve Türkiye'de bunun yansımaları görülmektedir.

Bilgi Çağı'nın gereği olan teknoloji özellikle de sanal ve dijital teknolojilerdeki gelişmelerin yansımaları olarak, ülkemizde de ekonomide ciddi değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu dönüşümle ekonomi Bilgi Ekonomisi ve sanayi de Endüstri 5.0 (Eren, 2019) isimleriyle anılmaktadır. Ekonomideki bu değişim ve dönüşümler doğal olarak iş ve istihdam piyasasına da yansımaktadır. Ekonomi-teknoloji-eğitimin kesişme noktasında yer alan MYO, bu yansımayı doğrudan hissetmektedir. Çünkü MTE kategorisinde yer alan MYO, Türk iş piyasasına Mesleki Yeterlilikler Kurumu (MYK)'nun mesleki hiyerarşide "5. seviye" olarak tanımladığı düzeydeki iş kollarına becerili işgücü temin etmek misyonuna sahiptir. İş piyasasında mühendis ile teknisyen/işçi arasındaki iletişimi sağlayan bu seviye unvan olarak, "Tekniker" veya "Meslek Uzmanı" şeklinde ifade edilmektedir. MYO mezunları orta kademe yönetici, üretim, bakım, onarım, pazarlama, satış vb. birçok farklı işte çalışabilmektedirler. Ancak son yıllarda neredeyse tüm bu işlerin 21. Yüzyıl becerileri olarak da adlandırılan "bilgi, medya ve teknoloji becerileriyle" (Çiftçi, Sağlam Yayla, 2021) iç içe geçmesi, MYO ile metaverse gibi yeni nesil teknolojiler arasındaki ilişkiyi adeta zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda günümüzde sanal ve dijital teknolojilerden öne çıkan metaverse, MYO'nun göz ardı edemeyeceği bir gelişmedir. Bu itibarla, metaverse gibi sanal ve dijital teknolojilerin, çok uzak olmayan bir gelecekte Türk iş piyasasının önemli bir değişkeni olacağı öngörülebilir. Bu öngörüye göre MYO'nun, mezunlarına sanal-dijital tabanlı teknolojilere dayalı ekonomide istihdam sağlamak için söz konusu teknolojileri içselleştirmesinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Bunun anlamı, 21. Yüzyılda MYO'nun eğitim ve öğretim politikaları, müfredat ve staj uygulamalarını, metaverse benzeri sanal ve dijital teknolojilerle uyumlu hale getirmesi demektir. Kaldı ki bu uyum, okul-sanayi ilişkisini vizyon olarak kabul etmiş MYO için kaçınılmaz bir gerekliliktir. MYO ile metaverse benzeri sanal ve dijital teknolojilerle uyumda, makro eksende yöneticilere, mikro eksende ise öğretim elemanları ile öğrencilere de sorumluluk düşmektedir. Bu noktada, MYO'nun sanal ve dijital ekonomiye hazırlanmasında, bu ekonominin işgücü adayları olan hâlihazırdaki öğrencilerin, zihinsel olarak bu gelişmelerin farkında olması kritik öneme sahiptir. Çünkü farkındalık, buna yönelik istek, arzu ve talepleri de beraberinde getirir. Böylece öğrencilerinin bu yöndeki ısrarlı talepleri de, MYO'nun Bilgi Çağına, Dijital Çağa, Bilgi Ekonomisine uyumunu hızlandırabilir. Bu bağlamda amacı, MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıklarını belirlemek ve bunları çeşitli değişkenlere göre değerlendirmek olan bu araştırmanın sözü geçen uyuma katkı sağlaması beklenebilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Türk Z Kuşağına mensup MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıklarını eğitim-dijital etkileşimi bağlamında değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma, tarama yöntemine göre yürütülmüştür. Tarama modeli nicel araştırma paradigmasına uygun çalışma türüdür. Sayısal karakterli nicel araştırmalar ve tarama modelleri, eğitim, iktisat, sosyoloji gibi sosyal ve beşeri bilimlerde çalışılan olay, olgu veya durumunun gözlenip, betimlenmesi; bunlara dair katılımcıların algı, görüş, ilgi ve tutumlarını örneklem üzerinde araştıran çalışmalara uygundur (Karasar, 2018). Başka bir tanımla tarama yöntemi, bir gruba ait kişilerin belirli özelliklerini belirlemek amacıyla veri toplamayı hedefleyen; bir konu ya da olaya ilişkin katılımcıların konu hakkındaki düşünce ve tutumlarının araştırılması amacıyla yürütülen çalışmalardır (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz, Demirel ve Kılıç, 2008).

Evren ve Örneklem

Bu araştırma evreni, Diyarbakır ilindeki Dicle Üniversitesi MYO'da 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında 1. ve 2. sınıflarda öğrenim gören 1176 sosyal ve 2345'i de teknik branşlarda olmak üzere toplam 3521 (www.dicle.edu.tr) öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem ise, amaçlı örneklemle bu evrende ulaşılabilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 372 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma örneklemi olan kolay ulaşılabilir amaçlı örnekleme, araştırmacının

kendisine yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmek için tercih ettiği bir türdür (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Literatüre (Balcı, 2009: 10) göre, örneklem büyüklüğü için bilimsel çalışmalarda 4000 kişilik evreni temsil için ".05" sapma oranına göre, 351 kişilik örneklem yeterlidir. Bu bilgiden hareketle de, 3521 MYO öğrencilerinden oluşan evreni temsil için 372 sayısı yeterli bulunmuştur. Araştırma örneklemini teşkil eden katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Örneklemi Teşkil Eden MYO Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	248	66.7
	Erkek	124	33.3
MYO türü	Sosyal	243	65.3
	Teknik	129	34.7
Bilişim dersi alma durumu	Aldı	332	89.2
	Almadı	40	10.8
İnternette geçirilen süre	1-2 saat	101	27.2
	3 saat	109	29.3
	4 saat ve üzeri	162	43.5
Toplam		372	100

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veriler, "Metaverse Farkındalığı Anketi" (MFA) ile toplanmıştır. Anketin hazırlanmasında önce ilgili literatür taranarak taslak bir havuz oluşturulmuştur. Bu taslak maddeler, Akpınar, Kuloğlu ve Erdamar'ın (2022) "Türk Z Kuşağının Metaverse Farkındalıkları" anketinden yararlanılmıştır. Bu maddeler MYO öğrencilerine uyarlanarak dördü kişisel bilgiler ve 15'i de metaverse farkındalığı ile ilgili toplam 19 maddelik MFA'ya son şekli verilmiştir. MFA'de yer alan metaverse farkındalığı ile ilgili bu maddeler, "3 Evet" , "2 Kısmen" ve "1 Hayır" olmak üzere üçlü şekilde derecelendirilmiştir. Bundan sonra, araştırmacılar tarafından MFA, Dicle Üniversitesine bağlı MYO öğrencilerine yüz-yüze olacak şekilde uygulanmıştır. Uygulamada dağıtılan toplam 400 anket formundan 28'i eksik ve yanlış doldurma nedenleriyle kapsam dışı bırakılarak, 372 anket formu analiz edilmiştir. Analizinde SPSS-22 Paket Programı kullanılarak, betimsel istatistiksel tekniklerden frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmıştır. Öğrenci görüşlerinin demografik değişkenlere göre analizinde ise non-parametrik bir test olan Ki-kare testi kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak p=0.05 kabul edilmiştir.

3. BULGULAR ve YORUMLARI

3.1. MYO Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıkları

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıklarına dair görüşlerinin dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. MYO Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıkları

No	Görüşler	Evet	Kısmen	Hayır

		f	%	f	%	f	%
1	"Metaverse" kavramının anlamını biliyor musunuz?	128	34.41	82	22.04	162	43.55
2	Metaverse teknolojisinin yapı ve işlevini biliyor musunuz?	63	16.93	113	30.38	196	52.69
3	Metaversenin hangi cihazları kapsadığını biliyor musunuz?	64	17.20	97	26.07	211	56.72
4	Metaverse ortamına nasıl girileceğini biliyor musunuz?	54	14.52	77	20.70	241	64.79
5	Facebook'un ismini, "Meta" olarak değiştirdiğini biliyor musunuz?	138	37.09	43	11.56	191	51.34

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverse farkındalıklarına yönelik görüşlerinin dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır. Tablo'ya göre, MYO öğrencilerinin metaverse kavramına dair en yüksek farkındalıkları, "Facebook'un ismini, "Meta" olarak değiştirilmesi" konusundadır. Bunu metaverse kavramının anlamını bilme ve sanal gözlük hakkında bilgi izlemektedir. Ancak bu konulardaki bilme oranlarının düşük olduğu dikkat çekmektedir. Diğer taraftan, MYO öğrencilerinin, metaverse konusunda en az bilgili oldukları kısmın "bu ortama nasıl girileceği" bilgisidir. Bunu sırayla, metaverse kapsamı ve metaversenin yapı ve işlevi izlemektedir. Tablo 2'de yer alan dağılımlar beraberce ele alındığında, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverse kavramına yönelik farkındalıklarının yetersiz olduğu belirtilebilir. Bu bulgu, Bahar ve Kaya'nın (2013), "MYO öğrencilerinin bilgi teknolojilerine yönelik tutumlarının yetersiz olduğu" şeklindeki araştırma sonucu tarafından desteklenmektedir. Bu durum olasılıkla araştırmanın yürütüldüğü örneklemi teşkil eden öğrencilerin bilişim teknolojileri bilgi ve becerilerinin yetersizliği ile bunların öğrenim gördüğü okulların bilişim altyapısı ve donanımındaki yetersizlikle de ilgili olabilir. Bunlardan başka diğer olasılık da eğitim düzeyi olabilir. Bu olasılığı destekler şekilde, Uyar (2021) yaptığı araştırmada, dijital yeterliliğin bu tür teknolojilere erişimle ilişkili olduğunu belirlemiştir. Ancak neden ne olursa olsun, öğrencilerin düşük metaverse farkındalıkları, MYO'nın Bilgi Çağı'nın gereği olan sanal ve dijital teknolojilerine uyumu bakımından eksiklik sayılabilir.

Tablo 2'de yer alan maddelere yönelik öğrenci görüşleri arasında demografik değişkenlere göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Ki-kare (X^2) testine göre, bilişim dersi alma ve MYO türü değişkenlerine göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri arasında cinsiyete göre, 1.($X^2(df=2)=14.316$; $p=0.001$) maddede anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre, erkek öğrenciler (%41.9; n=76), metaverse kavramının anlamı konusunda, kadınlara göre (%30.6; n=76) daha bilgilidirler. Bu bulgu, erkek MYO öğrencilerinin metaverse farkındalığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum olasılıkla, erkeklerin internet teknolojisini daha yoğun kullanmalarına bağlı olabilir. Nitekim Türkiye'deki TÜİK verileri de bunu doğrulamaktadır (http://www.tuik.gov.tr). Öğrenci görüşleri arasında, internette geçirilen zaman değişkenine göre 2. maddede anlamlı fark olduğu ($X^2(df=4)=10.044$; $p=0.040$) belirlenmiştir. Buna göre, internette fazla zaman (4 saat ve üzeri) geçirenler (%23.5; n=38), metaverse teknolojisinin yapı ve işlevini, daha az zaman (1-2 saat) geçirenlere göre (%9.2; n=10) daha bilgilidirler. Bu bulgu, beklentilere uygun olarak, internette daha fazla zaman geçiren öğrencilerin yeni nesil internet teknolojisi olan metaverse teknolojisini daha iyi bildikleri şeklinde yorumlanabilir. Teknoloji bağlamında iyi gibi görünen bu durum, literatüre

(Y. Demir & Kutlu, 2016, Romiani, Miresmaili, Kamal & Borjalilu, 2016, Yan vd., 2014 aktaran: Çırak, Yetiş ve Gürbüz, 2018: 2) göre, internette fazla zaman geçiren öğrencilerin sosyal ilişkileri için sorun olabilir.

3.2. MYO Öğrencilerinin Metaverse Deneyimleri

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin metaverse sanal ortamını tecrübe ederek beceri kazanmalarına dair görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. MYO Öğrencilerinin Metaverse Deneyimlerine Dair Görüşleri

No	Görüşler	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
6	Metaverse ortamında girme deneyimi/tecrübesi yaşadınız mı?	38	10.21	53	14.25	281	75.54
7	Metaverse ortamında oyun oynama deneyimi yaşadınız mı?	40	10.75	46	12.37	286	76.89
8	Metaverse ortamında kendi avatarınızı oluşturdunuz mu?	31	8.33	29	7.79	312	83.87
9	Metaverse ortamında sanal başlık ve gözlüğü denediniz mi?	30	8.06	37	9.94	305	81.99
10	Metaverse ortamında dokunsal eldiveni denediniz mi?	20	5.37	44	11.83	308	82.80

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverse sanal ortamını tecrübe ederek beceri kazanmasına yönelik görüşlerinin dağılımı Tablo 3'de yer almaktadır. Tablo'ya göre, MYO öğrencilerinin metaverse sanal ortamını neredeyse tecrübe etmedikleri anlaşılmaktadır. Görece de olsa bu öğrenciler, metaverse sanal ve dijital ortamını daha ziyade oyun oynama ile tecrübe etmişlerdir. Bu yaştaki gençlerin sanal ve dijital teknolojileri daha çok oyun ve eğlence amaçlı kullandıkları ve şirketlerin de bunu öne çıkardığını gösteren literatür (Gaafar, 2021: Gennett, 2010) tarafından da desteklenen bu bulgu, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverse ortamını en çok oyun ve sohbet amacıyla kullandıkları söylenebilir. Kaldı ki metaverse bir boyutuyla da oyun ile sanal gerçekliğin kesişme noktasıdır (Erkılıç ve Dönmez, 2020). Dolayısıyla söz konusu bulgu aslında beklenen bir durumdur. Tablo 3'de yer alan dağılımlar beraberce ele alındığında, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverse ortamını deneyimleme oranının oldukça düşük olduğu belirtilebilir. Bu durum, Tablo 2'de yer alan dağılımdan anlaşılacağı üzere, MYO öğrencilerinin metaverse konusundaki bilgi eksikliğine bağlanabilir. Çünkü tecrübe veya deneyim, her şeyden önce ilgili konuyu bilmeye bağlı olup, bilgi ve beceri birbirini tamamlayan iki önemli aşamadır (Lichtenberg, Woock ve Wright, 2008 aktaran: Saçmalıoğlu, 2019:1). Ancak neden ne olursa olsun, MYO öğrencilerinin çağın önemli bir teknolojisi olan 3 boyutlu sanal ve dijital ortam deneyimlerinin olmaması, eksiklik olarak görülebilir. Çünkü ilgili araştırmalar (Dereköy, 2021), MYO'da metaverse benzeri simülasyon destekli eğitimin akademik başarıyı olumlu etkilediğini göstermektedir. Aslında araştırmalar (Hanaylı, 2014), aslında MYO öğrencilerinin interneti ve sosyal medyayı etkili şekilde kullandıklarını göstermektedir. Bu durum, MYO öğrencilerinin sanal ve dijital teknolojileri iletişim amaçlı kullansa da, bu ortamlara girip, bunları deneyimlemede yetersiz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3'de yer alan maddelere yönelik öğrenci görüşleri arasında MYO türü, bilişim dersi alma ve internette geçirilen zaman değişkenlerine göre anlamlı farklılık olmadığı yapılan X^2 testine göre belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri arasında sadece cinsiyete göre, 7.(X^2(df=2)=12.160; p=0.002) maddede anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre, erkek öğrencilerin (%15.3; n=19), metaverse ortamında oyun deneyimi, kadınlara göre (%8.5; n=21) daha fazladır. MYO öğrencilerinin bilişim tutumlarının cinsiyete göre değiştiğini gösteren bu bulgu, Bahar ve Kaya'nın (2013) araştırma bulgusu ile Öztürk'ün (2018) "erkek öğrenciler internet ve sosyal medyayı daha çok eğlence doyumu için kullanmaktadır" şeklindeki araştırma sonucu tarafından desteklenmektedir.

3.3. MYO Öğrencilerinin Metaverse Kapsamına Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin metaverse teknolojisinin kapsamı olan kullanım alanlarına dair görüşleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. MYO Öğrencilerinin Metaversenin Kapsamına Yönelik Görüşleri

No	Görüşler	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
11	Sizce, metaverse, sanal oyun/eğlenceye uygun mudur?	90	24.19	150	40.32	132	35.48
12	Sizce, metaverse, ekonomi/kripto para için uygun mudur?	83	22.31	141	37.90	148	39.78
13	Sizce, metaverse, savunma ve güvenlik için uygun mudur?	68	18.29	143	38.44	161	43.28
14	Sizce, metaverse, sosyal iletişim ve etkileşim uygun mudur?	87	23.39	144	38.71	141	39.90
15	Sizce, metaverse, eğitim ve öğretim için uygun mudur?	77	20.69	151	40.59	144	38.71

Günümüzde yeni nesil internet teknolojisinin son versiyonu olarak gösterilen metaverse hakkındaki bilgi, bu kavramın yapısı ve işlevi kadar, kullanım sahalarını da bilmeyi gerektirir. Buna yönelik MYO öğrencilerinin görüşleri tablo 4'te yer almaktadır. Tabloya göre, araştırmaya katılan MYO öğrencileri metaverseyi en çok oyun-eğlence ile ilişkilendirmektedirler. Metaversenin çıkış noktasının oyun ve eğlence (Gennett, 2010) olduğu hatırlandığında, bu bulgu aslında beklenen bir sonuçdur denilebilir. Bunu, sırayla; iletişim/etkileşim, ekonomi/kripto para, eğitim ve savunma/güvenlik izlemektedir. Ancak MYO öğrencilerinin bu sıralamaya göre yaptıkları ilişkilendirme "kısmen" seviyesinde kalmıştır. Bu bulgu, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, yukarıda yer verilen sıralamaya göre metaverse ile saha-sektör ilişkilendirmesi "kısmen" düzeyindedir. Bunun olası bir nedeni, yukarıda değinildiği üzere, bu öğrencilerin metaverse olgusu hakkındaki yetersiz bilgileri olabilir. Katılımcı MYO öğrencilerinin metaverseyi en çok oyun-eğlence ile ilişkilendirmeleri, kuşak özelliğine bağlı olacağı gibi, öğrenim gördükleri okullardaki sanal ve dijital altyapı ve donanım sorunlarına da bağlı olabilir. Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin, metaverseyi en çok oyun-eğlence ile ilişkilendirmeleri, aslında bunların sanal ve dijital teknolojileri yakından izlemediklerini göstermektedir. Diğer taraftan aynı öğrencilerin, metaverse benzeri sanal ve dijital ekolojilerin eğitim ve öğretime katkı yapma potansiyelinin (Demirbağ, 2020; Ulaş, 2013) farkında olmadıkları da anlaşılmaktadır. Oysa metaverse teknolojisi oyun ve eğlence aşamasını çoktan

aşarak (Şahin, 2016), bugün ekonomiden-savunmaya ve sağlıktan-iletişime birçok sektörde kritik bir değişken haline gelmiştir. Bu itibarla, katılımcı MYO öğrencilerinin metaverse gibi teknolojileri izlemekte geri kalmaları, önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu öğrenciler, yakın gelecekte sanal ve dijital teknolojilerin yoğun olarak kullanılacağı bir ekonomide iş arayacaklardır.

Tablo 4'de yer alan maddelere yönelik öğrenci görüşleri arasında, bilişim dersi alma değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri arasında cinsiyete göre, 12.(X^2(df=2)=15.044; p=0.001) ve 13.(X^2(df=2)=24.454; p=0.000) maddelerde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre, erkek öğrencilerin (%33.1; n=41), metaverse ile ekonomi ilişkisi farkındalığı, kadınlara göre (%16.9; n=42) daha yüksektir. Benzer şekilde, yine erkek öğrencilerin (%30.6; n=38), metaverse ile savunma-güvenlik farkındalığı, kadınlara göre (%12.1; n=30) daha yüksektir. Bu bulgular, "erkek MYO öğrencileri, ekonomi ve güvenlik gibi konularında kadınlara göre daha duyarlıdırlar" şeklinde yorumlanabilir. Öğrenci görüşleri arasında, internette geçirilen zaman değişkenine göre 13. maddede anlamlı fark olduğu (X^2(df=4)=9.864; p=0.043) belirlenmiştir. Buna göre, internette günde 4 saat ve üzeri zaman geçiren öğrencilerin (%22.2; n=36), metaverse ile savunma- güvenlik ilişkisi farkındalığı, 1-2 saat geçirenlere göre (%10.9; n=11) daha yüksektir denilebilir. Bu durum, internette uzun süre zaman geçiren öğrencilerin konuyu daha iyi bilmeleri ile ilişkili olabilir. MYO türü değişkenine göre öğrenci görüşleri arasında, 12.(X^2(df=2)=9.310; p=0.010) ve 13.(X^2(df=2)=11.813; p=0.003) maddelerde anlamlı fark vardır. Buna göre, sosyal bilimler MYO öğrencilerinin (%24.7; n=60), metaverse ile ekonomi ilişkisi farkındalığı, kadınlara göre (%17.8; n=23) daha yüksektir. Benzer şekilde, sosyal bilimler MYO öğrencilerinin (%21.4; n=52), metaverse ile savunma-güvenlik ilişkisi farkındalığı, kadınlara göre (%12.4; n=16) daha yüksektir. Bu durum, olasılıkla sosyal bilimlerin ekonomi ile güvenlik gibi konulara daha yakın olmasıyla ilişkili olabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıkları belirlemek ve bunları çeşitli değişkenlere göre değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Birinci olarak, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin sanal ve dijital bir teknolojik kombinasyon olan metaverse olgusuna dair farkındalıkları (erkek öğrencilerde daha yüksek olmak kaydıyla) "kısmen" seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Bu durum erkek öğrencilerde kısmen daha iyidir. Bunun doğal bir sonucu olarak da aynı öğrencilerin, metaverse kavramı ile bu teknolojinin yapı, kapsam ve işlevine dair bilgilerinin de yetersiz olduğu saptanmıştır. Katılımcı MYO öğrencilerinin metaverse farkındalığında görece iyi oldukları boyut, "Facebook'un isminin Meta olarak değiştirilmesi" olup; en yetersiz oldukları boyut ise, bu teknolojik kombinasyonun yapı ve işlevine dairdir. Ancak, internette fazla zaman geçiren öğrencilerin metavese yapı ve işlev farkındalığı görece daha yüksektir. Genel anlamda MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıkların düşük olması, bu öğrencilerin, çağımızın kritik becerisi sayılan bilişim okuryazarlık yeterliğine (Sezgin ve Karacabak, 2020) yeterince sahip olmaması ile öğrenim gördükleri okullardaki bilişim altyapısı ve donanımındaki yetersizliklerle ilişkili olabilir. Nitekim ilgili çalışmalar (Demirer ve Yolcu, 2018), MYO öğrencilerinin bilişim teknolojileri yeterliliği ile teknoloji yeterliliği arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırmada, MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıklarının düşük olmasının, mikro düzlemde MYO öğrencilerinin istihdamını güçleştirme ve makro düzlemde ise ülkemizin Bilgi Çağı'nın sanal ve dijital teknolojiler tabanlı ekonomisine adaptasyonunu zora sokma gibi iki olumsuz sonuç doğurabileceği değerlendirilmiştir. Çünkü eğitim-teknoloji-ekonomi düzlemlerinin kesişme noktasında olan MYO mezunlarının, bu üç düzlemi yansıtan metaverse

gibi teknolojik kombinasyonlara yönelik yüksek farkındalıklara sahip olması beklenir. MYO öğrencilerinin metaverse benzeri sanal ve dijital teknolojilere yönelik farkındalığını yükseltmek için bu okul programlarına konuyla ilgili derslerin eklenmesi önerilebilir.

Araştırmada ikinci olarak, katılımcı MYO öğrencilerinin nerdeyse deneyimine sahip olmadıkları belirlenmiştir. Genel anlamda çok düşük düzeyde kalan deneyimleri (erkek öğrencilerde görece daha yüksek)ise daha çok uyun-eğlence bağlamlıdır. Bu durum, MYO öğrencilerinin ilgili konudaki düşük farkındalıkları ile bunların öğrenim gördükleri okullardaki sanal ve dijital olanaklarla da ilişkilendirilebilir. Ancak katılımcı MYO öğrencilerinin çoğunlukla sanal ve dijital teknolojilere oldukça alışkın Z Kuşağına (Taş, Demirdövmez ve Küçükoğlu, 2017; Tsai et all., 2013) mensup olması dikkate alındığında, aslında daha fazla metaverse deneyimine sahip olmaları beklenebilir. Yakın gelecekte sanal ve dijital teknolojilerin yoğun kullanıldığı iş piyasasının işgücü adayları olarak katılımcı MYO öğrencilerinin bu beklentiyi karşılayamaması, olumsuz akademik ve ekonomik sonuçlar doğurabilir. Çünkü metaverse benzeri sanal ve dijital teknolojilerin akademik başarıyı artırdığı (Aktamiş ve Arıcı, 2013) ve bu tür dijital teknolojik yeterliklere sahip işgücünün daha kolay istihdam edileceği (Gökalp Vd., 2019) bilinmektedir. Dolayısıyla, Bilgi Ekonomisinin sanal ve dijital teknolojik okur-yazarlık becerisine sahip işgücünü karşılayabilmek için MYO'nın, müfredat ve staj başta olmak üzere yapı ve işleyişlerinde sanal ve dijital teknolojilere daha fazla yer vermesi önerilebilir.

Üçüncü olarak, araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin metaversenin kapsamı olan ilişkili sektörlere dair genel farkındalık düzeylerinin kısmen seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlar itibarıyla, erkek öğrenciler ile sosyal bilimler öğrencilerinin metaverse-ekonomi ilişkisi farkındalığı daha yüksektir. İnternette fazla zaman geçiren öğrenciler ile sosyal bilimler öğrencilerinin metaverse-savunma/güvenlik ilişkisi farkındalığı daha yüksektir. Genel anlamda MYO öğrencilerinin metaverse kapsamı farkındalığının düşük olması, bu araştırmada ortaya konulan (Tablo 2 ve Tablo 3) öğrencilerin, metaverse farkındalıkları ile buna dair deneyimlerinin düşük olmasına bağlı olabilir. Çünkü dijital yetkinlikler bütünü (Bayrakçı, 2020) olarak nitelenen metaverse benzeri sanal ve dijital teknolojilerdeki yeterlilik; onunla ilgili farkındalık, bilgi ve deneyime sahip olmayı gerektirir. Son olarak araştırmada, katılımcı MYO öğrencilerinin metaverse farkındalıkları, deneyimi ve bilgilerinin yetersizlik olmasına dayalı olarak, bunların, metaverse benzeri sanal ve dijital yeni nesil internet teknolojilerini (Kim, 2021) yeterince bilmedikleri ve buna dair gelişmeleri de yeterince izleyemedikleri çıkarımı yapılabilir. Bu durum, ilgili öğrencilerin sanal ve dijital çağı yakalamada geri kalmaları yanında, eğitim-teknoloji-ekonomi düzlemlerinin kesişme noktasında olan ve geleceğin nitelikli işgücünü yetiştirmeyi amaçlayan MYO okullarının Dijital Çağa taşınmasındaki (Ünlü, 2019) eksikliğinin işareti olabilir. Dolayısıyla genelde TES ve çalışma konusu itibarıyla da MYO'nın yakın gelecekte yükseköğretimin ayrılmaz bir paydaşı olacak metaverse benzeri 3 boyutlu ekolojiye (Avcı, 2017) uyum sağlayarak, mezunlarına bu teknolojilerin yön vereceği Bilgi Çağı ve Endüstri 5.0 Akıllı Toplum piyasasında istihdam sağlamak için gerekli girişimlerde bulunması önemlidir.

KAYNAKLAR

Akpınar, B. & Akyıldız, T. Y. (2022). Yeni eğitim ekosistemi olarak metaversal öğretim. Tarih Okulu Dergisi, 15(56), 873-895.

Akran, K. S. (2021). Öğretmen adaylarının "hibrit eğitim" kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması. International Journal of Humanities and Education. 7 (16), 432-463.

Aktamiş, H. ve Arıcı, V. A. (2013). Sanal gerçeklik programlarının astronomi konularının öğretiminde kullanılmasının akademik başarı ve kalıcılığa etkisi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (2), 58-70.

Arvas, İ. S. (2022). Gutenberg galaksisinden meta evrenine: üçüncü kuşak internet,web 3.0. Academic Journal of Information Tecnology, 13(48), 53-71.
Avcı, K. Ş. (2017). 3 boyutlu sanal öğrenme ortamında probleme dayalı öğrenmenin, kavramsal anlama ve problem çözmeye dayalı öğrenme performansı üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.
Bahar, E. ve Kaya, F. (2013). Meslek yüksekokulu sosyal programlar öğrencilerinin bilgi teknolojileri kullanımlarına yönelik tutumları. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3(1), 70-79.
Balcı, A. (2009). Sosyal bilimlerde araştırma. Ankara: Pegem Akademi.
Bayrakçı, S. (2020). Dijital Yetkinlikler Bütünü Olarak Dijital Okuryazarlık: Ölçek Geliştirme Çalışması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Bilişim Bilim Dalı.
Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
Choi, H.s & Kim, S.-h. (2017). A content service deployment plan for metaverse museum exhibitions-Centering on the combination of beacons and HMDs. International Journal of Information Management, 37, 1519-1527.
Çırak, Z. D., Yetiş, G. ve Gürbüz, P. (2018). Üniversite öğrencilerinin internet kullanımlarının aile ilişkileri ve sorumluluklarını yerine getirmelerindeki etkisi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 6 (2), 1-8.
Çiftçi, S.; Sağlam, A.; Yayla, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (24), 718-734.
Demirbağ, İ. (2020). Üç boyutlu sanal dünyalar. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (4), 97-112.
Demirer, V. ve Yolcu, V. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,45,88-131.
Dereköy, F. (2021). İş Simülasyonlarının Muhasebe Eğitimindeki Rolü: Çasbil A.Ş. Örneği. 39. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu 'Değişen Teknoloji ve İş Ortamında Muhasebe' 15-19 Eylül 2021, Burdur.
Eren, Z. (2019). Toplum 5.0 ve Dijital Dünyada Toplumsal Dönüşüm ve Eğitim 5.0. Dijital Dönüşüm ve İnovasyon: 4. Uluslararası Yeni Medya Konferansı, 25-26 Nisan 2019, İstanbul, Türkiye
Erkılıç, H. ve Dönmez, S. C. (2020). Sanal gerçeklik anlatısının izini sürmek: Trinity VR ve selyatağı VR örnekleri. Sine Filozofi Dergisi, Özel Sayı, 318-344.
Gaafar, A. A. (2021). Metaverse in architectural heritage documentation & education. Advances in Ecological and Environmental Research, 6 (10), 66-86.
Gennett, Z. A. (2010). Shortfall online: The development of an educational computer game for teaching sustainable engineering to millennial generation students. Master Thesis. The Department of Mechanical and Industrial Engineering Northeastern University Boston, Massachusetts.
Gökalp, E., Gökalp, O.M., Çoban, S. & Eren, P. E. (2019). Dijital dönüşümün etkisinde verimli istihdam yönetimi: yol haritası önerisi. Verimlilik Dergisi, 3, 201-222.
Hanaylı, M. C. (2014). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Facebook Kullanım Sıklıkları ile Facebook'taki Gönderi Eğilimlerinin İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma. XVI. Akademik Bilişim Konferansı, 5 - 7 Şubat 2014 Mersin Üniversitesi.
Karasar, N. (2018). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Akademi.Kim, 2021
Kim, J.G. (2021). A study on metaverse culture contents matching platform. International Journal of Advanced Culture Technology, 9(3), 232-237.

Lee, J.Y. (2021). A study on metaverse hype for sustainable growth. International Journal of Advanced Smart Convergence, 10 (3), 72-80.
Öztürk, S. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Devrekani Meslek Yüksekokulu Örneği. Social Sciences Studies Journal, 4(14), 470-478.
Saçmalıoğlu, M. G. (2019). Spor Eğitimi Programı Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının, Mesleki Öğrenme Topluluğu Aracılığıyla 21. Yüzyıl Becerilerini Ortaya Çıkarma Süreçlerinin Keşfedilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
Sezgin, A. A. ve Karacabak, Z. İ. (2020). Yükseköğretimde dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık dersine yönelik betimsel bir analiz. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 28(1), 17-30.
Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçükoğlu, M. (2017). Geleceğimiz olan z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13), 1031-1048.
Tsai, C.-C., Chai, C.-S., Wong, B. K. S., Hong, H.-Y., & Tan, S. C. (2013). Positioning design epistemology and its applications in education technology. Educational Technology & Society, 16 (2), 81–90.
Ulaş, İ (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Üç Boyutlu Sanal Dünyalar Uygulaması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.
Uyar, A. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri. Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları, 7 (1), 198-211.
Ünlü, M. (2019). Dijital çağda e-öğrenme ortamlarının kalitesini artırmaya yönelik gerçekleştirilen uluslararası çalışmalar. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 165-182.
Warburton, S. (2009). Second Life in higher education: Assessing the potential for and the barriers to deploying virtual worlds in learning and teaching. British Journal of Educational Technology, 40(3), 414-426.
Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
http://www.dicle.edu.tr
http://www.tuik.gov.tr

Göçmen Öğrencilerin Akademik Başarı Engelleri

*Yusuf Emrah YAMAN
*Tolga KARADAŞ

ÖZ

Bu araştırmanın genel amacı, ilkokul ve ortaokul düzeyindeki göçmen çocukların eğitim sürecinde akademik başarılarını engelleyen faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (Olgubilim) deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Malatya İlinde öğrenim görmekte olan 9 göçmen ilkokul ve ortaokul öğrencileri oluşmaktadır. Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiş ve verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların, dil beceri düzeylerinin akademik başarılarını olumlu yönden etkilediği görüşü ağır basmaktadır. Katılımcıların çoğu Türkçe öğrenme sayesinde diğer derslerinde başarısının arttığını ifade etmektedir. Ailenin okula ilgi ve tutumunun fazla olması durumunda göçmen çocuklarında akademik başarılarının artacağı husus da araştırmada ortaya çıkan bir başka sonuçtur. Ayrıca ailenin sosyo-ekonomik durumun iyi olması da öğrencilerin başarısının artmasını sağladığı da ortaya çıkan sonuçlardandır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Öğrenci, Engeller, Eğitim

Barrıers To Academıc Success Of Immıgrant Students

ABSTRACT
The aim of this study is to determine the views of immigrant children at the primary and secondary school levels on the factors that hinder their academic success in the educational process. This research was carried out with the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods. The study group of the study consists of 9 migrant primary and secondary school students who are studying in Malatya Province in the 2021-2022 academic year. In the research, the data were obtained by semi-structured interview form and the content analysis technique was used in the analysis of the data. In the study, the opinion of the participants that their language skill levels positively affect their academic achievements is predominant. Most of the participants stated that their success in other courses has increased thanks to learning Turkish. Another result of the research is that if the family has an excessive interest and attitude to school, the academic achievement of immigrant children will increase. In addition, the fact that the socio-economic situation of the family is good is also one of the results that shows that the success of the students increases.
Keywords: Immigrant Students, Barriers, Education

Günümüz Müzelerinde Matematik Öğretiminin Sanal-Dijital Müzelere Yolculuğu

*Behiye ATAÇ

ÖZ

İnformal eğitimin son yıllarda öne çıkarak formal eğitime kullanım alanı sağlayan okul dışı eğitim kavramı hem öğretene hem de öğrenene kalıcı, aktif ve etkileşimli öğrenme imkanları sunmaktadır. Okul dışı ortamlar düşünüldüğünde hayvanat bahçeleri, doğal tarihi ve kültürel alanlar, botanik bahçeleri, bilim merkezleri, sanat merkezleri, enerji santralleri, ziyarete açık endüstriyel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, fabrikalar, teknoparklar ve tabi ki müzeler akla ilk gelenlerdir. Müze'nin en temel işlevi her zaman eğitimdir. Zamanın gereklerine göre sürekli evrilen müzenin ICOM (Milletlerarası Müzeler Konseyi) tarafından yapılan bütün tanımlarında bu işlevi apaçık ortaya koyulmaktadır. Bir informal eğitim ortamı olan Müze; eğitim işlevini gerçekleştirirken disiplinler arası yaklaşımı kullanmaktadır. Okul-müze ilişkileri de bunların gerçekleşmesini sağlayan en önemli ortaklıklar olarak görülmektedir. Müzenin okul eğitimdeki bu önemini çok önceleri fark eden ülkeler uzun yıllardır eğitim-öğretim programlarına müzeleri de dahil etmiş; hatta bazı ders ve kazanımlarının tamamıyla müzede işlenebileceği ortamları hali hazırda kullanmaktadır. Ülkemizde MEB, 2008 yılında İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitimin ilişkilendirilmesine dair çalışmasıyla müzenin ilgili derslerde kullanılmasını teşvik etmiştir. Ortaöğretim Görsel Sanatlar dersinde kullanımı için de öğretim programını ayrıca yayınlamıştır. Ancak zaman içerisinde yapılan çalışmalar bakıldığında Sosyal bilgiler, Görsel Sanatlar, Tarih ve az da olsa Fen bilimleri alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Günümüzde ve gelecekte her alanda önemi tartışılmaz olan müzede matematik öğretimi alanında herhangi bir çalışma yok denecek kadar azdır. Var olan çalışmaların da çoğu öneri niteliğinde ya da yurtdışı çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.
Bu çalışmada, bir okul dışı öğrenme ortamı olan müzelerin matematik alanında kullanılmamasının nedenleri tartışılacaktır. Söz konusu yurt dışı çalışmalar incelenecek; 6. Sınıf matematik konularının kazanımlarının farklı müzelerde işlenmesi için örnek bir çalışma hazırlanacaktır. İlerleyen süreçte bu çalışma yerinde müze ve sanal müze çalışmaları ile hayata

geçirilecektir. Çalışmada bir ileri aşamaya geçilerek dijital müzelerin matematik öğretiminde kullanılması üzerine tasarım önerileri üzerine fikirler geliştirilecektir. Bu hem geleceğin tasarlanacak eğitim müzelerine hem bu müzelerde matematik ders alanın kullanımına hem de diğer ders alanlarının kullanımına önemli yollar açacaktır.

The Journey of Mathematics Teaching in Today's Museums to Virtual-Digital Museums

Abstract
The concept of out-of-school education, which has come to the forefront of informal education in recent years and provides a field of use for formal education, offers permanent, active and interactive learning opportunities to both the teacher and the learner. when it is thought of out of school environments. zoos, natural history and cultural areas, botanical gardens, science centers, art centers, power plants, industrial establishments open to visitors, non-governmental organizations, universities, factories, techno-parks and of course museums are those that firstly come to mind. The most basic function of the museum is always education. This function of the museum, which is constantly evolving according to the requirements of the time, is clearly revealed in all the definitions made by ICOM (International Council of Museums). The Museum, which is an informal education environment; while performing its educational function, it uses an interdisciplinary approach. School-museum relations are also seen as the most important partnerships that ensure their realization. Countries that realized the importance of the museum in school education long ago have included museums in their education programs for many years; In fact, they already use the environments where some of lessons and achievements can be fully taught in the museum. In our country, in 2008 The Ministry of National Education encouraged the use of the museum in the relevant courses with its work on associating the museum in primary education of which grades 1st to 8th in Curriculums of Turkish, Mathematics, Social Studies, Life Studies, and Science and Technology. It has also published the curriculum for its use in the secondary education Visual Arts course. However, when the studies done over time are examined, it is seen that they concentrate on Social Studies, Visual Arts, History and, to a lesser extent, Science. There is almost no study of teaching mathematics in the museum, whose importance is indisputable in every field today and in the future. Most of the existing studies appear as suggestions or as studies abroad.
İn this study, it will be discussed the reasons why museums, which are an out-of-school learning environment, are not used in the field of mathematics. The said studies abroad will be examined; A sample study will be prepared to teach the achievements of 6th grade mathematics subjects in different museums. In the future, this work will be implemented with the works of museum at the site and virtual museum. In the study, ideas on design proposals will be developed on the use of digital museums in mathematics teaching by going to an advanced stage. This will open important ways both for the education museums that will be designed for the future, the use of the mathematics course area in these museums and the use of other course areas.
Keywords: Out-of-School Learning, Out-of-School Learning Environments, Teaching, Mathematics, Teaching Mathematics in Museums, Virtual and Digital Museums, Future of Virtual and Digital Museums

GİRİŞ

Yaşam, matematik ile hep iç içe olmuştur. Hızla gelişen teknolojiye göre çağdaş yaşam standartları dikkate alındığında kalkınmış ve gelişmiş bir ülkede yaşayan insanlar için matematik bilmek bir güç oluşturmaktadır. Bu nedenle matematik gibi dünü, bugünü ve yarını şekillendiren bir dersin başarısının göz ardı edilmesi asla söz konusu olmamalıdır(Ahmet,

Çiltaş & Bekdemir, 2008). Araştırmalar, matematikte iyi olan öğrencilerin bile matematik, matematik öğrenme, öğretme ve problem çözme konusunda olumsuz inançlara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu inançlar, öğrencilerin matematik problemlerine karşı istekliliğini, problemleri çözmedeki başarılarını veya başarısızlıklarını değerlendirme biçimleri etkilemektedir. Bu tür inanç ve tutumların nedenlerinden biri de okulda öğrenilen matematik ile gerçek dünyada gerekli olan matematik arasında bir boşluk olmasındır. Son yıllarda, bu soruna eğilen birçok bilim insanı matematiksel problem çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretim ortamları tasarlamaya ve değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Öğrenme ortamının ana amacı öğrencileri daha aktif, daha stratejik ve daha motive matematiksel uygulama problemlerini çözen kişiler haline getirmektir (Verschaffel ve diğerleri, 1999).

Geleneksel eğitim yöntemlerinin kullanıldığı sınıf ortamlarının çağın çocuklarının ilgisini çekmekte yetersiz kalmaktadır. Sınıfların dört duvar ile çevrilmiş ortamında düz anlatım yöntemi ile işlenen dersler; sadece kitap odaklı ezbere dayalı eğitim sunarken teknolojinin içerisine doğmuş, her gün internet devrinin sağladığı sayısız uyarıcıyla etkileşime giren öğrenciler için renksiz ve eğlencesiz gelmektedir (Demirtaş & Çayır, 2021). Bu nedenle okullarda, öğrenme ve öğretme sürecine bütüncül bir anlayış ile bakılmalı; sadece okul içi öğrenme anlayışına değil, aynı zamanda okul içi öğrenmenin yanında okul dışı öğrenme anlayışına da yer verilmesi gerekmektedir (Eshach, 2007). Okul dışı öğrenme ortamları geleneksel eğitimin sunamadığı öğrenme ortamlarını farklı şekillerde öğrencilere sunabilmektedir. Öğrenciler kendi hızlarında öğrenme olanağını elde ederken, öğrenme sorumluluklarını üzerlerine almakta ve kendi ilgi alanlarını oluşturabilmektedirler (Melber & Abraham, 1999). Okul dışı öğrenme ortamı olarak doğa parkları, ören yerleri, fabrikalar, sanat galerileri, müzeler, bilim merkezleri vb. alanlar kullanılabilmektedir. Bu in-formal eğitim ortamları arasından son zamanlarda en çok müzeler eğitim alanındaki kullanımları ile karşımıza çıkmaktadır. Her ders alanı için ayrı ayrı ele alınması gereken müzeler, okul dışı öğrenme ortamları olarak sadece sosyal bilgiler, tarih, görsel sanatlar gibi sözel alan derslerine yönelik olduğu düşünülmemelidir. Matematik gibi sınıf ortamlarında somutlamanın oldukça zor olduğu derslerde müzelerin kullanılması öğrencilere ilgi çekici öğrenme ortamları sunarak öğretim faaliyetlerinin kalıcı öğrenmeleri sağlanması kolaylaştıracağı ön görülmektedir. Çünkü öğrenilecek matematik konusu ne olursa olsun gerçek nesnesi sınıfın dışarısında bulunmaktadır (Demirtaş & Çayır, 2021). Bugün okullarda bulunmayan birçok teknolojik imkânı içerisinde barındıran müzeler matematik eğitiminin öğrencilerin ilgisi çekecek şekilde somutlaştırılarak öğrenmesine hizmet edebilecek düzeydedir.

O halde matematik öğretimi sadece kapalı kapılar arkasında test çözmekten ibaret olmamalıdır. Matematik konuları çağın öğrencilerinin dikkatini çekecek şekilde farklı teknolojik içeriklerle olabildiğince somutlaştırılarak, günlük hayatta kullanımı uygulamalar ile işlevsel bir hale getirilmelidir. Bu sayede müzeler; matematik öğretiminde başarıyı arttırmanın alternatif yolu olan eğitim ortamları olarak görülebilmeli ve bu konuda çalışmalar yapılarak sonuçları değerlendirilmelidir.

MÜZEDE ÖĞRENME

Tüm öğrenme teorilerini nasıl analiz ederseniz edin iki aşırı uç nokta arasında değişmektedir. Bu sürekliliğin bir ucundaki önerme; öğrenmeyi pasif ve artan bir yapıda görmekte, öğrenciye parça parça bilginin eklenmesini önermektedir. Bu sürekliliğin karşıt ucundaki önerme ise; öğrenmenin, öğrencinin bilgiyi yapılandırdığı, aktif bir süreç olduğunu, dünya ile etkileşim ve deneyim yoluyla gerçekleşeceğini söylemektedir. Bu Piaget'nin dikkatlice çizdiği bir yüzyıllık

araştırmanın gösterdiği gelişim teorileri ile de ispatlanmakta ve öğrenmenin aktif olduğu artık tartışmalı değil; genel kabul görmüş bir gerçektir (Hein, 2001).

Öğrenme; o kadar karmaşıktır ki, basit bir model veya tanım, onu tam olarak açıklamada yetersiz kalacaktır. Çünkü, öğrenme yüksek düzeylidir. Bu yüzden 'Bağlamsal Öğrenme Modeli' öğrenmenin tanımına odaklanmamakta, öğrenmedeki karmaşıklığın sistematik olarak anlaşılmasına ve düzenlenmesine izin veren öğrenme üzerine düşündürmektedir. Bağlamsal Öğrenme Modeli, öğrenme sürecine zenginlik ve özgünlük kazandıran sayısız özellik ve ayrıntıyı barındırırken aynı anda bütünsel bir öğrenme resmi sağlama çabasıdır (Falk & Dierking, 2000; akt. Falk & Storksdieck, 2005).

Öğrenme, birey ve çevresi arasında zaman içinde bir diyalogdur. Öğrenme, dünyada hayatta kalmak ve gelişmek için anlam yaratmaya yönelik bağlamsal olarak yönlendirilen bir çaba olarak kavramsallaştırılabilir. Bağlamsal öğrenme modeli, bu bağlamsal güdümlü diyaloğu, bireyin 'kişisel', 'sosyokültürel' ve 'fiziksel' bağlamları arasındaki etkileşimlerin süreci/ürünü olarak tasvir eder. Bu üç bağlamın hiçbiri sabit değildir; hepsi bireyin yaşam süresi boyunca değişmektedir (Falk & Storksdieck, 2005).

Öğrenme içerisinde pek çok süreci barındırmaktadır. Bunlardan en önemlilerini algı ve hafıza oluşturmaktadır. Önceki deneyimlerden yola çıkarak algılarımız, bildiklerimizi ve tanıdıklarımızı seçmektedir. Öğrenme, özellikle müzelerde motivasyon ve tutumlardan da etkilenmektedir. Öğrenmekten ve özellikle müzelerde öğrenmekten bahsettiğimizde, sadece öğrenme gerçeklerinden bahsedilmemektedir. Öğrenme elbette gerçekleri içerir, aynı zamanda deneyimleri ve duyguları da içermektedir. Bireysel çaba gerektirir, ama aynı zamanda sosyal bir tecrübenin de sonucunu göstermektedir. Müzelerde sıklıkla en iyi hatırlananlar da sosyal deneyimler yoluyla elde edilenlerden gelmektedir. (Hooper-Greenhill, 1999).

Öğrenme, sadece gerçeklerle ilgili değil, aynı zamanda deneyimleri ve duyguları da içermektedir. Herkes, öğrenme deneyimi farklı şekillerde gerçekleştirmektedir. Birçok insan için öğrenmenin sosyal bir deneyim olduğu için hatırlamak önemli bir hal almaktadır. Müzeler, insanların nasıl öğrendiğine dair araştırmalardan büyük ölçüde yararlanmaktadır. Çok hızlı değişen bu araştırma sonuçları ile bildiğimizi düşündüğümüz şeylerin çoğu her geçen gün değişiklik göstermektedir. Yapılan en son araştırmalar farklı kültürlerdeki insanların farklı ortamlarda aynı şekilde öğrenip öğrenmediğini anlamamız üzerine yapılmaktadır. Müzeler, ziyaretçilerin yaptığı öğrenmenin özel bir etkiye sahip olduğu farklı özellikler taşıyan yerlerdir. Müze öğrenimi 'özgür seçimli öğrenme' olarak adlandırılmıştır. Çünkü müze ziyaretlerinde bireyler, bunu kendi hızlarında, kendi yönlerinden ve istedikleri için yapmaktadırlar. Araştırmalar göstermektedir ki, eski 'pozitivist' teoriye göre bilginin 'dışarıda' edinilmeyi beklediği anlayışı, yerini bilginin aktif olarak ziyaretçi tarafından yapılandırıldığı 'yapılandırmacı' teoriye bırakmaktadır. Yine de hala tartışmalar devam ederken, pratikte müzeler; sergi, gösteri ve programlarını her iki anlayışı da kullanarak yapmaktadırlar (Ambrose & Paine, 2006).

Hein (2001), müzelerin eğitim teorisi yapılandırmacılık için en faydalı ve en güçlü olanı sağladığına inanmaktadır. Ona göre yapılandırmacılık, öğretmenin öğrenmenin aktif bir süreç olduğu ve öğrenenlerin bilgiyi yapılandırdığı fikrini benimsemesini gerektiren bir eğitim teorisidir. Üstelik, çeşitli nedenlerle müze eğitimcileri ve sergi geliştiricileri için ilgi çekicidir. İnteraktif sergi gelişimini teşvik eder, bir öğrenme biçimi olarak oyun oynamak ve oyun oynamanın ilerici geleneği ile uyumludur ve onlarca yıldır müzelerde örneklenen nesne öğrenimini destekler. Yapılandırmacı pedagoji müze eğitimine uygundur; çünkü müzelerin ziyaretçilerle etkileşim kurma yolundan yararlanır. Aynı zamanda eleştirel düşünceyi destekler ve çeşitliliğe değer veren bir toplum geliştirmek için farklı olana saygı duymayı öğretir. Demokratik bir toplum hedefi için, yapılandırmacılık, eğitim konusunda da bize fırsatlar sunan

bir politika ile rehberlik eder. Hem tüm fikirleri sürekli olarak eleştirmek hem de kendimizinkinden başka görüşlere karşı hoşgörülü olmak gibi özellikleri, eğitimin gelişimi için önemlidir.

İngiltere de 2003 yılında müzelere yapılan okul ziyaretleri yoluyla öğrenmenin okul çağındaki çocuklar üzerindeki etkisi araştırmasında, Müzelerde ve kültürde öğrenmenin beş genel öğrenme çıktısı şu şekilde belirlenmiştir:

- Bilgi ve Anlayışta Artış veya Değişim
- Becerilerde artış veya değişiklik
- Tutumlarda veya Değerlerde Değişiklik
- Zevk, İlham, Yaratıcılık
- Eylem, Davranış, İlerleme (Hooper-Greenhill ve diğerleri, 2006).

Müze ve müze koleksiyonları, eğitimde öğrencilerin zihinlerini harekete geçiren otantik ve büyüleyici nesneler içermektedirler. Bu nesneler düş gücünü ateşlerken, öğrencilerin her birine farklı farklı hikayeler anlatarak, aktarmış oldukları bilgilerle değişik deneyimler sunarak zengin bir kaynak oluşturmaktadırlar. O halde müze nesneleri yaratıcı düşünmeyi teşvik edebilen yüksek ölçekli uyaranlar arasında yerini almaktadır (Gartenhaus, 2000). Gartenhaus, bir müzede öğrencilerinin yaratıcılıklarını desteklemek için eğitimcilere şöyle önerilerde bulunmaktadır:

- Dikkat ve ilgi çeken nesnelerin üzerine daha çok odaklanın.
- Çocuklara müzedeki her şeyi göstermek zorunluluğu hissetmeyin.
- Çocukların bireysel ya da arkadaşları ile birlikte çalışmalarına olanak sağlayın.
- Telaş içerisinde olmayın, zaman ayırın,
- Öncelikle etiketleri okumaktan kaçının.
- Çocukların düşüncelerinde risk almaları konusunda cesaretlendirin.
- Nesneler hakkında ortak yargılardan kaçının.
- Daha fazla zaman ayırmak için özen gösterin.

Müzede öğrenme fırsatları, ancak görev odaklı bir yaklaşımla, öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenmesinden çok kontrol ve disipline aşırı odaklanması ile engellenebilir. Bu yüzden öğrencilerin kendi öğrenmeleri üzerinde kontrole sahip olmaları yine öğretmen tarafından sağlanabilmektedir. Bu da öğretmenlere yol gösterici üç ilkeye dayanır;

- Okul ve müze öğrenimini programlarla ilişkilendirmek,
- Öğrenmeyle kendi kendini yöneten öğrenciler yetişmesine olanak sağlamak,
- Ortama uygun öğrenme stratejilerini kolaylaştırıcı olarak kullanmak (Griffin, 1998).

Öğretmenlerin müze eğitimindeki rolünü güçlendirmek ve engelleri ortadan kaldırmak için aşağıdaki hedefler ülke çapındaki paydaşlarca dikkate alınmalıdır.

- Müzeler, geleceğin öğretmenleri ve öğrencileri için, bilgi ve eğitim kurumları olarak görünür olmalıdır.
- Müze eğitimi, hizmet öncesi öğretmen eğitim programlarına dahil edilerek gerekli müfredatın ayrılmaz bir parçası olmalıdır.
- Eğitim fakülteleri ile iş birliği içerisinde geliştirilen stratejiler ve eğitim programları müzelere entegre edilmelidir.
- Eğitim, Öğrenme Müzesi ağı ve konseptinde yer alabilen, tüm müze ve okulların bir araya geldiği ulusal bir platform oluşturulmalıdır.
- Çalışmalar sırasında kazanılan sonuç ve deneyimler, gelecekteki geliştirmeler için projede paylaşılmalıdır (Seligmann, 2014).

Okul gezileri, çoğu çocuk için devlet okulu rutini halinde hayvanat bahçesine, müzeye, doğaya yürüyüş aktiviteleri olarak düzenlenmektedir. Bu okul gezilerinde, öğrenciler otobüslere sabah erkenden bindirilmektedir. Ek olarak, genellikle bir çanta öğle yemeği ve biraz para getirmektedirler. Boş zamanlarında hediyelik eşya dükkanında geçirip, zamanın çoğu aslında

derse doğrudan katılımdan ziyade gezi alanlarını transit geçiş şeklinde olmaktadır. Öğrenciler, çoğunlukla bir yabancı tarafından yapılan bazı faaliyetlerin ardından otobüs ile günün sonunda geri götürülmektedir. Bu tür ekstra aktivitelerde normal okul düzenine göre öğrencilerin gezi etkinliği sırasında davranış farklılıkları, etkinlik sırasında sunulan materyalin öğrenilmesi veya saha gezisi deneyimlerinin saklanması gibi durumsal farklılıkları çoğu zaman tespit edilmemektedir. Saha gezileri üzerine yapılan araştırmaların çoğu, bir deneyimin bilişsel çıktılarından herhangi birinin tanımı ya da eski durumun bir sonucu olarak tutum değişiklikleri hakkındadır. Ancak öğrenciler bir sınıfın aksine gezi sırasında alanda farklı davranabilmekte veya farklı şekilde öğrenebilmektedir. Dahası çocuklar arasındaki gelişimsel farklılıklar da olabilmektedir (Falk & Balling, 1982).

Müzelerin eğitim işlevlerini daha çok etkili hale gelebilmesi için, en kısa sürede öğrencilere yönelik programlarla uyumlu ders etkinliklerin gerçekleştirilmesi ile mümkündür. Bunu da müze eğitimi almış ve uygulama yapabilecek öğretmenlerin varlığının sayı olarak çoğalması olanaklı kılmaktadır. Çünkü yapılandırmacı eğitimin hedeflediği etkin ve aktif öğrenci öğrenmelerinin gerçekleştirilebilmesi için müze ile ilgili aktivitelerin bilinçli ve bilgili öğretmenler tarafından yapılması gerekmektedir (Şar & Sağkol, 2013).

MÜZE VE TEKNOLOJİ

İnternet, günümüzde eskinin matbaası gibi çalışarak; dünyanın bilgiyi yaratma, paylaşma ve tüketme şeklini değiştirmiştir. Geleneksel bilgi aktarma kurumları olarak çalışan müzeler bilginin yeni şeklinden oldukça etkilenmekte ve yıllardır bilgiyi yakalamak için çalışmaktadır. Aslında müzelerin değişim süreci yeni meydana gelen bir durum değildir. Müzeler değişen zamana hep uyum sürecinde bulunmuştur. Ancak zor olan değişimin hızıdır (Dodge, 2016). Graham Black, 21. yüzyılda müzelerin varlıklarını koruyabilmeleri ve hala ziyaretçilerine ulaşabilmeleri için kendilerini dönüştürmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Müzelerin söz konusu dönüşüm zorunluluğunda bir finansman kriziyle karşılaşsalar bile temel alan ve bölüm değişikliklerinin gerekli olacağını savunmaktadır (Black, 2012).

Kültürel mirasın koruyucuları olan müzeler, her zaman bu mirasa erişimi ve bunların kullanımını yönetmiştir. Ancak dijital devrim, kültürel tüketimi ve üretim kalıplarını kökten değiştirerek, müzeleri ziyaretçileri ile nasıl ilişki kuracakları konusunda yeniden düşünmeye zorlamaktadır. (Bertacchini & Morando, 2013). Son yıllarda teknoloji alanındaki gelişimler kültürel miras için de kullanılmaya başlanmış ve dijital kültürel miras (digital cultural heritage) kavramı duyulmaya başlanmıştır. Dijital kültürel miras; üzerinde değişiklik yapılabilen, işlenebilen ve paylaşılabilen miras olarak tanımlanmaktadır. Bu da kültürel mirasın dijitalleşerek herkese yer an her yerden erişime açılması olanağını sunmaktadır (Karadağ, 2019). Kuşkusuz dijital teknolojiler, müzelerin eğitimde bir adım artış elde etmelerine izin verme potansiyeline sahiptir. Kültürel koleksiyonların dijitalleştirilmesi, koleksiyonların nitelik ve niceliğini güçlendirmektedir. Dahası dijital görüntülerin çoğaltılması, toplanması ve iletilmesi kolay olduğundan, yüksek ağ bağlantılı dijital ortamda tekrar tekrar kullanım potansiyeli sağlamaktadır (Bertacchini & Morando, 2013).

Yeni teknolojilerle ilgili konular, 8–12 Eylül 2003 tarihlerinde Paris Louvre Müzesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Kültürel Miras Bilişim Toplantısı gündemini "Kültürel Kurumlar ve Dijital Teknoloji" şeklinde yer almıştır. Gerçekleştirilen oturumlarda, müzeler için dijital teknoloji geliştirme eğilimlerini ve kaliteli çevrimiçi kullanıcı alışverişi deneyimlerini geliştirmeye yönelik çıkarımlar vurgulamıştır. Web alanı çok hızlı büyümekte ve değişmektedir. Kaliteli çevrimiçi deneyimler üzerine araştırmanın, dijital teknoloji alanında keşfedilmesi gereken bir alan olduğu açıkça ortadır. Bu, multimedya şirketleri ve kullanıcı ara yüzü teknolojisi danışmanları için yoğun bir yaratıcılık dönemi olarak görülebilir (Soren & Lemelin, 2004).

21.yüzyıldaki müzecilik anlayışına farklı bir bakış açısı ve misyonu yüklemiştir. Bugün müzeler için, eğitim işlevini yürütmelerinin yanında kişisel deneyime olanak sağlayan etkileşimi arttırıcı dijital olarak tasarlanmış ortamlara doğru sürüklenerek güncellendiğini söylemek mümkündür (Bostancı, 2019). Müzelerin bu yüzyılda kendilerini daha iyi donatmalarını sağlayarak güncel kalabilmek için önemle eğilmeleri gereken üç durum vardır. Bunlar; personelimizin dijital kapasitesini artırmak, çevik davranıp topluluklarla yerinde değerli dijital katılımlar yaratmak ve uygun insanlarla finansal kaynakları birleştiren sürdürülebilir bir dijital temel oluşturmaktır. Peabody Essex Müzesi Entegre Medya Müdür Yardımcısı Ed Rodley'in ise bir kişi veya kurumun yeni yolları benimsemesi için gerekli ön koşullara dört önerisi vardır; 'Vizyon, Arzu, Tutum ve Odaklanma'. Çoğu zaman, dijital kapasiteyi artırmaya yönelik bir vizyon ve istek olabilir, ancak tutum ve odaklanma eksiktir. Yeniliği beslemek için dört özelliğin de olması gerekmektedir (Dodge, 2016).

21. yüzyılda öne çıkan ilgi çekici müze mimarisi ile birlikte müzelerin dijitalleşme eğilimi ve bu eğilim sonucunda artan uygulamalar her alanda artan teknolojik gelişmelerin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzenin dijitalleşme basamaklarından olan dijital koleksiyonlar, dijital sergiler, video sunumlar ve sanal sergiler müzelerin kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarma rolünü arttırarak devam etmektedir (Yanar, Karadeniz & Karaöz, 2021). Bu yaklaşımlardan hareketle Bollo (2011), müzelerin teknolojiyi kullanma amaçlarını aşağıdaki şekilde özetlemektedir:

1. Geçmişe ait iletişim modellerini geliştirmek ve çeşitlendirmek,
2. Sosyal altyapıları genişleterek yeni bir sosyal grup oluşmasını sağlamak,
3. Müzelere gerçekleştirilen ziyaret deneyimlerini yoğunlaştırmak,
4. Ziyaretçinin iletişim becerisini gelişmesini sağlamak,
5. Aktif katılımı arttırarak, müzede yeni içerik ve fikir paylaşımlarının yolunu açmak,
6. Koleksiyonların görünmeyen kısımlarına erişimi kolaylaştırmak,
7. Zaman uygun dijital ve gerçek toplumlar yaratmak (aktaran Karadeniz, 2020).

Müzeler, ziyaretçilerini sürekli kullanıcılar haline getirmeye odaklanmıştır. Daha fazla katılım ve iş birliğine odaklanmış müzeler, ziyaretçileri ile sanal, çevrimiçi ve mobil ortamlarda, sosyal medya aracılığı ile sürekli ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Duvarları ve zaman kısıtlarını ortadan kaldıran müzeler; 7/24 kavramı ile ziyaretçilerin uygun olduğu her an ulaşabileceği mekânlara dönüştürülmektedir. Bu dönüşüm süreci ile müzeler dijital bir hafıza inşa etmeye başlamıştır. Yeni kavramlarla karşımıza çıkan dijital hafıza; hayali müzelerden, sanal müzeye, sanal ziyaretten, e-öğrenmeye yönelik çalışmalar sayesinde ziyaretçilerine hızlı ulaşılabilir olma özelliğini sunmaktadır. Böylece toplum için müze eğitimi yeniden canlandırılmaktadır (Erbay, 2013). O halde toplumdaki daha fazla kişiye ulaşmak için müzelerin kendilerine şunu soruları sorması gerekmektedir;

- Fiziksel müzeleri ve Web sitelerini ziyaret eden farklı kültürel topluluklardan bireyler tarafından ne tür deneyimler tercih edilir?
- Hangi kullanıcılar ileri teknolojileri kullanmayı seçiyor veya seçmiyor?
- Günümüz müzelerinin değerli kaynakları hem yerinde hem de çevrimiçi olarak koleksiyonların yorumlanmasını optimize etmek için en iyi şekilde nasıl harcanıyor?
- Evlerinde, okullarında, kolejlerinde, üniversitelerinde veya işyerlerinde müze web sitelerine göz atan çeşitli kullanıcıları nasıl çekmeliyiz? (Soren & Lemelin, 2004).

Müze uzmanları bugün gelinen müze koşullarında; müzede bulunan nesneler, güncel temalar ve yeni bilimsel veriler hakkında canlı yayınlar gerçekleştirerek anlık etkileşimde bulunabilmektedirler. Sanki müzeyi yerinde geziyormuş duygusu yaratan sanal müzeler ziyaretçilere, müzenin ve eserlerin tarihçesini anlatırken, müzeyi istediği bölümden başlayarak gezme özgürlüğü sunmakta; eserleri teknolojik imkanları kullanarak yakınlaştırarak inceleme fırsatı yaratmaktadır. Dahası 3 boyutlu uygulamalara sahip müzelerde, ziyaretçiler camlı

yapıların içerisinde muhafaza edilen eserleri net bir şekilde incelerken; sinevizyon gösterimi şeklinde hızlıca gezilebilme imkanı bulmaktadır (Karadeniz, 2020). Bunun yanında teknolojinin yeni imkanları olan; ses teknolojileri (sesli rehberler, whisper sistemleri, ses duşları), görüntü teknolojileri (dokunmatik ekranlar, simülatörler, QR kode uygulamaları, boyutlu tarama, projeksiyon haritalama teknolojisi, fiziksel mobil müzeler, 3 boyutlu baskı / yazıcılar, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojileri, hologram), internet teknolojileri (kitlesel açık çevrimiçi kurslar ve bluetooth teknolojileri), akıllı telefon mobile uygulamaları (uzaktan algılama teknolojisi) ve diğer teknolojilerden (dijital kalem, robotlar, yapay zekâ) yararlanan müzelerde son yıllarda artış göstermektedir (Gürbüz, 2017).

Müzeler, müze ziyaretçileri için insani ve teknolojik desteğini eğitim işlevini de kullanarak entegre etmeye odaklanmaya başlamıştır. Örneğin San Francisco Modern Sanat Müzesi, interaktif medya, yetişkinler ve çocuklar için bir öğrenme salonu ve yaşam boyu öğrenme programları içeren yeni bir eğitim alanı olan Koret Ziyaretçi Eğitim Merkezi'ni yaratmıştır. Tate Müzesi'nin Web varlığı olan Tate Online, Tate'in dört müzesindeki koleksiyonlara erişimi ve bunların anlaşılmasını artırmak için web sitesini geliştirmektedir. Tate Online, izleyicileri genişletmek ve çeşitlendirmekle ilgilenmekte ve daha iyi izleyicilerin kim olduğunu tanımlamaktadır. İçerik ve etkileşim açısından zengin olan site, Tate koleksiyonundaki 60.000'den fazla sanat eserine erişim sağlar (Soren & Lemelin, 2004).

Azerbaycan Bakü'de bulunan Aliyev Kültür Merkezi ve Bakü Halı Müzesi, fütürist müze kavramının canlandığı iki önemli yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Azerilerin geleceğe yönelik yaklaşımlarını, akışkan ve post-modern tasarımlarla her müzede de görebilmek mümkündür. 2014'te mimar Franz Yants tarafından post-modern bakış açısıyla bir halı kıvrımı şeklinde tasarlanan Azerbaycan Halı Müzesi, geleneksel halı motifleri, teknolojinin olanaklarını da kullanarak çağdaş bir teşhir politikası ile sergilenmektedir (Yanar ve diğerleri, 2021).

Louvre Müzesi tüm dijitalleşme çabalarının yanında, uzaktan eğitim verebilecek şekilde de organize edilmiştir. Örneğin müzenin sitesinde "Sanatı Öğrenmek" başlıklı ara yüz sayfası bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenler ve eğitimciler için, okul programlarının amaçlarına uygun müze ile ilgili dokümanlar, videolar ve eğitim materyalleri de sitede paylaşılanlar arasındadır. Louvre Müzesi gibi bir örnek de British Müzesi gösterilebilir. Müze web sayfasının eğitim bölümünde "100 Nesne ile Tarih Eğitimi" adlı etkileşimli eğitim çalışmasında, müzede var olan 100 nesnenin ayrıntılı bilgilerine, öğretim programlarındaki ilgili konu karşılıklarına, sınıflar için etkinlik önerilerine ve nesnenin diğer nesnelerle olan bağlantılarına ulaşıla bilinmektedir. Özellikle küçük yaş grubundaki bireylerin oyun yoluyla öğrenmesine imkân sağlamakta; müze öncesi, müze sırasında ve sonrasında kullanılacak şekilde sine-gösterim ve video-gösterimler sunmaktadır. Bu yolu kullanarak hem reklamını yapmakta hem de ziyaretçilerin öğrenmeye olan isteklerini arttırmakta ve öğrendiklerinin kalıcılı olmasına katkıda bulunmaktadır (Karadeniz, 2020).

Amit Stood tarafından başlatılan "Google Art Project" en kapsamlı dijital sanat müzesi olarak kabul edilmektedir. Sanat eserlerini herkese ulaşılabilir kılmak adına eserleri tek bir mekâna sıkışmaktan kurtarıp teknolojinin vermiş olduğu imkanlarla yeniden üretilebilmesi odaklanan proje 2011 yılında 17 müze ortaklığıyla beraber hayata geçirilmiştir. "gigapiksel" teknolojisini kullanılarak eserlerin en küçük ayrıntısına kadar incelenebilmesini sağlayan müze platformunun bünyesinde çok sayıda müze bulunmaktadır. Bu platformda; müzeler VR gözlükler ile gezilebilmekte, ünlü eserlerin hikayeleri dinlenilebilmekte ve hazırlanan kültür- sanat videoları izleyebilmektedir. Örneğin; Katar Ulusal Müzesi de Google Arts & Culture platformuna katılan müzeler arasındadır. Bu platforma benzer bir platform da Kanada Görsel Müzesi (Virtual Museum of Canada) tarafından kurulmuştur. Londra'daki British Müzesi, Paris'teki Louvre Müzesi, St. Petersburg'daki Hermitage Müzesi, New York'taki Metropolitan Müzesi, Floransa'daki Uffizi ve Madrid'deki Prado Müzesi'nin öne çıkan sanat eserleri de dijital

platformda ziyaretçilerine açılmıştır (Yanar ve diğerleri, 2021). Ülkemizdeki müzelerden de; Pera Müzesi, Masumiyet Müzesi, Rezan Has Müzesi, İstanbul Modern, Sabancı Müzesi, Elgiz Müzesi, Borusan İstanbul, Sadberk Hanım Müzesi ve Salt Galeri gibi müzeler, Google Arts & Culture platformunda yer alarak, sanat ve müze çalışmalarını uluslararası platforma taşımaktadır (Karadeniz, 2020).

Ülkemizde, müzelerin dijital etkinlikler açısından çok fazla olmasa da 3D animasyon ve Sanal Gerçeklik şeklinde etkileşimli sanatsal kurgular yapılmaktadır. Türkiye'deki panoramik müzelerden biri olan Panorama 1453 Tarih Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi dijital koleksiyonları ve arşivleri, Pera Müzesi koleksiyonundaki Osman Hamdi Bey'in "Kaplumbağa Terbiyecisi" adlı eserinde kullanılan sanal gerçeklik, sanatsal deneyimin daha kişisel ve interaktif ortama taşınması çabası olarak gösterilebilir (Bostancı, 2019).

Türkiye'de yaygın olarak kullanılan müze teknolojilerinin başında dijital bilgi rehberleri ve audio kulaklık sistemleri gelmektedir. Türkiye'de henüz çok yaygın olmamakla birlikte bazı müzeler web sitesi ve sanal görsel müze uygulamaları kullanılmaya başlanmıştır. Çorum Arkeoloji Müzesi, Burdur Arkeoloji Müzesi, Doğa Koleji Astronomi Müzesi, Eskişehir Bilim, Sanat ve Kültür Parkı'ndaki Bilim Deney Merkezi, Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi, Gaziantep Zeugma Müzesi, Kahramanmaraş Müzesi, Kaman Müzesi, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Konya Müzesi, Galata Mevlevihanesi Müzesi gibi müzeler örnek olarak verileceklerin bazılarıdır. Bu müzelerde; canlı tablo uygulamaları, 3 boyutlu bilgi sistemleri, katmanlı hologramlar, sanal uygulamalar, dokunmatik ekranlar, dijital kitaplar, tematik simülasyonlar ve sanal atölyeler ile etkileşimli müze deneyimleri sunulmaktadır. 2012 yılında mevcut müzeleri yenilemek amacıyla 16 müzenin yenileme çalışmalarına başlamış; 34 yeni müzede ise, uygulama ve proje çalışmaları sürdürmüştür (Karadeniz, 2020).

Ülkemiz için çok yeni olan sanal ve dijital müzeler için gerçekleşen akademik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Yapılan çalışmaların da çoğu inceleme ya da öneri niteliğinde kalmakta uygulama çalışmaları olarak yeteri kadar çalışma bulunamamıştır. Bu çalışmalardan biri; (6) Matematik, (3) Bilişim Teknolojileri, (1) Sınıf Öğretmenliği, (1) Fen ve Teknoloji, (1) Biyoloji, (1) Sosyal Bilgiler, (1) Edebiyat, (1) Teknoloji Tasarım olmak üzere toplam 15 öğretmenin katılmış olduğu sanal müzelere ait öğretmen görüşleri toplanmıştır. Çalışmanın elde edilen bulgularına göre, katılımcı öğretmenlerin çoğunun sanal müze uygulamalarını daha önce hiç fark etmediği, tanımını yapmakta zorlandıkları görülmüştür. Özellikle Matematik ve Bilişim Teknolojileri öğretmelerinin, sanal müzelerin kendi branşlarıyla ilgili olmadığı yönündeki düşünceleri uygulamanın önemli tespitlerinden birini oluşturmaktadır. Ancak yapılan uygulama sonrasında öğretmenlerin sanal müzelere yönelik bilgi düzeylerinin arttığı ve algılarının olumlu yönde değiştiği görülmüştür (Karataş, Yılmaz, Kapanoğlu & Meriçelli, 2016).

Bülbül'ün 2017 yılında yapmış olduğu çalışmada gerçek dünyada bulunan TOC Art Galerisi, Louvre Müzesi, Vermeer Müzesi ve Vordun Müze ve Galeri'sini; Second Life (Metaverse) uygulamasında gezerek incelemelerde bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre Second Life uygulamasıyla ilgili daha önceki araştırmaları da destekler nitelikte yaratıcı düşünmeyi, sanal okuryazarlık, iletişim becerileri, katılımcı öğrenme ve dijital kültürün öğrenilmesi konusunda öğrencileri olumlu yönde etkileyeceği şeklinde bulgular elde etmiştir. Second life müzelerinin de öğrencilerin ilgisini çekeceğini bu sayede müzelerin eğitim verimliliğinin artacağını belirtmiştir. Öneri niteliğindeki bu çalışma, her eğitim kademesinde, görsel sanatlar ve sanat tarihi gibi derslerde eğitimcilerinin yararlanabileceği bir alan olarak sunulmuştur. Ancak sayısal dersler; fen veya matematik gibi alanlarla herhangi bir öneride bulunmamıştır (Bülbül, 2017).

Çınar, Utkugün ve Gazel'in (2021), "Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımı Hakkında Öğrenci Görüşleri" adlı çalışmasında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapmış oldukları sanal müze gezileri sonrasındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Öğrenciler sanal

müzelerin öğrenmeye katkısının yanında, ulaşım kolaylığına, ders ortamını zenginleştirerek süreci eğlenceli hale getirmesi vurgusunu yapmışlardır. Ancak öğrenciler; sanal müze gezisi yapmaktan hoşlandıklarını belirtmekle birlikte; müze gezilerini atmosferi hissetmek, detaylı inceleme yapabilmek açısından, sanal müze gezilerine tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Çınar, Utkugün & Gazel, 2021).

Bostancı (2019), çalışmasında dünyada bulunan iki büyük dijital müzeyi incelemektedir. İncelenen müzeler dijital müzelerin geldiği son noktayı gösterirken eğitim alanında kullanılması ile gelecekte değişecek öğrenme ortamlarına da ışık tutmaktadır. İlk olarak "SFMOMA/San Francisco Modern Sanatlar Müzesi"nin "İçerik Stratejisi ve Dijital Etkileşim" bölümünü ayrıntıları ile ele almaktadır. Söz konusu bölüm; topluluk katılımı, yorumlayıcı medya, yayınlar, internet ağları ile dijital platformlar ve tasarım stüdyosu olmak üzere beş ayrı bölümün birleşiminde oluşmaktadır. Müzede, ziyaretçilerinin eserler ile etkileşime geçerek aktif bağlantı kurmaları için dokunmatik ekranlar sunan; akıllı masalar, el bilgisayarları, kiosklar ve kendi galerinizi yapın etkinliği gibi çağdaş sanat anlayışını hizmet eden uygulamalara yer verilmektedir. Diğer müze ise Tokyo'da bugün, dünyadaki en büyük dijital sanat müzesi olarak nitelendirilen, 'Mori Dijital Sanat Müzesi'dir. Müze, 520 bilgisayar ve 470 yüksek teknolojili projeksiyon cihazı ile bilim, sanat, tasarım ve teknoloji arasında disiplinlerarası ilişkiler kurdurarak dünyayı ve doğayı farklı bir deneyimle ziyaretçilere yeniden yaşatmayı amaçlanmaktadır. Müzenin en ilgi çeken yönü ise animasyonlarda yer alan eserlerin kaydedilmiş, birbirini tekrar eden, döngüsel yapıda olmayışı ve farklı yazılımlar sayesinde, ziyaretçilerin hareketlilikten etkilenerek, organik olarak değişiyor olmasıdır. Sergilerde belirlenen konsepte kullanılmak üzere, müzede birbiriyle bağlantılı olarak ziyaretçilere farklı etkileşim temalarında olan; Dünya/Borderless World, Atletizm Ormanı/Athletics Forest, Gelecek Parkı/Future Park ve EN Çay Evi/EN Tea House olmak üzere beş alan yaratılmıştır (Bostancı, 2019).

MÜZEDE MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİMİ

Matematik öğretimi, doğası bakımından diğer bilimlerden farklı bazı özelliklere sahiptir. Bu farklılıklar bireylerin algılarında her zaman soyut ve zor olarak anlamlandırıldığından, matematiğin gerek teknoloji gerekse günlük yaşamla ilgisi çok daha önemli hale gelmektedir (Yıldız & Uyanık, 2004). Bugün Türkiye'de matematik dersi öğretim programlarında duyuşsal alana ait kazanımlara yer verilmekte ve önemi üzerinde durulmaktadır (MEB, 2018b). Matematik dersine ilişkin tutumu artan öğrencilerin matematik başarılarının da artması beklenmektedir. Alan yazında tutumlar ile derslere yönelik başarı arasında anlamlı ilişkiler olduğuna yönelik çalışmalar mevcuttur. Öğrencilerin matematik dersine karşı olumlu görüşlere sahip olması, matematik dersini sevmesi ve dersle ilgili olarak olumlu duyuşsal davranışlarına sahip olması öğrencinin matematik dersindeki başarısını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle matematiği öğrencilere sevdirecek farklı uygulamalara okullarda yer verilmesi matematik başarısı açısından önem arz etmektedir.

MEB'in, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirlenmiş olan Genel Amaçlar ve Temel İlkeler doğrultusunda Matematik Dersi Öğretim Programı'nda ülkenin matematik eğitiminden beklediği başarıyı ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir (MEB, 2018b) :

Öğrenciler;

- Matematiksel okuryazarlık becerilerini geliştirebilecek ve etkin bir şekilde kullanabilecektir.
- Matematiksel kavramları anlayabilecek, bu kavramları günlük hayatta kullanabilecektir.
- Problem çözme sürecinde kendi düşünce ve akıl yürütmelerini rahatlıkla ifade edebilecek, başkalarının matematiksel akıl yürütmelerindeki eksiklikleri veya boşlukları görebilecektir.

• Üstbilişsel bilgi ve becerilerini geliştirebilecek, kendi öğrenme süreçlerini bilinçli biçimde yönetebilecektir.
• Matematiği öğrenmede deneyimleriyle matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirerek matematiksel problemlere öz güvenli bir yaklaşım geliştirecektir.
• Araştırma yapma, bilgi üretme ve kullanma becerilerini geliştirebilecektir.
• Matematiğin sanat ve estetikle ilişkisini fark edebilecektir.

Bu hedeflere ulaşılabilmesi ve aktif öğrenci varlığının oluşturulabilmesi için kalıcı öğrenmelerin gerçekleşeceği, etkin öğrenme ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. Etkin bir öğrenme ortamı kavramı için sadece okul ortamındaki sınıfları düşünmek yerine, okul dışı ortamları da düşünmek farklı seçeneklerin de olduğunu fark etmemizi sağlayacaktır.

Okul dışı ortamlarla çocukların çevre ve matematik konularını bağlamsallaştıran deneyimler oluşturmak başarmanın ilginç bir yolunu oluşturabilir. Çocukların kendi öğrenme deneyimlerinin sorumluluklarını alarak onlara öğrenme fırsatları yaratılabilir. Bunun için belirlenen bir çevrede önceden planlanmış bir yürüyüşe çıkılarak 'matematik veya bilim yolu' geliştirilebilir. Bu sayede öğrencilerde kavram arayışı, problem çözme, sorgulama ve örüntü keşfetme gibi durumlar, belirli bir kavram veya konu için oluşturulabilir. Örneğin, öğrencilerin gezilen ortamdaki mevcut sayıları ve şekilleri arayıp bulmaları istenerek bir konuyu keşfetmeleri, arkasındaki bilimsel kavramları ortaya çıkarmaları sağlanabilir (McCrory, 2017).

Ancak matematik eğitiminin hedefleri ve uygulamaları çoğu zaman birbiriyle uyuşmamaktadır. Bilim mi öğretiyorsun, dersinizi bilim müzelerine, akvaryumlara, hayvanat bahçelerine ve doğa merkezlerine götürebilirsiniz. Sosyal bilgiler mi öğretiyorsun, tarihi evleri, siteleri ve tarih müzelerini ziyaret edebilirsiniz. Sanat öğretiyorsanız, sanat müzesine gidebilirsiniz. Ancak, Matematik öğretirsen okulda kalmalısınız. Çünkü, matematiği sınıftan ve matematik ders kitabından gerçek dünyaya taşımanıza yardımcı olacak yenilikçi bir müze, hayvanat bahçesi, doğa merkezi veya tarihi evle bağlantı kurma çabasına girilmemektedir. Fen ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin aksine, matematik öğretmenlerinin çoğu öğrencilerini okul gezilerine götürmeye "programlanmamıştır". Bir müze matematik programı oluşturmada aşılması gereken en büyük engel, programı geliştirmek değil, etkinleştirmek olabilir. Buradaki görevde kuşkusuz öğretmenlere düşmektedir (Littleton, 1997).

Ülkemizdeki, YÖK Tez Taraması sonucunda "Müzecilik" alanında 1602 kayıt bulunmuştur. Bunların, 152 tanesi 'müze eğitimi' ile ilgili olup, 125'i yüksek lisans, 26'sı doktora ve 1'sı sanatta yeterlik tezi olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bu 152 adet tez inceleme sonucunda elde edilen bulgulara göre tezlerden herhangi birinde müzede matematik öğretimi çalışılmadığı görülmüştür. En çok tez çalışması yapılan alanlar; Müze Eğitimi, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar ve Resim gelmektedir. Sayısal alana yönelik olan derslerden ise sadece Fen öğretimi ile ilgili 4 çalışma bulunmaktadır. Matematik öğretiminin müzede uygulanmasına yönelik herhangi bir tez çalışması bulunmamaktadır. Ancak yapılan literatür taramasında matematik ve müze eğitimi ile ilgili sınırlı sayıda da olsa birkaç çalışma mevcuttur. Yapılan bu çalışmaların çoğu ülkemizde öneri niteliğinde kalmış olup, deneysel bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

Kuşan'ın yayınlaşmış "Türk İslam eserleri müzesinde milli eğitim müfredatı doğrultusunda ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı hazırlama projesi" başlıklı tezinde, söz konusu müzede milli eğitim programının ilköğretim düzeyinde belirli derslerde uygulanması gerçekleştirilmiştir. Birinci kademe hayat bilgisi ve ikinci kademe sosyal bilgiler derslerinde uygulanabilecek konular öneri olarak sunulmuştur. Ancak herhangi bir sayısal alana özgü fen veya matematik programı için öneri sunulmamıştır (Kuşan, 2005). Her ne kadar çalışma da matematik dersi etkinlikleri kullanılmasa da müzenin verilen bilgilerinden yola çıkarak matematik alanına hizmet edecek eserin fotoğrafları kullanılmıştır.

Kızılay (2021), 'Sanal Astronomi Müzesi Tasarlamaya Yönelik Bir STEAM Etkinliği' çalışmasında fen, teknoloji, mühendislik, sanat ve matematik disiplinlerine ait kazanımları, disiplinler arası

alana hizmet edecek bir şekilde ortaya koymuştur. Etkinliğin farklı tarafı öğrencilere müze ziyareti yaptırmak yerine, müzeyi tasarlamayı konu seçerek, öğrencilerin hayallerindeki müzeyi üç boyutlu olarak çizebilmelerine fırsat sunmuştur. Böylece öğrencilerin belli matematik kazanımlarını edinmesini sağlamıştır. Çalışma yapı itibariyle STEAM etkinlik önerisi olarak sunulmasından dolayı, etkinliğin öğrenciler üzerindeki etkisine dair bulgular müze eğitim açısından sınırlı kalmıştır (Kızılay, 2021).

Ülkemiz de sınırlı kalan matematik ve müze eğitimi çalışmaları yabancı kaynaklarda çok önceki tarihlerde kendini göstermektedir. Littleton (1997), matematiğin müzelerde öğretimine dair birçok öneride bulunmaktadır. Ona göre Sanat galerilerine matematiği taşımanın yolu sanat yaratmak için kullanılan matematiğin unsurlarına odaklanmaktır. Örneğin; Rönesans ressamları üzerine yapılan bir çalışma, perspektif ve simetri ile ilgili deneyler yapılmasını sağlayabilir. 20. Yüzyılın, Op sanatçılarının eserlerini yaratmak için yararlandığı kareler, daireler ve üçgenler ile öğrencilerin de aynı şekilde kullanmaya çalışmadığı sanat müzesinin içinde bir geometri sınıfı etkinliği tasarlanabilir. Heykellerin gerçek boyuttaki insanlarla, atlarla vb. ilişkisini hesaplayarak veya küçük reprodüksiyonları daha büyük resimlerle karşılaştırarak öğrencilerin oranlar, ölçüm, rasyonel sayılar ve ondalık kesirler ile çalışma pratiği yapmaları sağlanabilir.

Tarih müzelerinde öğrenciler önemli tarihleri fark ederek veya aralık ve ölçüm gibi matematik kavramlarıyla ilk elden deneyim için zaman çizelgeleri tasarlayıp ve incelebilirler. Hatta öğrenciler bunları bir adım öteye taşıyarak paralel zaman çizgileri gibi tasarlayabilirler. Bilim Müzelerinde öğrenciler grafik verileri görüntülemenin ve yorumlamanın giderek daha karmaşık yollarını öğrenebilirler. Bu tür kurumlar tarafından kullanılan bilgisayar tarafından oluşturulan grafikler, öğrencilerin bu tür matematiğin gerçek dünyada sınıf dışında kullanıldığını görmelerine yardımcı olmak için kullanılabilir. Yıl boyu süren müze-okul iş birlikleri, öğrencilerin davranış, büyüme ve bitki ve hayvan yaşamının diğer yönlerini tahmin etmek için tabloların, grafiklerin ve çizelgelerin nasıl kullanıldığını anlamalarında yol gösterici olabilir (Littleton, 1997).

"Matematik tarihinin öğretimde kullanılması" adlı çalışmada dış mekân deneyimleri yoluyla matematiği öğretmek için eğitmene bir yeni bir alternatif olduğundan bahsetmektedir. Örnek olarak alan araştırmaları için dış mekân antik mekanik aletlerin kullanılmasında trigonometriden yararlanabileceğini belirtilmektedir. Bunu da öğrencilerin (takımlar halinde) olduğu, açık havada oynanan bir dizi oyun şeklinde, matematiği ve matematik materyallerini kullanarak belirli görevleri yerine getirmek için üzere tasarlanabileceğini önermektedir (Ho, 2008).

Başka bir örnek çalışma ise bir lise ve müze ortaklığı sonucu, matematik ve fizik öğreniminin bütünleştirilerek disiplinler arası yaklaşımını içeren programın deneyimlerinden oluşmaktadır. Uygulanan programın temeli, matematik ve fiziğe problem çözme, müze eğitimi ve uygulamalı eğitime dayanmaktadır. Lisenin birinci yılındaki kaynakları yetersiz 13-14 yaş grubu öğrencilerinin katıldığı üç liseden ve üç müze için hazırlanan kanat tasarımı etkinliği, öğrencileri pratik uygulamalara maruz bırakırken, müze bağlamlarında uygulamalı "gerçek dünya" problemlerini içermektedir. Öğrencilerin kanat tasarımı görevini yerine getirirken; fizikteki kaldırma, sürükleme, itme ve ağırlık gibi görünmez kuvvetlerin karmaşık kesişimi ile ilgili zorlandığını, sonuçların belirlenmesinde eksen, merkez nokta, alan, açı, oran gibi matematiksel kavramların rol oynadığı tespit edilmiştir. Müzede yer alan bu uygulamalı etkinlikler öğrencilere matematiksel kavramları materyal üzerine ve materyalle eşleme fırsatlarını, yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sağlayarak sunmaktadır (de Freitas & Bentley, 2012).

Seligmann (2014), yapmış olduğu müze eğitimi çalışmasında gerçekleşen iki durum çalışmasında matematik disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. İlk durumda açık hava

kültür tarihi olan Funen Köyü'ne bir öğretmen adayları müze gezisi; tarih, din ve matematik modüllerinden öğrencilere müze hakkında derinlemesine bilgi sahibi olma konusunda öğretmen adaylarına dijital öğretim oluşturma görevi verilmiştir. Bunların okul öğrencileriyle yapılan oturumlarda nasıl uygulanabileceği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Öğretmen adayları süreç sonucundaki yorumlarında teorik bilgileri müze ortamında pratikte test ederken tarihsel farkındalıklarının arttığını belirtmişlerdir. İkinci durum çalışmasında Trapholt Sanat ve Tasarım Müzesi'ni ziyaret eden bir aday öğretmenler, "Sanat ve Tasarımda Matematik" üzerine çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Öğretmen adayları müzede işe alınan matematik eğitimi alanında uzmanlar gibi "İlkokul matematik öğretimi için bir müze ortam olarak nasıl kullanılabilir?" şeklindeki yeni bakış açıları ile etkinlikler geliştirmişlerdir. Hatta ortaya çıkan beş çalışmadan üçü, şu anda Trapholt müzesinde uygulanmaktadır (Seligmann, 2014).

"Modern Lise Eğitimi için Bir İlham Kaynağı Olarak İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi: Yansıma Noktalarını Bulan Bir Araç" çalışması müzede matematik öğretim için nesneden yola çıkarak yapılacak örnek bir çalışmadır. Bu çalışma, Frankfurt ve İstanbul'daki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzelerinde, Müzeler arasında da bağlam oluşturularak, matematik ve optik alanlarına dair sergilenen aletlerin, yansıma noktalarını bulma özelliği üzerinde ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. Üstelik; müzede öğrenme açısından lise müfredatının matematik, geometri ve fizik dersleri ile ilişki kurarak disiplinler arası bir çalışma sunmaktadır (Hietbrink, 2019).

Yapılan diğer bir çalışmada; matematiksel yaratıcılığın teşvik edilmesi üzerine, okul içi 'açık' bir matematik dersi, okul dışı 'açık' bir matematik dersi ve normal 'kapalı' bir matematik dersi karşılaştırılmak amacıyla videoya kaydedilmiş ve etkileşimler kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür. Burada 'açık' kelimesinden kasıt, sorulan sorularla sunulan disiplinler arası diyaloğa dayalı, okul dışı bağlamlardan gelen deneyimlere matematiği zenginleştiren bir ders (açık atmosfer) ortamıdır. Araştırmanın ders dışı açık ders kısmında müzelerdeki anıtlar, heykeller, binalar, (duvar) resimleri konu olarak belirlenebilmektedir. Yapılan çalışmada okul dışında bulunan erişilebilir bir sanat eseri seçilmiştir. Derslerin işlenmesinden sonra, videodaki öğrenci diyalogları incelenerek öğrencilerin matematiksel yaratıcı ifadeleri ve kullandıkları stratejiler tespit edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, matematiksel yaratıcılığın yalnızca iki açık matematik dersinde görüldüğü, Normal sınıfta işlenen matematik dersinin bazı bölümlerinde bu açık atmosfer yaratılmaya çalışılmasına rağmen, matematiksel yaratıcılığın oluşmadığı tespitine varılmıştır. Bununla birlikte, okul dışı diyaloglar, okul içi diyalog bölümlerinden, bağlamsal öğrenme bakımından farklılık göstermiştir. Okul dışı öğrenmede 'bu bir baget şekli' ve 'çirkin daire' gibi günlük hayattan bilinen kavramların kullanılarak ders içeriği ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir (Schoevers ve diğerleri, 2019).

O halde asıl soru şudur; öğretmenler bunu neden öğretim yöntemlerine dahil etmesin? Bir disiplin olarak matematiğe ve matematik öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri, program ve öğretim yöntemleri hakkındaki kararlarını etkileyen en kritik faktörlerdir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin görüşlerinin, matematikle ilgili inançlar ve tercihler onların öğretim uygulamalarını etkilemektedir (Panasuk & Horton, 2013). Buradan hareketle matematik öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerinin alındığı çalışmaların incelenmesinde yarar vardır. Ancak yine yapılan literatür taramalarında çok fazla çalışma bulunamazken özellikle matematik öğretmenleri için yapılan çalışmalar da oldukça kısıtlı kalmaktadır.

Dilli'nin (2017), 'Öğretmenlerin Müzelerin Öğrenme Ortamı Olarak Kullanımına İlişkin Görüşleri' çalışmasında (9) okulöncesi, (45) sınıf öğretmenine, (57) ortaokul öğretmenine;(12) Türkçe, (24) Sosyal Bilgiler, (9) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, (12) Fen Bilgisi öğretmeni yer almıştır. İlköğretim matematik öğretmenlerinin görüşü alınmamıştır (Dilli, 2017). Binekci ve Öner'in (2019) 'Ortaokul Branş Öğretmenlerinin Derslerinde Müzelerden Yararlanma Durumları ile Müze ve Tarihi Mekâna İlişkin Görüşleri' adlı çalışmasında ortaokul düzeyinde 11 farklı branştan 22

katılımcı öğretmen ile çalışılmıştır. Bunlardan sadece 2'si öğretmen matematik branş öğretmenidir. Bulgular sonucuna göre katılımcı iki matematik öğretmeni de müze kartı bulunmamakta ve kendi dersleri kapsamında müzede eğitim gerçekleştirmediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Katılımcıların her ikisi de ortaokul düzeyinde müzede eğitimin hangi dersler kapsamında yapılabileceğine ilişkin sorusuna matematik dersi yanıtını vermemişlerdir. Matematik-1 adlı öğretmen; Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük; Matematik-2 adlı öğretmen; Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Fen Bilimleri Derslerini söylemişlerdir (Binekci & Galip, 2019).

Çelik (2020), ortaokul öğretmenlerinin müzelerin eğitimde kullanılmasına yönelik yaptığı araştırmasında öğretmenlerin; gönüllülük, genel tutum düzeyi ve öğrenci kazanımları ile gereklilik tutum düzeylerinin yüksek olduğu tespit etmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, ortaokul öğretmenlerinin müzelerin eğitimde kullanılmasına yönelik olarak olumlu tutumlar içinde olduğu ifade edilmektedir. Ancak bulgulara göre yeterlilik algıları branşlarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre branşı Türkçe olan öğretmenlerin müzelerin eğitimde kullanılmasına yönelik yeterlilik algılarının, branşı İngilizce, matematik ve rehberlik olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Branşı Fen Bilimleri olan öğretmenlerin müzelerin eğitimde kullanılmasına yönelik yeterlilik algılarının, branşı matematik ve İngilizce olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Çelik, 2020).

2021 yılında yapılan başka bir çalışmada MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan 8'i kadın 4'ü erkek olmak üzere toplam (12) matematik öğretmeni ile çalışılmıştır. Öğretmenler; 28-37 yaş aralığında olup, meslekteki deneyim süreleri 6-14 yıl arasında değişmekte ve 5 lisans mezunu, 7 yüksek lisans şeklinde tanımlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre 1 öğretmen hariç, diğer 11 öğretmen okul dışı öğrenme ortamları hakkında herhangi bir eğitim almamıştır. Ancak öğretmenlerden bazılarının bu ortamlarda yapılan öğrenme faaliyetlerinin daha kalıcı olduğunu belirtmişler, okul dışı öğrenme ortamlarında işlenen derslerin öğrencinin derse tutumu açısından olumlu etkileri olduğu ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak sunduğunu anlatmışlardır. Öğretmenler, okul dışı ortamlar nerelerdir sorusuna; çevre ve arazi (7), tarihi ve kültürel mekanlar (5), alışveriş yerleri (4) cevaplarını verdiği görülmektedir. Ancak müze kavramını kullanan bir öğretmen olmamıştır. Okul dışı öğrenme ortamında işlenecek ders kazanımları olarak 'Geometri ve Ölçme' ve 'Sayılar ve İşlemler' 'Cebir' konularını dile getirmişlerdir. Bu da okul dışı öğrenmeleri için sadece belirli öğrenme alanlarına dair kazanımları tercih ettikleri şeklinde yorumlanmıştır (Kır, Kalfaoğlu & Aksu, 2021).

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hiçbir ülke iddia edemez ki bireyin eğitim isteklerine ve toplumun tüm gereksinimlerine yanıt veren bir eğitim sistemimiz ile karşılayabiliyoruz. Değişen zaman ve sonrasında değişen beklentiler eğitim sistemlerini sürekli güncel tutmayı gerektirmektedir. Dahası eğitim sürecinin çağa göre yeniden düzenlenmesi demek, eğitimin ayrılmaz ögeleri; öğretmen yetiştirme, öğrenci ders programı, öğretim yöntem ve araçlarını aynı anda etkilemek demektir. Bu nedenle, çağın gerisinde kalmamak için ülkeler hedeflerini ve stratejilerini bir an önce oluşturup, işlevsel programlar hazırlamalılardır (Ersoy, 1997).

Bugün ülkelerin eğitim sisteminin gelişmişlik düzeyleri ve başarısı PISA, TIMMS gibi sınavlarla karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırmalarda en çok bakılan alanlardan biri elbette ki matematiktir. Çünkü matematik sadece başarı sıralamasını göstermemektedir. Matematik öğretimine sadece bu açıdan bakmak oldukça eksik ve dar açılı bir bakışa neden olacaktır. Matematiği bilim olarak görmenin yanında günlük hayatı düzenleyen, karşılaşılan sorunlara çözüm açıları üretmemizi sağlayan önemli bir araç olduğunu da unutmamamız gerekmektedir. Öncelikle bireye, dolayısıyla topluma farklı bakış açıları sunarak gelişmelerine olanak sağlayan

matematik eğitimi ve başarısı asla göz ardı edilmemesi gereken bir alandır. Ancak bu kadar önemli olan matematik kullanılan programlar, yöntemler ve teknikler ile öğrencilerin korkulu rüyası haline gelmektedir. Somutlaştırılarak günlük hayattaki yaşantılara uyarlanması gerekirken dört duvarla çevrili sınıflar içerisinde sadece test ve istatistiki başarı olarak görülmesi oldukça büyük bir yanılgı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Oysaki, bu yanılgıdan bir an önce çıkılması için öğrencilerin kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebileceği ve kendi öğrenmelerini şekillendirip sorumluluğunu alabileceği ortamlar, alternatif bir başarı ortamını sağlayabilmektedir. Bunların en başında da müzeler gelmektedir. Bugün okullarda bulunamayan teknolojik imkanların çoğu zamanın gereklerine göre güncelliğini korumaya çalışan çoğu müzenin içerisinde ziyaretçilerin kullanımına sunulmaktadır. Öncelikli işlevi eğitim olan bu teknolojik donanımlı müzeler, matematik derslerinin öğretiminde bağlamsal öğrenme sayesinde somutlamalarının kolaylıkla yapılabileceği imkanlar sunabilmektedir. Müzelerin içerisindeki çoğu sanatsal, tarihsel ya da teknolojik nesnenin içerisinde matematikten bir parça bulabilmek mümkündür. Amaç görev gibi müzenin tamamını bir önce bitirip sonrasında dönüp gitmek değildir. Bazen tek bir müze nesnesi üzerinde bile matematik adına bir sürü şey öğrene bilinmektedir. Dikkat edilmesi gereken bunların matematik derslerindeki kazanımlarla ilişkilendirilmesi sürecidir.

Benzer alan olarak nitelendirilebilecek olan Fen bilimleri dersi alanında yapılan çalışmaların sonuçları matematik alanında ileri de yapılacak çalışmalara yol gösterici olarak değerlendirilebilir. Sonuçlar göstermektedir ki; Fen bilimleri dersinin sınıf dışı öğrenme ortamlarında uygulanan öğretim uygulamalarının gerçekleştirildiği gruplardaki öğrencilerin akademik başarılarının arttığı gözlemlenmiştir(Bolat, Karamustafaoğlu & Karamustafaoğlu, 2020; Kulalıgil, 2016; Türkmen, 2018). Ayrıca çalışmalar müze ziyaretçilerinin duygusal uyarılma ve öğrenme motivasyonlarına da olumlu katkılar sağladığını ortaya koymaktadır (Falk & Gillespie, 2009; Kulalıgil, 2016).

Matematik alanında yapılan kısıtlı çalışmalar da göstermektedir ki; müzede yer alan nesneler uygulamalı etkinlikler ile öğrencilere matematiksel kavramları nesneler üzerine ve nesnelerle eşleme fırsatları sunmaktadır. Veriler, öğrencilerin çoğunun matematiksel ilişkileri maddi dünyanın nedensel veya belirleyicisi olarak tasavvur ettiğini göstermektedir (de Freitas & Bentley, 2012). İleri düzey matematiksel konuların müzelerde öğretimi sonucu, lise öğrencileri için farklı çözüm yollarını eserler üzerinde görerek keşif yaparak öğrenebileceklerini ortaya koymaktadır. Sonrasında teknolojik uygulamalarla (geobra) kendilerinin de üretim yapabilmelerine zemin hazırlamaktadır (Hietbrink, 2019). Ayrıca; öğretmenin, açık öğrenme hedefleri olan, açık disiplinlerarası derslerde sınıf diyalogları ve okul dışı ortamlarda daha uzun bütünler oluşturması durumunda matematiksel yaratıcılığın teşvik edildiğini göstermektedir (Schoevers ve diğerleri, 2019).

O halde; müzede matematik öğretimi konusunda eksik kalınan çalışmalar eğitimin tüm paydaşları tarafından önemsenmelidir. Yapılan örnek çalışmalardan hareketle müzede matematik eğitimi çalışmaları yapılarak sonuçları üzerine çalışılmalı ve her geçen gün iyileştirmeler yapılarak matematik başarısına katkı sağlanmalıdır. Matematik öğretiminde müzelerin bir ortam seçeneği olarak kullanılabilmesi için;

- Müze eğitimi dersi Matematik Öğretmeni yetiştirme programlarına zorunlu seçmeli ders olarak eklenebilir.
- Matematik öğretmenleri de Müze eğitimi sertifika programını tamamlanması için teşvik edilebilir.
- Müze-okul iş birlikleri ile müzede uygulanabilir matematik ders planı ve programları hazırlanabilir.
- Hazırlanan programlarla bazı konuların müzede işlenmesi sürekli hale getirebilir.
- Yıl içerisinde düzenli periyodlarla matematik müzede günleri düzenlenebilir.

- Okullarda bulunmayan, ancak bazı müzelerde bulunan teknolojiler ile matematik öğretimi desteklenebilir.
- Okulların sahip olmadığı müzelerin teknolojik imkanları ders faaliyetlerinde de kullanılmak üzere değerlendirilebilir.
- Matematik öğretmenlerin sınav sistemi ile ilgili yükleri azaltılarak, müze projeleri üretmeleri için alan ve zaman yaratılabilir.

KAYNAKLAR

Ahmet, I., Çiltaş, A. & Bekdemir, M. (2008). Matematik eğitiminin gerekliliği ve önemi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi(17), 174-184.

Ambrose, T. & Paine, C. (2006). Museum basics: the international handbook: Routledge.

Bertacchini, E. & Morando, F. (2013). The future of museums in the digital age: New models for access to and use of digital collections. International Journal of Arts Management, 15(2), 60-72.

Binekci, Ö. & Galip, Ö. (2019). Ortaokul branş öğretmenlerinin derslerinde müzelerden yararlanma durumları ile müze ve tarihi mekâna ilişkin görüşleri. Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi, 1(1), 32-49.

Black, G. (2012). Transforming museums in the twenty-first century: Routledge.

Bolat, A., Karamustafaoğlu, S., & Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamının 5. sınıf 'Canlılar Dünyası'ünitesinde öğrenci başarısına etkisi: Biyoçeşitlilik müzesi örneği. Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(1), 42-54.

Bostancı, M. (2019). Dijital müzecilik ve interaktif iletişim: SFMOMA ve MORİ dijital sanat müzesi örneklemleri. UNIMUSEUM, 2(2), 34-39.

Bülbül, H. (2017). Müze ile eğitimde bir seçenek olarak "second life" müzeleri. Milli Eğitim Dergisi, 46(214), 167-180.

Çam, F. B. (2016). Eğitim sisteminin ortaya çıkışı ve Antik Yunan eğitim anlayışının temelleri. Bartın University Journal of Faculty of Education, 5(2), 629-643.

Çelik, S. A. (2020). Müzelerin eğitimde kullanılmasına yönelik ortaokul öğretmenlerinin tutumları ve yeterlilik algılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çınar, C., Utkugün, C. & Gazel, A. A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi(16), 174-194.

de Freitas, E. & Bentley, S. J. (2012). Material encounters with mathematics: The case for museum based cross-curricular integration. International Journal of Educational Research, 55, 36-47.

Demirtaş, S. & Çayır, N. A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesine yönelik deneyimleri üzerine bir araştırma. Eğitim ve Bilim, 46(208).

Dilli, R. (2017). Öğretmenlerin müzelerin öğrenme ortamı olarak kullanımına ilişkin görüşleri. Milli Eğitim Dergisi, 46(214), 303-316.

Dodge, R. (2016). Technology—Are Museums keeping pace. MUSE, 35, 40-45.

Erbay, F. (2013). Geleceğin müzeleri ve değişim stratejileri. Milli Saraylar, Sanat-Tarih-Mimarlık Dergisi, 11, 19-31.

Ersoy, Y. (1997). Okullarda matematik eğitimi: Matematikte okur-yazarlık. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(13).

Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and ınformal education. Journal of Science Education and Technology, 16(2), 171-190. doi:10.1007/s10956-006-9027-1

Falk, J. H. & Balling, J. D. (1982). The field trip milieu: Learning and behavior as a function of contextual events. The Journal of Educational Research, 76(1), 22-28.

Falk, J. H. & Gillespie, K. L. (2009). Investigating the role of emotion in science center visitor learning. Visitor Studies, 12(2), 112-132. doi:10.1080/10645570903203414

Falk, J. H. & Storksdieck, M. (2005). Learning science from museums. História, ciências, saúde-Manguinhos, 12, 117-143.
Fidan, N. (2012). Okulda öğrenme ve öğretme. Ankara: Pegem Akademi.
Ford, P. (1986). Outdoor education: Definition and philosophy. Retrieved from https://www.ericdigests.org/pre-923/outdoor.htm
Gartenhaus, A. R. (2000). Yaratıcı düşünme ve müzeler: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
Griffin, J. (1998). Learning science through practical experiences in museums. International Journal of Science Education, 20(6), 655-663.
Gürbüz, E. (2017). Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Necmettin Erbakan University (Turkey),
Hein, G. E. (2001). The challenge and significance of constructivism. Hands On, 35-42.
Hietbrink, H. (2019). The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam as a source of inspiration for modern high school education: An instrument for finding reflection points.
Ho, W. K. (2008). Using history of mathematics in the teaching and learning of mathematics in Singapore. 1st RICE, Singapore: Raffles Junior College.
Hooper-Greenhill, E. (1999). İnterpretation: towards a critical pedagogy in museums. The educational role of the museum, 3.
Hooper-Greenhill, E., Dodd, J., Gibson, L., Phillips, M., Jones, C. & Sullivan, E. (2006). What did you learn at the museum today? Second study: Evaluation of the outcomes and impact of learning through the implementation of the Education Programme Delivery Plan across nine Regional Hubs (2005).
Karadağ, D. K. (2019). Dijital kültürel mirasın yönetiminde dijital kürasyon uygulamaları çerçevesinde Türkiye'de müzelerde içerik yönetimi sistemlerinin geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Karadeniz, C. (2020). Müzede dijital teknolojilerin kullanimi ve salgin sürecinde dijital katilim. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 9(70), 975-984.
Karataş, S., Yılmaz, A., Kapanoğlu, G. & Meriçelli, M. (2016). Öğretmenlerin sanal müzelere dair görüşlerinin incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 112-125.
Kır, H., Kalfaoğlu, M. & Aksu, H. H. (2021). Matematik öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşleri. International Journal of Educational Studies in Mathematics, 8(1), 59-76.
Kızılay, E. (2021). Sanal Astronomi Müzesi tasarlamaya yönelik bir STEAM etkinliği. Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi, 4(2), 81-90.
Kulalıgil, A. (2016). Sınıf dışı öğrenme ortamlarında gerçekleşen öğretim uygulamalarının 5. sınıf fen bilimleri dersinde öğrencilerinin akademik başarı, yaratıcılık ve motivasyonlarına etkisi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Kuşan, Y. Ç. (2005). Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde Milli Eğitim müfredatı doğrultusunda ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı hazırlama projesi. Yüksek Lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Littleton, J. (1997). They're made for each other! Math and the Museum. The Docent Educator 6.2 (Winter 1996-97). Retrieved from https://www.museum-ed.org/theyre-made-for-each-other-math-and-the-museum/
McCrory, A. (2017). Outdoor learning, science trails and inquiry: an introduction. Primary Science Teaching Trust (PSTT) JES13 Summer 2017, 29.
MEB. (2008). İlköğretİm 1-8. sınıflar Türkçe, Matematİk, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim.
MEB. (2018b). İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı.

Melber, L. M. & Abraham, L. M. (1999). Beyond the classroom: Linking with informal education. Science Activities, 36(1), 3.
Özgül, O. (2011). Sümer sosyal hayatinda eğitimin yeri ve önemi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 401-414.
Panasuk, R. M. & Horton, L. B. (2013). Integrating history of mathematics into the classroom: Was aristotle wrong? Journal of Curriculum Teaching, 2(2), 37-46.
Schoevers, E. M., Leseman, P. P. M., Slot, E. M., Bakker, A., Keijzer, R. & Kroesbergen, E. H. (2019). Promoting pupils' creative thinking in primary school mathematics: A case study. Thinking Skills and Creativity, 31, 323-334. doi:https://doi.org/10.1016/j.tsc.2019.02.003
Seligmann, T. (2014). Learning museum: A meeting place for pre-service teachers and museums. Journal of Museum Education, 39(1), 42-53.
Soren, B. J. & Lemelin, N. (2004). "Cyberpals!/Les cybercopains!": a look at online museum visitor experiences. The Museum Journal, 47(1), 55-83.
Şar, E. & Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine . HAYEF Journal of Education , 10 (2) , 83-90.
Şen, A. İ. (2021). Okul dışı öğrenme ortamları. Ankara: Pegem Akademi.
Türkmen, H. (2018). İnformal öğrenme ortamının fosiller konusunun öğrenilmesine etkisi: Tabiat tarihi müzesi örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(3), 137-147.
Verschaffel, L., De Corte, E., Lasure, S., Van Vaerenbergh, G., Bogaerts, H. & Ratinckx, E. (1999). Learning to solve mathematical application problems: A design experiment with fifth graders. Mathematical Thinking and Learning, 1(3), 195-229. doi:10.1207/s15327833mtl0103_2
Yanar, A., Karadeniz, C. & Karaöz, B. T. (2021). Müzelerin geleceğine dijital bir bakiş: Bir çevrim içi serginin çağdaş müzecilik yaklaşimlariyla analizi. UNIMUSEUM, 4(1), 1-9.
Yıldız, İ. & Uyanık, N. (2004). Günümüz matematik öğretimi ve yakın çevre etkileri. Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, 12(2), 437-442.
YÖK. (2018). Yeni Öğretmen yetiştirme lisans programları. Retrieved from https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari

Kripto Paranın E-Ticaret Üzerindeki Etkisi

*Ahmad Farhad RASULI
*Dr. Neşe YILDIZ

ÖZ

Kripto para, sanal para birimi olarak kullanılan, şifreleme ile güvence altına alınan ve fiziksel olarak mevcut olmayan dijital varlıklardır. Kripto paralar, uluslararası herhangi bir banka tarafından yönetilmez ve dünyanın herhangi bir yerinden mal satın almak için kullanılabilir. Ayrıca hisse senetleri veya madeni paralar gibi ticareti de yapılabildiğinden finansal piyasa meraklılarının dikkatini çekmektedir. Bilindiği gibi günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak işletmeler dönüşmekte ve dijitalleşmeye daha fazla yönelmektedir. Bugünlerde herhangi bir şey satın almak için binlerce çevrimiçi mağaza mevcuttur. Satın almak istediğiniz her ürünün çeşitli sitelerde mevcut olduğunu görebilirsiniz. Hatta şehrimizin popüler geleneksel mağazalarının birer site veya online mağaza açtığını ve "e-ticaret" adı verilen ticari faaliyetlerini çevrimiçi bu platformlar üzerinden yürüttüğü görüyoruz. E-ticaret, dijital ekonomideki en belirgin trendlerden biridir. Bu tür ticaret, çeşitli şekillerde yapılmakta ve mal ve hizmetlerin ödeme şekli ve hatta elde edilme şekli de geleneksel ticaretten temel farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın temel amacı, kripto paraların, e-ticaret üzerindeki etkisini açıklamaktır. Bu çalışma, en yaygın olarak bilinen kripto para birimlerine yeni bir bakış açısı sunmakta ve e-ticaret açısından kripto paraların rolünü ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu para, geleneksel para piyasalarından daha düşük işlem maliyetlerine sahip yeni bir para

birimidir ve hükümetler tarafından çıkarılan geleneksel para birimlerinin aksine, hükümet, bankalar ve finans kurumları gibi aracılar ve düzenleyici kurumlar olmadan, yani merkezi olmayan bir şekilde çalışmaktadır.

Anahtar kelimeler: kripto para, dijital para birimi, e- ticaret

"Kutup Bilim Üssü Oyunu" Kutup Bilimleri Farkındalığını Geliştirmede Mobil Oyunun Etkisi

*Afranur ZENGİN
*Dilara ÖZCAN
*Nilhan Kübra AKSOY
*Rukiye ERSOY

ÖZ

Bu çalışmanın amacı araştırmacılar tarafından geliştirilen mobil bir oyun olan "Kutup Bilim Üssü" oyunu ile katılımcıların kutuplar hakkındaki genel bilgi düzeyi, kutupların dünya için önemi, kutuplarla ilgili diğer ülkelerin ve özellikle de Türkiye'nin yaptığı çalışmalar, kutuplara Türk Bilim Üssü kurulmasının önemi ve gerekliliği gibi konularda bilgi artışını sağlayarak farkındalık oluşturmaktır. Bu sayede dünya için önemi her geçen gün artan kutuplar hakkında gençlerde farkındalık oluşturarak bu konu hakkında ileriki yıllarda ülkemizin yapacağı çalışmalara katkı sağlayan bireyler kazandırmak hedeflenmektedir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada ön test - son test tek gruplu deneysel desen ile yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Uygun örneklem ile seçilen katılımcılardan 48 katılımcıya başarı testi ön test olarak uygulanmış, uygulama yapılmış ve uygulama sonunda son test olarak uygulanmıştır. Katılımcılardan gönüllü olan 45'i ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Elde edilen nicel veriler SPSS 22 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ön test ve son test ortalamalarına bakıldığında iki grubun puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Nitel veriler için ise betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Nitel verilerin değerlendirilmesi sonucunda da "Kutup Bilim Üssü" oyununun katılımcıların kutuplar hakkındaki genel bilgi düzeyi, kutupların dünya için önemi, kutuplarla ilgili diğer ülkelerin ve özellikle de Türkiye'nin yaptığı çalışmalar ve kutuplarda bir Türk Bilim Üssü kurulmasının önemi gibi konulardaki görüşlerinde olumlu yönde bir değişime katkı sunduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Arktik, Antarktik, Kutup Bilim Üssü, Kutup Bilimleri, Mobil Oyun

Prizren Şehrinde Danışanlara Pandemi Sürecinde Dıjıtal Ortamda Yapılan Danışmanlık Sırasında Uygulanan Covid – 19 Merhmamet Ölçeği Analizlerinin İncelenmesi

*Prof. Ass. Dr. Nalan KAZAZ
*Prof. Ass. Luan VARDARI

ÖZ

Çalışmanın amacı, Pommier (2011) tarafından geliştirilen Merhamet Ölçeği'ni (MÖ) Türkçeye uyarlanan (Akdeniz, S., & Deniz, M. 2016) ölçeği ile Prizrende psikolojik dijital ortamda danışmanlık alan (356) kişiye pandemi sürecinde yaşadıkları yoğun stres ve korku arasında merhametlerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Calismanin amacı ve hipotezler arasinda danışanlar üzerinde Covid-19 korkusu ve merhametlerinin derecesini belirlemektir, bu dogrultuda Covid-19 korkusu ile danışanların merhamet arasında elde edilen veriler istatistiki bakimdan incelenecektir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel anket modelini kullanılmış, maddelerin birbiriyle olan ilişkilerini ve alt boyutlarını belirlemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri için KMO ve Bartlett testi değerlerine bakılarak bu değerlerin istenilen düzeyde oldukları görüldükten sonra ölçeğin sonraki aşamasına geçilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Covid-19 pandemi süresince

danışanlar, stres ve korkuya sahipken merhametlerinin mevcut olması inkâr edilemez bir gerçek olarak tespit edilmiştir.
Anahtar Kelime: Covid-19, Merhamet, Psikolojik etki, Prizren.

Investıgatıon Of The Covıd-19 Mercy Scale Analysıs Applıed Durıng The Dıgıtal Counselıng Of Clıents In The Cıty Of Prızren Durıng The Pandemıc Process

Abstract
The aim of the study was to use the Compassion Scale (BC) developed by Pommier (2011), adapted to Turkish (Akdeniz, S., & Deniz, M. 2016) and the intense stress and fear experienced during the pandemic process by (356) people who received psychological counseling in the digital environment in Prizren. It was aimed to evaluate their compassion among them. The aim of the study and to determine the degree of fear of Covid-19 and compassion on the clients among the hypotheses, in this direction, the data obtained between the fear of Covid-19 and the compassion of the clients will be examined statistically.
In the research, the relational questionnaire model, which is one of the quantitative research methods, was used, and explanatory factor analysis was performed in order to determine the relationships between the items and their sub-dimensions. As a result of the explanatory factor analysis, the KMO and Bartlett test values for the scale items were examined and after it was seen that these values were at the desired level, the next stage of the scale was started. According to the findings, it has been determined as an undeniable fact that clients have compassion during the Covid-19 pandemic, while they have stress and fear.
Keywords: Covid-19, Compassion, Psychological impact, Prizren.

Digitalization Of Drug Propaganda And Ways To Combat It

*Madi Sanatkanuly

ÖZ

Countering illegal advertising of drugs and their contactless distribution addresses on the Internet (Darknet) is a promising area of preventive activity, one of the effective ways to narrow the drug market, the importance of which is currently underestimated. The purpose of the study is to determine the main methods of open and veiled advertising of online stores selling drugs in a contactless way. When preparing the article, the following methods were used: statistical, content analysis of Internet resources, systematic, formal and logical. Results: illegal advertising in the field of drug trafficking is an independent direction of professional criminal activity using marketing techniques tested in the legal economy. The advertising of online drug stores placed on urban infrastructure facilities, ordinary websites and in social networks contributes to the expansion of the audience of drug users. The direction of the criminal policy of the state should be the organization of countering illegal drug advertising, including the criminalization of the placement of such advertising.
In the territory of the Republic of Kazakhstan since the beginning of this year, law enforcement officers have identified more than 5.3 thousand offenses and crimes related to drugs, including 991 facts of sale and 270 facts of storage on a particularly large scale. According to the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan, 12.5 tons of various types of drugs have been seized from illicit trafficking since the beginning of this year, including 4 kilograms of heroin and 129 kilograms of synthetic drugs, 371 kilograms of hashish and 8.7 tons of marijuana, and 11 drug laboratories have been liquidated. At the same time, since the beginning of 2022, the activities of seven organized criminal groups engaged in drug trafficking have been exposed, 13 criminal cases have been initiated against the leaders and participants of which. Seven leaders and 34 participants of criminal groups were brought to criminal responsibility.

According to the official data provided, 127 pre-trial proceedings were registered during the specified period, 58 of which were for advertising and 69 for selling via the Internet. 810 sites that distributed drugs were blocked. Thus, drug crime is changing due to the active use of digital technologies.

The desire of organized groups to increase drug sales makes them dependent on the need to advertise their activities, the prohibited substances themselves, online stores for their sale, informing potential consumers about discounts, loyalty programs, as well as placing ads for hiring drug distributors.

Contrary to experts' expectations, the appearance of a part of the Internet hidden from indexing (Darknet) did not lead to the disappearance of drug advertising in its open part. Banned substances continue to be advertised on regular websites and in social networks. At the same time, advertisements can be placed not only on sites specially created for this purpose, but also illegally embedded in news, trade and other resources frequently visited by users.

In the context of a rapidly changing information space, modern drug trafficking has adapted well-known marketing techniques for the promotion of goods and services to its goals. Simply informing drug users about where to buy a particular drug, what its price, quality, and other important characteristics are no longer considered sufficient. Therefore, various methods are used related to convincing potential consumers of the dignity of the product, motivating them to buy it in this particular store, as well as stimulating additional demand. As the main means of promotion, it is possible to highlight the availability of an accessible and understandable store interface, presence on a thematic forum with the creation of a positive opinion of customers and, of course, advertising. It should be noted that the offers available on Internet resources aimed at promoting online drug sales through online stores are conditionally divided into those that are engaged in design and graphic development, and those that produce various outdoor advertising. Advertising activity has long become an independent area of criminal qualification.

To solve the problem of searching for open and veiled drug advertising on the Internet, the capabilities of artificial intelligence capable of performing a recognition operation – determining the necessary signs in the data under study - come to the aid of the internal affairs bodies. The task of identifying criminal (prohibited) content is being solved today using typical methods of automated processing of text, images and audio tracks (interviews, messages, conversations) based on algorithms of so-called Machine Learning, which cope with its solution, showing an accuracy of 70%. Presumably, text files, images and prerolls (automatically launched commercials that preview another video), whose viewing statistics average 20,000 times a day, can be checked.

In general, the fight against the digitalization of drug propaganda cannot be considered in isolation from the entire aggregate activity of the state to control the turnover of narcotic drugs. It is through various forms of advertising aimed at inducing drug use that new drug users are involved in illicit trafficking, who act on the principle of network marketing and involve new participants. Therefore, along with the criminality of acts of cultivation, manufacture, storage, transportation and other forms of illegal drug distribution, the issue of criminalization and tightening of administrative responsibility for advertising online drug stores should be considered.

Medya Okuryazarlığı Dersi Ve İletişim Fakültesi Mezunları

*Öğr.Gör. Memduh YAĞMUR

ÖZ

Kitle iletişimini sağlayan gazete, radyo, televizyon, sinema, sosyal medya... gibi araçlara da kitle iletişim araçları adı verilmektedir. Haberlerden, reklamlara, filmlerden müziğe, tartışma programlarından yarışmalara, sanata ve spora kadar uzanan çeşitli faaliyetler medyanın içine girmektedir.
Medya okuryazarlığı ise her geçen gün daha da dijitalleşen dünyada, hem çocuklar hem de yetişkinler için oldukça önemlidir. Medya okuryazarlığı eğitimi ile insanlar, ifade biçimlerini geliştirerek, eleştirel düşünerek etkili iletişimciler ve aktif vatandaşlar olabildikleri gibi, medya dünyası ile sanal dünya ve gerçek dünyayı ayırabilir hale gelirler. Bu çerçevede medya okuryazarlığı eğitimleri daha yaygın hale gelmeli ve insanlar da izledikleri, dinledikleri ve verilen enformasyona karşı daha eleştirel bakmayı, gerekirse onlara karşı savunma mekanizmalarını da öğrenmelidir. Bu ders, okullarda iletişim fakültesi mezunları tarafından verilirse hem daha verimli olacak, hem de binlerce formasyon alan iletişim fakültesi mezunu boştaki kişilere iş imkanı yaratılacaktır.
Anahtar Kelimeler: Medya, İletişim, medya okuryazarlığı, dijitalleşme

Graduates Of The Faculty Of Medıa Lıteracy And Communıcatıon

Abstract
Media that provide mass communication, such as newspapers, radio, television, cinema, social media ... are also called mass media. Various activities ranging from news, advertising, movies to music, discussion programs to competitions, art and sports are included in the media.
Media literacy, on the other hand, is very important for both children and adults in a world that is becoming more digitalized every day. With media literacy education, people can become effective communicators and active citizens by improving their expression styles, thinking critically, as well as being able to separate the media world from the virtual world and the real world. In this context, media literacy trainings should become more widespread and people should also learn to look more critically at the information they watch, listen to and are given, and, if necessary, the defense mechanisms against them. If this course is given by graduates of the faculty of communication in schools, it will be both more efficient, and thousands of graduates of the faculty of communication who have received a formation will create jobs for idle people.
Keywords: Media, Communication, media literacy, digitalization

Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya (Tiktok) Kullanımı Üzerine Betimsel Bir Araştırma

*Fikret KONCA
*Yücel BERAL
*Onur İnan SÖNMEZ

ÖZ
Sosyal medya kullanımları son yıllarda hızla artmakta, değişim ve gelişim göstermektedir. Milyarlarca insanı etkisi altına alanyeni sosyal medya akımlarının etkileri konusunda; düşünce, tutum ve davranışlar da bu ölçüde önem kazanmaktadır. Gelişim çağındaki çocukların sosyal medya uygulamaları kullanımları; bu platformlarda bulunma süreleri ve amaçları ile etkileşimleri; psikolojik, sosyal, mental sağlıkları, benlik algıları gibi birçok olguyu etkilemektedir. Bu çalışma, ortaokulda öğrenim görmekte olan öğrencilerin akıllı telefon kullanım düzeyleri, sosyal medya uygulaması tercihleri, TikTok kullanımlarının ve kullanım şekillerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmişidir. Bu araştırma tarama modeli kullanılarak ve 2021 yılında Eskişehir ilinde öğrenim görmekte olan 402 ortaokul öğrencisinin katılımı ile yapılmıştır. Verilerin analizi sonucunda; öğrencilerin akıllı telefona sahip olma düzeyleri, sosyal medya tercihleri, TikTok kullanımları, kullanım süreleri, uygulama içi

paylaşımları, uygulamada rahatsız edici video ile karşılaşma düzeyleri ve rahatsız edici içeriklerin yapısı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular öğrencilerin büyük bir kısmının akıllı telefona sahip olduğu, Tiktok kullanımının yaygın olduğu, en çok kullanımın 5. sınıf düzeyinde olduğu, katılımcıların yarısından fazlasının TikTok uygulamasında paylaşımda bulunduğu, yarısından fazlasının rahatsız edici içerik ile karşılaştığı anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında; yeni sosyal medya uygulama/akımlarının kullanımı, çocuklar üzerine etkileri, güvenliği ve alınabilecek önlemler tartışılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, ortaokul öğrencileri, TiKTok, sosyal medya kullanımı, sosyal medyanın olumsuz etkileri

A Researchon Secondary School Students' Use of Social Media(Tiktok)

Abstract
The Use of social media has accelerated, changed and advanced in recent years. As to the effects of the new social media trend, which affluence billions of people, their thoughts, attitudes and behaviours, gain a significant importance. Socialmediause of thechildrenwhoarestill in theirdevelopmentstages, the time they present in those platforms, their targets and interactions effect many phenomena such as psychological, socialandmentalhealth as well as their sense of self.
This study was carried out in order to determine the percentage of smartphone use, the choice of social media applications, the percentage of the students who use Tik Tok and the way they use the application. This study was carried out with the participation of 402 secondary school students having education in Eskişehir and by using the scanning method. As a result of the analysis of data; the percentage of the students having smartphones, their choice of social media, theirway of usingTikTokandthe time they spent and content they shared on the application, their percentage of encountering disturbing videos on the application, and the content of these disturbing videos were tried to be determined. The data obtained indicates that large percentage of the students have smartphones, the use of TikTok is quite wide, the 5th graders use the application more than the other graders, more than half of the participants share contents on TikTokapplicationandmorethanhalf of the participant encounter disturbing contents. As a result of the analysis of data, the use of the new social media applications/trends, their effect on the children, their security and the cautions should be taken are discussed.
Key Words: Social Media, secondary school students, TiKTok, the use of social media, the adverse effect of social media

Öğretmen Mesleki Gelişiminde Teknoloji Kullanımı

*Tuana GÜNAY
*Canan AĞA

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi, gelişen teknolojiyi yakından takip etmeleri alışkanlığı kazandırılması, kişisel becerilerinin geliştirilmesi ve edindikleri bilgileri derslerine entegre etmeleri amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Ankara'da görev yapan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Web 2.0 araçları kullanımı ile ilgili katılımcılara eğitim verilmiştir. Eğitim başında ve sonunda nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile hazırlanan sorular, ön anket formu ve son anket formu olarak katılımcılara yöneltilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz edilen verilerin sonuçlarına göre katılımcılar aldıkları eğitim sonunda Web 2.0 araçları ile tanışarak derslerinde aktif kullanmaya başlamışlardır. Teknolojiyi yakından takip etmenin önemini kavramışlardır. Müfredatlarına entegre etme becerisi kazanmışlardır.

Bu şekilde derslerinin daha eğlenceli hale geldiğini dile getirmişlerdir. Öğrencilerinin akademik başarılarının arttığı, katılımcıların özgüvenlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin kişisel gelişimlerini desteklemeleri amacıyla teknolojiyi yakından takip etmeleri gerekmekte olduğu tespit edilmiştir. Öğretme ve öğrenme sürecinde Web 2.0 araçlarının kullanımı derse olumlu etki ettiği sonucuna varılmıştır. Web 2.0 araçları kullanılarak dersler ve sınıf ortamı eğlenceli hale dönüştürülebilir ve akademik başarı artırılabilir. 21. yüzyıl becerilerine sahip, teknolojiyi hayatlarının bir parçası haline dönüştürebilen bireyler toplumda artırılabilir.
Anahtar Kelimeler: Öğretmen, mesleki gelişim, teknoloji destekli eğitim, Web 2.0

Abstract
The aim of this research is to support the professional development of teachers, to develop the habit of following the developing technology closely, to develop their personal skills and to integrate the knowledge they have acquired into their lessons. The sample of the research consists of 10 teachers working in Ankara. Participants were given training on the use of Web 2.0 tools. Qualitative research method was preferred at the beginning and end of the training. The questions prepared with the semi-structured interview form were directed to the participants as a preliminary survey form and a final survey form. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method. According to the results of the analyzed data, at the end of the training, the participants were introduced to Web 2.0 tools and started to use them actively in their lessons. They understood the importance of following technology closely. They have gained the ability to integrate it into their curriculum. They stated that in this way, their lessons became more fun. It was observed that the academic achievement of the students increased and the self-confidence of the participants increased. It has been determined that teachers need to follow technology closely in order to support their personal development. It has been concluded that the use of Web 2.0 tools in the teaching and learning process has a positive effect on the lesson. By using Web 2.0 tools, lessons and classroom environment can be made fun and academic success can be increased. Individuals who have 21st century skills and can make technology a part of their lives can be increased in society.
Keywords: Teacher, professional development, technology supported education, Web 2.0

Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Öyküleme Kullanımına İlişkin Görüşleri

*Dr. Dilek KIRNIK

ÖZ

Gelişen teknoloji dönemi, birçok ortamı ve bireyi etkilediği gibi eğitim-öğretim ortamlarını da etkilemiştir. Teknolojiyi etkin kullanmak, öğrencileri gerçek yaşama hazırladığı için eğitim-öğretim ortamlarının gereklilikleri arasındadır. Özellikle temel eğitim kademesinde teknolojinin öğrenme ortamlarında kullanımı öğrencilerin öğrenme özelliklerden dolayı daha önemlidir. Teknolojinin eğitim sürecinde kullanımına yönelik en etkili örnek uygulamalardan biri dijital öykülemedir. En genel anlamda teknolojik araçların kullanımıyla bilgi aktarımı veya öykü anlatımı olarak açıklanabilecek olan dijital öyküleme, resim, ses ve video gibi çoklu ortam öğelerinin öyküleme sanatıyla buluşması olarak da tanımlanabilir. Dijital öykülerde görsel içerik ve ses öğeleri yoğun bir şekilde kullanıldığı için öğrencilerin kavramları tanımaları, olayları anlamları ve iletişim becerileri gelişmektedir. Öğrencilerin görsel okuryazarlık ve teknoloji okuryazarlığı gibi çok yönlü okuryazarlıkları olumlu yönde etkilenmektedir. Bu kadar olumlu yönleri olan dijital öyküleme hakkında araştırma yapmak önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin dijital öyküleme kullanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel yaklaşım esas alınmış durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda

araştırma amacına uygun olarak beş soru sorulmuştur. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt durum örneklemesi yöntemine göre belirlenen 11 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Örnekleme belirleme sürecinde "sınıf öğretmeni olmak, dijital öyküleme hazırlamak ve kullanmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" gibi ölçütler belirlenmiştir. Öncelikle öğretmenlere araştırma kapsamında bilgi verilmiş, çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlerle online görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri; en çok Türkçe ve İngilizce derslerinde dijital öyküleri kullandıkları, daha çok öğrencilerin ilgisini çekmek için dijital öyküler hazırladıkları ve dijital öykülemeyi uyguladıkları derslerde sınıf yönetiminde zorlandıklarını ifade etmişlerdir.
Anahtar sözcükler: Dijital öyküleme, temel eğitim, sınıf öğretmeni

Prımary Educatıon Teachers' Opınıons On The Use Of Dıgıtal Story

*Dr. Dilek KIRNIK

Abstract

The developing technology period has affected many environments and individuals as well as educational environments. Effective use of technology is among the requirements of educational environments as it prepares students for real life. Especially at the basic education level, the use of technology in learning environments is more important because of the learning characteristics of the students. One of the most effective example applications for the use of technology in the education process is digital storytelling. In the most general sense, digital storytelling, which can be explained as information transfer or storytelling with the use of technological tools, can also be defined as the meeting of multimedia elements such as pictures, sound and video with the art of storytelling. As visual content and audio elements are used extensively in digital stories, students' understanding of concepts, meanings of events and communication skills develop. Versatile literacy of students, such as visual literacy and technology literacy, is positively affected. It has been considered important to conduct research on digital storytelling, which has such positive aspects. The aim of this study is to determine the opinions of primary education teachers about the use of digital storytelling. In the study, the case study method based on the qualitative approach was used. A semi-structured interview form was prepared by the researcher. In the interview form, five questions were asked in accordance with the purpose of the research. Interviews were conducted with 11 primary education teachers who were determined according to the criterion-case sampling method, one of the purposive sampling methods. In the sampling determination process, criteria such as "being a primary education teacher, preparing and using digital storytelling, volunteering to participate in the research" were determined. First of all, information was given to the teachers within the scope of the research, and online interviews were conducted with the teachers who volunteered to participate in the study. The data obtained during the research process were interpreted with descriptive and content analysis. As a result of the research, primary education teachers; They stated that they used digital stories mostly in Turkish and English lessons, they mostly prepared digital stories to attract students' attention, and they had difficulties in classroom management in lessons where they applied digital storytelling.
Keywords: Digital storytelling, basic education, primary education teacher

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve bilişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte eğitim alanında kullanılan materyaller ve araçlar da değişmiştir. Bu dijital yenilikler çeşitli online araçların gelişmesi ve yazılımların artması ile öykü anlatımını değiştirmiş ve sadece sözlü anlatılan

öyküleme sürecini çoklu ortam materyallerinin kullanımıyla görsel ve işitsel öğeler bakımından zenginleştirmiştir (Van Gils, 2005; Wang, & Zhan, 2010). Meadows'a (2003) göre dijital öyküleme, online görsel düzenleme yazılımları, dizayn araçları, Web 2.0 platformları gibi bilişim teknolojilerinin katkılarıyla öykü sunumunda zengin bir anlatım olarak açıklanmaktadır. Dijital bir ortamda, ses, resim, grafik, hareketli grafik, görüntü, müzik ve metne dayalı anlatımın oluşturulma ve sunulması süreci dijital öykülemedir (Robin, 2006; Smeda, Dakich & Sharda, 2010).

Dil öğretim sürecinde basılı materyaller yerine dijital materyallerin tercih edilmesi yaşadığımız çağa uygun davranmak açısından önemli bir durumdur. En sık kullanılan eğitim araçlarından biri olan öyküler, dijital çağda resim, ses, müzik ve video gibi farklı içeriklerin desteği ile eğitici işlevlerini arttırmıştır (İnceelli, 2005).

Teknolojinin eğitimle bütünleşmesi öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumlu etki ettiği gibi öğretmenlerin öğretme süreçlerini de kolaylaştırmaktadır. Alan yazın incelendiğinde dijital öyküleme yaklaşımının öğrencilere farklı öğrenme deneyimlerini kazandırdığı, derse yönelik ilgilerini artırdığı, öğrencilerin öğrenme sürecinde dikkat sürelerini artırdığı, derse katılım konusunda öğrencilerin motivasyonlarını arttırdığı, öğrencilerde değerlerin kazandırılma sürecini kolaylaştırdığı, üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir (Demirer, 2013; Demirer ve Baki, 2018; Robin, 2006, Sadık, 2008; Yang & Wu, 2012). Öğrencilere birçok katkısı olan dijital öykülemenin öğretmenlere de faydası bulunmaktadır. Öğretmenlerin dil becerilerini geliştirmek için kullandığı en önemli araçlardan biri olan dijital öyküler, farklı teknolojik araçlarla yazma ve metin oluşturma becerisini de geliştirmektedir (Baki ve Feyzioğlu, 2017; Sever, 2014). Özellikle temel eğitimde öğrencilerin okuma, yazma, konuşma, anlama ve dinleme becerilerini geliştirmekle sorumlu olan öğretmenlerin dijital araçları kullanması, kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Yang, & Wu, 2012). Eğitim sürecine katkısı olan dijital öykülerin öğretmenler gözünden değerlendirilmesi önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin dijital öyküleme kullanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Yöntem

Çalışmada nitel yaklaşım esas alınmış durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda araştırma amacına uygun olarak beş soru sorulmuştur. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt durum örneklemesi yöntemine göre belirlenen 11 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Örnekleme belirleme sürecinde "sınıf öğretmeni olmak, dijital öyküleme hazırlamak ve kullanmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" gibi ölçütler belirlenmiştir. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Mesleki Deneyim
K1	K	8
K2	K	11
K3	E	13
K4	E	15
K5	K	16

K6	K	12
K7	E	14
K8	K	13
K9	E	11
K10	K	15
K11	K	17

Tablo 1'de katılımcıların özellikleri yer almaktadır. Tablo verilerine göre 4 erkek 7 kadın olmak üzere araştırmaya 11 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 8 yıl ile 17 yıl arasında değişmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Öncelikle öğretmenlere araştırma kapsamında bilgi verilmiş, çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlerden randevular alınmıştır. Randevu saatinde dijital görüşme platformu aracılığıyla online görüşmeler yapılmıştır. Görüşme verileri word sayfasına aktarılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Verilerden kodlar tespit edilmiş sonrasında temalar belirlenmiştir. Tüm bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sürecinde verilerin analizi aşamasında eğitim bilimlerinde doktora düzeyinde eğitim almış iki farklı araştırmacıdan yardım alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Dijital öykülemeyi kullandıkları derslere ilişkin öğretmen görüşleri

Dersler	f
Türkçe	8
İngilizce	7
Sosyal Bilgiler	3
İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık	2
Trafik Güvenliği	2
Matematik (Problemler)	2

Tablo 2'de öğretmenlerin dijital öykülemeyi kullandıkları derslere ilişkin görüşleri yer almaktadır. Tablo verilerine bağlı olarak öğretmenler sırasıyla en çok Türkçe (f=8), İngilizce (f=7), Sosyal Bilgiler (f=3), İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık (f=2), Trafik Güvenliği (f=2) ve Matematik (f=2) derslerinde dijital öykülemeyi kullanmaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin en çok dil derslerinde dijital öykülemeyi kullanmaları dikkat çekicidir.

Tablo 3. Dijital öyküleme kullanma sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri

	f
Öğrencilerin ilgini derse çekmek	9

Kalıcı öğrenmelerine imkan tanımak	8
Öğrencilerin dil gelişimine katkıda bulunmak	8
Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı vb.) geliştirmek	5
Öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırmak	4
Öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak	3
Öğrenme ortamını eğlenceli hale getirmek	3
Özel gereksinimli öğrenciler için öğrenme imkanı sunmak	3
Öğretmenlerin derste kendilerini daha yetkin hissetmelerini sağlamak	2

Tablo 3'te dijital öyküleme kullanma sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler; öğrencilerin ilgini derse çekmek (f=9), kalıcı öğrenmelerine imkan tanımak (f=8), öğrencilerin dil gelişimine katkıda bulunmak (f=8), öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı vb.) geliştirmek (f=5), öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırmak (f=4), öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak (f=3), öğrenme ortamını eğlenceli hale getirmek (f=3), özel gereksinimli öğrenciler için öğrenme imkanı sunmak (f=3) ve öğretmenlerin derste kendilerini daha yetkin hissetmelerini sağlamak (f=2) gibi nedenlere dijital öykülemeyi kullanmaktadırlar.

Tablo 4. Dijital öyküleme kullanmanın etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri (olumlu)

	f
Teknolojik araç kullanma becerilerinin artması	10
Sosyal ve iletişim becerilerinin artması	7
Mesleki becerilerin (öğretim becerileri) artması	7
Medya okuryazarlık bilgilerin artması	4

Tablo 4'te dijital öyküleme kullanmanın etkilerine ilişkin olumlu öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler dijital öykülemeyi; teknolojik araç kullanma becerilerinin artması (f=10), sosyal ve iletişim becerilerinin artması (f=7), mesleki becerilerin (öğretim becerileri) artması (f=7) ve medya okuryazarlık bilgilerin artması (f=4) açılarından olumlu değerlendirmektedirler.

Tablo 5. Dijital öyküleme kullanmanın etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri (olumsuz)

	f
Hazırlanmasının çok zaman alması	9

Çok öge eklendiğinde öğrencilerin dikkati dağıtması	5
Dijital öykülemenin her konu ve kazanıma uygun olmaması	5
Sınıf yönetimini zorlaştırması	4

Tablo 5'te dijital öyküleme kullanmanın etkilerine ilişkin olumsuz öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler; dijital öykülerin hazırlanmasının çok zaman alması (f=9), çok öge eklenmesiyle öğrencilerin dikkatlerinin dağılması (f=5), dijital öykülemenin her konu ve kazanıma uygun olmaması (f=5) ve dijital öykülemenin kullanımı sırasında sınıf yönetiminin zorlaşması (f=4) açılarını olumsuz olarak değerlendirmektedirler.

Tablo 6. Dijital öyküleme hazırlarken/kullanırken en zorlanılan alanlara ilişkin öğretmen görüşleri

	f
Teknolojik araçların kullanımı	8
Görsellerin belirlenmesi	7
Görsel ögelerin hareketlendirilmesi	7
Öykülerin kurgulanması	6
Öğrenci seviyesine göre kelime gruplarının belirlenmesi	3

Tablo 6'da dijital öyküleme hazırlarken/ kullanırken en zorlanılan alanlara ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo verilerine göre öğretmenler dijital öyküleme hazırlarken/ kullanırken; teknolojik araçların kullanımı (f=8), görsellerin belirlenmesi (f=7), görsel ögelerin hareketlendirilmesi (f=7), öykülerin kurgulanması (f=6) ve öğrenci seviyesine göre kelime gruplarının belirlenmesi (f=3) alanlarında zorlanmışlardır.

SONUÇ

Öğretmenler sırasıyla en çok Türkçe, İngilizce, Sosyal Bilgiler, İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık, Trafik Güvenliği ve Matematik derslerinde dijital öykülemeyi kullanmaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin en çok dil derslerinde dijital öykülemeyi kullanmaları dikkat çekicidir. Lee'ye (2014) göre dil eğitiminde konuşma dersinde dijital öykülemenin kullanılması ile bireyler kendini tekrar tekrar dinleyerek telaffuz hatalarını düzeltebilirler. Bu nedenle daha çok dil derslerinde kullanıldığı söylenebilir.

Öğretmenler; öğrencilerin ilgini derse çekmek, kalıcı öğrenmelerine imkan tanımak, öğrencilerin dil gelişimine katkıda bulunmak, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini(yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı vb.) geliştirmek, öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırmak, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak, öğrenme ortamını eğlenceli hale getirmek, özel gereksinimli öğrenciler için öğrenme imkanı sunmak ve öğretmenlerin derste kendilerini daha yetkin hissetmelerini sağlamak gibi nedenlere dijital öykülemeyi kullanmaktadırlar. Baki ve Feyzioğlu (2017) yaptığı araştırmada dijital öykü kullanımının yazı yazmaya yönelik öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde değiştirdiğini tespit etmiştir. Dijital öyküleme kullanımının öğrencilerin metin oluşturma becerilerini ve yazma becerilerini geliştirdiği görülmüştür (Condy vd., 2012; Ballast vd., 2008).

Öğretmenler dijital öykülemeyi; teknolojik araç kullanma becerilerinin artması, sosyal ve iletişim becerilerinin artması, mesleki becerilerin (öğretim becerileri) artması ve medya okuryazarlık bilgilerin artması açılarından olumlu değerlendirmektedirler. Turgut ve Kışla'ya (2015) göre dijital öyküleme yöntemi; bireylerin problem çözme becerilerine, dil becerilerine, iletişim becerilerine, sunum yetkinliklerine, teknolojiyi kullanma düzeylerine, üst düzey düşünme kapasitelerine, öğrencilerin farklı bakış açılarını geliştirmelerine ve öğrenme motivasyonlarına olumlu etki etmektedir.

Öğretmenler; dijital öykülerin hazırlanmasının çok zaman alması, çok öge eklenmesiyle öğrencilerin dikkatlerinin dağılması, dijital öykülemenin her konu ve kazanıma uygun olmaması, dijital öykülemenin kullanımı sırasında sınıf yönetiminin zorlaşması açılarını olumsuz olarak değerlendirmektedirler. Öğretmenler dijital öyküleme hazırlarken/ kullanırken; teknolojik araçların kullanımı, görsellerin belirlenmesi, görsel ögelerin hareketlendirilmesi, öykülerin kurgulanması ve öğrenci seviyesine göre kelime gruplarının belirlenmesi alanlarında zorlanmışlardır.

KAYNAKÇA

Baki, Y. ve Feyzioğlu, N. (2017). Dijital öykülerin altıncı sınıf öğrencilerinin yazma sürecine etkisi Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(40) 31-58.

Ballast, K., Stephens, L., and Radcliffe, R. (2008). The effects of digital storytelling on sixth grade students' writing and their attitudes about writing. In K. McFerrin et al. (Eds.), Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education International Conference 2008 (875-879). Chesapeake, VA: AACE.

Condy, J., Chigona, A., Gachago, D., and Ivala, E. (2012). Pre-service students' perceptions and experiences of digital storytelling in diverse classrooms. The Turkish Online Journal of Educational Technology,11(3), 278-285.

Demirer, V. (2013). İlköğretimde e-öyküleme kullanımı ve etkileri. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Demirer, V., & Baki, Y. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital öyküleme sürecine ilişkin görüşleri ve algıları. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 11(4), 718-747.

İnceelli, A. (2005). Dijital hikâye anlatımının bileşenleri. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4(3), 132-142.

Lee, L. (2014). Digital news stories: Building language learners' content knowledge and speaking skills. Foreign Language Annals, 47(2), 338-356.

Meadows, D. (2003). Digital storytelling: Research-based practice in new media. Visual Communication, 2(2), 189-193.

Robin, B. (2006). The educational uses of digital storytelling. In C. Crawford et al. (Eds.), Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2006 (pp. 709-716). Chesapeake, VA: AACE.

Sadık, A. (2008). Digital storytelling: A meaningful technology-integrated approach for engaged student learning. Educational Technology Research and Development, 56(4), 487- 506.

Sever, T. (2014). An investigation into the impact of digital storytelling on the motivation level of students. Yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale

Smeda, N., Dakich, E., & Sharda, N. (2010). Developing a framework for advancing elearning through digital storytelling, in IADIS International Conference e-learning 2010, Ed. Miguel Baptista Nunes and Maggie McPherson. IADIS International Conference, e-Learning 2010 Freiburg, Germany, 26-29 July 2010, 169-176.

Turgut, G. ve Kışla, T. (2015). Bilgisayar destekli hikâye anlatımı yöntemi: Alanyazın araştırması. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 6(2), 97-121.
Van Gils, F. (2005). Potential applications of digital storytelling in education. In 3rd Twente Student Conference on IT, University of Twente, Faculty of Electrical Engineering, Mathematics and Computer Science, Enschede, February 17-18.
Wang, S. & Zhan, H. (2010). Enhancing teaching and learning with digital storytelling. International Journal of Information and Communication Technology Education (IJICTE), 6(2), 76-87
Yang, Y. T. C. & Wu, W. C. I. (2012). Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation. A year-long experimental study. Computers & Education, 59(2), 339-352.

Siber Zorbalığı Önleme Ve Mücadele Faaliyetlerinin İncelenmesi

*Arş. Gör. Behiye CANBAZ
*Doç. Dr. Nursel YALÇIN

ÖZ

Son yıllarda hızlı bir şekilde gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri, hayatı kolaylaştırmasının yanı sıra güvenlik boyutunda ciddi riskler taşımaktadır. Sosyal medya aracılığıyla bir birey hakkında elde edilen verilerin artmasıyla birlikte siber zorbalık en büyük risklerden birini oluşturmaktadır. Dijital çağ olarak adlandırılan bu dönemde klasik suçlar gibi fiziksel temasa gerek kalmadan internetin verdiği imkânlarla birlikte siber zorbalık vakaları görülmektedir. Siber zorbalık akran zorbalığının bir çeşidi olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel akran zorbalığından yola çıkıldığında siber zorbalık, bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak birbirlerine karşı zarar verici davranışlarda bulunmaları olarak tanımlanabilmektedir. Daha çok çocuklar ve gençler arasında gerçekleşen siber zorbalık, sosyal medya üzerinden tehdit etme, küçük düşürme, utandırma, gruptan dışlama, ayrımcılığa maruz bırakma, sahtecilik ve benzeri durumlar olarak görülmektedir. Bu durumu yaşayan bireyler, daha önce yapılan araştırmalarda gözlemlendiği gibi siber zorbalık sonrası depresyon ve kaygı bozukluğu yaşamaktadırlar. Bu durumların teknoloji geliştikçe yaygınlaşmasının sebebi, çocukların, gençlerin, ailelerin ve öğretmenlerin konu hakkında farkındalıklarının düşük olması ve böyle bir durum ile karşı karşıya geldiklerinde ne yapacaklarını bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durumun önlenmesi için siber zorbalık politikaları ve uygulamaları düzenlenmesi gerekmektedir. Ülkemizde bu konu hakkında yapılan çalışmalar 2000'li yılların başında başlamış ve hala tam olarak yeterliliğe ulaşılamamıştır. Günümüzde ise çeşitli kurumlar ve devletler gerek hukuki boyutta gerekse eğitim boyutunda çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışma da siber zorbalığı önleme ve mücadele kapsamında yapılan çalışmalar incelenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.
Anahtar kelimeler: siber zorbalık, siber zorbalıkla mücadele

Examination Of Cyber Bullyıng Preventıon And Combatıng Actıvıtıes

*Behiye CANBAZ
*Nursel YALÇIN

Abstract

Information and communication technologies that have developed rapidly in recent years, in addition to making life easier, carry serious security risks. With the increase in data obtained about an individual through social media, cyberbullying constitutes one of the biggest risks. During this period, called the digital age, cases of cyberbullying are observed along with the opportunities provided by the Internet without the need for physical contact, such as classic crimes. Cyber bullying is considered as a type of peer bullying. Based on traditional peer

bullying, cyberbullying can be defined as individuals engaging in damaging behaviors against each other using information and communication technologies. Cyberbullying, which mostly takes place between children and teenagers, is seen as threatening, humiliating, embarrassing, excluding from the group, discriminating, Decoy and similar situations via social media. Individuals who experience this condition experience depression and anxiety disorders after cyberbullying, as has been observed in previous studies. The reason why these situations become widespread as technology develops is due to the fact that children, young people, families and teachers have low awareness of the issue and do not know what to do when faced with such a situation. In order to prevent this situation, it is necessary to regulate cyberbullying policies and practices. Studies on this issue in our country began at the beginning of the 2000s and still have not fully reached the qualification. Currently, various institutions and states are conducting various studies both in the legal and educational dimension. In this study, studies conducted within the scope of preventing and combating cyberbullying were examined and recommendations were made.
Keywords: cyber bullying, combating cyberbullying

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte günlük hayatta görülen suçlar elektronik ortamlara taşınmaktadır. Çocukları, gençleri, ebeveynleri, eğitimcileri ve bireyleri yakından ilgilendiren en önemli suçlardan biri siber zorbalıktır. Geleneksel akran zorbalığından farklı olan siber zorbalık; "bir kişi ya da grup tarafından elektronik temelli iletişim araçlarının kendini savunamayan bir kurbana karşı zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde her an saldırgan, kasıtlı ve tekrarlı bir biçimde kullanılması" olarak tanımlanmaktadır (Smith, ve diğerleri, 2008). Yapılan çalışmalara göre siber zorbalık, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri arasında yaygın bir şekilde yaşanmaktadır (Topcu-Uzer & Tanrıkulu, 2017). Böylesine yaygın bir şekilde yaşanan bir sorun kişilerde hem davranışsal hem de sağlık açısından sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunlar; yüksek düzeyde kaygı, yalnızlık, depresyon, düşük benlik algısı, düşük akademik performans ve intihar düşüncesinin artması şeklinde sıralanabilmektedir (Özgür, 2020). Toplumsal bir sorun haline gelen siber zorbalık, eğitimcileri, akademik dünyayı ve kanun koyucuları siber zorbalığın yarattığı riskleri, yaygınlığını, neden ve sonuçlarını araştırmaya ve çözüm önerileri üretmeye yönlendirmektedir. Son yıllarda özellikle artan vakalarla birlikte ülkelerin bu konuyla ilgili yapılan araştırmaları ve projeleri desteklediklerı, eğitim politikaları oluşturduğu, eğitimcilerin ailelerle iş birliği halinde süreçleri yönetmeye çalıştıkları görülmektedir (Akca & Sayımer, 2017). Zorbalık eyleminin ölçütüne göre parlama (kırıcı tartışmalar), taciz (kırıcı mesajlar), karalama (kişi hakkında doğru olmayan yazılar paylaşılması), başkasının kimliğine bürünme, dışlama (oyun veya grup bloglarında kişiyi kasıtlı olarak gruptan çıkarma), ifşa (kişiye ait özel bilgileri paylaşma), ısrarlı takip (rahatsız edici mesajları sürekli tekrarla gönderme) olmak üzere 7 farklı siber zorbalık çeşidi bulunmaktadır (Willard, 2007). Bireyleri davranışsal ve sağlık açısından olumsuz etkileyen siber zorbalığı önlemek için çeşitli programlara ihtiyaç vardır. Türkiye'de de siber zorbalıkla ilgili çalışmaların 2007 yılında başladığı ve bu süre içerisinde yapılan çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir. Yürütülen çalışma sayılarının artışı siber zorbalık ile ilgili yaşanan sorunun öneminin fark edilmeye başladığının göstergesidir. Bu çalışmalar incelendiğinde eğitimcilerin eğitimi, farkındalık eğitimleri, dijital uygulamalar ve teknik sorunlarla başa çıkma stratejileri geliştirildiği görülmektedir. Ülkelerde çeşitli önleme ve müdahale programları bulunmasına rağmen bu programların derlendiği güncel çalışmalara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Özgür, 2020).

YÖNTEM

Çalışmanın amacı doğrultusunda siber zorbalığı önleme ve mücadele çalışmaları hakkında yürütülen çalışmalar literatür taramasıyla incelenmiştir. Türkiye'de ve dünya'da siber zorbalığı

önleme ve mücadele faaliyetlerinin niteliklerinin incelenebilmesi için bu çalışmada sistematik bir içerik analizi yapılmıştır. Böylelikle, ülkemizde ve dünya çapında kullanılan, siber zorbalığa yönelik bilimsel kanıta dayalı önleme programlarının güncel durumu ortaya konularak ileride yapılacak önleme ve müdahale programı çalışmalarına ışık tutması amaçlanmaktadır. Araştırmanın veri kaynağına siber zorbalığı önleme programlarına, Nisan ve Mayıs 2022 tarihleri arasında, Google Scholar, EBSCOHost, ERIC veritabanları taranarak elde edilen çalışmalara ek olarak elde edilen çalışmaların kaynakçaları da kontrol edilerek ulaşılmıştır.

SİBER ZORBALIĞI ÖNLEME ÇALIŞMALARI

Ülkemizde siber güvenlik çalışmalarının çok eski bir geçmişi bulunmamaktadır. Ancak konuyla ilgili yapılan çalışmalar vardır. Bilgisayar Olaylarına Müdahale Ekibi (TR-BOME), TÜBİTAK Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGEM) bünyesinde kurulmuş ve faaliyete geçirilmiştir. Siber güvenliğe ilişkin olarak makro planda atılmış en somut adım 2012/3842 sayılı "Ulusal Siber Güvenlik Çalışmalarının Yürütülmesi, Yönetilmesi ve Koordinasyonuna İlişkin Karar" başlıklı Bakanlar Kurulu Kararıyla gerçekleşmiştir. Kurul Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı başkanlığında Dışişleri, İçişleri, Milli Savunma, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı müsteşarları, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı, Genelkurmay Başkanlığı Muhabere Elektronik ve Bilgi Sistemleri Başkanı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı, TÜBİTAK Başkanı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, Telekomünikasyon İletişim Başkanı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanınca belirlenecek bakanlık ve kamu kurumlarının üst düzey yöneticilerinden oluşmaktadır. Kurulun ilk toplantısı 24 Aralık 2012'de yapılmıştır. Bunun yanında kararda, ulusal siber güvenliğin sağlanması için politika, strateji ve eylem planlarının hazırlanması görevinin Ulaştırma Bakanlığına verildiği belirtilmiştir. Bu madde uyarınca Ulaştırma Bakanlığı, ilgili kurum ve kuruluşların da görüşünü alarak bir siber güvenlik eylem planı hazırlamıştır. Ancak eylem planı bu makalenin kaleme alındığı tarihte henüz kamuoyuyla paylaşılmamıştır. Siber güvenliğe ilişkin önemli hususları içerdiği belirtilen eylem planının uygulamaya geçirilebilmesi durumunda bu alanda önemli bir mesafenin alınacağı yetkililerce ifade edilmektedir (Hekim & Başıbüyük, 2013).

Bakanlar Kurulu Kararında; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına verilen görevler arasında "ulusal bilgi teknolojileri ve iletişim altyapısı ve sistemleri ile veritabanlarının güvenliğini sağlamaya, kritik altyapıları belirleyerek bunlara yönelik siber tehdit ve saldırı izleme, müdahale ve önleme sistemlerini oluşturmaya, ilgili merkezleri kurmaya, kurdurmaya, bu sistemlerin denetimi, işletimi ve sürekli güçlendirilmesine yönelik" çalışmalar yapmak sayılmaktadır. Bu kapsamda Bakanlar Kurulu Kararı ile "2013-2014 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı" kapsamında, Ülkemizin siber güvenliğine karşı siber ortamda ortaya çıkan tehditlerin belirlenmesi, muhtemel siber saldırı ve olayların etkilerini azaltılması veya ortadan kaldırılmasına yönelik önlemlerin geliştirilmesi ve belirlenen aktörlerle paylaşılması amacıyla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde 27/05/2013 tarihinde Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM, TR-CERT) oluşturulmuştur. USOM, Siber güvenlik olaylarına maruz kalan bilişim sistemlerine yönelik koruyucu tedbirlerin alınması konusunda faaliyetlerde bulunur. Ayrıca yapılan siber güvenlik çalışmaları esnasında konusu suç teşkil eden bulgular ile karşılaşılması halinde adli makamlar ve kolluk kuvvetleri ile koordinasyon içerisinde hareket etmektedir. Bunların yanı sıra USOM, ülkemizdeki kamu kurum ve kuruluşları, internet servis sağlayıcıları, özel sektör kuruluşları ve diğer internet aktörleri ile birlikte gerekli çalışmaları yapar. Siber güvenlik farkındalık faaliyetleri kapsamında Sektörel ve Kurumsal SOME'lere, üniversitelere, siber güvenlik topluluklarına yönelik olarak siber güvenlik eğitimi faaliyetlerinde bulunur. Ulusal ve uluslararası sivil, askeri siber güvenlik tatbikatlarına, NATO tatbikatlarına, konferanslara, çalıştaylara ve toplantılara katılım sağlamaktadır. Ayrıca uluslararası iş birliği çerçevesinde siber tehditlerin bertaraf edilmesi adına diğer CERT

(Computer Emergency Response Team)'lerle iş birliği yapmaktadır. Uluslararası Siber Güvenlik Tatbikat ve Organizasyonlarına katılım sağlamaktadır (USOM, 2013).

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından 22 Kasım 2011 tarihinde "Güvenli İnternet Hizmeti" uygulanmaya başlamıştır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2011a, 2011b). Bu hizmet ile aileler, internetin olumsuz içeriklerinden olan pornografik sitelerden, uyuşturucu ticareti yapan sitelerden, şiddet içeren sitelerden, ırkçılık ve nefret suçları üzerine yayın yapan sitelerden, suç işlemeyi anlatan sitelerden, terör propagandası yapan sitelerden, dolandırıcılık sitelerinden talebe bağlı ve ücretsiz olarak korunma imkânına sahip olmaktadırlar (BTK, 2019). Bunlara ek olarak Bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu 2017 yılında Samsung Electronics ile ortak olarak "Siber Zorbalık Farkındalık Projesi" başlatmıştır. Bu proje kapsamında ailelere, öğretmenlere, öğrencilere ve eğiticilere siber zorbalık konusunda eğitim verilmektedir (BTK, 2017).

BTK tarafından İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi için "İhbarWeb" platformu kurulmuştur. Sosyal paylaşım sitelerinde kişilik haklarını ihlal ettiğini düşündüğünüz ilgili kanunun 8. maddesinde yer alan suçlarla ilgili gereğinin talep edilmesi için 23 Kasım 2007'den beri www.ihbarweb.org.tr platformu yayındadır. Bu platformda intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırılması, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması, Atatürk aleyhine işlenen suçlar şikâyet edilebilmektedir (btk, 2020).

Okullarda Siber Zorbalığı Önleme Çalışmaları

2017 yılında Sakarya Üniversitesi öğretim elemanları tarafından yapılan "Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalığın Yaygınlığı ve Önleme Programının Etkililiği" adında TÜBİTAK projesi yapılmıştır. Proje için hazırlanan program siber zorbalığa maruz kalan ya da siber zorbalık yapan ergenlerde ortaya çıkan problemlerin azaltılmasına yönelik olarak yaşadıkları durum hakkında bilgi sahibi olmaları, farkındalık kazanmaları ve bu durumla baş etme becerileri geliştirmeleri genel amacıyla hazırlanmıştır. Genel amaç doğrultusunda kısa süreli terapi, bilgilendirme, anlatım, ısınma oyunları, tartışma, küçük grup etkinlikleri uygulanarak çalışmanın yürütüldüğü belirtilmektedir. Lise öğrencilerinin siber zorbalığa yönelik farkındalıklarını ve baş etme stratejileri bilgi düzeyini artırmak amacıyla geliştirilen psikoeğitim programı uygulanarak etkililiği test edilmiştir. Sonucunda ise programın uygulandığı deney grubunun siber zorbalık farkındalığının ve siber zorbalıkla baş etme stratejilerine yönelik bilgi düzeyinin kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı derecede arttığı ve bunların izleme testine kadar geçen sürede kalıcı olduğu tespit edilmiştir (Ayas, 2017).

Tanrıkulu (2013) yaptığı deneysel çalışmada, siber zorbaca davranışları azaltmayı amaçlayan grupla psikolojik danışma programının etkililiğini test etmiştir. Hazırladığı program gerçeklik terapisi yönelimlidir, 10 oturumdan oluşmakla beraber her oturum 70 dk. sürmektedir ve lise öğrencilerine yöneliktir. Hazırladığı programın amaçları arasında siber zorbaca davranışlar sergileyen öğrencilerin bu davranışlara karşı duyarlılık kazanmaları, davranışlarının sonuçlarını fark etmeleri ve sorumluluk almaları, kendilerinin ve karşılarındaki kişilerin duygularını fark etmeleri, sosyal ilişkilerini olumlu yönde geliştirmeleri bulunmaktadır (Tanrıkulu, 2013).

Peker (2013) yaptığı deneysel çalışmada, problemli internet kullanımı ve siber zorbalık sorunu ergenlere yönelik insani değerler yönelimli psiko-eğitim programı geliştirip etkililiğini araştırmıştır. Hazırladığı program insani değerler yönelimlidir, 9 oturumdan oluşmanın yanında her bir oturum 75 dk. Sürmektedir. Programın ilk iki oturumu yapılandırma süreci ile ilgiliyken diğer oturumlar insani değerler, problemli internet kullanımı ve siber zorbaca davranışlarla ilgilidir. Programın amaçları arasında, öğrencilerin insani değerleri tanımalarına yardımcı olmak, problemli internet kullanımı ve siber zorbalıkla ilgili genel bilgilere sahip olmak, problemli internet kullanımı ve siber zorbaca davranışların farkında olmak, bu tür

davranışları tanıyabilmek, anlayabilmek ve denetleyebilmek, öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini doğru bir biçimde kullanmalarına yardımcı olmak vardır (Peker, 2013).

Tamer (2014) yaptığı çalışmada, ergenlere yönelik teknolojik farkındalık geliştirme programı uygulamış ve programdan elde edilen nitel veriler incelenmiştir. Bu çalışmada bilgilendirme nitelikli teknolojik zorbalık farkındalık eğitimi söz konusudur. 60 dakikalık seminer formatında yapılmıştır. Eğitim programının amaçları arasında, teknolojik zorbalığı tanımlama, çevrim içi ve çevrim dışı zorbalığın farkını bilme, teknolojik zorbalık mağduru bireylerin duyguların farkına varma, teknolojik zorbalığı yapanların kim olduklarını söyleyebilme, teknolojik zorbalığa maruz kalanların neler yapabileceği hakkında bilgi sahibi olma bulunmaktadır.

Baştak ve Altınova (2015) yaptığı deneysel çalışmada, yaratıcı drama yöntemiyle hazırlanan bir programın lise öğrencileri üzerinde siber zorbalık duyarlılığını test etmektedir. Hazırladığı program, lise öğrencilerine yönelik yaratıcı drama şeklindedir ve 13 oturumdan oluşmaktadır. İlk dört oturum, doğaçlamanın genel özellikleri ve temel ilkelerine yöneliktir. Diğer oturumlar ise siber zorbalıkla ilgilidir. Yapılan drama çalışmasının sonucunda öğrencilerin siber zorbalık duyarlılıklarının arttığı görülmüştür (Baştak & Altınova, 2015).

Okul idareleri siber zorbalıkla mücadelede internet kullanımını engellemek ya da internet kullanımı konusunda korkutmak yerine bilinçli internet kullanımının öğretilmesinin daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça bilinçli internet kullanımının arttığı belirtilmektedir. Konu hakkında yapılabilecek bilgilendirme çalışmalarının yapılabileceği en iyi yerin okul olduğu vurgulanmaktadır. Okullardaki BT derslerinde yapılan bilgilendirme eğitimlerinin etkili olduğu belirtilmektedir. Ders içerisinde internette yaşanabilecek olumsuz durumlarla ilgili bilgilendirmeler karşılaşılabilecek riskler hakkında farkındalık yaratmaktadır. Bu farkındalık süreçlerinde okul, aile ve toplum iş birliği halinde olmalıdır (Aşıcıoğlu & Akcan, 2020). Diamanduros, Downs ve Jenkins (2008) yürüttükleri çalışmada, okul psikologlarının siber zorbalığın önlenmesinde etkin rol oynadıklarını belirtmektedirler. Siber Psikologların görevlerini; siber zorbalık hakkında farkındalık geliştirebilecek etkin bir lider olmak, konu ile ilgili anketler uygulamak, zorbalığı önleyici program hazırlamada etkin olmak, müdahale edici stratejiler hazırlamak, diğer çalışanlarla birlikte iş birliği içinde çalışarak politikalar geliştirmek şeklinde tanımlanmaktadır (DIAMANDUROS, DOWNS, & JENKINS, 2008).

İdari ve Hukuki Çerçevede Siber Zorbalığı Önleme Çalışmaları

Maviş (2021) tarafından "ceza hukuku boyutuyla siber zorbalık" adlı çalışmada ülke bazında siber zorbalığın ceza hukuku boyutundan bahsedilmektedir. Amerika da siber zorbalık düzenlemeleri her eyalette farklılaşmaktadır. Arkansas ve Louisiana eyaletlerinde siber zorbalık ayrı bir suç olarak düzenlenmiş iken, diğer pek çok eyalette ceza mevzuatına dahil edilmiştir. 2015 yılında Yeni Zelanda'da dijital yolla verilen zararlara yönelik özel bir yasa (Harmful Digital Communications Act) kabul edilmiştir. 2016 yılında Avusturya Ceza Kanunu'nun 107c. Maddesinde telekomünikasyon ya da bilgisayar sistemleri vasıtasıyla ısrarlı tacizde bulunulması suç olarak düzenlemiştir. Siber zorbalık, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, kimi hallerde çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen bu tür saldırıların cezalandırılması söz konusu olabilir. Özellikle hakaret, tehdit, şantaj, kişilerin huzur ve sükunu bozma, cinsel taciz, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme gibi suç tiplerinin dikkate alınması gerekir. (Maviş, 2021).

İngiltere'de siber zorbalığı da içine alan "Taciz Eyleminden Korunma Kanunu", "Kriminal Adalet ve Kamu Düzeni Yasası", "Kasti Eylemlere Yönelik İletişim Yasası" ve "Telekomünikasyon Yasası" bulunmaktadır (Akca, Sayımer, Salı, & Başak, 2014).

Siber suçlarla mücadele Türk Ceza Kanunu, Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi, Emniyet Genel Müdürlüğünce alınan önlemler ve öğrenciler açısından Millî Eğitim Bakanlığı mevzuatı çerçevesinde ulusal ve uluslararası mevzuatta düzenlenmektedir (Akar, 2019). Okul ortamında

bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarıyla gerçekleştirilen olumsuz davranışlar disiplin cezası kapsamına alınmıştır.

Kolluk hizmetleri, suçu önlemek ve önlenemeyen suçların takibini yapmak olarak tanımlanmaktadır (Taşçı & Can, 2015). Polis görevini yerine getirirken, kendisine görev ve sorumlulukları veren belli başlı kanunlar bulunmaktadır. Siber suçlarla ilgili polise yetki ve sorumluluk veren kanunlar; Türkiye'nin iç mevzuatında siber suçlarla ilgili ilk defa, 1991 yılında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, (TCK) 3756 sayılı kanunla Md. 525/a, b, c ve d maddeleriyle eklenen Bilişim Alanında Suçlar bölümüyle girmiştir. 2004 yılında çıkarılan 52373 sayılı yeni TCK'da siber suçlar, siber suçların güncel gelişimi göz önüne alınarak oldukça ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Siber suçların takibi, suç delillerin elde edilmesi, şüphelilerin yakalanması, muhafazası gibi kolluk faaliyetlerinin Cumhuriyet Savcılarının gözetiminde icrası sırasında polisin uyacağı usul ve esaslar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunda açıklanmaktadır.

Dünya'da Siber Zorbalığı Önleme Çalışmaları

Siber zorbalık hakkında Amerika Birleşik Devletleri'nide hükümetin yürüttüğü "Zorbalığı Önleme ve Farkındalığı Arttırma" programı bulunmaktadır. Hükümetin dışında siber zorbalığı önlemek için faaliyetler yürüten organizasyonlar vardır. "Cyberangels" (Siber Melekler) organizasyonu eğitim ile beraber siber zorbalığın önlenmesini amaçlamaktadır. "Siber Zorbalığa Son" (ETCB) organizasyonu ise farkındalığı artırmak, öğrencileri, eğitimcileri ve ebeveynleri siber zorbalığa son vermek için harekete geçirmeyi amaçlamaktadır(https://endcyberbullying.org/about-us/) (Akca & Sayımer, Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme, 2017). Siber zorbalığı önlemeye yönelik Kowalski, Agatston ve Limber (2008) tarafından "Cyber Bullying A Prevention Curriculum for Grades 6-12" programı geliştirilmiştir. Bu program siber zorbalıkla ilişkili tutum ve davranışlara yöneliktir. Programların amacı öğretmen, öğrenci ve ailelerin farkındalığını artırmak, siber zorbalık olaylarıyla karşılaştıklarında nasıl davranabilecekleri ve siber zorbalık amacıyla kullanılan araçların nasıl olumlu kullanılacağını öğretmektir. 3-5. Sınıflar için geliştirilen program 5 oturumdan oluşmaktadır. Bu oturumlarda aile, öğretmen ve öğrenciye yönelik bilgi ve materyaller sunulmaktadır. İlk iki oturumda siber zorbalığın ne olduğu, üçüncü oturumda siber zorbalığın insanları nasıl etkilediği, dördüncü oturumda doğru teknoloji kullanımı, beşinci oturumda ise siber zorbalığa uğrandığında yapılabileceklerle ilgili bilgiler sunulmaktadır. 6-12. Sınıflar için geliştirilen program 8 oturumdan oluşmaktadır. Bu oturumların ilk beşinde siber zorbalıkla ilgili gerçek hayat hikayelerinden yararlanılarak 3.5. sınıf oturumundaki konular ele alınmaktadır. Kalan oturumlarda ise olumlu sanal ortamlar oluşturmayla ilgili bilgiler sunulmaktadır. Bu programlarla birlikte CD verilmekte ve bir web sayfasına yönlendirme yapılmaktadır (Limber, Kowalski, & Agatston, 2008).

Araştırmacılar (Cowie ve Colliety, 2010; Grigg, 2010) geleneksel zorbalığı önlemede kullanılan bazı yolların siber zorbalık için de kullanılabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu yollardan okulda olumlu bir hava yaratma, sınıf için gelişmiş sosyal politikalar içeren kurallar oluşturma ve çatışma konusunda danışmanlık siber zorbalık müdahalelerinde kullanılabilir. Öğrencilerin zorbalığa şahit olması halinde buna karşı etkisiz durmak yerine mücadeleye katkıda bulunması önemlidir. Okulda yapılacak sosyal yardımlaşma ve öğrenciler arası diyalogu artırıcı etkinliklerin öğrencilerin zorbalığa karşı yalnızca izleyici kalmalarının önüne geçtiği, mağdur sayısını azalttığı ve öğrencilerin farkındalıklarını artırdığı görülmüştür.

Doane (2011) üniversite öğrencilerinde siber zorbalık davranışları azaltmak ve siber zorbalık yapanların mağdurlara karşı empati duymalarını sağlamak için kısa süreli bir video programı hazırlamıştır. Program üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların bilgisayar ve diğer elektronik araçların kullandıklarında yaşadıkları olumsuz deneyimleri hakkında bilgi

toplamak ve zaman içerisinde bu deneyimleri nasıl algıladıklarını belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bölüm 50 dakika sürmektedir. Katılımcılara bilgisayar ve diğer Elektronik araçları kullandıklarında yaşadıkları olumsuz iletişim ve deneyimleri hakkında online olarak gönderilen anketi doldurmaları istenmiştir. Anketi doldurduktan sonra katılımcılara siber zorbalıkla ilgili 10 dakika süren altı kısa video izletilmiştir. Video izletildikten sonra katılımcılara video ile ilgili sorular sorulmuştur. Birinci bölüm bittikten sonra yaklaşık bir ay sonra katılımcılar ikinci bölüm için davet edilmiştir. Bu bölüm 20 dakika sürmüştür. Bu bölümde katılımcılara bilgisayar ve diğer elektronik araçların kullanımı ile ilgili online soruları cevaplamaları istenmiştir. İkinci bölüm bittikten sonra yaklaşık beş ay sonra katılımcılar üçüncü bölüm için çağrılmıştır. Bu bölümde 20 dakika sürmektedir. Yine bu bölümde katılımcılara bilgisayar ve diğer elektronik araçların kullanımı ile ilgili online soruları cevaplamaları istenmiştir. Araştırmanın sonucu bir ay sonra değerlendirildiğinde siber zorbalık davranışlarının azaldığı, siber zorbalık yapma niyetlerinin değiştiği, siber zorbalık hakkında bilgi ve bilinç düzeylerinin arttığı görülmektedir (Doane, Pearson, & Kelley, 2014). ABD'de devlet tarafından yürütülen siber zorbalığı önleme eğitimleri kapsamında birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda hazırlanan www.stopbullying.gov adlı internet sitesi aracılığı ile çocuklara, gençlere, genç yetişkinlere, ebeveynlere ve eğitimcilere yönelik öneri ve bilgiler verilmektedir. Bu öneri ve bilgilerin içeriğini genel olarak, rahatsız edici e-mail, çağrı, telefon, yazılı mesajları engellemeye yönelik bilgiler, ebeveynler ve eğitimciler için mağdurları tespit etme ve mücadele için eğitim programı hazırlamaya yardımcı bilgiler, eğitimlerde kullanılmak üzere halkın ve öğrencilerin anlama seviyesine uygun okuma materyali, sesli ve görüntülü araçlar oluşturmaktadır (Morales, 2011). Ayrıca siber zorbalığı engellemeye yönelik bilgisayar programları hazırlama çabaları da bulunmaktadır (Liang, 2010).

SONUÇ

Eğitim açısından bakıldığında internet sayesinde bilgiye erişim oldukça kolay hale gelmiştir. Kmlerce uzak olan her şeye sadece bir tık kadar yakından erişmek mümkün olmaktadır. Bu imkânın faydalı ya da zararlı olması tamamen kullanım amacına bağlıdır. İnternetin bireyler tarafından amacı dışında kullanımı ile siber zorbalık kavramı ortaya çıkmıştır. Bu bireyler interneti diğerleri ile dalga geçilebilecek bir ortam olarak kullanmaktadırlar. Buna ek olarak bu durumu eğlence için yaptıkları yönünde savunmaktadırlar (Akca, Sayımer, Salı, & Başak, 2014). Özellikle gençlerin bu anlayışa sahip olduğu belirtilmektedir. Çocuklar arasındaki geleneksel akran zorbalığı artık yerini siber zorbalığa bırakmıştır. Akran zorbalığı, siber zorbalıkla benzer özellikler gösterse birçok yönden farklılıkları bulunmaktadır. Geleneksel akran zorbalığında zorbalığı yapan ve kurban aynı ortamda bulunmakta iken, siber zorbalıkta zorbalığı yapan genellikle kurban tarafından bilinmemekte ve zorbalık günün her saatinde olabilmektedir. Zorbalık yapan kişinin görünür olmaması o kişiyi daha da cesaretlendirmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte artan siber zorbalık karşısında Türkiye ve dünya kapsamında çocukların, ailelerin ve okulların, kurumların idari ve hukuki çerçeve de yaptıkları ve yapabilecekleri çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Siber zorbalığın ne olduğu, nasıl önlenebileceği ve psikolojik etkileri bilinmelidir. Okullarda öğrenci, okul ve veli iş birliği sağlanarak siber zorbalıkla mücadele planlarının oluşturulmalıdır. Okul yöneticileri, çalışanlar, aileler ve çocukları bilinçlendirmelidir. Siber zorbalıkla karşılaşmadan tedbirler alınmalıdır. Kurallar, yaptırımlar belirlenmeli, güvenli internet ve cep telefonu kullanma konusunda toplum bilgilendirilmelidir. Bireylere siber zorbalığa uğradıklarında www.ihbarweb.org.tr veya ihbarhatti.meb.gov.tr adreslerine başvurabilecekleri öğretilmeli, ihtiyaç duyulduğunda okul çalışanlarının ve ailelerinin onlara destek vereceği güven sağlanmalıdır. Siber zorbalığı yapan kişilerin belirlenip, neden bu tür davranışlarda bulunduklarının sebepleri belirlenmelidir. Gerekirse bu konuda profesyonel destek almaları sağlanmalıdır. Fakat bu destek sağlanmaya

çalışırken bireylerin teknoloji hakkında kaygı hissetmesi değil, bilinçli bir şekilde teknolojiyi kullanabilmeleri sağlanmalıdır.

Siber zorbalık çağımızın hastalığı durumuna gelmiştir. Yapılan çalışmalarda siber zorbalığın kişilerin psikolojisini bozduğu, kaygı bozukluğu, uyku problemi ve özgüven eksikliği gibi olumsuz sonuçlara yol açtığı belirtilmektedir. Bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için siber zorbalık bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı, zorbalık ile karşılaşıldığında hukuksal haklarının neler olduğu öğretilmelidir. Toplumun her kesimine ilgili eğitimler verilmeli, yeni medya okuryazarlığı hakkında bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Türk Ceza Kanunu ile beraber 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da siber zorbalık ile ilgili yaptırımlar belirtilmektedir. Mağduriyet yaşayanların haklarını savunması ve bu tür davranışların cezasız kalmaması için bu konuda destek sağlanmalıdır (Dursun, Gökçe, & Aytaç, 2020).

KAYNAKÇA

Akar, F. (2019). Okula Yansıyan Siber Zorbalık: İdari ve Hukuki Önleme Yolları. 466-476.

Akca, E. B., & Sayımer, İ. (2017). Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme. Online Academic Journal of Information Technology, 1-20.

Akca, E. B., Sayımer, İ., Salı, J. B., & Başak, B. E. (2014). Okulda Siber Zorbalığın Nedenleri, Türleri ve Medya Okuryazarlığı Eğitiminin Önleyici Çalışmalardaki Yeri. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi, 2, 17-30.

Aşıcıoğlu, F., & Akcan, G. (2020). Siber Zorbalığı Önleme Stratejileri: Bütüncül Bir Yaklaşım. Ö. E. (Dü.) içinde, Siber Psikoloji (s. 76-85). Ankara.

Ayas, T. (2017, Kasım). Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalığın Yaygınlığı ve Önleme Programının Etkililiği. (Tübitak, Dü.) Sakarya, Türkiye.

Baştak, G., & Altınova, H. H. (2015). Lise Öğrencilerinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Siber Zorbalık Hakkında Duyarlılık Oluşturma. Yaratıcı Drama Dergisi, 10(1), 91-102.

BTK. (2017, Kasım 30). Basın Odası: https://www.btk.gov.tr/haberler/cocuklarimiz-icin-olumlu-her-calismaya-destek-verecegiz adresinden alındı

BTK. (2019, Haziran). BTK. Nisan 2022 tarihinde Bilinçlendirme: https://internet.btk.gov.tr/guvenli-internet-hizmeti adresinden alındı

btk. (2020). ihbarweb. Nisan 2022 tarihinde ihbarweb: https://www.ihbarweb.org.tr/hakkimizda.html adresinden alındı

Btkakademi. (2022). Btkakademi. 2022 tarihinde Siber Zorbalık Nedir? ve Nasıl Önlenir?: https://www.btkakademi.gov.tr/portal/course/player/deliver/siber-zorbalik-nedir-ve-nasil-oenlenir-17010 adresinden alındı

DIAMANDUROS, T., DOWNS, E., & JENKINS, S. J. (2008). The role of school psychologısts in the assessment, prevention and intervention cyberbullying. 45(8), 693-704.

Doane, A. N., Pearson, M. R., & Kelley, M. L. (2014). Predictors of cyberbullying perpetration among college students: An application of the Theory of Reasoned Action. Computers in Human Behavior, 36, 154–162.

Dursun, S., Gökçe, A., & Aytaç, S. (2020). Siber Zorbalık: Üniversites Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. International Journal of Social Inquiry, 13(2), 465-485.

Hekim, H., & Başıbüyük, O. (2013). SİBER SUÇLAR VE TÜRKİYE'NİN SİBER GÜVENLİK POLİTİKALARI. Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 4(2), 135-158.

Karaman, G., & Ünsal, H. (2017). Ortaokul Rehber Öğretmenleri, Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri ve Yöneticilerinin Okullarda Yapılan Siber Zorbalık Çalışmalarıyla İlgili Görüşleri ve Siber Zorbalığın Önlenmesiyle İlgili Önerileri. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(2), 62-85.

Liang, W. (2010). Cyberbullying, Let the Computer Help. Journal of Adolescent Health, 47, 209-210.
Limber, S. P., Kowalski, R. M., & Agatston, P. W. (2008). Cyberbullying A Prevention Curriculum for Grades On Demand 6-12 (3 Year). Hazelden.
Maviş, V. (2021). Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2456-2500.
Morales, M. (2011). Cyberbullying. Journal of Consumer Health On the Internet, 15(4), 406-419.
Özgür, H. (2020). A Systematic Review on Cyberbullying Interventions and Preventions. International Journal of Education, 9(1), 11-26.
Peker, A. (2013). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının problemli internet kullanımı ve siber zorbalık üzerindeki etkisi.
Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49(4), 376-385.
Tanrıkulu, T. (2013). Siber zorbalıkla ilgili değişkenlerin incelenmesi ve gerçeklik terapisi yönelimli bir müdahale programının siber zorbaca davranışlar üzerindeki etkisi.
Taşçı, U., & Can, A. (2015). TÜRKİYE'DE POLİSİN SİBER SUÇLARLA MÜCADELE POLİTİKASI: 1997-2014. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(2), 229-248.
Topcu-Uzer, Ç., & Tanrıkulu, İ. (2017). Siber Zorbalığı Önleme ve Müdahale Programları: Ulusal Bir Alanyazın Taraması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(1), 1-17.
USOM. (2013). USOM. Nisan 2022 tarihinde USOM Hakkında: https://www.usom.gov.tr/hakkimizda adresinden alındı
Willard, N. (2007). Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress.
Yetim, S. (2014). Siber Suçlar, Yargılama Yetkisi Ve Yeni Bir Model Önerisi. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 17, 177-230.
Yılmaz, Ü., & Duman, B. (2019). Artırılmış Gerçeklik Teknolojisinin Lojistik Faaliyetleri Üzerine Olan Etkilerinin İncelenmesi. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 2(3).

Sosyal Medya Uygulamalarının Turizm Destinasyon Markalaşması Üzerine Etkisi: Datça Örneği

*Dr. Ayberk GÜÇLÜ

ÖZ

Küresel dünyada; teknoloji devrimi sonucu insan hareketliliği artmış, dijital devrim sonucu bireylerin yaşam ve düşünce tarzında büyük bir değişim yaşanmıştır. İnternet kullanımının yaygın hale gelmesi ile tüm sektörler gibi turizm sektörü de istediği pazara kolay bir şekilde ulaşabilmekte; pazarlama ve yönetim konusunda bir avantaj elde etmektedirler. Özellikle online alışverişin dünyada birçok tüketici tarafından kullanılması ve bunun bir alışkanlık haline gelmesi, kentlere seyahat ve turizmin online alışverişte pazar haline gelmesine neden olmuştur. Bu dijital değişim ve gelişime ayak uyduramayan kentler markalaşma konusunda sınıfta kalabilmektedir. Kentler turizm pazarlaması ve markalaması için sanal ve artırılmış gerçeklik uygulamaları, bulut bilişim teknolojileri, robot teknolojileri, nesnelerin interneti ve yapay zeka uygulamaları yanında en etkili olarak sosyal medyanın kullanımını (Web 2.0) kullanmaktadırlar. Sosyal medyada tüketiciler (turistler), ziyaret ettikleri kentler hakkında görüşleri ve düşüncelerini olumlu ve olumsuz şekilde Youtube, Facebook, İnstagram, Vk gibi platformlarda ya da TripAdvisor, Trivago gibi turizm platformlarında paylaşmaktadırlar. Bu iletişim tüketicilerin pazar tercihinde kararını etkilemektedir. Bu nedenler turizm kentleri sosyal medya platformları ile tüketicilere ulaşmalı ve daha etkin bir iletişim kurarak, güvenilir bir marka oluşturmalıdır. Her bir destinasyon için yapılan paylaşım, yorum ve beğeni tüketicilerin güven duygusunu arttırmakta ve markalaşma konusunda diğer destinasyonların

da önüne geçmektedirler. Bunun için de yerel yönetimlerin, turizm bakanlığının ve sivil toplum grupları sayfaları kullanılmakta, ayrıca influencer ya da tüm tüketicilerin paylaşımlarından yararlanarak kentlerin marka değeri oluşmaktadır.
Yapılan bu çalışmada, Datça özelinde turizm destinasyonlarının sosyal medyada hangi platformlarda, kimler aracılığı ile yer aldığı araştırılıp; sosyal medyaya yatırım yapılması ve sosyal medyada yoğun bir şekilde yer alınmasının "trend topic olmasının", kentin markalaşması ve turist sayısının artışına olan etkisi incelenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Sosyal Medya, Turizm, Destinasyon, Marka

Türkçe Eğitiminde Yaygın Olarak Kullanılan Web 2.0 Araçları Üzerine Bir İnceleme

*Murat DAĞ
*Oğuzhan UZUN

ÖZ
Yüzyılların kendine has özellikleriyle anıldığı bilinmektedir. 21. yüzyılda teknoloji ön plandadır. Teknoloji; zaman, enerji, mekân vb. kavramlardan tasarruf ettirerek insanların çeşitli alanlarda etkili görevleri yerine getirebilmelerini sağlamaktadır. Bununla birlikte teknolojinin olumsuz tarafları da mevcuttur. "Teknoloji bağımlılığı" bu çağda ortaya çıkan olumsuzluklardan biridir. Durum, doğrudan teknolojinin suçu olmamakla birlikte bu alanda yaygınlaşan bilinçsiz kullanımın doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık, başta anadili kullanımı olmak üzere birçok alanda olumsuz etki yaratmaktadır. Söz konusu bilinçsiz kullanımın etkilerini en aza indirmek için birçok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
Günümüzde teknoloji ve çevirmiçi etkileşimin yaygınlaşması ile eğitimde sıklıkla kullanılmaya başlanan WEB 2.0 araçlarının önemi giderek artmaktadır. Öğrenci merkezli eğitim anlayışında öğrenci etkileşimini ön plana çıkaran söz konusu araçlar derslerin daha verimli hale gelmesini sağlamaktadır. İlgili çalışmada Türkçenin ana dili olarak öğretimini daha verimli hale getirebilmek için kullanılabilir durumda olan WEB 2.0 araçları incelenmiştir. Bunun için doküman analizi kullanılarak çevrimiçi ortamda var olan WEB 2.0 araçları sırasıyla ele alınmıştır. Ele alınan WEB 2.0 araçlarından bazıları şunlardır: "Bamboozle, Blogger, Canva, Coogle, Edmodo, Edpuzzle, Google Formlar, Kahoot, Mentimeter, Padlet, Podcast, Slido, Storyboardthat, Storybird, Wordart, Wordwall...".
İlgili araştırmada çevrimiçi ortamda var olan WEB 2.0 araçlarının yanında bu alanda yapılan akademik çalışmalar da ele alınmıştır. İlgili çalışmalara ait veriler doküman analizi yoluyla incelenerek çalışmanın bulgular kısmında ele alınmıştır. Araştırma sonucunda ana dili olarak Türkçe eğitiminde oldukça faydalı olabilecek WEB 2.0 araçları tespit edilmiştir. "Blogger, Canva, Kahoot, Podcast, Storybird, Wordwall" bunlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca elde edilen verilerden yola çıkarak çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında Türkçenin ana dili olarak eğitiminde kullanılabilecek araçlara yönelik ders planı örneği de sunulmuştur.
Anahtar kelimeler: Türkçe eğitimi, ana dili, WEB 2.0 araçları.

A Study on WEB 2.0 Tools Widely Used in Turkish Education

*Murat DAĞ
*Oğuzhan UZUN

Abstract

It is known that centuries are known for their unique features. In the 21st century, technology is at the forefront. Technology; time, energy, space, etc. It enables people to perform effective tasks in various fields by saving on concepts. However, technology also has its downsides.
"Technology addiction" is one of the negativities that have emerged in this age. Although the situation is not directly the fault of technology, it emerges as a natural result of the unconscious use that has become widespread in this field. Addiction creates negative effects

in many areas, especially in the use of mother tongue. Many studies are needed to minimize the effects of this unconscious use.
Today, with the widespread use of technology and online interaction, the importance of WEB 2.0 tools, which are frequently used in education, is increasing. These tools, which emphasize student interaction in the student-centered education approach, ensure that the lessons become more efficient.
In the related study, WEB 2.0 tools, which are available to be used in order to make teaching Turkish as a mother tongue more efficient, were examined. For this, WEB 2.0 tools available online are discussed in order by using document analysis. Some of the WEB 2.0 tools covered are: "Bamboozle, Blogger, Canva, Coogle, Edmodo, Edpuzzle, Google Forms, Kahoot, Mentimeter, Padlet, Podcast, Slido, Storyboardthat, Storybird, Wordart, Wordwall…".
In the related research, besides the WEB 2.0 tools available online, academic studies in this field are also discussed. The data of the related studies were examined through document analysis and discussed in the findings section of the study. As a result of the research, WEB 2.0 tools that can be very useful in teaching Turkish as a mother tongue were determined. "Blogger, Canva, Kahoot, Podcast, Storybird, Wordwall" can be given as examples. In addition, based on the data obtained, a lesson plan example for the tools that can be used in the education of Turkish as a mother tongue is presented in the conclusion and suggestions part of the study.
Keywords: Turkish education, mother tongue, WEB 2.0 tools

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler dünya üzerinde birçok alanı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. 21. yüzyılda söz konusu etkinin izleri kendini daha çok göstermektedir. Adına teknoloji çağı denilen bu dönemde teknoloji; iletişim başta olmak üzere insanların bilgiye ulaşabilmeleri noktasında özellikle hız konusunda büyük kolaylıklar sağlamış, dünyanın bir ucundayken diğer ucunda olup bitenler hakkında anında haberdar olunabilmesini sağlar hale gelmiştir.

İletişim ve bilgi almadaki kolaylıkla birlikte ticaret, ekonomi, kültür, sanat, eğitim gibi birçok alanda teknolojik araç gereçlerin kullanımı da insanlık tarihi için kaçınılmaz olmuştur. Bununla birlikte söz konusu alanlarda yapılan iş ve işlemlerden alınan verim artmış, kısa zamanda birçok iş ve işlem gerçekleştirilebilir duruma gelmiştir. Hal böyle iken eğitimde de teknolojik gelişmelerden faydalanılmaya başlandığı görülmektedir.

Ülkeler eğitim politikaları çerçevesinde teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya ve yürürlükte olan eğitim faaliyetlerini okul öncesi dönemden üniversiteye kadar yeniden gözden geçirerek bu alanda çeşitli reformlar gerçekleştirmektedirler. Bunun en son örneğini Covid-19 süreci ile birlikte yüz yüze eğitime ara vererek uygulanmaya başlanan uzaktan eğitim ile görmekteyiz. Covid-19 sürecinden önce eğitimde kısıtlı alanlarda yararlanılan uzaktan eğitim sistemi tüm dünyanın eve kapanmasıyla birlikte ilk başvurulan eğitim aracı olmuştur. Tedbirlerin uygulanması ve Covid-19 sürecinin ciddi boyutunun yavaş yavaş atlatılmaya başlanmasıyla birlikte "Hibrit Eğitim Modeli" tüm dünyada tartışma konusu olmuş ve ülkelerin uzaktan eğitim ile birlikte yüz yüze eğitimi de uygulamaya başladıkları görülmüştür. Söz konusu süreçte dünyanın teknolojinin varlığı oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bilgisayar, akıllı telefon, tablet, internet sağlayıcılar gibi birçok teknolojik cihaz eğitimde daha ciddi bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Teknolojinin bu denli yaygınlaşması beraberinde olumsuzlukları da getirmiştir. Bunlardan biri de "teknoloji bağımlılığı"dır. Söz konusu bağımlılık özellikle erken yaşlarda çocuklar için büyük tehlikeler arz etmektedir. Bilinçsiz kullanımla ortaya çıkan tehlikeli durumun aşılabilmesi için bireyleri teknolojiden soyutlamaktan ziyade teknolojinin olumlu yönleriyle buluşturacak

ortamlar oluşturmak gerekmektedir. Bu bağlamda WEB 2.0 araçlarının eğitimde yaygın bir şekilde kullanılması oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. WEB 2.0, bireylerin etkileşimli bir şekilde çevrimiçi ortamda bilgiye ulaşmalarını, bilgiyi düzenlemelerini ve onu başkalarıyla paylaşabilmelerini sağlayan etkili bir araçtır. Temel amacı iletişim ve etkileşimi artırmaktır. Çevrimiçi ortam teknolojisindeki gelişmelerle birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. İlk defa 2004 yılında O`Reilly ve MediaLive International tarafından organize edilen konferansta ortaya çıkmıştır. WEB 1.0 bireyi "ziyaretçi" durumunda tanımlarken WEB 2.0 ile birey "kullanıcı" durumuna geçmiştir. Çevrimiçi ortamda bilgiye ulaşabilmek için site oluşturulması, bilginin paylaşımı ve düzenlenmesi, dönüt verilmesi gibi pekçok imkanı beraberinde getirmektedir. Eğitim ortamında kullanıldığında bilgi paylaşımı, öz değerlendirme, akran değerlendirme, farkındalık oluşturma gibi birçok temel konuda fayda sağlar niteliğe sahiptir. Bu alanda kullanılan WEB 2.0 araçlarının sınıflandırılmasına dair birçok çalışma bulunmaktadır. Altıok vd. (2017) tarafından gerçekleştirilen sınıflandırmada WEB 2.0 araçlarının animasyondan videoya, haritadan sunuma birçok alanda yaygın bir şekilde var olduğu görülmektedir.

Tablo 1.Web 2.0 Araçlarının Eğitimde Kullanımı

Animasyon Araçları	Kodlama Araçları	Sınıf Yönetim Araçları
Anket Araçları	Logo Tasarım Araçları	Sunum Araçları
Depolama ve Dosyalama Araçları	Müzik ve Ses Araçları	Takım ve Grup Oluşturma Araçları
Dijital Pano Araçları	Oyun Geliştirme Araçları	Takvim, Çizelge Uygulamaları
Elektronik Kitap Araçları	Sosyal Paylaşım Siteleri	Metin ve Yazarlık Araçları
Fotoğraf ve Resim Araçları	Poster ve Afiş Araçları	Video Konferans Araçları
Harita Araçları	Sanal Gerçeklik Araçları	Video Araçları
Karikatür ve Çizim Araçları	Test ve Sınav Araçları	Web Geliştirme Araçları

Yukarıda yer alan tabloda da görüldüğü üzere WEB 2.0 araçları eğitimde zengin öğrenme ortamlarını oluşturmaktadır. Eğitimin birçok alanında olduğu gibi dil eğitimi alanında da yukarıda yer alan araçlardan yararlanılması ilgili süreçten alınan verimi artırmaktadır (Wang ve Vasquez, 2012). İlgili çalışmada WEB 2.0 araçlarının Türkçe eğitiminde kullanılma durumuna ilişkin olarak alan yazında var olan uygulamalar ele alınmıştır. Bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretimi ve ana dili olarak Türkçe eğitiminde "Kahoot, wordpress, storybird, blogger, wordart, storyjumper, quizizz, edmodo, zoom" gibi uygulamaların yaygın olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Araştırma, Türkçe eğitiminde yaygın olarak kullanılan WEB 2.0 araçlarının tespit edilmesi ve bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların bulgu olarak paylaşılması üzerine temellendirilmiştir. Bu bağlamda yöntem olarak doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada doküman olarak Türkçe eğitiminde "WEB 2.0" konusunu ele alan çalışmalar kullanılmıştır. İlgili araştırmalardan elde edilen veriler içerik analizi ile kategorilendirilerek bulgu olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Türkçe Eğitiminde Yaygın Olarak Kullanılan WEB 2.0 Araçları

WEB 2.0 Aracı	Dil Beceri Alanı
Zoom	Dinleme, konuşma, okuma ve yazma
Edmodo	Okuma, Yazma
Google Classroom	Okuma, Yazma
Google Forms	Okuma, Yazma

Quizizz	Okuma, Yazma
Wordpress	Okuma, Yazma
Wordart	Okuma, Yazma
Slideshare	Okuma, Yazma
Animoto	Okuma, Yazma
Bitmoji	Okuma, Yazma
Word Generator	Okuma, Yazma
Storyjumper	Okuma, Yazma
Kahoot	Okuma, Yazma
Podcast	Dinleme, Konuşma

Zoom

Çevrimiçi ortamda ders vermek ve ders almak için kullanılan bu araç uzaktan eğitim süreciyle daha yaygın hale gelmiştir. Yabancılara Türkçe öğretimi ve ana dili olarak Türkçe eğitiminde özellikle örgün eğitimde söz konusu araç kullanılmaktadır. Dünyanın her yerinden kesintisiz ders imkâni sağlarken bazı özelliklerinin paralı olması sebebiyle birtakım kısıtlamaları da mevcuttur. İki kişiden fazla gerçekleştirilen oturumlarda süre sınırlaması 40 dakikadır. Ancak söz konusu durum Türkçe eğitiminde engel teşkil etmemektedir. Derslerin normal sürelerinin 40 dakikayı aşmaması nedeniyle parasız sürümünün kullanımı yeterli olmaktadır.

Edmodo

Öğretmenler, öğrenciler ve veliler için sosyal bir öğrenme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevrimiçi ortamda oluşturulan sınıflarda öğrenciler yer almaktadır. Katılımcılar sahip oldukları kodlarla söz konusu ortama dâhil olurlar. Veliler bu ortamda öğrencileri takip edebilirler. Ödev verme, ödev takibi, veri depolama gibi birçok özelliği bulunmaktadır. Türkçe eğitimi açısından bakıldığında lisans ve lisansüstü eğitimde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Google Classroom

Sanal sınıf uygulamasıdır. Öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin aktif olarak katılabildiği bir ortam oluşturmaktadır. Aynı dersin farklı konularına göre ayrıntılı sınıflar oluşturulabilmektedir. Öğrenciler, öğretmenler tarafından oluşturulan sınıflara kayıt olarak paylaşılan duyuruları ve ödevleri görebilir, indirebilir, sorulan sorulara cevap verebilir ve yorum yapma imkânı bulabilirler. Türkçe eğitiminde lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde sıklıkla kullanılmaktadır.

Google Forms

Kullanım amacı itibarıyla veri toplama aracı olarak kullanılan Google Forms, özellikle lisansüstü eğitimde sıklıkla başvurulan anket aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoktan seçmeli istenilen tarzda hazırlanan soru tipleriyle araştırmacıya geniş hareket alanı sağlamaktadır. Hazırlanan formun bağlantı adresine sahip olan herkes dilediği her yerden anketi cevaplandırabilir.

Quizizz

Sınav hazırlama programıdır. Çevrimiçi ortamda hizmet veren söz konusu uygulamada öğretmen tarafından hazırlanan çoktan seçmeli testlerin kodu öğrencilere özel olarak

gönderilerek sınava girmeleri sağlanır. Renkleri ve tasarımıyla Kahoot tarzı eğlenceli değerlendirme aracıdır. Katılan öğrencilerin sonuçları değerlendirilerek saklanabilir.

Wordpress

Ücretsiz WEB sitesi oluşturma aracıdır. Genellikle bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini yazmak, hikâye edici yazılar paylaşmak, yazarlık yeteneğini başka insanlarla paylaşmak isteyenlerin Blog halinde oluşturdukları WEB 2.0 aracıdır.

Slideshare

Powerpoint sunum aracının sunmuş olduğu klasik sunum temalarının yanında çevrimiçi ortamda sınırsız sayıda tema ve konu içeriği barındıran, dünyanın her yerinden insanların birbirleriyle sunum teması paylaşabildiği WEB 2.0 aracıdır. Dersleri eğlenceli hale getirmek için ilgili dersin konusuna uygun sunum teması seçilerek öğrencilerin ilgisi çekilebilir.

Animoto

Video formatında sunum hazırlamak için oluşturulmuş WEB 2.0 aracıdır. Çok sayıda tema ve konu başlığıyla dersin içeriğine uygun sunumlar hazırlayarak öğrencilerin ilgilerini çekmek mümkün hale gelecektir.

Bitmoji

Saç, vücut yapısı, kıyafetler, dış görünüş özellikleriyle bireyin istediği tarzda sanal karakter oluşturmasını sağlayan WEB 2.0 aracıdır. Sunmuş olduğu içerik ağı ve ilgi çekici tasarım seçenekleriyle derslerin konusuyla ilişkilendirerek çeşitli tasarımlar oluşturulabilir.

WordGenerator

Belirli bir karakter setini kullanarak olası tüm kelime dizilimlerini üretmek için tasarlanan WEB 2.0 aracıdır. Kelimenin başlangıç harfi, bitiş harfi ve kaç harften oluşacağı tarzında bilgileri girip verdiğiniz komuta göre oluşturulabilecek tüm kelimeleri listeleyebilirsiniz. Derslerde kelime üretim etkinlikleri ve söz varlığını geliştirme çalışmaları açısından kullanılabilir.

Storyjumper

Okul öncesinden yükseköğretimin son kademesine kadar her seviyede yer alan bireylerin istediği tarzda bireysel ya da grup halinde dijital hikâye kitabı oluşturabilecekleri uygulamadır. Kavram öğretimi, yazarlık, yaratıcılık, işbirliği gibi birçok becerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Kahoot

WEB 2.0 araçları içerisinde yabancılara Türkçe öğretimi ve ana dili olarak Türkçe öğretiminde en çok kullanılanların başında gelmektedir. İçerik itibarıyla Quizizz uygulamasıyla aynı işlevlere sahip olan uygulamada öğrencilerin konu ile ilgili becerilerinin ölçülebildiği çeşitli testler geliştirme imkânı bulunmaktadır. Öğrenciler, onlara verilen özel kodlar sayesinde sadece sınıf arkadaşlarının katılabildiği sınavlarda becerilerini ölçebilir iken aynı zamanda bu uygulamada oluşturulan ve paylaşılan her teste de ulaşabilmektedirler.

Podcast

WEB 2.0 araçları içerisinde konuşma ve dinleme becerisini geliştirebilecek uygulamaların başında gelmektedir. Radyo mantığıyla oluşturulan uygulamada çevrimiçi ortam bağlantısına sahip öğrenciler istedikleri konu ile alakalı yayınlara ulaşabilir; yayınları dinleyebilir, indirebilir, başka arkadaşlarıyla paylaşabilir; en önemlisi, duygu ve düşüncelerini; paylaşmak istediği şeyleri sözlü biçimde paylaşarak istediği konuda içerik oluşturabilir. Bu sayede hem konuşma becerisi hem de dinleme becerisinin gelişimine katkı sağlayabilir.

SONUÇ

21. yüzyılda sahip olunan teknolojik imkânlar ve sürekli gelişen teknolojinin eğitime yansımalarını hayatımızın her alanında görmekteyiz. Kimi zaman hayatımızı kolaylaştıran söz konusu gelişmeler kimi zaman da beraberinde olumsuzluklar getirebilmektedir. Söz konusu olumsuzluklardan biri şüphesiz "teknoloji bağımlılığı"dır. Teknolojinin bilinçsiz kullanımı ve

gerekli rehberliğin yapılmaması özellikle okul çağındaki çocukların fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişimlerine olumsuz etki etmektedir(Akkaş, 2019; Ektiricioğlu ve Arslantaş, 2020; Gökel, 2020; Kuyucu, 2017). Söz konusu olumsuz etkileri en aza indirgemek için gerekli çalışmaları yapmak gerekmektedir. Ancak ilgili çalışmalar arasında teknoloji çağında öğrencileri söz konusu çağdan uzak tutmaya çalışmak oldukça sakıncalı bir girişimdir. Eğitimden ticarete, sanattan kültüre her alanda girişimlerin neredeyse tamamının teknoloji ile gerçekleştiği bir çağda ilgili yaş grubundaki öğrencilerin teknolojinin olumlu alanlarına yönlendirilmesi gerekmektedir.

WEB 2.0 araçları bu bağlamda teknolojinin olumlu yönlerini ortaya koyabilecek, öğrencilere bu yönde rehberlik edilmesini sağlayabilecek alt yapıya sahip ortamlardır. Etkileşim imkânı sağlamasıyla birlikte içerik oluşturma, oluşturulan içeriği düzenleme ve başkalarıyla paylaşabilmeyi de sağlamaktadır.

Zengin öğrenme ortamları oluşturan WEB 2.0, Türkçe öğretimi açısından da oldukça önemli konumdadır. Dört dil becerisini geliştirebilecek alt yapıya sahiptir. Akademik anlamda yapılan çalışmalara bakıldığında özellikle yabancılara Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan araç olduğu görülmektedir (Göker ve Bekir, 2019; Batıbay ve Filiz, 2019; Karakuş ve Züleyha, 2021; Turhan ve Baş, 2017; Karadağ ve Garip, 2019; Aytan ve Başal, 2015; Tıraşoğlu, 2019; Bircan, 2022; Özüdoğru, 2014; Özdemir, 2017; Coşkun ve Demirkan, 2016; Başkaya ve Tursunovic, 2017) . Bu sebeple ana dili olarak Türkçe öğretimi açısından merkezde öğrencinin ve öğretilecek içeriğin olduğu, WEB 2.0 uygulamalarının bir amaç değil araç olarak kullanıldığı uygulamalı çalışmalara daha çok yer verilmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında dil öğretimi açısından WEB 2.0 araçlarının: "ders verimliliği, sorumluluk bilinci, okul dışı öğrenme ortamı, öğrenci merkezli eğitim, dört temel dil becerisinin gelişimi" gibi birçok konuda katkı sağladığı görülmektedir.

Öneriler

WEB 2.0 araçlarının merkeze alındığı "uygulamalı" çalışmalara oldukça ihtiyaç vardır. Yabancılara Türkçe öğretiminin yanında ana dili olarak Türkçe öğretiminde de söz konusu WEB 2.0 araçlarının etkili kullanımı gerekmektedir. Öğretmenlerin WEB 2.0 araçlarını ders içerisinde aktif olarak kullanabilme becerilerini geliştirecek uygulamalı çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte üniversitelerin teknolojik alt yapılarının geliştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen adaylarının dâhil olduğu uygulamalı derslerde WEB 2.0 araçlarının kullanımını artıracak çalışmalara yer verilmelidir. Teknoloji ile sürekli etkileşim halinde olan öğrencilere bu alanda güvenli bir ortam yaratmak için müfredat ile ilişkilendirilmiş uygulamalara yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akkaş, İ. (2019). Teknoloji Bağımlılığı. Salon Yayınları.

Altıok, S., Yükseltürk, E. ve Üçgül, M. (2017). Web 2.0 Eğitimine Yönelik Gerçekleştirilen Bilimsel Bir Etkinliğin Değerlendirilmesi: Katılımcı Görüşleri. Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi,6(1), 1-8.

Aytan, T. ve Başal, A. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Web 2. 0 Araçlarına Yönelik Algılarının İncelenmesi. Turkish Studies (Elektronik), 10(7), 149-166.

Başkaya, K. ve Tursunovıc, M. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme e Padlet. Aydın Tömer Dil Dergisi, 2(2), 79-96.

Batıbay, E., F. ve Mete, F. (2019). Web 2.0 Uygulamalarının Türkçe Eğitiminde Motivasyona Etkisi: Kahoot Örneği. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(4), 1029-1047.

Bircan, E. (2022). Türkçe Öğretmenlerinin Web 2.0 Araçlarını Kullanma Yetkinliklerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1), 307-323.

Coşkun, O. ve Demirkan, M. (2016). Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmede Web Radyo Ve Podcast Uygulamaları. Turkophone, 3(1), 35-56.

Ektırıċ ıò ğlu, C., Arslantaş, H., ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Teknoloji Bağımlılığı. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 29(1), 51-64.
Gökel, Ö. (2020). Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşleri. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 2(1), 41-47.
Göker, M., ve İnce, B. (2019). Web 2.0 Araçlarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı Ve Akademik Başarıya Etkisi. Turkophone, 6(1), 12-22.
Karadağ, B. F. ve Garip, S. (2021). Türkçe Öğretiminde Web 2.0 Uygulaması Olarak Learningapps' ın Kullanımı. Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi, 4(1), 21-40.
Karakuş, N. ve Züleyha, E. (2021). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Web 2.0 Araçlarının Kullanımıyla İlgili Görüşleri. Ibad Sosyal Bilimler Dergisi, (9), 177-197.
Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı:"Akıllı Telefon (Kolik)" Üniversite Gençliği. Global Media Journal Tr Edition, 7(14), 328- 359.
O'Reilly, T. (2005). What is Web 2.0: Design Patterns And Business Models For The Next Generation Of Software.
Özdemir, O. (2017). Türkçe Öğretiminde Dijital Teknolojilerin Kullanımı Ve Bir Web Uygulaması Örneği. Turkish Studies (Elektronik), 12(4), 427-444.
Özüdoğru, Ş. (2014). Bir Web 2.0 Uygulamasi Olarak Bloglar: Bloglarin Dinamikleri ve Blog Alemi. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 4(1).
Tıraşoğlu, C. (2019). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Web 2.0 Araçları: KAHOOT! Örneği.
Turhan, O. ve Baş, B. (2017). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yazma Becerisine Yönelik Web 2.0 Araçları: Poll Everywhere Örneği. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 1233-1248.
Wang, S. ve Vásquez, C. (2012). Web 2.0 And Second Language Learning: What Does The Research Tell Us. Calico Journal, 29(3), 412-430.

Türkiye'de Elektronik Portfolyo Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi: Bir Meta-Sentez Çalışması

*Mustafa ŞANLI
*Funda BAKIRCI
*Zehra LÜY
*Öğr. Gör. Murat ARTSIN
*Leila ASSADZADEH
*Prof. Dr. Demet Hatice SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ

ÖZ

Değerlendirme, eğitimin her boyutunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda öğretim sürecinin geliştirilmesi ve başarıyla uygulanmasında vazgeçilmez bir öğedir. Eğitim sürecine liderlik eden rehberler, öğrenenlerin hedeflenen gelişimi sağlayıp sağlamadığını ancak etkili bir değerlendirme süreci ve sistemi ile ortaya çıkarabilirler. Portfolyo ve bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle ortaya çıkan elektronik portfolyolar ise tamamlayıcı süreç değerlendirme araçları olarak kullanılmaktadır. Elektronik portfolyo, öğrencilerin elektronik ortamda kendi oluşturdukları ürünleri değerlendirmelerini, öğretmenden gelen geri bildirime göre tekrar düzeltmelerini ve kendi gelişimlerini takip ederek öğrenmelerini organize etmelerini sağlar. Bu nedenle öğrenen performansının sağlıklı bir şekilde izlenmesine olanak sağlayan en önemli değerlendirme araçlarından birisidir. Bu araştırma, Türkiye'de elektronik portfolyo konusunu temel alan yüksek lisans ve doktora tezlerinin meta-sentez yöntemi kullanılarak analiz edilmesini amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 2006-2021 yılları arasında yayınlanmış olan toplamda 25 yüksek lisans ve

doktora tezi incelenecek olup, elde edilen verilerin analizinde betimsel içerik analizinden yararlanılacaktır. Bu sayede araştırmacılara genel bir çerçeve sunmak, gelecekte yapılacak araştırmaların odaklanması gereken noktalar ve öncelikler konusunda yol göstermek amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda şu araştırma sorularına yanıt aranmaya çalışılacaktır: Elektronik portfolyo süreci ile ilgili paydaş görüşleri nelerdir? Araştırmada kullanılan çalışmalara ilişkin betimsel analiz sonuçları nasıldır? Elektronik portfolyo süreçlerinin uygulama ortamları ve alanları nelerdir? Elektronik portfolyo süreçlerinin bilişsel etkileri nelerdir? Elektronik portfolyo süreçlerinin duyuşsal etkileri nelerdir? Araştırma bulguları beş ana tema altında incelenerek, çalışmaların sonuçları için sistematik bir karşılaştırma yapılacaktır. Sonuçların birleştirilmesi, oluşturulan kuramlar, üst anlatılar, genellemeler ve yorumlayıcı dönüşümler şeklinde çözümlenip sentezlenecek ve eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanarak tartışılacaktır.

Analysis of Graduate Theses on Electronic Portfolio in Turkey: A Meta-Synthesis Study

Abstract
Assessment has a very important place in every dimension of education. At the same time, it is an indispensable element in the development and successful implementation of the teaching process. The guides leading the education process can only reveal whether the learners achieve the targeted development with an effective assessment process and system. Electronic portfolios, which emerged with the development of portfolio and computer technology, are used as complementary process assessment tools. Electronic portfolio allows students to assess the products they have created in the electronic environment, correct them again according to the feedback from the teacher, and organize their learning by following their own development. For this reason, it is one of the most important assessment tools that allow the monitoring of learner performance in a healthy way. This research aims to analyze master's and doctoral theses based on electronic portfolio in Turkey by using meta-synthesis method. Within the scope of the research, a total of 25 master's and doctoral theses published between 2006-2021 in the database of YÖK National Thesis Center will be examined and descriptive content analysis will be used in the analysis of the data obtained. In this way, it is aimed to provide a general framework for researchers and to guide them on the points and priorities that future research should focus on. In this direction, the following research questions will be tried to be answered: What are the stakeholder views on the electronic portfolio process? What are the descriptive analysis results of the studies used in the research? What are the application environments and areas of electronic portfolio processes? What are the cognitive effects of electronic portfolio processes? What are the affective effects of electronic portfolio processes? Research findings will be analyzed under five main themes and a systematic comparison will be made for the results of the studies. Combining the results will be analyzed and synthesized in the form of theories, meta-narratives, generalizations and interpretive transformations, and will be discussed and interpreted from a critical perspective.

Sanal Para ve Para Politikası

*Dr. Sebahattin KOÇ

ÖZ

Günümüzde ortaya çıkan sanal para birimleri, merkez bankalarının tek para basma mekanizması olma işlevini ortadan kaldırmıştır. Para politikasının etkinliğini artırmak isteyen merkez bankaları, temel hedeflerini gerçekleştirebilmek için son dönemde oldukça popüler hale gelen sanal para birimlerinin, toplam para arzı üzerinde etkisinin olup olmadığını araştırmak zorunda kalmışlardır. Sanal para birimlerinin para piyasaları ve fiyat seviyeleri

üzerindeki etkileri hakkında mevcut verilerin yokluğunda, merkez bankalarının karşı karşıya olduğu en önemli görev, sanal paraların etkinliğini gözlemlemek ve sanal para arzı hakkında veri toplamaktır. Bu çalışmanın temel amacı sanal paranın para politikası üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Çalışma, Bitcoin ve benzeri sanal para birimlerinin ulusal para piyasası üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Buna göre merkez bankalarının temel hedeflerini gerçekleştirmede başarılı olabilmeleri için gelecekte sanal para arzını kontrol etmeleri gerektiği ortaya çıkmıştır. Düzenlenmemiş ve kontrolsüz bir sanal para piyasası, reel ekonomiyi olumsuz etkileyecek ve ulusal para sistemlerinde güven kaybına yol açacaktır. Bağımsız bir dijital para birimi bankacılık sistemi üzerinde derin etkilere sahip olsa da, bireyler ve merkez bankaları arasındaki ilişkiyi giderek daraltmaktadır. Sanal para birimlerinin düzenli bir yasal altyapısının olmaması onları yıkıcı bir yenilik haline getirirken;
bu yenilikler sistemi bir şekilde olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir. Merkezi olmayan yapısı, düşük işlem maliyetleri ve herhangi bir zamanda işlemlere izin verilmesi, ilgili para birimlerini daha çekici hale getirir. Bu açıdan başta merkez bankaları olmak üzere para otoritelerinin sanal para birimleri üzerinde çalışmaya başlaması ve bu para birimlerini ekonomiye entegre etmenin yollarını bulmaya çalışması oldukça önemlidir. Aksi takdirde para politikasının etkinliği zayıflayacak ve küresel ekonomik sistem için tehlikeli sonuçlar ortaya çıkacaktır.
Anahtar Kelimeler: Sanal Para, Para Politikası, Bitcoin, Merkez Bankası Dijital Parası, Dijital Para

Virtual Money And Monetary Policy

Abstract
The virtual currencies that emerged today have eliminated the central banks' function of being the only money printing mechanism. Central banks, which want to increase the effectiveness of monetary policy, had to investigate whether virtual currencies, which have become very popular recently, have an effect on the total money supply in order to achieve their main goals. In the absence of available data on the effects of virtual currencies on money markets and price levels, the most important task facing central banks is to monitor the effectiveness of virtual currencies and collect data on the supply of virtual currencies. The main purpose of this study is to reveal the effect of virtual money on monetary policy. The study focuses on the impact of Bitcoin and similar virtual currencies on the national money market. Accordingly, it has emerged that central banks need to control the virtual money supply in the future in order to be successful in realizing their main goals. An unregulated and uncontrolled virtual currency market will negatively affect the real economy and lead to a loss of confidence in national monetary systems. While a standalone digital currency would have profound effects on the banking system, it increasingly narrows the relationship between individuals and central banks. While the lack of a regular legal infrastructure of virtual currencies makes them a disruptive innovation; these innovations have the potential to negatively affect the system in some way. Its decentralized nature, low transaction costs and allowing transactions at any time make the respective currencies more attractive. In this respect, it is very important that monetary authorities, especially central banks, start working on virtual currencies and try to find ways to integrate these currencies into the economy. Otherwise, the effectiveness of monetary policy will weaken and dangerous consequences for the global economic system will emerge.
Keywords: Virtual Currency, Monetary Policy, Bitcoin, Central Bank Digital Currency, Digital Currency

Yapılandırmacı Yaklaşımla Uygulanan Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Online Dersinin Öğrencilerin Memnuniyetine Etkisi

*Doç. Dr. Dilek BİLGİÇ
*Arş. Gör. Dr. Buse GÜLER
*Arş. Gör. Figen YANIK
*Dr. Öğr. Üyesi Hande YAĞCAN
*Arş. Gör. Manolya PARLAS
*Doç. Dr. Merlinda Aluş TOKAT
*Arş. Gör. Dr. Sevcan FATA
*Arş. Gör. Dr. Hülya ÖZBERK
Arş. Gör. Melih BAŞOĞLU

ÖZ

Amaç: Uzaktan eğitim ve yapılandırmacı yaklaşım ile verilen Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin hemşirelik üçüncü sınıf öğrencilerinin memnuniyetine olan etkisinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Yarı deneysel tipte yapılmış olan çalışmaya bir devlet üniversitesinin hemşirelik fakültesinde Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan 101 üçüncü sınıf hemşirelik öğrencisi dâhil edilmiştir. Veri toplama işlemi Ekim 2020-Ocak 2021 tarihleri arasında Google form platformu aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında ders değerlendirmesi için hazırlanan birey tanılama formu, E-Derslere Yönelik Memnuniyet Ölçeği ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamlarını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kolmogorov Smirnov, Spearmen korelasyon ve Friedman Testi uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin ders döneminin 4., 8. ve 14. haftalarındaki memnuniyet puan ortalamaları sırasıyla 124.39±8.02, 120.01±19.42 ve 118.15±21.10 olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (FX2= 4.617; p=0.099). E-memnuniyet ölçeğinin materyal-iletişim ve öğretmen-öğrenci etkileşimi alt boyutları arasında tekrarlı ölçümlerde anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (FX2=12.505, p=0.002; FX2=6.935, p=0.031). Öğrencilerin ders döneminin 4., 8. ve 14. haftalarındaki yapılandırmacı ortam değerlendirme puan ortalamaları sırasıyla 154.13±23.72, 150.63±28.83 ve 146.10±29.09 olup puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (FX2=3.608; p= 0.165). Yapılandırmacı öğrenme ortamı değerlendirme ölçeğinin öğrenci merkezli ve işbirlikli alt boyutları arasında tekrarlayan ölçümlerde anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (FX2=10.273, p= 0.006; FX2=6.360, p= 0.042). Öğrencilerin e-derslere yönelik memnuniyet düzeyleri ile yapılandırmacı öğrenme ortamına ilişkin değerlendirmeleri toplam puanları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Yapılandırmacı öğrenme genellikle yüz yüze eğitim ortamlarında uygulansa da teknolojik gelişmeler bu ortamı çevrimiçi öğrenmede de kullanmayı mümkün kılmıştır. Öğrencilerin memnuniyetlerini artırmak için çevrimiçi sınıf ortamlarının daha yapılandırılmış hale getirilmesi gerekmektedir.

The Effect of Women's Health and Diseases Nursing Online Course Applied with Constructivist Approach on Students' Satisfaction

Abstract

Objective: The study aim is to evaluate the effect of Women's Health and Diseases Nursing course (WHDN), which was given with distance education and constructivist approach, on satisfaction of nursing students.

Method: The study was conducted in a semi-experimental type, included 101 third-year nursing students who took WHDN course in a university's nursing faculty. Data collection was

performed between October 2020 - January 2021 via Google form platform. Individual identification and course evaluation form, Satisfaction Scale for E-Courses and Constructivist Learning Environments Assessment Scale were used to collect data. In data analysis, Kolmogorov Smirnov, Spearmen correlation and Friedman Test were applied.
Results: The mean satisfaction scores of the students in the 4th, 8th and 14th weeks of the course period were 124.39±8.02, 120.01±19.42 and 118.15±21.10, respectively, and no statistically significant difference was found between them (FX2= 4.617; p=0.099). It was determined that there was a significant difference between material used and communication tools and student-instructor interaction sub-dimensions of e-satisfaction scale in repeated measurements (FX2=12.505, p=0.002; FX2=6.935, p=0.031). The constructivist environment evaluation means scores of them in the 4th, 8th and 14th weeks of the semester were 154.13±23.72, 150.63±28.83 and 146.10±29.09, respectively, and no statistically significant difference was found between the mean scores (FX2=3.608; p= 0.165). It was determined that there was a significant difference in repetitive measurements between the student-centered and collaborative sub-dimensions of constructivist learning environment assessment scale (FX2=10.273, p= 0.006; FX2=6.360, p= 0.042). A moderately positive and significant relationship was found between the students' satisfaction levels towards e-courses and their total scores regarding the constructivist learning environment ($p<0.05$).
Conclusion: Although constructivist learning is generally applied in face-to-face education environments, technological developments have made it possible to use this environment in online learning. In order to increase student satisfaction, online classroom environments need to be made more structured.
Keywords: Nursing, Education, Teaching, Constructivist Learning Approach.

Digital Society And The Morality Of Student Youth

*Assemgul Maimakova

ÖZ

The introduction of new information technologies has a direct impact on society and culture as a whole, so they are given great attention in the modern agenda. A particular problem among younger generations is the control of excessive use of digital devices. The theoretical analysis made it possible to describe the influence of macrosocial and microsocial factors on the formation of personal morality. The authors conducted a study of the value orientations of students, the results of which showed that almost all life spheres are important for students: education, family, participation in public life, organization of free time, etc., which may indicate positive life attitudes formed by the moral principles of this socio-demographic category. In modern conditions of the development of a digital society in the world, widespread integration and intercultural communication, the question of the consequences of the development of these processes is becoming more acute. The introduction of new information technologies has a direct impact on society and culture as a whole, so they are given great attention. In terms of significance and impact on the development of society, digitalization can be compared with the scientific and technological revolution of the twentieth century. Youth is an important subject of social relations, the characteristic features of which are age, psychophysiological, status features. I. S. Kohn writes that youth is "a socio—demographic group distinguished on the basis of a combination of age characteristics, features of social status and socio—psychological properties due to both." The speed of change in external environmental conditions often hides from direct observation the processes of transformation of the spiritual world of man. The most noticeable manifestation of these changes is the transformation of attitudes of mass consciousness, primarily of young people, which manifests

itself in orientation to prestigious consumption, the transfer of communication to an indirect plane, etc.

The researchers note that digitalization is not a separate part of everyday life, but is intertwined with everyday actions, so its impact should also be studied in this connection. A particular problem among the younger generation is the control of excessive use of digital devices. To date, a certain part of the younger generation is characterized by a lack of motivation for intellectual and cultural development and a distortion of moral norms. Many researchers describe the influence of macrosocial conditions on the formation of personal morality. Among the macro-social conditions, the most important are socio-economic, socio-cultural, socio-political and ideological, as well as spiritual conditions of life in society, social norms (morality, rights, religions, etc.), features of historical time, regional conditions, features of moral norms dominating in a particular society.

The formation of personal morality is influenced by a number of factors: the social values of society, school, family, immediate environment. The system of moral norms is largely connected with the social situation of personality development: with the peculiarities of personality formation in the family, education, professional experience, family characteristics, etc. One of the most important prerequisites for the formation of personal morality are the conditions of early socialization. First of all, the value system is influenced by the values of persons significant to the individual. The system of moral norms is largely formed under the influence of the values of the immediate social environment (family and reference groups). In 2021 on the basis of Toraigyrov University (Pavlodar, Kazakhstan) we conducted a study of the value orientations of students. The study involved 22 graduate students, among whom were 13 boys and 9 girls aged 20-21 years. Students were asked to answer 80 questions. The results of the study demonstrate that the most significant for respondents are such terminal values as: high financial status, creativity, self—development - in total 94.5% (high and average indicators of respondents); achievements, spiritual satisfaction, preservation of their own individuality are important for 90% of students; active social contacts are significant for 81% of students; own prestige is important for 72% of respondents. Thus, we have identified a certain spectrum of the influence of the digitalization of society, modern digital technologies on the lifestyle of young people — their communication, thinking, leisure activities, value orientations and, accordingly, morality. Thus, material security, creativity, personal achievements, preservation of individuality, etc. are priorities for young people. As a positive aspect, along with the financial component, I would like to note the importance of their own development for the surveyed group of young people. Modern information technologies provide unlimited opportunities for this purpose: online education of various directions, access to electronic textbooks and teaching aids, the possibility of virtual study of cultural and historical heritage, etc. On the one hand, we can observe a decrease in the number of real social contacts among young people; the transfer of social connections and leisure activities to the virtual plane; the emergence of new forms of Internet addiction; deterioration of health due to prolonged use of electronic gadgets (vision, posture, headaches, fatigue, etc.). On the other hand, digitalization helps to increase the importance of real communication among young people

— after a long communication in social networks, young people tend to make up for the lack of personal, not indirect communication, therefore they appreciate walks and personal meetings. At the same time, digital technologies contribute to the emergence of new options and forms of education, which is significant in the modern youth space. These factors in a certain way confirm that in the modern digital society there is a certain transformation of the moral norms of student youth due to the emergence of new realities of life, growing demands on the individual and professional, the penetration of information technology into various spheres of life.

Arapça Öğretimine Yönelik Eba Ve Diğer Dijital İçeriklerin İncelenmesi

*Berikan KELEPÇE
Dr. Suat ÇAPUK

ÖZ

Birey ve toplumlar arasında bir iletişim aracı olarak kullanılan dil, yaşanılan kültürel, teknolojik, coğrafik gibi faktörlere bağlı olarak zamanla değişim ve gelişim gösterir. Bunun sonucu olarak da birey ve toplumlarda kendi anadillerinin yanında başka bir dil öğrenme ve öğretme ihtiyacı doğar. Günümüzde bu ihtiyaç birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir göçler, öğrenci hareketliliği bunlara örnek verilebilir. Bu değişimlerden en çok etkilenen coğrafyalardan biri olan Türkiye'de batı dillerine olan ilgi yanında son zamanlarda Arapça öğrenmeye yönelik ihtiyaç artarken diğer taraftan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından temel eğitim programlarına konmuş olan Arapça öğretimine yönelik dersler Arapça öğretiminin önemini giderek arttırmaktadır. Aynı zamanda Arapçanın geniş bir coğrafyada kullanılan bir dil olması da önemini artıran nedenlerdendir. Dünyada her geçen gün meydana gelen teknolojik gelişmelerle birlikte dil öğretime-öğrenme süreçlerinde teknoloji kullanımı özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin (ICT) kullanımı giderek artmaktadır. Literatür incelendiğinde yabancı dil öğretimine yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların önemli bir bölümünün İngilizce öğretimine yönelik olduğu görülmektedir. Diğer dillerde olduğu gibi Arapça öğretiminde de bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme sürecine entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışma ile Arapça öğrenme-öğretme sürecine bilgi ve iletişim teknolojilerinin entegrasyonuna yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) içeriklerinin ve özel sektör tarafından sunulan dijital içeriklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Arapça öğretimine yönelik hazırlanmış EBA içerikleri ve diğer dijital kaynaklar incelenmiştir. İnceleme sonucunda Arapça öğretimine yönelik hazırlanan içeriklerin ortaokul Arapça dersi öğretim programları ile tam olarak örtüşmediği ve yeterli dijital içeriğin olmadığı tespit edilmiştir. Arapça öğretimine yönelik dijital içeriklerin ve öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve bu içerikler ile ilgili Arapça öğretmenlerinin bilgilendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.
Anahtar Kelimeler: Arapça Öğretimi, E- öğrenme, EBA, Dijital içerikler

Examination of EBA and Other Digital Contents for Teaching Arabic

Abstract
Language, which is used as a communication tool between individuals and societies, changes and develops over time depending on the factors such as cultural, technological and geographical. As a result, individuals and societies need to learn and teach another language besides their mother tongue. Today, this need may arise due to many reasons, such as immigration and student mobility. In Turkey, which is one of the geographies most affected by these changes, besides the interest in western languages, the need for learning Arabic has increased recently, on the other hand, the lessons for teaching Arabic, which have been included in the basic education programs by the Ministry of National Education, increase the importance of Arabic teaching. At the same time, the fact that Arabic is a language used in a wide geography is one of the reasons that increase its importance. With the technological developments that occur every day in the world, the use of technology in language teaching-learning processes, especially the use of information and communication technologies (ICT), is increasing. When the literature is examined, it is seen that there are studies on foreign language teaching. However, it is seen that a significant part of these studies are aimed at teaching English. Integrating information and communication technologies into the learning-

teaching process is of great importance in teaching Arabic as in other languages. In this direction, it is aimed to examine the contents of the Education Information Network (EBA) offered by the Ministry of National Education for the integration of information and communication technologies into the Arabic learning-teaching process and the digital contents offered by the private sector. Within the scope of the study, EBA contents and other digital resources prepared for teaching Arabic were examined. As a result of the examination, it has been determined that the contents prepared for teaching Arabic do not fully overlap with the secondary school Arabic course curriculum and there is not enough digital content. It is thought that it will be important to develop digital contents and teaching materials for teaching Arabic and to inform Arabic teachers about these contents.
Keywords: Teaching Arabic, E-learning, EBA, Digital contents

Aile Ortamı Ve Televizyon

*Anna Belyanina KARACA
*Prof. Dr. Tuncay DİLCİ
*Aydın ÇAKIR
*Kübra SANCAK

ÖZ

Bu çalışmada, hızla değişen ve gelişen dünyamızda önem kazanan kavramlar, bu süreçte hayatlarımıza hızlı bir giriş yapan TV izleme alışkanlıkları ve bu alışkanlıkların aile hayatına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre, TV'lerin aile hayatı üzerine kullanım amacı ve şekline göre olumlu ve olumsuz yönde etkilerinin olduğu görülmüştür. Ailelerin imaj ve söylemsel bağlanma eşliğinde rol transferi gerçekleştirdikleri, aile hayatı ve kültürel kodlar üzerinde tahribat yarattığı, yeni yaşantı biçimi ve alışkanlıklara ilişkin ön kabülleri kolaylaştırdığı, aile içi iletişimi kesintiye uğrattığı yönünde bulgulara rastlanmıştır. Diğer yandan; izleyicilerin vücut imajları ve ilgili tüketim huyları üzerindeki etkisi olduğu bu nedenle tüketim davranışlarını şekillendirdiği ve böylelikle kendi bedenlerinden bile memnun olmayan bireylerin aktif bir tüketici profili oluşturduğu şeklinde görüşlere ulaşılmıştır. Bu görüşler doğrultusunda; aile içim yaşantısal alışkanlıkların yeniden gözden geçirilmesi, planlı ve amaçlı içeriklerin izlenmesi, gereğinden fazla zaman harcanmaması gibi öneriler sıralanmıştır.
Anahtar kelimeler: Televizyon, Aile Ortamı, Tv İçerikleri, İzleme Alışkanlıkları

Famıly Atmosphere And Televısıon

Summary

In this study, it is aimed to examine the concepts that are gaining importance in our rapidly changing and developing world, the TV watching habits that make a quick entry into our lives in this process, and the effect of these habits on family life. In the study, the document analysis method was used. According to the data obtained as a result of the study, it has been observed that TVs have positive and negative effects on family life according to the purpose and form of use. It has been found that families perform role transfer accompanied by image and discursive attachment, wreak havoc on family life and cultural codes, facilitate pre-acceptance of new ways of living and habits, and disrupt family communication. On the other hand, opinions have been reached that the audience has an impact on their body image and related consumption habits, therefore it shapes their consumption behavior and thus creates an active consumer profile of individuals who are not even satisfied with their own bodies. In accordance with these opinions; recommendations such as reconsidering the life habits in my

family, monitoring planned and purposeful content, and not spending too much time are listed.

Keywords: Television, Family Environment, Tv Contents, Viewing Habits

Acil Uzaktan Öğretim Uygulamalarında Türkiye Ve İran Örneklerinin Karşılaştırılması

*Leila ASSADZADEH
*Öğr. Gör. Murat ARTSIN
*Funda BAKIRCI
*Mustafa ŞANLI
*Zehra LÜY
*Prof. Dr. Demet Hatice SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ

ÖZ

Covid-19 pandemisi ile beraber öğrenme ve öğretme süreçleri uzaktan eğitim teknolojileriyle gerçekleştirilmiştir. Söz konusu bu dönem acil uzaktan öğretim olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt ve Sharma, 2020). Her ne kadar bu dönemdeki uygulamalar acil uzaktan öğretim olarak nitelendirilse de, bu dönemdeki uygulamalarda uzaktan eğitim teknolojilerinin doğrudan kullanılıyor olması sahadaki öğretmen, yönetici, veli ve diğer paydaşlar tarafından gerçekleştirilen sürecin bir uzaktan eğitim olarak tanımlanmasına neden olmuş ve bir kavram kargaşasının da yaşanmasıyla sonuçlanmıştır. Pandemi döneminde yaklaşık 1.6 milyar öğrencinin öğrenme süreci uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmiştir (UNESCO, 2020). Çok sayıda ülke gibi Türkiye ve İran'da tüm eğitim düzeylerindeki öğretim faaliyetlerini uzaktan eğitim teknolojileriyle gerçekleştirmiştir. K-12 düzeyinde Türkiye Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformunu kullanırken İran ise Öğrenci Eğitim Ağını (Şad) kullanmıştır. EBA, kaliteli ve zengin içeriklerle derslere katkı sağlamak, bilişim ve eğitimi bir arada kullanmak, bütün öğrencileri ortak bir paydada buluşturmak gibi amaçlarla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından FATİH projesi kapsamında 2012 yılında yayın hayatına başlamıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılının başında yabancı dil, siber güvenlik, materyal gibi portallar ve Karekod uygulaması ile zenginleştirilmiştir. Ayrıca içerik üretme, sınav yapma, çalışma takibi yapma, öğrenci portfolyolarını izleme özellikleri ile öğretmenlere geniş imkânlar sağlamaktadır. Acil uzaktan öğretim döneminde K-12 düzeyinde aktif olarak kullanılan EBA platformu, çevrimiçi dersler, Eba-Asistan yapay zekâ uygulaması ile sürece önemli destek sağlamıştır. Pandemiyle İran'da Eğitim Bakanlığı'nın politikalarına uygun olarak kapsamlı bir şekilde uygulamalar hayata geçirilmiş ve yurt dışı kaynaklı uygulamalar kullanılmadan faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Şad programı 2020- 2021 yılında hayata geçirilmiştir. Bu program Öğrenci Eğitim Ağının Farsça karşılığının baş harflerinden oluşmaktadır. Farsçada bu sözcük mutlu anlamına gelmektedir. Şad uygulaması metin, resim, ses, video, dosya gönderme ve coğrafi konum gönderme, anket oluşturma, mesajları kaydetme ve silme, düzenleme vb. özelliklerine sahiptir. Şad uygulaması şu anda İran'da en çok kullanılan interaktif uygulamadır. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın amacı İran ve Türkiye'de K-12 düzeyinde gerçekleştirilen acil uzaktan öğretim uygulamalarının uzaktan eğitim yaklaşımlarıyla karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına yanıt aranacaktır; İran'da K-12 düzeyinde gerçekleştirilen acil uzaktan öğretim uygulamaları nelerdir? Türkiye'de K12 düzeyinde gerçekleştirilen acil uzaktan öğretim uygulamaları nelerdir? İran ve Türkiye'de K-12 düzeyinde gerçekleştirilen acil uzaktan öğretim uygulamalarının benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir? Bu çalışma nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi bir konu hakkındaki fiziksel dökümanlar, dijital dokümanlar (Merriam, 2009) veya sesli-görsel materyallerin incelenmesini kapsar (Creswell, 2017). Corbetta (2003) doküman analizlerinde kişisel veya kurumsal dokümanların kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada İran ve Türkiye'nin K-12

düzeyinde acil uzaktan öğretim döneminde gerçekleştirdikleri uygulamalara yönelik çeşitli dokümanlar incelenecektir. Çalışmanın kaynakları İran ve Türkiye'de K-12 düzeyinde kullanılan dijital öğretim ortamları (EBA, Şad) ve bu ortamlara yönelik yayınlanan resmi raporlardır. Bulgular İran ve Türkiye'nin sahip olduğu kriterlere göre karşılaştırmalı olarak tablolar yardımı ile sunulacaktır. Tablolarda ilgili kriterin karşılanıp karşılanmadığı ifade edilecektir. Sonuçta İran ve Türkiye'nin K-12 düzeyinde sunduğu acil uzaktan öğretim uygulamaları alanyazındaki diğer çalışmalarla tartışılarak aktarılacaktır.

The Comparative Study of Emergency Distance Education Applications in Iran and Turkey

Abstract
With the emergence of Covid-19 pandemic, learning and teaching processes were carried out with distance education technologies. This period is defined as emergency distance education (Bozkurt & Sharma, 2020). Although the applications in this period were designated as 'emergency' distance education, the direct use of distance education technologies in the applications in this period by the teachers, administrators, parents, and other stakeholders in the field came to be called distance education per se and this led to a conceptual confusion. Statistically speaking, in the pandemic period, the learning process of approximately 1.6 billion students, including those in Turkey and Iran, was carried out through distance education (UNESCO, 2020). At the K-12 level, Turkey used the Education Information Network (EBA) platform, while Iran used the Student Education Network (ŞAD). EBA started its broadcasting life in 2012 as part of the FATIH project by the Ministry of National Education of Turkey, aiming at offering lessons with high quality and rich content, using informatics and education together, and bringing all students together on a common ground. At the beginning of the 2019-2020 academic year, EBA was enriched with portals such as foreign language, cyber security, material and QR Code application. In addition, it has been providing teachers with extensive opportunities with features such as producing content, taking exams, tracking work, and monitoring student portfolios. The EBA platform, which is actively used at the K-12 level during the emergency distance education period, provided significant support to the process with online courses and the Eba-Asistan artificial intelligence application. With the pandemic, comprehensive practices were implemented in Iran in accordance with the policies of the Ministry of Education, and activities were carried out without using foreign-sourced applications. For this purpose, the Shad program was developed in 2020-2021. This program consists of the initials of the Persian equivalent of the Student Education Network. In Persian, this word means happy. Shad app allows you to send text, image, audio, video, files and geolocation, create poll, save and delete messages, edit etc. Shad application is currently the most used interactive application in Iran. The aim of this study is to compare the emergency distance education applications at K-12 level using distance education in Iran and Turkey. For this purpose, answers to the following research questions will be sought: What are the emergency distance education applications at K-12 level in Iran? What are the emergency distance education applications at K12 level in Turkey? What are the similarities and differences of the emergency distance education applications at K-12 level in Iran and Turkey? This study was carried out with the document analysis method, which is a qualitative research method. Document analysis covers the examination of physical documents, digital documents (Merriam, 2009) or audio-visual materials about a subject (Creswell, 2017). Corbetta (2003) states that personal or corporate documents can be used in document analysis. In this direction, in this study, various documents regarding the practices of Iran and Turkey at the K- 12 level during the emergency distance education period will be examined. The sources of the study are the digital teaching applications (EBA, Şhad) used at the K-12 level in Iran and Turkey

and the official reports published for these applications. Findings will be presented with the help of comparative tables according to the criteria of Iran and Turkey. It will be stated in the tables whether the relevant criteria are met or not. As a result, the emergency distance education applications offered by Iran and Turkey at the K-12 level will be discussed and scrutinized with other studies in the literature.

Vatandaşların Kosova'dan Göç Etme Nedenlerinin Belirlenmesi

*Sevim MUSTAFA
*Sadik MALOKU
*Nalan KAZAZ
*Edona BERİSHA

ÖZ

Göç, dünyanın dört bir yanındaki tüm ülkelerini bir şekilde veya farklı bir şekilde etkileyen küresel bir olgu haline gelmiştir. Tüm ülkeler, ayrım yapmadan, bireyin menşei, transit veya bireyin nihai varış noktası olan ülkeler olsun, göçün yarattığı zorluklarla karşı karşıyadır. Bu küresel güç olgusu, birçok birey ve ailenin yaşam projelerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. "Daha iyi bir yaşam" için ülkeyi bırakmak, daha fazla avantajlar sağlayan başka bir ülkeye içi kendi ülkelerini terk edenler hakkında duyduğumuz en yaygın ifade bu şekilde görülüyor. Bununla birlikte, bu terim kendi başına nüfusu menşe ülkeyi terk etmeye zorlayan çok sayıda faktör anlamına gelir. Tabii ki ülkeyi terk etmenin nedenleri farklıdır ve ülkeye göre değişir ve bu arada bireysel yaşam beklentisini öngörmektedir. Göçün evrensel nedenleri doğal (salgın, atmosferik nedenler, çeşitli felaketler), sosyal (savaşlar, siyasi istikrarsızlık, çeşitli önyargılar), ekonomik (yoksulluk, açlık, açgözlülük) ve diğer nedenler olabilir. Bu nedenlerden biri veya daha fazlası Arnavut göçmenlerin Kosova'dan daha gelişmiş ülkelere doğru göçün artışı diğer faktörler olarak görülmektedir. Kosova'daki Arnavut nüfusu, son 16 yılda, genellikle güvenlik ve insan özgürlüğünü saran zor devlet inşası sürecinden başlayarak, umut verici bir kalkınma devleti kurma kurumsal başarısızlıklarına kadar derin değişiklikler geçirdi. Ayrıca ekonomik, mevcut siyasi sınıf, kayırmacılık ve yolsuzluk üzerindeki birikmiş hayal kırıklığı, her yerde bulunan fenomenler olarak, gelişme perspektifine sahip bir yaşam için coşku ve vatandaşların umutlarını doğrudan etkilemiştir. Göç nedenlerini daha iyi anlamak için, vatandaşların ülkenin terk edilmesini etkileyen ana nedenleri ifade ettikleri on soru ile ikincil bir şekilde anket hazırladık. Bu araştırma, nüfus göçünün ana nedenleri ve bu özgürlük olgusunun üzerine genel bir bakış hakkında kısa bir analiz yapmaya çalışılmaktadır. Temel olarak saha görüşmecilerinin bulgularına, ana nedenlerin ve bu nedenlerin ne olabileceğini anlamak için atıfta bulunulmuştur. Ayrıca sürekli olarak bu konuyu ele alan çalışmalar ve literatürden yararlanılmıştır.

Identıfıcatıon Of The Reasons And Causes Of Mıgratıon Of Cıtızens From Kosovo

Abstract
Migration has already become a global phenomenon that in one form or another affects all countries around the globe. All countries, without distinction, face the challenges posed by migration, whether they are countries of origin of the individual, transit or countries of final destination of the individual. This global phenomenon has become an integral part of the life projects of many individuals and families. For "a better life" left the country is the most common expression we hear about those who leave their homeland for another country. However, this term in itself implies a large number of factors that force the population to leave the country of origin. Of course the causes of abandonment are different and vary by country and by the way the individual projects life expectancy. The universal causes of migration can

be natural (epidemics, atmospheric causes, various catastrophes), social (wars, political instability, various prejudices), economic (poverty, hunger, greed) and other causes.
One or more of these causes may be factors for the increase of Albanian emigrants from Kosovo towards more developed countries. The Albanian population in Kosovo has undergone profound changes over the last 16 years, starting from the difficult state-building process, which has often shaken security and human freedom, to the institutional failures to build a promising development state. economic.
Also, the accumulated frustration over the current political class, nepotism and corruption as ubiquitous phenomena have directly affected the fading of enthusiasm and hope of citizens for a life with a development perspective.
To better understand the reasons for migration, we have drafted a secondary with ten questions, through which citizens express the main motives that have influenced the abandonment of the country. This research tries to make a brief substantive analysis of the main causes and motives of population migration and an overview on the specificity of this phenomenon. We mainly refer to the findings of field interviewers, to understand what the main motives and causes may be. We will also constantly refer to the studies and literature that address this issue.

Kosova Cumhuriyetine Odaklanan Dijitalleşme Döneminde Bir Olay (Fenomen) Olarak Göç

*Sevim MUSTAFA
*Sadik MALOKU

ÖZ
Göç, zaten dünyanın dört bir yanındaki tüm eyaletleri etkileyen bir şekilde veya başka bir şekilde etkileyen bir dünya fenomeni haline gelmiştir. Tüm ülkeler, ayrım gözetmeden, göçün ima ettiği zorluklarla karşı karşıyadır, ister bireyin menşe ülkeleri, transit ister bireyin nihai varış noktasının yerleri olsun. Bu küresel fenomen veya olay birçok birey ve ailenin hayati projelerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. "Daha iyi bir yaşam" için ülkeyi bırakmak, anavatanlarını başka bir ülkeye tercih ederek, terk edenler hakkında duyduğumuz en yaygın ifade. Ancak bu terim kendi başına nüfusu menşe ülkeyi terk etmeye zorlayan çok sayıda faktör anlamına geliyor. Tabii ki terk edilmenin nedenleri farklıdır ve ülkeden ve bireyin yaşamın devamını nasıl yansıtmasını öngörmekten farklıdır. Göçün evrensel nedenleri doğal olanlar (salgınlar, atmosferik nedenler, çeşitli felaketler), sosyal olaylar (savaşlar, siyasi istikrarsızlık, çeşitli önyargılar), ekonomik (yoksulluk, açlık, açgözlülük) ve diğer nedenler gibi olabilir. Bu nedenlerden biri veya birçoğu Kosova'dan en gelişmiş ülkelere Arnavut göçmenlerin eklenmesi için faktörler olabilir. Kosova'daki Arnavut nüfusu, son 16 yılda, genellikle insan güvenliği ve özgürlüğünü saran zor devlet inşası sürecinden ve hatta perspektif ekonomik bir gelişimsel devletin inşası için kurumsal başarısızlıklar arasında değişen derin değişiklikler geçirmiştir. Ayrıca mevcut siyasi sınıf, kayırmacılık ve her yerde bulunan fenomenler olarak birikmiş hayal kırıklığı, gelişimsel bir umut için vatandaşların coşkusunun ve umudunun boyutunu doğrudan etkilemiştir. Göç nedenlerini daha iyi anlamak için, vatandaşların ülkenin terk edilmesini etkileyen ana nedenleri ifade ettikleri on -sorgu ikincil derledik. Bu araştırma, nüfus göçünün nedenleri ve ana nedenleri ve bu fenomenin özgüllüğüne genel bir bakış hakkında kısa bir içerik analizini yapmaya çalışmaktadır. Temel olarak ana nedenlerin ve nedenlerin ne olabileceğini öğrenmek için sahadaki buluculara atıfta bulunuyoruz. Ayrıca sürekli olarak bu sorunu ele alan çalışmalar ve literatüre değineceğiz.
Anahtar Kelimeler: Kosova, devlet, göç, göç, toplum, küreselleşme, fenomen, olay, toplum.

Migration as a phenomenon in the age of digitalisation with focus Republic of Kosovo

Abstract
Migration has already become a global phenomenon that in one form or another affects all countries around the globe. All countries, without distinction, face the challenges posed by migration, whether they are countries of origin of the individual, transit or countries of final destination of the individual. This global phenomenon has become an integral part of the life projects of many individuals and families. For "a better life" left the country is the most common expression we hear about those who leave their homeland for another country. However, this term in itself implies a large number of factors that force the population to leave the country of origin. Of course the causes of abandonment are different and vary by country and by the way the individual projects life expectancy. The universal causes of migration can be natural (epidemics, atmospheric causes, various catastrophes), social (wars, political instability, various prejudices), economic (poverty, hunger, greed) and other causes.
One or more of these causes may be factors for the increase of Albanian emigrants from Kosovo towards more developed countries. The Albanian population in Kosovo has undergone profound changes over the last 16 years, starting from the difficult state-building process, which has often shaken security and human freedom, to the institutional failures to build a promising development state. economic. Also, the accumulated frustration over the current political class, nepotism and corruption as ubiquitous phenomena have directly affected the fading of enthusiasm and hope of citizens for a life with a development perspective.
To better understand the reasons for migration, we have drafted a secondary with ten questions, through which citizens express the main motives that have influenced the abandonment of the country. This research tries to make a brief substantive analysis of the main causes and motives of population migration and an overview on the specificity of this phenomenon. We mainly refer to the findings of field interviewers, to understand what the main motives and causes may be. We will also constantly refer to the studies and literature that address this issue.
Keywords: Kosov, state, Emigration, migration, society, globalization, phenomenon, society

Devlet Yönetiminde Dijitalleşmenin Önemi

*Dardan VUNIQI

ÖZ

İdari hukukun ilk kabul edilen tanımlarından biri bilim adamı R. Prunty tarafından önerildi. Ona göre, idari hukukun konusu, belirli yürütme ve idari görevlerin devlet kurumlarının, yani ekonomik ve kültürel-politik inşaatın sürekli ve doğrudan yönetimi ile doğrudan ilgili olan yönetimsel nitelikteki halkla ilişkilerdir . Devlet yönetimi, devlet binasının temel bileşenlerinden biridir ve devlet yürütme gücünü herhangi bir sosyal topluluğun işleyişi olarak uygulama sürecidir. Devlet İdaresi kategorisi, devlet işlevlerinin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi, vatandaşların temel hakları ve özgürlükleri, toplumdaki farklı çıkar gruplarının uyumlaştırılması ve devlet arasında koşullar yaratmayı amaçlayan devletin (kamu makamları) faaliyeti olarak tasarlanmaktadır. ve toplum, kamu kalkınmasını doğru kaynaklarla sağlamak. Devlet İdaresi, devletin (yapıları sistemi aracılığıyla), baskın gücüne dayanarak siparişi, korunması veya dönüşümü için insanların kamu ve özel hayatı üzerindeki pratik, organizasyon ve düzenleyici etkisidir.
Devlet İdaresi, devletin (yapıları sistemi aracılığıyla), baskın gücüne dayanarak siparişi, korunması veya dönüşümü için insanların kamu ve özel hayatı üzerindeki pratik, organizasyon ve düzenleyici etkisidir. Devlet İdaresi, ülkenin tüm idari ve bölgesel bölünmesinde, toplumdaki gücün bir kombinasyonunu kullanan ülkenin idari ve bölgesel bölünmesinde bir devlet yürütme organlarının oluşumu ve uygulanması yoluyla otoriter yönetişim uygulama sürecidir. Kamu yönetimine gelince, BM sözlüğüne göre, kamu yönetiminin birçok tanımı

vardır. Kamu yönetimi, kamu politikalarının ve programlarının uygulanmasının yanı sıra personel faaliyetlerinin koordinasyonu için merkezi bir kuruluştur. Devlet yönetimi alanındaki diğer uzmanlar, kamu yönetiminin devletin yasama organları tarafından kabul edilen yasaların ve diğer normların uygulanmasıyla ilgili olduğunu belirler. Bununla birlikte, diğerleri kamu yönetiminin yönetimsel, politik ve yasal teoride kullanıldığını ve devlet düzenlemelerini uygulamak ve halka hizmet sağlamak için yasal, yürütme ve yargı gücünün eylemleri yürütme prosedürü olduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Toplum, Yönetim, Hukuk, Sosyal İlişkiler, Yasal Yasa.

The density of digitization in the state administration

Abstract

One of the first generally accepted definitions of the subject of administrative law was proposed by R. Prunty. According to him, the subject of administrative law is the public relations of managerial nature, directly related to the performance by state agencies of specific executive and administrative tasks, namely, the constant and direct management of economic and cultural-political construction. State administration is one of the key components of state construction and is the process of implementing state executive power as a means of functioning of any social community. The category of state administration is conceptualized as the activity of the state (public authorities) aimed at creating conditions for the fullest possible realization of the functions of the state, the fundamental rights and freedoms of citizens, the harmonization of various interest groups in society, and between the state and society, ensuring public development with appropriate resources. State administration is the practical, organizing, and regulating influence of the state (through the system of its structures) on the public and private life of people for ordering, preserving, or transforming it, based on its domineering power. State administration is the process of implementing authoritarian governance through the formation and implementation of a system of state executive bodies at all levels of the administrative and territorial division of the country, which uses a combination of methods, mechanisms, methods of power influence on society. As for public administration, according to the UN glossary, public administration has many definitions. Public administration is the centralized organization of the implementation of public policies and programs, as well as the coordination of staff activities. Other specialists in the field of state administration determine that public administration is connected with the implementation of laws and other norms adopted by the legislative bodies of the state. Still, others argue that public administration is used in managerial, political, and legal theory and is a procedure for carrying out actions by the legislative, executive, and judicial branches of government to implement state regulations and provide services to the public.

Keywords: State, Society, Administration, law, social relations, legal act.

Gebe Sağlığı Ve Dijitalleşme

*Doç. Dr. Büşra CESUR
*Arş. Gör. Merve Ayşe BOZKURT

ÖZ

Çağdaş dünyada dijitalleşme giderek daha yaygın hala gelmektedir. Akıllı telefonlar, tablet, bilgisayar ve giyilebilir teknolojiler gibi dijital cihazların ortaya çıkması neredeyse her sektörde dijitalleşmeyi hızlandırmaktadır (Lupton, 2014). Dijitalleşme içerisinde kullanılan dijital sağlık teknolojileri giyilebilir teknolojiler, sanal gerçeklik teknolojileri, tele-tıp, e-sağlık, m-sağlık ve 3d yazıcılar olarak açıklanmaktadır (Toygar, 2018). Gebelik döneminde de dijitalleşmenin

yaygınlaştığı görülmektedir. Bu yaygınlaşma gebenin takip edilmesinin kolaylaşması, kolaylıkla geri bildirim alınması, riskli gebeliklerin tanılanmasında maliyet etkinlik kazandırması, ulaşılması zor kırsal bölgelerde yaşayan ve göçmen/mülteci gebe grupları ile etkileşim kurulması gibi avantajları beraberinde getirirken, internet ve elektrik erişimi, cep telefonlarının bakımı gibi teknik sorunların sınırlılıklar getirdiği belirtilmektedir (Cheptum, ve ark., 2019; Krishnamurti ve ark., 2017). Dijitalleşmenin getirdiği teknolojilerden hem hastalar hem de sağlık profesyonelleri faydalanmaktadır. Günden güne artan dijitalleşme ile diyet değişikliklerinin yaşandığı, tütün ve alkol kullanımının azaltıldığı, folik asit desteği alımda artma gibi sağlık bilgisi ve sağlıklı davranışının arttığı, anne ve bebek sağlığına önemli etkilerinin görüldüğü, anne bebek ölümlerini azalttığı vurgulanmaktadır. (Cheptum ve ark., 2019; Haddad ve ark., 2019; Nasution ve Hariyati, 2018; Wiweko vd., 2019). Özellikle gebe sağlığı odağında dijitalleşme incelendiğinde m sağlık ve e sağlık teknolojilerinin sıklığı dikkat çekmektedir. Dijitalleşmenin gebe sağlığı üzerine önemli etkileri olduğu ve alanında daha yüksek kanıtlar sağlayacak çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu düşünmekteyiz.

Pregnant Health and Digitization

*Dr. Büşra CESUR
*Merve Ayşe BOZKURT

Abstract

In the contemporary world, digitalization is becoming more and more common. The emergence of digital devices such as smartphones, tablets, computers and wearable technologies accelerates digitalization in almost every sector (Lupton, 2014). Digital health technologies used in digitalization are described as wearable technologies, virtual reality technologies, tele-medicine, e-health, m-health and 3d printers (Toygar, 2018). It is seen that digitalization becomes widespread during pregnancy as well. While this prevalence brings advantages such as facilitating the follow-up of pregnant women, getting feedback easily, providing cost-effectiveness in diagnosing risky pregnancies, interacting with immigrant/refugee pregnant groups living in rural areas that are difficult to reach, technical problems such as internet and electricity access, mobile phone maintenance are limited. (Cheptum, et al., 2019; Krishnamurti et al., 2017). Both patients and healthcare professionals benefit from the technologies brought by digitalization. It is emphasized that with the increasing digitalization day by day, dietary changes are experienced, tobacco and alcohol use is reduced, health knowledge and healthy behavior such as increased intake of folic acid supplementation, significant effects on mother and baby health are observed, and maternal and infant deaths are reduced. (Cheptum et al., 2019; Haddad et al., 2019; Nasution and Hariyati, 2018; Wiweko et al., 2019). When digitalization is examined, especially in the focus of pregnant health, the frequency of m-health and e-health technologies draws attention. We think that digitalization has important effects on pregnant health and there is a need for studies that will provide higher evidence in the field.

Web’in 3.0’a Yolculuğu Ve Sonrası

*Songül ÖZDEN
*Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

ÖZ

Web teknolojisi ilk olarak bilgi akışının tek yönlü olduğu, kullanıcıların bilgiye müdahale edemediği ve sadece yöneticilerin izin verdiği bilgilere erişebildiği Web 1.0 ile hayatımıza girmiştir (Fırat & Fırat, 2020) . Daha sonra Web 2.0 ile okuma yazma formunda oluşturulmuş ve günümüzde Web 3.0 ile makine öğrenmesi ve yapay zekâya dayanan bir

teknoloji dünyasına gelinmiştir (Polat & Öz, 2021). Semantik web veya veri ağı olarak da adlandırılan Web 3.0, akıllı işbirlikçi filtreleme, bulut bilişim, büyük veri, bağlantılı veri, açıklık, birlikte çalışabilirlik ve akıllı mobilite gibi teknolojiler ve işlevlerle Web 2.0'ın dönüştürülmüş sürümüdür. Web 3.0 teknolojilerinin özellikleri semantik web, yapay zekâ, 3D grafikler, erişilebilirlik, kişiselleştirme şeklinde tanımlanmaktadır (Aslam & Sonkar, 2019) . Web 3.0, yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etme, müşteri memnuniyetini artırma, sosyal web'de iş birliğini düzenleme, veri yönetimini iyileştirme, mobil internetin erişilebilirliğini destekleme gibi avantajlara sahiptir. Bununla birlikte hassas verilere yetkisiz erişim, yeni ve karmaşık elektronik saldırılar, kimlik hırsızlığı ve sosyal kimlik avının artan olumsuz etkileri, kalitesiz veya kolay hedeflenen yazılım ve uygulamaların piyasaya sürülme olasılığını artması gibi olumsuz etkileri de söz konusu olabilmektedir. Alanın uzmanları e-öğrenme 3.0 sistemlerini oluşturmak için büyük verileri eleme ve sıralama yeteneğine sahip olan yapay zekâ ve veri madenciliğinin kullanılmasını önermekte, bu da öğrenme sürecinin daha derin ve daha anlaşılabilir olmasını sağlamaktadır. Simbiyotik web olarak da bilinen Web 4.0 ise okuma-yazma-yürütme- eşzamanlılık web'i olacaktır. Web 4.0 veya WebOS, insan beynine paralel olacak ve son derece akıllı etkileşimlerden oluşan büyük bir ağ anlamına gelebilecektir. Günümüzde Web'in bu yolculuğa hız kesmeden devam edeceği tahmin edilmektedir. Bu yolculuğun pek çok alanda yenilik ve değişimleri de beraberinde getireceği anlaşılmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Web Teknolojileri, Web 3.0

Abstract
Web technology first entered our lives with Web 1.0, where the information flow is one-way, users cannot interfere with information and can only access information allowed by administrators (Fırat & Fırat, 2020). Later, it was created in the form of read and write with Web 2.0, and today, a technology world based on machine learning and artificial intelligence has been reached with Web 3.0 (Polat & Öz, 2021).
Web 3.0, also called the semantic web or data network, is the transformed version of Web 2.0 with technologies and functions such as intelligent collaborative filtering, cloud computing, big data, connected data, openness, interoperability, and smart mobility. The features of Web 3.0 technologies are defined as semantic web, artificial intelligence, 3D graphics, accessibility, personalization (Aslam & Sonkar, 2019). Web 3.0 has advantages such as encouraging creativity and innovation, increasing customer satisfaction, regulating collaboration on the social web, improving data management, supporting accessibility of mobile internet. However, there may also be negative effects such as unauthorized access to sensitive data, new and sophisticated electronic attacks, increased negative effects of identity theft and social phishing, and increased probability of release of poor quality or easily targeted software and applications. Experts in the field recommend using artificial intelligence and data mining with the ability to sift and sort big data to create e-learning 3.0 systems, making the learning process deeper and more understandable.
Web 4.0, also known as the symbiotic web, will be the web of read-write-execute-concurrency. Web 4.0, or WebOS, would parallel the human brain and could mean a large network of highly intelligent interactions. Today, it is estimated that the Web will continue this journey without slowing down. It is understood that this journey will bring innovations and changes in many areas.
Keywords: Web Technologies, Web 3.0

Türkiye'de 2020 Yılına Kadar Siber Zorbalık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi

*Doç. Dr. Nursel YALÇIN
*Büşra Begüm EĞRİ

ÖZ

Siber zorbalık, karşı tarafa zarar vermek amacıyla teknolojik araçlar kullanılarak sürekli olarak tekrarlanan davranışlar bütünüdür. Geleneksel zorbalık gibi kasıtlı ve bilinçli bir şekilde tekrarlanarak yapılmasının dışında en ayırıcı farklılık ise cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi teknolojik araçlar kullanılarak yapılıyor olmasıdır. Bu da şiddetin yer değiştirerek fiziksel ortamdan çıkıp sanal ortama kaymasına neden olmuştur. Bu çalışmada YÖK ulusal tez sisteminde 2020 yılına kadar siber zorbalık konulu erişime açık olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin içerik analizleri yapılmıştır. Bilgiler, yazarların tezde paylaştıklarıyla sınırlıdır. 2020 yılına kadar siber zorbalık konulu 109 lisansüstü tez yayınlanmıştır. Tezlerin çoğunluğu yüksek lisans tezleridir. En çok tez 2019 yılında 34 (%31,2) tane lisansüstü tezden oluşmaktadır. Tezlerde kullanılan dil Türkçe (%96,3)'dir. Siber Zorbalık konulu en çok tez Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde (%7,3) yayınlanmıştır. En çok tez Eğitim Bilimleri (%33) ana bilim dalında yapılmıştır. Tezlerin çalışmalarının yapıldığı il İstanbul (%25,9)'dur. Tez türlerinde en çok Siber Zorbalık anahtar kelimesi kullanılmıştır. Araştırma modellerinden en çok Nicel Araştırma (%70,6) tercih edilmiştir. Tezlerde çalışılan örneklem grubu Ortaöğretim (%16,8), örneklem büyüklüğü 301-400 (%21,1) aralığındaki örneklem büyüklüğüdür. Tezlerde en çok Basit Seçkisiz Örnekleme Yöntemi (%21,1) kullanılmıştır. Önceden hazırlanmış hazır veri toplama araçları (%75,2) kullanılmıştır. T-Testi (%14,5) en çok kullanılan veri analiz yöntemidir. Bağımlı değişkenlerde Siber Zorbalık (%9,2), bağımsız değişkenlerde Cinsiyet (%6,7) değişkenleri kullanılmıştır. Tez yazarlarının meslekleri incelendiğinde en çok Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenleri (%12,8) yer
almaktadır. Tez danışmaları en çok Dr. Öğretim Üyesi (Yardımcı Doçent) (%36,8) unvanına sahip danışmanlardır. Siber zorbalık mağdur için psikolojik, sosyal ve intihara varan fiziksel sonuçlara neden olan ciddi bir suçtur. Siber zorbalığı azaltacak araçlar kullanılarak bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet durumları incelenmelidir. Farklı araştırma yöntemleri kullanılarak siber zorbalığın siber zorba ve mağdur için oluşan sonuçları doğrudan elde edilmelidir. Literatüre katkı sağlanması amacıyla eğitim, bilişim, psikoloji, tıp ve hukuk gibi farklı alanlarda daha fazla araştırmanın yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siber zorbalık, içerik analizi

Content Analysis of Postgraduate Theses on Cyber Bullying until 2020 in Turkey

*Nursel YALÇIN
*Büşra Begüm EĞRİ

Abstract

Cyber bullying is a repetitive set of behaviors which utilize technological tools to harm the other party. Apart from being repeated deliberately and consciously like traditional bullying, the most distinctive difference is that it is done using technological tools such as mobile phones, computers and tablets. This has caused violence to shift from physical environment to virtual environment.

This study analyzes the content of master's, doctoral and medical specialization theses on cyber bullying, dating until 2020 and are accessible through YOK national thesis system.

Until 2020, 109 postgraduate theses on cyber bullying have been published. The majority of these are graduate theses. The year with the biggest number of thesis is 2019, with 34 (31.2%). The language used in theses is Turkish (96.3%). The most of the thesis on cyber bullying on the subject have been published in Ankara and Istanbul Universities (7.3%). The most of the theses were conducted in the main science of Educational Sciences (33%). The province in which

thesis works is theises studies done Istanbul (25.9%). Cyber Bullying is the most used keyword in theses. Quantitative research (70.6%) is the most preferred research model. The sample group studied in the theses is Secondary Education (16.8%). The sample size is between 301- 400 (21.1%). Mostly Simple Random Sampling Method (21.1%) was used in theses. Pre-prepared data collection tools (75.2%) were used in theses. T-Test (14.5%) is the most used data analysis method. Cyber bullying (9.2%) variable were used as dependent , and gender (6.7%) variables were used as independent variable. Examining the occupations of writers shows that most of them were Psychological Counseling and Guidance teachers (12.8%).The most of thesis advisors have the title of Associate Professor (36.8%).
Cyber bullying is a serious crime that has consequences psychological, social and even physical consequences through suicide for the victim. Cyber bullying and cyber victimization of individuals should be examined by using tools to reduce cyber bullying. By using different research methods, the results of cyber bullying for the bully and the victim should be obtained directly. In order to contribute to the literature, more research needs to be done in different fields such as education, informatics, psychology, medicine and law.
Keywords: Cyber bullying, content analysis

GİRİŞ

Siber zorbalık, karşı tarafa zarar vermek amacıyla teknolojik araçlar kullanılarak sürekli olarak tekrarlanan davranışlar bütünüdür. Geleneksel zorbalık gibi zorbalığın kasıtlı ve bilinçli bir şekilde tekrarlanarak yapılmasının dışında en ayırıcı farklılık ise cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi teknolojik araçlar kullanılarak yapılıyor olmasıdır.

Teknolojinin gelişmesi pek çok alanın sanal ortama yer almasına neden olmuştur. Haberleşme, eğitim, alışveriş için teknolojinin kullanılması büyük kolaylıklar sağlamıştır. Hayatı kolaylaştıran teknolojilerin amacı dışında kullanılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu da şiddetin yer değiştirerek fiziksel ortamdan çıkıp sanal ortama kaymasına neden olmuştur.

Kişilerin sanal ortamda kendinden çok farklı bir birey olarak yeni ve sahte bir kimlik yaratması, online ortamlara oynanan oyunlarda çeteler kurup diğer oyuncuların kazanmalarını engellemesi, rahatsız edici, aşağılayıcı ve rencide edici cinsel içerikli fotoğraf, video ya da mesajların gönderilerek kişilerin taciz edilmesi, mağdurun bilgisayar, telefon gibi kişisel verilerine ulaşılabilecek araçlara izinsiz erişilmesi, mağdur hakkında doğru olmayan ve mağduru sinirlendirmek amacıyla sosyal medya aracılığıyla bilinçli ve kasıtlı olarak yapılan siber zorbalık türleridir(Chisholm, 2014).

Mağdurun blog ve forumlarına kötü yorumlar yazma, onlara ait olmayan fotoğrafları paylaşarak mağduru küçük düşürmek isteme, e-posta ve anlık mesajlaşma uygulamalarına (whatsapp) mesajlar gönderme, sosyal medya hesaplarına kişilere ait, zorbalığın gerçekleştiği esnada cep telefonuyla kaydedilen görüntülerin paylaşılması siber zorbalığın yapıldığı araçlardır(Rogers, 2010; Strom & Strom, 2006; Hinduja & Patchin, 2008; Slonje & Smith, 2008).

Siber zorbalık nedenleri arasında en büyük neden intikam ve öç almayı istemektir(Ergün-Başak & Baştürk, 2019). Bireyler uğradıkları zorbalık karşısında kin ve nefret beslemekte bunun sonucunda siber zorbalık davranışını gerçekleştirmektedir. Cinsiyetlere göre erkekler kızlara oranla daha fazla siber zorbalık yapmaktadır (Li, 2007; Yaman,Karakülah & Dilmaç, 2013; Pekşen Süslü & Oktay, 2018).İnternet kullanımının, internetle ve teknolojik araçlarla geçirilen sürenin artması siber zorbalığı arttıran nedenlerdendir(Li, 2007). Anne baba eğitim düzeyi (Akbaba & Eroğlu, 2013), okul türü(Ünver & Koç, 2017) ve ekonomik durum(Akbulut, Şahin, Erişti, 2010) siber zorbalık nedenleri arasında sayılmaktadır.

Siber zorbalığı gerçekleştiren birey sosyal çevresi tarafından dışlanmaktadır. Sosyal çevresiyle bağı güçlü olan bireyler ne siber zorba ne de siber mağdur olmaktadır. Siber zorbalığa uğrayan birey ise sinirli, öfkeli, üzüntülü ve düşmanca duygular besleyen, korku ve kaygı durumu

yüksek duygusal sonuçlar yaşamaktadır (Hinduja ve Patchin, 2007; Price ve Dalgleish, 2010; Peker & İskender, 2015; Arıcak, 2009; Beran & Li, 2005; Hinduja & Patchin, 2006; Yaman ve Peker, 2012). Psikolojik sonuçlara neden olansiber zorbalık kişide psikolojik işlev bozukluğu, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Şahin, Aydın & Sarı, 2012; Dalmaz, 2014; Martinez-Monteagudo, Delgado, Diaz-Herrero, Garcia-Fernandez, 2020). Derslere olan ilgi azalmakta, okul devamsızlığı artmakta ve son olarak okulu bırakmaya varan akademik sonuçlara neden olmaktadır (Seren Dinç, 2020; Beran ve Li; 2007). Tekrarlayan baş, mide ve sırt ağrıları, düzensiz uyku, nefes darlığı, bulantı ve kusmaya varan sonuçlar siber zorbalığın fiziksel sonuçlarıdır(Horzum&Ayas, 2014). Kişileri derinden sarsan, her yönden etkileyen ve intihara neden olabilecek sonuçlardır.

Bu çalışmanın amacı YÖK ulusal tez sisteminde 2020 yılına kadar siber zorbalık konulu erişime açık olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin içerik analizlerinin yapılmasıdır. Bilgiler tez yazarlarının tezde paylaştıklarıyla sınırlıdır.

Yöntem

Siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktore ve tıpta uzmanlık tezlerinin incelendiği bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplama yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, sistematik ve titiz bir şekilde analiz edilecek olan yazılı belgeleri araştırma yöntemidir (Wach&Ward, 2013).Doküman analizinde araştırmacı araştırmasında kullanacağı verileri gözlem ya da görüşmeye gerek duymadan, elektronik, yazılı ve basılı belgelerden ulaşabilmektedir. Doküman analizinde araştırmacı büyük örneklemlere kısa zamanda kolay bir şekilde ulaşarak, herhangi bir zaman ve mekan kısıtlamasına maruz kalmadan sınırlarının kendisi tarafından belirlendiği nitel bir analiz yöntemidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2020 yılı sonuna kadar YÖK ulusal tez merkezindeyayınlanmış ve erişime açık olan siber zorbalık konulu tezlerden oluşmaktadır. Siber zorbalık konusu hakkında en yeni ve en güncel verilere ulaşılması için 2020 yılı sonuna kadar yayınlanmış olan lisanüstü tezler seçilmiştir.

Bütün evrene ulaşmak amacıyla örnekleme yöntemi kullanılmamıştır. YÖK ulusal tez merkezinde 2020 yılı sonuna kadar yayınlanan “siber zorbalık” anahtar kelimesiyle arama yapılmıştır. Arama sonucunda 86 yüksek lisans, 14 doktora ve 9 tıpta uzmanlık olmak üzere siber zorbalık konulu toplam 109 lisansüstü tez araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

YÖK ulusal tez merkezi sitesinde siber zorbalık anahtar kelimesiyle arama yapılarak ulaşılan tezler pdf (portable document format) olarak bilgisayara indirilmiştir. İndirilen bu tezler Excel programında yıllara göre sıralanmıştır. Excel programına yazılan tezler; yıllara göre dağılımı, tezlerde kullanılan anahtar sözcükler, hangi üniversitelerde yapıldıkları, tez türü, hangi anabilim dalları tarafından yapıldığı, nerede yapıldığı, danışman unvanları, konu alanları, örneklem seçim yöntemleri, örneklem büyüklükleri, örneklem düzeyleri, yazım dili, araştırma yöntemleri, kullanılan ölçekler, veri analiz yöntemleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler, yazarların mesleklerine göre analiz edilecektir.

Toplanan veriler için kullanılacak olan analiz türü içerik analizidir. İçerik analizi, veriler toplandıktan sonra bir araya getirilmesi ve okuyucuların anlayabilmeleri için birbirine benzeyen kavramların ve temaların bir araya getirilerek yorumlanmasıdır (Yıldırım&Şimşek, 2016, s. 242). Metinlerin içerisinde bulunan sözcüklerin sistematik bir şekilde kodlamalarla daha küçük anlamlı parçalar halinde özetlendiği yinelenebilir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s. 259). Pdf formatında bilgisayara indirilip incelenen tezler MS Excel programında kategorilenip, tablolaştırılıp, yorumlanmıştır.

Frekans ve yüzde, analiz sonucunda verilerin yorumlanması için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s. 263). YÖK ulusal tez merkezinden indirilen tezler; yıllara göre dağılımı, tezlerde kullanılan anahtar sözcükler, hangi üniversitede yapıldıkları, tez türü, hangi bölümler tarafından yapıldığı, nerede yapıldığı, danışman unvanları, konu alanları, örneklem seçim yöntemleri, örneklem büyüklükleri, örneklem düzeyleri, yazım dili, araştırma yöntemleri, kullanılan ölçekler, veri analiz yöntemleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler, yazarların mesleklerine göre frekans ve yüzde değerleri bulunarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Siber zorbalık anahtar kelimesiyle YÖK ulusal tez sisteminde erişime açık olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinden elde edilen bulguların yüzde ve frekans değerleri bulunmaktadır.

2020 yılına kadar siber zorbalık konulu 109 lisansüstü tez yayınlanmıştır. Tablo 1'e göre ilk tez 2011 yılında yapılmıştır. 2019 yılına kadar artan ve azalan tez sayıları 2019 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 1 Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tez Türü	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Toplam
2011	1	0	0	1
2012	2	1	0	3
2013	6	2	0	8
2014	4	2	0	6
2015	8	1	0	9
2016	10	3	1	14
2017	11	0	1	12
2018	8	1	2	11
2019	27	3	4	34
2020	9	1	1	11
Toplam	86	14	9	109

En çok tez 2019 yılında 34 (%31,2) adet lisansüstü tezden oluşmaktadır. Tez türlerinden en çok 86 tezle yüksek lisans tezleri bulunmaktadır. 14 adet doktora ve 9 adet tıpta uzmanlık tezi yayınlanmıştır.

Tablo 2 Tezlerin Yazım Dili

Yazım Dili	Frekans	Yüzde
Türkçe	105	96,3
İngilizce	4	3,7

Tezlerde kullanılan dil Türkçe (%96,3)'dir. 2 yüksek lisans ve 2 doktora tezi olmak üzere 4 tez İngilizce yazılmıştır.

Tablo 3 Üniversitelerin Tez Türüne Göre Sıralaması

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Yüzde
Ankara Üniversitesi	3	4	1	7,3
İstanbul Üniversitesi	6	1	1	7,3
Gazi Üniversitesi	7	0	0	6,4
Marmara Üniversitesi	2	2	1	4,6
Sakarya Üniversitesi	3	2	0	4,6
Afyon Kocatepe Üniversitesi	4	0	0	3,7
Gaziantep Üniversitesi	4	0	0	3,7
Haliç Üniversitesi	4	0	0	3,7
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	4	0	0	3,7
Atatürk Üniversitesi	3	0	0	2,8
Maltepe Üniversitesi	2	1	0	2,8
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1	2	0	2,8
Yeditepe Üniversitesi	3	0	0	2,8
Anadolu Üniversitesi	2	0	0	1,8
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	0	0	1,8
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0	1	1,8
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	1	0	1,8
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	2	0	0	1,8
Fatih Üniversitesi	2	0	0	1,8
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0	1	1,8
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	0	0	1,8
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	0	0	1,8
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0	1	1,8
Trakya Üniversitesi	1	0	1	1,8
Üsküdar Üniversitesi	2	0	0	1,8
Akdeniz Üniversitesi	0	0	1	0,9
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	0	0	0,9
Beykent Üniversitesi	1	0	0	0,9
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0	0	0,9
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0	0	0,9
Çağ Üniversitesi	1	0	0	0,9
Çukurova Üniversitesi	1	0	0	0,9
Ege Üniversitesi	1	0	0	0,9
Erciyes Üniversitesi	1	0	0	0,9
Gebze Teknik Üniversitesi	1	0	0	0,9
Hacettepe Üniversitesi	1	0	0	0,9

İstanbul Arel Üniversitesi	1	0	0	0,9
İstanbul Gelişim Üniversitesi	0	1	0	0,9
İstanbul Ticaret Üniversitesi	1	0	0	0,9
Karabük Üniversitesi	1	0	0	0,9
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	0	0	0,9
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	0	0	0,9
Mevlana Üniversitesi	1	0	0	0,9
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0	0	0,9
Okan Üniversitesi	1	0	0	0,9
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	0	0	1	0,9
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0	0	0,9
Zirve Üniversitesi	1	0	0	0,9
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	0	0	0,9

Siber zorbalık konulu en çok tez Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde (%7,3) yayınlanmıştır. Yüksek lisans tez türünde en çok tez yayınlanan üniversite ise 7 adet yüksek lisans tezi bulunan Gazi Üniversitesidir.

Tablo 4 Tez Türlerinin Yayınlandığı Ana Bilim Dalları

Ana Bilim Dalları	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Yüzde
Eğitim Bilimleri	30	6	0	33
Psikoloji	9	1	0	9,2
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	7	1	0	7,3
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	5	0	0	4,6
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	4	0	0	3,7
Aile Hekimliği	0	0	3	2,8
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	3	0	0	2,8
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	0	0	3	2,8
Hemşirelik	3	0	0	2,8
Sosyal Bilimler	3	0	0	2,8
Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	0	0	2	1,8
İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi	2	0	0	1,8
İşletme	1	1	0	1,8
Sosyal Hizmet	2	0	0	1,8
Adli Bilimler	1	0	0	0,9
Adli Psikoloji	1	0	0	0,9
Basın ve Yayın	1	0	0	0,9
Bilgisayar Eğitimi	1	0	0	0,9
Bilgisayar Mühendisliği	1	0	0	0,9
Çocuk Gelişimi	0	0	0	0,9
Çocuk Psikiyatrisi	0	0	1	0,9
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	1	0	0	0,9

Disiplinler Arası Adli Bilimler	1	0	0	0,9
Eğitim Yönetimi ve Politikası	1	0	0	0,9
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Eko.	1	0	0	0,9
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	0	1	0	0,9
Felsefe ve Din Bilimleri	0	1	0	0,9
Gazetecilik	0	1	0	0,9
Güzel Sanatlar Eğitimi	0	1	0	0,9
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	1	0	0	0,9
İlköğretim	1	0	0	0,9
Kamu Yönetimi	1	0	0	0,9
Klinik Psikoloji	1	0	0	0,9
Medya ve Kültürel Çalışmalar	1	0	0	0,9
Sosyoloji	1	0	0	0,9
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	1	0	0	0,9
Yönetim Bilişim Sistemleri	1	0	0	0,9

En çok tez Eğitim Bilimleri (%33) ana bilim dalında yapılmıştır. Tez türlerinden 30 yüksek lisans ve 6 doktora tezi eğitim bilimleri anabilim dalında yayınlanmıştır. Tıpta uzmanlık tez türünde ise aile hekimliği ve çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dallarında tezler yayınlanmıştır.

Tablo 5 Tez Çalışmalarının Yapıldığı İller

Araştırma Yapılan İller	Frekans	Yüzde
İstanbul	35	25,9
Ankara	16	11,9
Afyonkarahisar	4	3,0
Bursa	4	3,0
Tekirdağ	4	3,0
Antalya	3	2,2
Konya	3	2,2
Malatya	3	2,2
Sakarya	3	2,2
Ağrı	2	1,5
Aydın	2	1,5
Balıkesir	2	1,5
Bolu	2	1,5
Çankırı	2	1,5
Muş	2	1,5
Nevşehir	2	1,5
Edirne	2	1,5
Elazığ	2	1,5
Erzurum	2	1,5
İzmir	2	1,5
Kayseri	2	1,5
Samsun	2	1,5
Sivas	2	1,5
Adıyaman	1	0,7
Burdur	1	0,7
Denizli	1	0,7

Erzincan	1	0,7
Eskişehir	1	0,7
Gaziantep	1	0,7
Gümüşhane	1	0,7
Isparta	1	0,7
Kars	1	0,7
Kırşehir	1	0,7
Kocaeli	1	0,7
Manisa	1	0,7
Muğla	1	0,7
Rize	1	0,7
Siirt	1	0,7
Trabzon	1	0,7
Şanlıurfa	1	0,7
Yozgat	1	0,7
Zonguldak	1	0,7
Karaman	1	0,7
Batman	1	0,7
Şırnak	1	0,7
Iğdır	1	0,7
Yalova	1	0,7
Karabük	1	0,7
Osmaniye	1	0,7
Türkiye Geneli	3	2,2
Diğer	3	2,2

Tezlerin çalışmalarının yapıldığı il İstanbul (%25,9)'dur. Toplam 35 tezde İstanbul 16 tezde Ankara çalışmaların yapıldığı, örneklem gruplarının yer aldığı şehir olarak yer almaktadır.

Tablo 6 Tez TürlerindeKullanılan Anahtar Kelimeler

Tez Türü	Anahtar Kelimeler	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans	Siber Zorbalık	73	22,0
	Siber Mağduriyet	34	10,2
	Zorbalık	9	2,7
	İnternet Bağımlılığı	9	2,7
	Ergen	8	2,4
	Problemli İnternet Kullanımı	5	1,5
	Sanal Zorbalık	5	1,5
	Lise Öğrencileri	5	1,5
	Üniversite Öğrencileri	5	1,5
	Akran Zorbalığı	4	1,2
	İnternet	3	0,9
	Sosyal Medya Tutumu	3	0,9
	Benlik Saygısı	3	0,9
	Öğretmen	3	0,9
	Siber Zorbalık Duyarlılığı	3	0,9
	Duygusal Zekâ	3	0,9
	Belirtilmemiş	2	0,6
	Bağımlılık	2	0,6

	Dijital Vatandaşlık	2	0,6
	Facebook	2	0,6
	Öğrenci	2	0,6
	Siber Zorba	2	0,6
	Siber Zorbalık Mağduriyet	2	0,6
	Psikolojik İyi Oluş	2	0,6
	Sosyal Destek	2	0,6
	Akran İlişkileri	2	0,6
	Aleksitimi	2	0,6
	Depresyon	2	0,6
	Çocukluk Çağı Travmaları	2	0,6
	Öğretmen Adayları	2	0,6
	Ortaöğretim Okulları	2	0,6
	Sosyal Medya	2	0,6
	Umutsuzluk	2	0,6
	Öfke	2	0,6
	Ortaöğretim Öğrencileri	2	0,6
	Algılanan Sosyal Destek	2	0,6
	Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	117	35,2
Doktora	Siber Zorbalık	10	16,9
	Siber Mağduriyet	2	3,4
	Akran İlişkileri	2	3,4
	Baş Etme Stratejileri	2	3,4
	Drama	2	3,4
	Kişilik Özellikleri	2	3,4
	Problemli İnternet Kullanımı	2	3,4
	Siber Zorbalık Farkındalığı	2	3,4
	Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	35	59,3
Tıpta Uzmanlık	Siber Zorbalık	7	17,9
	Siber Mağduriyet	4	10,3
	Ergen	3	7,7
	Depresyon	3	7,7
	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu	3	7,7
	İnternet	2	5,1
	Saldırganlık	2	5,1
	Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	15	38,5

Tablo 6'ya göre yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde en çok Siber Zorbalık anahtar kelimesi kullanılmıştır. Araştırmanın temel anahtar kelimesi ve konusu olması nedeniyle ne çok siber zorbalık anahtar kelimesi yer almaktadır. Yine tez türlerinde en çok kullanılan diğer anahtar kelime ise siber mağduriyet anahtar kelimesi olmuştur.

Tablo 7 Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli

Araştırma Modeli	Frekans	Yüzde
Nicel Araştırma	77	70,6
Nitel Araştırma	3	2,8

Karma Araştırma	8	7,3
Metaanaliz	1	0,9
Diğer	5	4,6
Belirtilmemiş	15	13,8

Araştırma modellerinden en çok nicel araştırma modeli (%70,6) tercih edilmiştir. Çok örneklem gruplarından çok veri elde etmek ve analizinin daha kolay olması nedeniyle daha çok tercih edilen araştırma modelidir. En az kullanılan araştırma modeli ise metaanaliz olmuştur.

Tablo 8 Tezlerin Örneklem Düzeyi

Örneklem Düzeyi	Frekans	Yüzde
Ortaöğretim	21	16,8
Lise	53	42,4
Üniversite	23	18,4
Öğretmen	7	5,6
Yönetici	5	4,0
Ergen	4	3,2
Veli	3	2,4
Kişi	3	2,4
Çocuk	2	1,6
Diğer	4	3,2

Tezlerde en çok çalışılan örneklem düzeyilise (%42,4) örneklem grubudur. 23 tezde üniversite 21 tezde ise ortaöğretim örneklem düzeyidir.En az çocuk örneklem düzeyi ile çalışılmıştır.

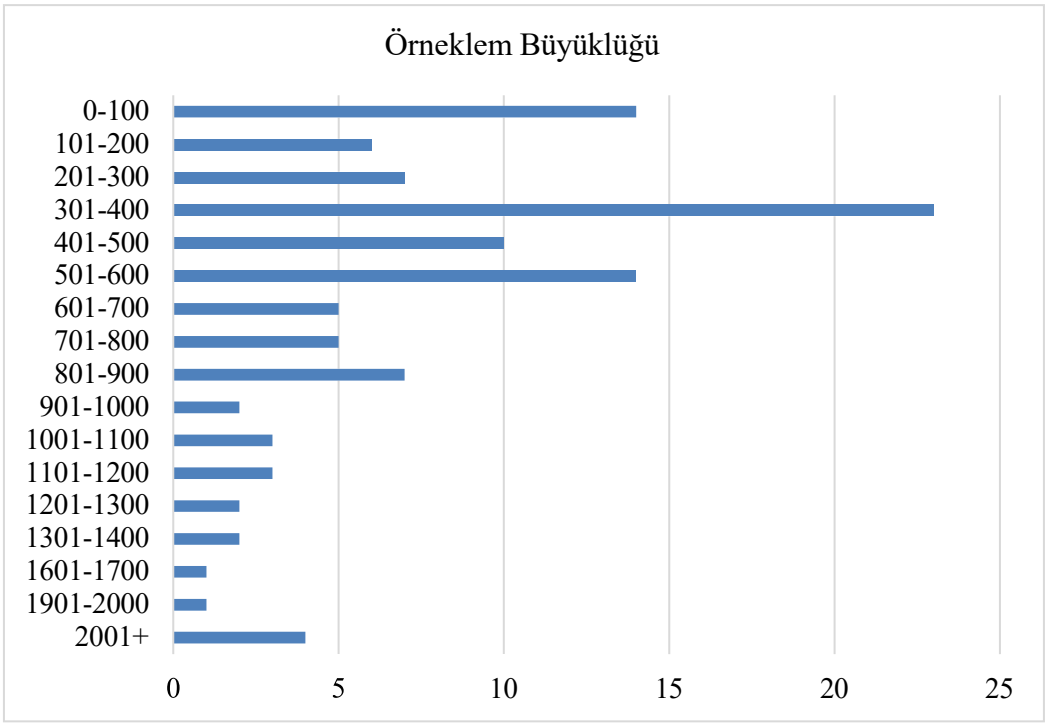

Şekil 1. Tezlerin örneklem büyüklüğü grafiği

Örneklem büyüklüğü ise 301-400 (%21,1) aralığındaki örneklem büyüklüğüdür. 23 tezde 301-400 aralığındaki örneklem büyüklüğü tercih edilmiştir. 14 tezde 0-100 ve 501-600 aralığındaki örneklem büyüklükleri tercih edilmiştir.

Tablo 9 Tezlerin Örnekleme Yöntemleri

Örnekleme Yöntemleri	Örnekleme Yöntemi Türleri	Frekans	Yüzde
Seçkisiz Örnekleme Yöntemi	Basit Seçkisiz/ Rasgele/ Tesadüfi Örnekleme	24	21,1
	Tabakalı Örnekleme	18	15,8
	Küme Örnekleme	5	4,4
Seçkisiz Olmayan Örnekleme Yöntemi	Uygun Örnekleme	16	14
	Kolay Ulaşılabilir/ Ulaşılabilenden Örnekleme	11	9,6
	Örneklem Seçme Kriteri	7	6,1
	Amaçsal Örnekleme	2	1,8
	Kartopu Örnekleme	2	1,8
	Gönüllü Katılım	4	3,5
	G-Power Programı	3	2,6
	Diğer	4	3,5
	Belirtilmemiş	18	15,8

Lisansüstü tezlerde en çok kullanılan seçkisizörneklemeyöntemlerinden basit seçkisiz/rasgele/tesadüfi örnekleme (%21,1)'dir. 18 tezde yine seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme ile örneklem seçimi yapılmıştır. Seçkisizolmayan örnekleme yöntemlerinden en çok uygun örnekleme (%14) ile örneklem seçimi yapılmıştır.

Tablo 10 Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	Frekans	Yüzde
Önceden Hazırlanmış Veri Toplama Aracı	100	75,2
Tez Yazarı Tarafından Geliştirilen Veri Toplama Aracı	18	13,5
Görüşme	11	8,3
Uyarlamış Veri Toplama Aracı	2	1,5
Diğer	2	1,5

Tezler en çok kullanılan veri toplama araçları önceden hazırlanmış hazır veri toplama (%75,2) araçlarıdır. Bu sayede araştırmacı hazır veri toplama araçlarını kullanarak hızlı bir şekilde verileri toplamayı amaçlamaktadır. 18 tezde tez yazarı tarafından geliştirilen veri toplama araçları kullanılmıştır.

Tablo 11 Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

Analiz Yöntemleri	Frekans	Yüzde
T-Testi	64	14,5
Korelasyon Analizi	53	12,0
ANOVA	52	11,8
Mann Whitney U Testi	44	10,0
Kruskal Wallis-H Testi	40	9,1
Betimsel İstatistik Analizleri	34	7,7
Regresyon Analizi	32	7,3
Kolmogorov-Smirnov Testi	16	3,6
Kikare Testi	13	2,9
Fisher LSD Testi	9	2,0
Shapiro-Wilk Testi	9	2,0
Scheffe Testi	7	1,6

Tukey HSD Testi	7	1,6
Yapısal Eşitlik Modelleme	6	1,4
MANOVA	5	1,1
Wilcoxon İşaretli Sıralar	5	1,1
İçerik Analizi	4	0,9
Faktör Analizi	4	0,9
Tamhane Testi	4	0,9
Güvenirlik Analizi	3	0,7
Kaiser-Meyer-Olkin	2	0,5
ANCOVA	2	0,5
Barlett's Testi	2	0,5
Bonferroni Testi	1	0,2
Bilgisayar Destekli Niteliksel Veri Analizi	1	0,2
Diğer	18	4,1

64 tezde t-testi (%14,5) en çok kullanılan veri analiz yöntemidir. 53 tezde korelasyon analizi, 52 tezde ise anova tezlerde veri çözümlemeleri için kullanılan analiz yöntemleridir.

Tablo 12 Tezlerin Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

	Değişkenler	Frekans	Yüzde
Bağımlı	Siber Zorbalık	16	9,2
Değişkenler	Siber Mağduriyet	16	9,2
	Problemli İnternet Kullanımı	4	2,3
	Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği Puanları	4	2,3
	Siber Mağdur Puanı	3	1,7
	Siber Zorbalık Yapma	2	1,4
	Siber Zorbalık Puanı	2	1,2
	Diğer (Sadece 1 kere kullanılan değişkenler)	59	34,1
	Belirtilmemiş	67	38,7
Bağımsız	Cinsiyet	20	6,7
Değişkenler	Yaş	13	4,4
	Sınıf Düzeyi	10	3,4
	Akranlarla İlişkiler	7	2,4
	Anne-Baba Öğrenim Düzeyi	6	2,0
	Ekonomik Durum	5	1,7
	Akademik Başarı	5	1,7
	İnternet Kullanım Süresi	4	1,3
	Günlük İnternet Kullanım Süresi	4	1,3
	Okul Türü	4	1,3
	Siber Zorbalık	4	1,3
	Ailenin Gelir Düzeyi	3	1,0
	Benlik Saygısı	3	1,0
	Siber Mağduriyet	3	1,0
	Anne Eğitim Düzeyi	3	1,0
	İnternet Kullanım Sıklığı	3	1,0
	İnternet Kullanma Amacı	3	1,0
	Aile İlişkileri	2	0,7
	Ailenin Tutumu	2	0,7

Baba Eğitim Düzeyi	2	0,7
Başarı Durumu	2	0,7
Bilgisayar/Cep Telefonu/Tablete Sahip Olma	2	0,7
Eğitim	2	0,7
En Çok Tercih Edilen İnternet Sitesi	2	0,7
Geleneksel Mağduriyet	2	0,7
İnternet Bağımlılığı	2	0,7
İnternete Bağlanma Yeri	2	0,7
Medeni Durum	2	0,7
Öfke	2	0,7
Problemli İnternet Kullanımı	2	0,7
Saldırganlık	2	0,7
Bilgisayarda Geçirilen Süre	2	0,7
Belirtilmemiş	68	22,9
Diğer (Sadece 1 kere kullanılan değişkenler)	99	33,3

Bağımlı değişken olarak siber zorbalık ve siber mağduriyet (%9,2), bağımsız değişken olarak cinsiyet (%6,7) değişkenleri kullanılmıştır.Çoğu tezde bağımlı ve bağımsız değişkemler belirtilmemiştir. Bağımlı değişkenlerin %34,1'i, bağımsız değişkenlerin %33,3'ünde sadece 1 kere kullanılan değişkenler bulunmaktadır.

Tablo 13 Tez Yazarlarının Meslekleri

Yazar Mesleği	Frekans	Yüzde
Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmeni	14	12,8
Araştırma Görevlisi	8	7,3
Bilişim Teknolojileri Öğretmeni	5	4,6
Psikolog	4	3,7
Müdür Yardımcısı	2	1,8
Okul Müdürü	2	1,8
Öğretim Görevlisi	2	1,8
Biyolog	1	0,9
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni	1	0,9
İdari Personel	1	0,9
Okul Öncesi Öğretmeni	1	0,9
Öğretmen	1	0,9
Programlama Eğitmeni	1	0,9
Avukat	1	0,9
Sosyal Çalışmacı	1	0,9
Tabip	1	0,9
UI/UX Tasarımcısı ve Bilgisayar Mühendisi	1	0,9
UZEM Uzmanı	1	0,9
Belirtilmemiş	52	47,7
Diğer	9	8,3

Tez yazarlarının meslekleri incelendiğinde en çok Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenleri (%12,8) yer almaktadır. 52 tezde herhangi bir meslek belirtilmemiştir.

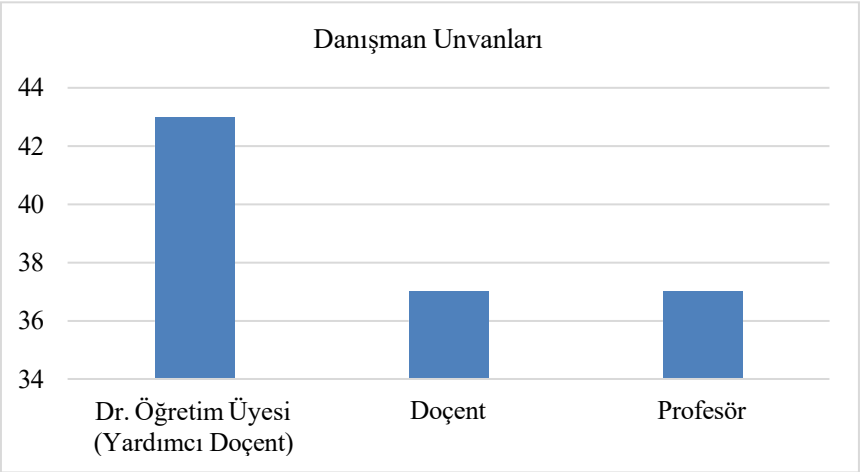

Şekil 2. Tez danışmanlarının unvan grafiği

Tez danışmaları ise en çok Dr. Öğretim Üyesi (Yardımcı Doçent) (%36,8) unvanına sahip danışmanlardır. Doçent ve Profesör unvanları 37'şer tezin tez danışman unvanlarıdır. Toplam tez danışman sayısının tezden fazla olması 6 tezde 2 ve 1 tezde 3 tez danışmanın olmasındandır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de siber zorbalık hakkında yapılan YÖK ulusal tez sisteminde erişime açık olan 109 lisansüstü tezin; yıllara göre dağılımları, yazım dilleri, hangi üniversitelerde yapıldığı, anabilim dalları, tez çalışmalarının yapıldığı iller, tezlerde kullanılan anahtar kelimeler, araştırma modelleri, örneklem düzeyleri, örneklem büyüklükleri, örneklem yöntemleri, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler, tez yazarlarının meslekleri ve tez danışmanları açısından incelenmiştir. Tüm verilerin bir arada sunulması ileride konu hakkında yapılacak olan çalışmalar için genel bakış açısı sunmaktadır.

Tezlerin geneline bakıldığında tez türlerinde en çok tez yüksek lisans tezleridir. Tezlerin en çok yapıldığı tarih ise 2019 yılıdır ve 34 adet tez yapılmıştır. 105 (%96,3) adet tez Türkçe yazılmıştır. En çok tez Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde yapılmıştır. Eğitim bilimleri anabilim dalında yayınlanmış 30 yüksek lisans ve 6 doktora olmak üzere toplam 36 lisansüstü tez bulunmaktadır. Tezler en çok İstanbul (%25,9), Anakara (%11,9) illerinde yapılmıştır. Yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde en çok siber zorbalık anahtar kelimesi kullanılmıştır.

Araştırma modeli olarak 77 tezde nicel araştırma modeli kullanılmıştır. 8 tezde karma, 3 tezde nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Örneklem düzeylerinden en çok lise (%42,3) örneklem grupları yer almaktadır. 301-400 aralığındaki örneklem büyüklüğü tezlerde en çok çalışılan örneklem büyüklükleridir. Tezlerde çalışılacak olan örneklemler belirlenirken en çok basit seçkisiz/rasgele/tesadüfi örnekleme yöntem türü seçilmiştir. Tezlerde en çok önceden hazırlanmış hazır veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde en çok t-testi kullanılmıştır. Siber zorbalık ve siber mağduriyet tezlerde en çok kullanılan bağımlı değişkenlerdir. Bağımsız değişken olarak en çok cinsiyet bağımsız değişkeni kullanılmıştır. Tez yazarları en çok psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenleridir (%12,8). 43 tezin tez danışmanı Dr. Öğretim Üyesi unvanına sahip tez danışmanlarıdır. Doçent ve Profesör (%31,6) unvanına sahip tez danışmanları sayısı eşittir.

Öneriler

Siber zorbalık mağdur için psikolojik, sosyal ve intihara varan fiziksel sonuçlara neden olan ciddi bir suçtur. Siber zorbalığı azaltacak araçların kullanılarak bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet durumları incelenmelidir.

Araştırma yöntemlerinde farklılıklara gidilerek siber zorbalığın mağdur ve zorba için oluşan sonuçları doğrudan elde edilmelidir.

Lisansüstü tez çalışmalarının sadece yüksek lisans tezlerinde artmamalı doktora ve tıpta uzmanlık tez türleriyle siber zorbalık için yapılacak olan çalışmaların konuya olan katkısını arttırmalıdır.

Farklı örneklem grupları ve farklı örneklem büyüklükleriyle çalışılarak siber zorbalığın etkileri, sonuçları tespit edilmelidir.

Literatüre katkı sağlanması amacıyla eğitim, psikoloji, tıp ve hukuk gibi farklı alanlarda daha fazla araştırmanın yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akbaba, S., & Eroğlu, Y., (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26(1), 105-121.

Akbulut, Y., Şahin, Y. L., & Erişti, B., (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online socialutility members. Educational Tachnology & Society, 13(4), 192-201.

Arıcak, O. T., (2009). Psyhiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. Eurasian Journal of Educational Research, 34, 167-184.

Beran, T., & Li, Q., (2007). Therelation ship between cyberbullying and schoolbullying. Journal of Student Wellbeing, 1(2), 15-33.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün Erkan, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., (2020). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri.Ankara:Pegem.

Chisholm, F. J., (2014). Review of the statues of cyberbullying and cyberbullying prevention. Journal of Information Systems Education, 25(1), 77-87.

Dalmaz, E., (2014). Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık/mağduriyet, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2006). Bullies move beyond the schoolyard a preliminary look at cyberbullying. Youth Violence and Juvenile Justice, 4(2), 148-169.

Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2007). Offline consequences of online victimization: school violence and delinquency. Journal of School Violence, 9(3), 89-112.

Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization. Deviant Behavior, 29, 129-156.

Horzum, B. M., & Ayas, T., (2014). Orta öğretim öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorba ve sanal mağdur düzeylerinin yordanması. Online Journal of TechnologyAddiction&Cyberbullying, 1(2), 21-36.

Martinez-Monteagudo, C. M.,Delgado, B., Diaz-Herrero, A., &Garcia-Fernandez, M. J., (2020). Relationship between suicidal thinking, anxiety, depression and stress in university students who are victims of cyberbullying. Psychiatry Research, 286, 1-6.

Peker, A., & İskender, M., (2015). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının siber zorbalık üzerine etkisi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(1), 11-22.

Pekşen Süslü, D., & Oktay, A., (2018). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. Elementary Education Online, 17(4), 1877-1895.

Price, M., & Dalgleish, J., (2010). Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. Youth Studies Australia, 29(2), 51-59.

Rogers. V., (2010). Cyberbullying: activities to help children and teens safe in a texting, twittering, social networking world. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Slonje, R., & Smith, K. P., (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? Scaindinavian Journal of Psychology, 49, 147-154.
Strom, S. P., &Strom, D. R., (2006). Cyberbullying by adolescents: a preliminary assesment. The Educational Forum, 70(1), 21-36.
Şahin, M., Aydın, B., & Sarı, V. S., (2012). Cyberbullying, cybervictimization and psychological symptoms: a study in adolescents. Cukurova University Faculty of Education Journal, 41(1), 53-59.
Ünver, H., & Koç, Z., (2017). Siber zorbalık ile problemli internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(2), 117-140.
Wach, E., & Ward, R., (2013). Learning about qualitative document analysis. IDS Practice Paper In Brief, 13. https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4 sayfasından erişilmiştir.
Yaman, E.,Karakülah, D., & Dilmaç, B., (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin değerlerini yordayan iki önemli değişken: siber zorbalık eğilimleri ve okul kültürü arasındaki ilişki. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26), 323-337.
Yaman, E., & Peker, A., (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(3), 819-833.
Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2016).Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Oftalmolojik Görüntü Ve Verilerde Blok Zincir Uygulamaları

*Esra OĞUZ
*Çağhan TÖNGE
*Muhiddin Furkan KILIÇ
*Onur İNAM

ÖZ

Giriş-Amaç: Son yıllarda önemli bir gelişme gösteren blok zincir teknolojisi somut ve soyut varlıkların bir işlem listesi olarak kaydedilmesi ve aynı zamanda takip edilme sürecini kolaylaştırmaktadır. Birçok alanda önemli ölçüde kullanılan bu sistem, bloklar olarak adlandırılan birimler halinde gruplandırılır. Yapısal anahtarları ve çözüm sunduğu uygulama alanlarındaki avantajları nedeniyle sağlık hizmetlerinde de kullanılmaya başlanmıştır. Retina görüntülerini işleme ve optik koherens tomografi gibi oftalmolojide kullanılan tıbbi görüntüleme teknikleri ile kullanılabilme potansiyeli taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, blok zinciri teknolojisinin sağlık alanında literatürdeki mevcut durumunu tespit etmek ve oftalmolojide hasta verilerine yönelik çözüm sunduğu başlıca çalışma alanlarını ve uygulama alanlarını belirlemektir. Gereç-Yöntem: 20.04.2017 - 20.04.2022 tarihleri arasında Web of Science, Google Scholar ve Pubmed akademik veri tabanlarında yayınlanan çalışmalar “block chain”, “ophthalmology” ve “artificial intelligence” anahtar kelimeleri ile taranmıştır.
Bulgular: Son yapılan çalışmalarda oftalmoloji hastaları için blok zinciri teknolojisinden yararlanarak bir platform oluşturulmuş, sanal klinik hizmeti kurmak amaçlanmıştır. Oftalmolojinin görsel odaklı uzmanlık avantajından yararlanıldığında reçete yenilemeleri ve uzaktan ilaç teslimatlarının yanı sıra hasta tedavisine uyumu izlemek ve iyileştirmek için blok zinciri teknolojisinden yararlanılabileceği belirtilmiştir. Tartışma-Sonuç: Oftalmoloji, çok sayıda tıbbi ve dijital görüntü verisi barındırma avantajına sahiptir. Blok zinciri teknolojisi oftalmolojide hasta verilerinin değerlendirilmesinde yapay zekâ ile birlikte büyük veri analitiğinin yönetimine yardımcı olabilir.
Anahtar Kelimeler: Blok zincir teknolojisi, Yapay zekâ, Oftalmoloji, Derin öğrenme

Çocuk Sağlığı ve Dijitalleşme

*Doç. Dr. Büşra CESUR
*Merve KURT

ÖZ

Sağlık teknolojileri ile artan bilgi ve teşhis, önleyici, tedavi ve rehabilitasyon olanakları sağlık bakım sistemlerinin içeriğini değiştirmiştir. Sağlık hizmetlerinin dijital dönüşümü, mevcut sağlık hizmetleri ve sağlık sistemleri üzerinde halihazırda önemli bir etkiye sahip olan ve gelecekte sağlık hizmeti ve sağlık hizmeti sunumu üzerinde daha fazla temel etkiye sahip olması beklenen önemli ve etkili bir süreç olarak görülmektedir (Ricciardi ve ark., 2019). Anne ve çocuk sağlığı, bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanımı da dahil olmak üzere sağlık hizmeti inovasyonu gelişmeye devam ettiği için küresel bir önceliktir (Lauzardi ve ark., 2021). Bu nedenle, çocuk sağlığın teşviki ve geliştirilmesi için dijital sağlık teknolojilerindeki ilerlemeler, belirli hastalıkların ortaya çıkmasını önlemek, bilgi yoluyla epidemiyolojik insidansını ve yaygınlığını azaltmak ve ebeveynleri sağlık konusunda eğitme sürecini desteklemek için oldukça önemlidir. Bu anlamda çocukların, sağlık ihtiyaçları karşılandıklarında daha iyi bir yaşam kalitesi ile yetişkinliğe ulaşma olasılıkları artacak ve sağlıklı toplumlar için temel oluşturulacaktır (Barreto ve ark., 2021). Tüm bu faydaların yanısıra hızla ilerleyen dijitalleşme ile birlikte, giderek daha fazla insan ve özellikle küçük yaştaki çocuklar, bilgisayar, tablet ve akıllı telefon ekranlarında çok fazla zaman harcamaktadır. Literatürde ekran alışkanlığının erken miyop ve körlük, obezite, uyku bozuklukları, anksiyete, depresyon, okul performansında bozulma ve davranış problemleri gibi birçok sağlık riskine yol açtığı belirtilmiştir (Spillmann, 2020; Lopez ve ark., 2019; Iwase, 2006; Demirci, Akgönül ve Akpinar, 2015; Li ve ark., 2013). Bilgisayar ve elektronik sağlık dosyalarının kullanımından, hastaların evde izlenmesine, elektronik tıbbi cihazlara ve bilgisayar destekli görselleştirme ve karar destek sistemlerinin uygulanmasına kadar uzanan dijitalleşme, sağlık sistemlerini birçok yönden etkilemiştir ve ilerleyen süreçte de etkilemesi beklenmektedir (Marcolino ve ark., 2018).

Child Health and Digitalization

*Büşra Cesur
* Merve Kurt

Abstract

Increasing knowledge and diagnostic, preventive, treatment and rehabilitation opportunities with health technologies have changed the content of health care systems. The digital transformation of healthcare is seen as an important and effective process that already has a significant impact on existing healthcare and healthcare systems and is expected to have more fundamental impact on healthcare and healthcare delivery in the future (Ricciardi et al., 2019). Maternal and child health is a global priority as healthcare innovation, including the use of information and communication technology, continues to evolve (Lauzardi et al., 2021). Therefore, advances in digital health technologies for child health promotion are very important to prevent the emergence of certain diseases, reduce the epidemiological incidence and prevalence through information, and support the process of educating parents about health. In this sense, when the health needs of children are met, the possibility of reaching adulthood with a better quality of life will be increased and the basis for healthy societies will be formed (Barreto et al., 2021). In addition to all these benefits, with the rapidly advancing digitalization, more and more people, especially young children, spend a lot of time on computer, tablet and smartphone screens. In the literature, it has been stated that screen habit causes many health risks such as early myopia and blindness, obesity, sleep disorders, anxiety, depression, deterioration in school performance and behavioral problems (Spillmann, 2020; Lopez et al., 2019; Iwase, 2006; Demirci, Akgönül et al. Akpinar, 2015; Li et al., 2013).

Digitization, ranging from the use of computers and electronic health files to the monitoring of patients at home, to electronic medical devices and the application of computer-aided visualization and decision support systems, has affected health systems in many ways and is expected to affect it in the future (Marcolino et al., 2018).

Görsel Sanatlar Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı Neden Gerekli

*Doç. Dr. Rukiye DİLLİ

ÖZ

Görsellerle donatılmış çağımızda insanlar komşularını, iş arkadaşlarını ve birbirlerini gözetlemektedir. Ülkeler okullarda, otoyollarda, alış verişte, mahallelerde her köşe başında vatandaşlarını gözetliyor, kurallarını bu çerçevede işletiyor. Her birey yaşlısından gencine teknoloji ile donatılmış ve elimizdeki kameralarla restorana, tarihi bir yere, müzeye vs. gittiğimizde standart bir resim çekmeye çalışıyoruz, herkesin çektiği fotoğrafları çekmeye çalışmak, oraya gittiğimizi ispat etmeye çalışma bilinci bizi etkiliyor. Görüntüleri çeşitli medya platformlarında tekrar tekrar yayınlamak, popüler kültürün bir parçası olmamızı ve güncel kalmamamızı sağlamakta. Görüntüler üretmek ve bunları yaymak konusunda medyanın gücü ile birey sahip olduklarını ifşa etme, kanıtlama ihtiyacı duymakta (Dilli, 2020). Hayatımızı anlamlandıran ve saran bu görüntüler pandemi ile birlikte daha fazla hayatımıza etki ediyor. Birey ve toplum açısından çok büyük önem taşıyan eğitimde, teknoloji ve kitle iletişim araçlarının gelişimiyle birlikte, geleneksel eğitim yöntemlerinden farklı yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaya başladı (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çocukların ve gençlerin her an her yerde gördüğü görsel imgeler yoluyla genişledi (Duncum, 2002). Birey artık zamanının çoğunu sosyal medya hesaplarında, web günlüklerinde, video depolarında ya da görsel dünyanın farklı alanlarında harcamakta. Bu yeni dünyanın eğitim alanına dönüştürülme çabaları ve özellikle sorgulayıcı sanatsal aktivitelerle görsel kültür uygulamalarını önemli hale getirdi (Mamur, 2014). Her türlü görsel imgenin kimliğimizi oluşturacak kadar bizi kuşatması "görsel kültür eğitimi" nin kaçınılmaz olarak öğretim programlarında yer almasına ve (Kırışoğlu, 2009) "Görsel kültür kuramına uygun bir ders nasıl oluşturulur?" sorusuna yanıt aranmasına neden oldu. Yaşadığımız görsel çağda öğrencinin görseli anlaması, düşünmesi, sorgulaması, ilişkilendirmesi, yorumlaması, tasarlaması ve üretmesi görsel sanatlar eğitiminde görsel kültür temelli öğrenme yöntemlerinin kullanılması kaçınılmaz olacak.

Why Visual Culture Theory is Necessary for Visual Arts Education

*Doç. Dr. Rukiye DİLLİ

Abstract

Since the time that we live in contains plenty of visuals, people incline to stalk their neighbors, colleagues, and each other. Even countries monitor their citizens at every corner in schools, highways, and shelters to operate the country's laws. Eventually, every individual, from young to old, is equipped with technological devices that allow us to take pictures of places we visit. For instance, when we stopover in a museum, a historic area, or a fancy restaurant, we want to take a picture because the idea of making things that all people do and proving that we have been that places impress us. Posting images repeatedly on various media platforms allows us to be a part of popular culture and let individuals keep abreast of the topics they are interested in. However, with the power of the media in producing and disseminating images, the individual needs to expose and prove their private life (Dilli, 2020). These images, which help us make sense of life, affect
our lives more with the pandemic. In education, which is significant for the individual and the society, experts demand new education methods different than ones due to developments in technology and mass media (Yıldırım and Şimşek, 2006). It spreads through visual images that

children and young people can see everywhere (Duncum, 2002). People spend most of their time on social media accounts, blogs, or different areas in the virtual world. While transforming this new world into an educational field, visual culture applications yield more significance with the existence of questioning art activities (Mamur, 2014). The fact that all kinds of visual objects surround us to form our identities causes “visual culture education” to be inevitably included in the curriculum and (Kırışoğllu, 2009) the question of “How to create a lesson suitable for visual culture theory?” Led us to search for an answer to this question. Consequently, in our age, the student must understand, imagine, query, relate, interpret, design, and produce the visual.

Okul Öncesi Dönem Çocuğuna Sahip Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusuna İlişkin Görüşleri

*Cangül AKTAŞ
*Doç. Dr. Ayla YILDIZ

ÖZ

Mahremiyet eğitimi bireylerin kendilerine ait özel alanlarını bilmelerine ve bu özel alanları korumalarına yönelik bir eğitimdir. Bunun ile birlikte mahremiyet eğitimi bireylerin kendilerine sınırlar çizebilmelerini ve başkalarının sınırlarına da saygı göstermelerini sağlamak için erken yaşta çocuklara verilmesi gereken bir eğitimdir. Yapılan bu çalışma ile okulöncesi dönem çocuğuna sahip olan ailelerin mahremiyet eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Alanyazında okulöncesi dönemde mahremiyet eğitimi konusunda yeterli sayıda çalışma olmadığı göze çarpmaktadır. Yapılan çalışmalar arasında ise cinsel eğitim hakkında daha fazla çalışmaya rastlanmıştır. Ayrıca mahremiyet eğitiminin cinsel eğitimi kapsayıcı olmasına karşın bu kavramların karıştırıldığı göze çarpmaktadır. Buna yönelik olarak Çalışır (2011), yaptığı çalışmada cinsel eğitimi kadın ya da erkek olma durumu, bireylerin kadın ya da erkek olmakla ilgili algıları yani ağırlıklı olarak anatomik bir eğitim olarak tanımlamıştır. Diler (2020) ise mahremiyet eğitimini çocuğun bedeninin özel olduğunu öğrenmesi ve bu doğrultuda özel alanlarını korunması olarak belirtmiştir. Yapılan bu çalışma günümüzde daha çok karşıya karşıya kalmakta olduğumuz ihmal ve istismar durumlarına karşı ailelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi ve kavram yanılgılarının ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle belirlenen 19 anne, 1 baba olmak üzere 20 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda bulunan sorular katılımcıların sosyo-demografik durumlarının ve mahremiyet eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesine yönelik olarak hazırlanan açık uçlu 15 sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun hazırlanmasında mahremiyet eğitimine yönelik alanyazın taraması yapılmıştır. Çalışmada veri analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda araştırmaya katılan anne-babaların hemen hemen hepsi çocukların kendilerini herhangi bir ihmal ya da istismar durumunda koruyabilmeleri konusunda mahremiyet eğitiminin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmaya katılım sağlayan ailelerin çocukların bedenlerinin özel olduğunu fark etmelerinde mahremiyet eğitiminin rolü olduğunu belirttikleri görülmüştür. Buna karşın çalışmaya katılım sağlayan anne-babaların mahremiyet eğitimi kapsamı hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin ise içinde yaşadıkları çevre ve yetiştikleri kültür olduğu düşünülmektedir. Çalışmaya katılan aileler çocuklara mahremiyet eğitimi verecek olan kişilerin konu hakkında eğitim almış olması gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışma ailelerin nihai amacının, çocuklarının olası bir ihmal ya da istismar durumunda kendilerini koruyabilecek bilince sahip olmalarının sağlanması olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi eğitim, mahremiyet eğitimi, aile görüşleri

Opınıons Of Famılıes Wıth Preschool Chıldren On The Issue Of Prıvacy Educatıon

*Cangül AKTAŞ
*Doç. Dr. Ayla YILDIZ

Abstract
Privacy education is an education aimed at individuals to know their own private areas and to protect these private areas. Along with this, privacy education is an education that should be given to children at an early age to ensure that individuals can draw boundaries for themselves and respect the boundaries of others. The aim of this study is to examine the views of families with preschool children on privacy education. It is noticeable that there are not enough studies on privacy education in preschool period in the literature. Among the studies conducted, more studies have been found on sexual education. In addition, although privacy education includes sexual education, it is striking that these concepts are confused with each other. According to this Çalışır (2011), in his study, he defined sexual education as the state of being a woman or a man, the perceptions of individuals about being a woman or a man, that is, predominantly anatomical education. Diler (2020) stated that privacy education is the learning of the child's body that is special and protecting its special areas in this direction. This study is important in terms of examining the views of families on privacy education and revealing misconceptions about the situations of neglect and abuse that we are facing more often today. In this study, the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the study consists of 20 people, including 19 mothers and 1 father, determined by the easily accessible sample method. The semi-structured interview form developed by the researcher was used in the study. The questions in the interview form consist of 15 open-ended questions prepared to determine the socio-demographic status of the participants and their views on privacy education. In the preparation of the interview form, the literature for privacy education was scanned. In the study, content analysis method was used for data analysis. As a result of the study, almost all of the parents participating in the study stated that privacy education is important for children to be able to protect themselves in case of any neglect or abuse. In addition, it was observed that the families participating in the study stated that privacy education had a role in making children realize that their bodies were special. However, it was concluded that the parents who participated in the study had limited knowledge about the scope of privacy education. It is believed that the reason for this is the environment in which they live and the culture in which they grow up. It has been concluded that the families participating in the study stated that the people who will provide privacy education to the children should have received education about the subject. This study shows that the ultimate goal of families is to ensure that their children have the awareness to protect themselves in case of possible neglect or abuse.
Keywords: Preschool education, privacy education, family views

Türk Z Kuşağının Ahlaki Gelişim Düzeyinin Sanal Ve Dijital Teknolojiler Bağlamında Değerlendirilmesi

*Cumaali KURNAZ

ÖZ
Küreselleşen dünyada sanal ve dijital teknolojiler etkisini her geçen gün daha fazla artırmaktadır. Toplumun her yaş kesimini etkileyen bu teknolojilerin en büyük etkisinin ergenler ve gençler üzerinde olduğu düşünülmektedir. Dünyada ve ülkemizde özellikle Z kuşağı olarak tabir edilen neslin bu etkiye en fazla maruz kalan nesil olduğu savunulmaktadır. Z kuşağının hangi yılları kapsadığına dair farklı fikirler sunulsa da Amerikan Psikoloji Derneği

1997 yılından sonra doğanları, Brookings Enstitüsü ise 1997 ile 2012 yılları arasında doğanları Z kuşağı olarak kabul etmektedir. Z kuşağının diğer kuşaklara nazaran farklı ahlaki değerlere sahip olduğu da söylenmektedir. Elbette bunun birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Tarih boyunca insanların içselleştirdikleri ahlaki değerler ve içerisinde bulundukları ahlaki gelişim dönemleri hep merak konusu olmuştur ve bu yüzden ahlak üzerine birçok önemli araştırma ve kuramlar ortaya atılmıştır. Literatürde sanal ve dijital teknolojiler ile ahlak üzerine ayrı ayrı birçok araştırma bulunmakla beraber bu iki konuyu birlikte ele alma konusunda eksiklikler görülmektedir.

Bu araştırmanın amacı ise literatürdeki bu eksikliğe binaen Türk Z kuşağının ahlaki gelişim düzeyini sanal ve dijital teknolojiler bağlamında değerlendirmektir. Bu çerçevede Z kuşağının ahlaki değerlerini ve içerisinde bulundukları ahlaki gelişim dönemini literatürde var olan kuramlar çerçevesinde ortaya koymak amaçlanmaktadır. Araştırmanın verileri geçerlik ve güvenirliği kanıtlanmış farklı ölçekler kullanılarak elde edilecektir. Araştırmanın evreni olarak ise Z kuşağı olarak tanımlanan 1997 yılından sonra doğmuş bireyler seçilecektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında literatüre ve araştırmacıların gelecek çalışmalarına katkı sağlayacak çeşitli önerilerde bulunulacaktır.
Anahtar Kelimeler: Z kuşağı, Sanal medya, Dijital medya, Ahlak, Ahlak gelişimi.

Evaluatıon Of The Level Of Moral Development Of The Turkısh Z Generatıon In The Context Of Vırtual And Dıgıtal Technologıes

*Cumaali KURNAZ

Abstract

In the globalizing world, virtual and digital technologies are increasing their influence more and more every day. It is believed that the greatest impact of these technologies, which affect all age segments of society, is on adolescents and young people. It is argued that the generation referred to as generation Z in the world and especially in our country is the generation most exposed to this effect. Although different ideas are offered about the years generation Z covers, the American Psychological Association recognizes those born after 1997, and the Brookings Institution recognizes those born between 1997 and 2012 as generation Z. It is also said that generation Z has different moral values compared to other generations. Of course, there are many different reasons for this. Throughout history, the moral values that people have internalized and the periods of moral development that they have been in have always been the subject of curiosity, and therefore many important studies and theories have been put forward on morality. Although there are many separate studies on virtual and digital technologies and morality in the literature, there are shortcomings in addressing these two issues together.

The purpose of this research is to evaluate the level of moral development of the Turkish Z generation based on this deficiency in the literature in the context of virtual and digital technologies. In this context, it is aimed to reveal the moral values of generation Z and the period of moral development in which they are located within the framework of theories existing in the literature. The data of the research will be obtained using different scales, the validity, and reliability of which have been proven. As the universe of the research, individuals born after 1997 who are defined as generation Z will be selected. In the light of the findings obtained as a result of the research, various suggestions will be made that will contribute to the literature and the future work of the researchers.
Keywords: Generation Z, Virtual Media, Digital Media, Morality, Morality Development

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada teknoloji alanında her gün yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Yaşanan gelişmeler sonucunda içerisinde yaşamış olduğumuz teknoloji çağı, insanın bilgiye ulaşmasını fazlasıyla kolaylaştırmıştır. Teknolojinin gelişmesi bireyleri sosyal, kültürel ve fiziksel yönden etkilemekle beraber insanların yaşam tarzlarını da etkilemektedir (Süler, 2016). Bu gelişmelerin dışında kalamayan kitle iletişim araçları da yaşanan gelişmeler sonucunda hem farklı işlevlere bürünmüş hem de hayatımızın vazgeçilmezleri haline gelmişlerdir. Yakın geçmişe göz attığımızda insanlar radyolar aracılığıyla dünyanın öbür ucundaki haberleri sesli olarak işitirken devamında televizyonlar önce siyah-beyaz sonra ise renkli şekilde bu haberleri hem sesli hem de görüntülü biçimde insanlara sunmaya başlamıştır (Şimşek, 2021). Günümüzde ise internet, diğer kitle iletişim araçlarındaki tüm bu işlevleri tek başına sunmaktadır.

İnternet; bilgisayarların, televizyonların ve akıllı telefonların içine girmesiyle birlikte etkisini fazlasıyla artırmıştır. Hayatımıza giren internet hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara yol açmıştır (Süler, 2016). Sosyal ağlar, oyunlar, forumlar ve çeşitli WEB siteleri artık ülke sınırlarını aşmakta, dünyanın dört bir yanında bulunan insanların çok kolay şekilde birbirleriyle etkileşime girmelerine olanak sağlamaktadır. 21.yüzyılın ilk önce internet devrimiyle başlayan daha sonra sosyal medya ve iletişim devrimleriyle devam eden küresel ve dijitalleşmiş bir yüzyıl olduğu bir gerçektir (Ertemel ve Eroğlu Pektaş, 2018). Bu büyük çaplı değişim ve etkileşim, ülkelerin yüzyıllardır getirdiği kültürel alışkanlıklarını, örf ve adetlerini, gelenek ve göreneklerini, kalıplaşmış insan tiplerini kısaca toplumsal yapılarını etkilemektedir.

Sınırların olmadığı bu ortamlar, bireylere sahip oldukları benlikleri yerine ideal benliklerini sergileme imkânı da sunmakta ve bireyler bu ortamlarda uzun vakitler geçirmektedir. Başta olumlu gözükse de bireyin uzun süre sahip olmadığı bir benliği, sanki kendi benliğiymiş gibi sergilemesi, kendisine ve yaşadığı topluma yabancılaşmasına ve yalnızlaşmasına yol açabilmektedir. Bu durum bireyin gelişim sürecinde tahmin edilen ve edilemeyen sonuçlar doğurabilmektedir.

Ahlak gelişimi tarih boyunca merak edilen ve araştırılan bir gelişim alanı olmuştur. Bilim insanları bu alanda yaptıkları uzun çalışmalar sonucunda çeşitli ahlak gelişimi kuramları ortaya koymuşlardır. Bu kuramlar bireylerde ahlak gelişiminin ne zaman başladığı, nelerin ahlaki gelişim sürecinde önemli olduğu, ahlak gelişiminde hangi evrelerin bulunduğu gibi farklı konular üzerine yoğunlaşmıştır. Bilim insanları, kuramlarında yer verdikleri ahlaki gelişim dönemlerinin özelliklerini ayrı ayrı tanımlamış ve bireylerin sergiledikleri davranışlara göre hangi dönemde yer aldıklarını tespit etmeye çalışmışlardır. Bu kuramlar, ahlak gelişimini belirli bir dine, millete mâl etmemiş ve ahlak gelişiminin evrensel olduğunu savunmuşlardır (Aktan, 2009).

Ahlak gelişimi çok boyutlu bir süreçtir. Birey bu süreç içerisinde maddi-manevi birçok uyarıcının etkisinde kalmakta ve bu uyarıcılar bireyin ahlaki gelişim sürecini doğrudan etkilemektedir. Artık akıllı telefonlara, tabletlere, bilgisayarlara, televizyonlara ve dolayısıyla internete erişim oldukça kolaylaşmıştır. Günümüzde bireylerin çoğunluğu interneti ve diğer bu teknolojik cihazları yoğun şekilde kullanmaktadır (Yıldırım, Ergüzel ve Sayar, 2019). Yakın zamanda hayatımızın değişmez parçası haline gelen bu nesnelerin bebekleri, çocukları, ergenleri, yetişkinleri ve yaşlıları farklı açılardan etkilediği bilinmektedir.

Literatüre bakıldığında teknoloji bağımlılığı ve ahlak gelişimi konuları üzerine birbirinden bağımsız şekilde sayısız araştırma bulunmaktadır. Ancak literatürde teknoloji bağımlılığı ile ahlak gelişimi arasındaki ilişkiye dair bir araştırma bulunamamıştır. Sosyal ağlarda, oyunlarda, forumlarda ve WEB sitelerinde kontrolsüz şekilde geçirilen süreler, bu platformlar aracılığıyla girişilen etkileşimlerin bireyleri ve toplumları etkilediği bilinmekte fakat ahlak gelişimi üzerinde nasıl bir etkisi olduğu bilinmemektedir. Dünyada ve ülkemizde teknolojiyle en çok temas halinde bulunan grubun ergenler ve genç yetişkinler olduğu düşünülürse (Yıldırım, Ergüzel ve Sayar, 2019), Amerikan Psikoloji Derneği ve Brookings Enstitüsünün 1997 ile 2012

yılları arasında doğanlar olarak tanımladığı Z Kuşağının (Vikipedi, 2022) bu etkileşimden nasıl etkilendiği merak konusudur.

YÖNTEM

Nitel desen etrafında kurgulanıp yürütülen derleme niteliğindeki bu çalışmanın amacı, Türk Z kuşağının ahlaki gelişim düzeyini sanal ve dijital teknolojiler bağlamında analiz etmektir. Nitel çalışmalar, toplumsal olay ve olguları çok boyutlu şekilde ele almak amacıyla kullanılmaktadır (Punch, 2011). Çalışmanın amacı doğrultusunda literatür taranmış, ulaşılan araştırmalar analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada, ulaşılan belgeler analiz edilirken "belge inceleme (dokümanter analiz)" tekniğinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Belge inceleme tekniğinde amaç doğrultusunda elde edilen belgeler okunur, betimlenir ve değerlendirilir (Karasar, 2009). Çalışmada ulaşılan belgelerde; kitapların belirlenmiş yayınevleri tarafından basılmış olmasına, makalelerin "DergiPark" sistemine kayıtlı olmasına, tezlerin ise YÖK arşivinde kayıtlı olmasına dikkat edilmiştir.

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

Teknoloji bağımlılığı kavramı, bağımlılık kavramına kıyasla daha yeni oluşmuş bir kavramdır. Ayrıca bağımlılık kavramı daha genel bir anlam taşırken, teknoloji bağımlılığı kavramı, bağımlılık kavramının bir alt türüdür ve daha sınırlı bir anlam taşımaktadır. Teknoloji bağımlılığı nispeten yeni oluşmuş bir kavram olmasına rağmen kısa sürede toplum üzerindeki etkisi sebebiyle araştırmacılar ve önemli kurumlar tarafından kabul görmeye başlamıştır. Teknoloji bağımlılığı üzerinde çeşitli tanımlar ve araştırmışlar yapılmış, farklı değişkenler üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmıştır.

Literatürdeki teknoloji bağımlılığı tanımlarına bakacak olursak, Yeşilay (2022), teknoloji bağımlılığını teknoloji ve internetin birey tarafından bilinçsiz ve kontrolsüz şekilde kullanılması sonucunda ortaya çıkan bağımlılık türü olarak tanımlamıştır. Teknoloji bağımlılığının: oyun oynama, kumar oynama, sosyal medya ve akıllı telefonların aşırı kullanımı gibi alt davranışlar sonucunda kendisini gösterdiğini de belirtmiştir. Bir başka tanıma göre ise teknoloji bağımlılığı, bireyin zihinsel ve duygusal psikolojik durumunun, mesleki ve sosyal yaşamındaki etkileşimlerinin, aşırı teknoloji kullanımı sebebiyle zarar görmesi olarak tanımlanmaktadır (Beard, 2005; akt. Ertemel ve Pektaş, 2018). Teknoloji bağımlılığı daha yalın bir tabirle insanların cihazlar ile etkileşimini içeren davranışsal bir bağımlılık olarak tanımlanabilir (Graffiths, 1995, 1996a; akt. Karadağ ve Kılıç, 2019).

Türkiye'de internet bağımlılığı problemi yaşlara göre incelendiğinde her yaş grubundan bireyde görülmekle beraber gençlerde ve çocuklarda da daha fazla görüldüğü gözlemlenmiştir. 1980-2000 yılları arasında doğan Y kuşağı, teknolojiyle büyüyen nesildir. 2000-2012 yılları arasında doğan Z kuşağı internetin olduğu bir dünyanın ortasına doğduğu için hayatının büyük bir bölümünü de internet ve gelişen teknolojilere zaman ayırarak geçirmektedir. En genç olan 2013 yılı sonrasında doğan Alfa kuşağı ise gözlerini internet, akıllı telefonlar, bilgisayarlar ve tabletler gibi teknolojik cihazlarla açan jenerasyondur (Ertemel ve Aydın, 2018). Z kuşağı olarak tabir ettiğimiz günümüz ergenleri üzerine Ektiricioğlu, Arslantaş ve Yüksel (2020)'in yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre dünyada ergenlik döneminde teknoloji bağımlılığı oranı %4,2 ile %21 arasında değişirken bu oran ülkemizde %2,33 ile %14 arasında değişiklik göstermektedir.

Gökel'in (2020) araştırmasına göre ebeveynler en fazla internette, sonra ise sırasıyla akıllı telefon, bilgisayar ve televizyonda zaman geçirmektedir. Çocukların ise yine en çok internette, sonra ise sırasıyla akıllı telefon, tablet ve playstation'da zaman geçirmektedir. Çocukların bu teknolojik cihazlarda geçirdikleri zamanın, ebeveynlerinin geçirdikleri zaman ile paralel olduğunu da söylemiştir.

Teknoloji bağımlılığı toplumun her kesiminde sağlık problemlerine yol açarken özellikle çocuklar bu bağımlılığın getirdiği rahatsızlıklara karşı daha savunmazdır. 2000'li yıllar itibariyle

çocuklarda dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), otizm, tik bozukluğu gibi problemlerin artması bu gerçekliği gözler önüne sermektedir (Atladóttir, Parner & Schendel, 2007; akt. Ertemel ve Aydın, 2018). Bu sağlık problemlerinin yanı sıra teknoloji bağımlılığı, internet dışında sosyal bir aktivitesi olmayan, akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi cihazlardan uzak kaldığında kendisini yalnız, yabancı veya asosyal hisseden, arkadaşlarıyla olan iletişimini sosyal medya üzerinden yürüten, kendisine uygun olan kimliği sosyal medya üzerinde yaratan bir nesil ortaya çıkarmıştır (Yengin, 2019). Teknoloji bağımlılığının, madde bağımlılığına benzer şekilde; ruh hali değişikliği, içe kapanma, çatışma, depresif belirtiler gibi davranışsal bağımlılık semptomlarına yol açtığı ve tedavi edilmesi gereken bir hastalık haline geldiği görülmektedir (Morgan ve Cotten, 2003; akt. Ertemel ve Pektaş, 2018).

Teknoloji bağımlılığının yol açtığı problemlerin çeşitli tedavi yöntemleri de bulunmaktadır. Davranışçı terapi, bilişsel terapi ve sosyal destek imkanları sayılabilecek tedavi yöntemlerinden bazılarıdır. Ayrıca Dilci (2017), teknoloji bağımlısı bireylere yardım sürecinin şu şekilde olması gerektiğini açıklamıştır:

İlk olarak bireyin bağımlı olup olmadığına karar verilmelidir. Eğer bağımlılık belirtileri varsa bireyler bilgilendirilmeli ve yaşadıkları yerdeki uygun kurumlara yönlendirilmelidir.

İkinci olarak bağımlılıklara yönelik tanıtıcı çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bu sayede bireylerin bilinçli teknoloji okur-yazarları olmaları sağlanmalıdır.

Üçüncü olarak bireye teknoloji kullanımı konusunda doğru rol model olunmalıdır.

Son olarak bağımlılık belirtisi taşıyan bireyleri erken teşhis etmek, problemleri daha kolay atlatmamızı sağlayacaktır.

AHLAK

Ahlak, üzerinde psikoloji, felsefe, din gibi disiplinlerin çalıştığı bir kavramdır. Farklı kurumlar ve kişiler ahlak kavramı üzerine tanımlamalar yapmışlardır. TDK (2022)'ye göre ahlak (aktöre, sağtöre), bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda olduğu davranış biçimleri ve kurallarıdır. Ahlak, Arapça "hulk (huy)" kelimesinin çoğulu olup huylar, seciyeler anlamına gelmektedir, İngilizce de ise "moral, morality" kelimeleri bu anlamda kullanılır. Kelimenin en dar anlamıyla neyin doğru ya da yanlış sayılması gerektiğiyle ilgilenir, ahlak felsefesine ise etik denir (Vikipedi, 2022). Ahlak, bir toplumdaki iyi ya da kötü sayılan davranışların ölçütüdür (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014).

Ahlak bilimi, ahlak kurallarını inceleyen bir bilim dalıdır. Ahlak kuralarının da sahip olduğu birtakım özellikler vardır, bu özellikler şu şekilde sıralanabilir (Aktan, 2009):

Ahlak kuralları; belirli bir toplum, grup ya da kişi için geçerli sayılan değer yargılarıdır, başka topluma, gruba ya da kişilere genellenemezler.

Ahlak kuralları, belirli bir yerde geçerli olan değer yargılarıdır, her yerde geçerli sayılamaz. Bu konuda bazı istisna ahlak kuralları vardır: yalan söylememek, hırsızlık yapmamak gibi.

Ahlak kuralları, belirli bir zaman diliminde geçerliliği olan değer yargılarıdır. Bir dönemde kabul gören bir ahlak kuralı başka bir dönemde kabul görmeyebilir.

AHLAK EĞİTİMİ

Ahlak eğitimi konusu, ilk çağlardan beri dünyanın her yerinde bilinen ve üzerinde durulan bir konudur. Ahlak eğitimi konusunda düşünürlerin, yazarların, bilim insanlarının farklı görüşleri olmakla beraber Platon ahlak eğitimini tamamen okulun bir görevi olarak görmüştür. Platon'a göre okullar aklını hem kendi hem de toplumda yaşayan diğer insanların faydası için kullanacak bireyler yetiştirmelidir. Ahlak eğitiminde amaç toplumdaki insanlara iyi ahlak sahibi olmakla ilgili bilgi, inanç, tutum ve davranış kazandırmak olmalıdır. Kısaca bireylere iyi, güzel, nazik yani ahlaklı olmak öğretilmelidir. Bu eğitim sonucunda bireyler ahlaki değerleri bilecek ve değerlerine uygun davranışlar sergileyeceklerdir (Lickona, 1992; Kirschenbaum, 1995; akt. Akbaş, 2008).

Günümüzde verilen ahlak eğitiminin amacının ahlaki karaktere sahip bireyler yetiştirmek olduğu söylenebilir. Ahlaki karakter ise insanın onurunu koruyan, ilahi kitaplarda ve toplumun ortak geleneğinde yer alan değerlerin birey tarafından içselleştirilmesiyle oluşur (Dikmen, 2014). Aydın (2003), ahlaki karakterin geliştirilmesinde ahlak eğitiminin önemli olmakla beraber ilk ve en önemli sorumluluğun aileye düştüğünü vurgulamaktadır. Ahlaki karaktere sahip olan bireyler içerisinde yer aldıkları aile, iş ortamı, toplum gibi alanlarda da ahlaki değerlerin hâkim olmasını sağlayacaktır.

Ahlak eğitimi üzerine çeşitli filozoflar görüş bildirmişler ve çalışmalar yapmışlardır. İslam âleminin önemli düşünürlerinden Gazâlî'ye göre ahlak eğitimi, Allah'a yaklaşıp onunla bütünleşe yolunma bir aşamadır. Allah'a yaklaşmak ise değerler hakkında doğru bilgileri elde edip bu değerleri benimsemekle mümkündür. Anne, baba ve öğretmenler, kendilerine Allah'ın bir emaneti olan çocukları güzel ahlaka sahip olmaları için eğitmekle sorumludurlar (Durakoğlu, 2014).

Önemli ahlak filozoflarından birisi olan Kant, eğitimi fiziki ve ahlaki eğitim olmak üzere ikiye ayırmıştır. Fiziki eğitim, insanların hayvanlarla, sadece fizyolojik bir ihtiyaç olan beslenme ve bakım yönünden ortak olan kısmı ele almaktadır. Ahlak eğitimi diğer adıyla pratik ya da ruhi eğitim ise bireylerin özgür birer varlık olarak nasıl yaşayacakları ele alır. Çocuklar ahlak eğitimi sayesinde var olan potansiyellerini ve gizil güçlerini keşfedecek, geliştirecek ve bu sayede gelecekte uygun gördüğü yasalara göre kendisini idare edecektir. Yani doğal eğilimlere göre değil, kendisinin kabul ettiği yasalara göre davranmayı öğrenerek mekaniksellikten özgürlüğe geçiş yapacaktır (Kant, 1992; akt. Yayla, 2005).

AHLAK VE TEKNOLOJİ İLİŞKİSİ

"Ahlak" kavramının karşısında "ahlaksızlık" kavramı bulunmaktadır ve bu kavram yanlış davranışlara ve suçlara denk sayılmaktadır. Bu yüzden "ahlak" ve "suç" kavramları arasında bir ilişki olduğu gerçektir. Teknolojinin ise bu iki kavramı da doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Teknoloji hem suç işlemeyi kolaylaştırmakta hem de suç ve suçlularla mücadele yönünde önemli katkılar sunması nedeniyle ahlak ve suç kavramları üzerinde önemli etkilerinin olduğu varsayılmaktadır (Büyükbingöl, 2019).

Teknolojinin gelişmesi sonucunda toplumlarda birtakım yeni ahlaki problemler de ortaya çıkmaktadır. Dedeoğlu (2006), ortaya çıkan bu etik sorunlardan bazılarını şu şekilde sıralamaktadır: Paylaşılan bilginin doğruluğu, özel yaşam ve mahremiyete ilişkin sorunlar, bilgisayar suçları, sanal ortam ve ilişkiler, fikri mülkiyet hakları ve yapay zekâ.

Koç (2013), tamamen olumlu amaçlar çerçevesinde geliştirilen bir teknolojinin bile olumsuz sonuçlara yol açmasının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Örneğin insan aklının mükemmel bir başarısı olan atomun parçalanması ve bunun sayesinde yapılan atom bombasının II.Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki şehirlerinde büyük bir yıkıma yol açması, batmasının mümkün dahi görülmediği Titanic'in henüz ilk yolcu seferindeki batması, uzun süren çalışmalar sonucunda geliştirilen uzay aracı Challanger'in düşmesi, yolcu taşıma işini kolaylaştırmak amacıyla tasarlanan uçaklarda meydana gelen kazalar sonucunda oluşan toplu ölümler bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bu durumlarda en önemli ahlaki tehlike ise pek çok insanı etkileyen bu olumsuzluklara neden olan teknolojinin ahlaki sorumluluğunun kimseye yüklenememesidir.

Teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan kitle iletişim araçlarının da insanlarda ortaya çıkardığı ahlaki sorunlar görülmektedir. Özellikle boş zamanlarının büyük bir kısmını bu mecralarda geçiren çocuklar ve gençler, yayınlanan içeriklerde kan, şiddet, saldırganlık ve toplumsal ahlakı bozucu programlara maruz kalmaktadır. Bu mecralarda zaman geçiren bireylerin suç işleme oranlarının arttığı söylenmektedir (Büyükbingöl, 2019).

Milyarlarca kullanıcıya sahip sosyal medya ağlarının, çok sayıda kişiye iletişim olanağı sağlama gibi faydaları bulunsa da işini içine kişisel çıkarlar ve kötü amaçlar girince birçok olumsuz

ahlaki davranışlara neden olmaktadır. İsveç'te genç bir kadına tecavüz eden üç suçlunun bu anı Facebook üzerinden canlı yayınlaması, bu platformlarda siyasi, dinsel ve cinsel ahlakdışı paylaşımların yapılması, toplumsal birliğe, değerlere ve kültüre zarar vermeyi amaçlayan çalışan terör örgütü üyelerinin paylaşımları ve devletin bu paylaşımların hepsine ulaşıp yaptırıp uygulayamaması toplumun ahlaksal çöküntüye ve birlik beraberliğin bozulmasına neden olmaktadır. Sosyal medya ağları dışındaki bazı internet sitelerinde yasa dışı maddelerinin satışlarının yapılması ve yine devletin tüm bu sitelere ulaşıp yaptırıp uygulayamaması gençlerin zararlı madde alışkanlıklarının artmasına neden olmaktadır (Cereci, 2017).

Teknolojik gelişmelerin bireylerin ahlaki gelişimleri üzerinde faydaları olduğu kadar zararları olduğu da aşikardır. Devlet ya da başka kurumların teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçları, internet ve sosyal medya aracılığıyla ortaya çıkan ahlakdışı davranışların hepsini takip edip, yaptırım uygulaması mümkün değildir. Çünkü teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçları, internet ve sosyal medya platformları milyarlarca kişiye hitap etmektedir. Bu çerçevede henüz erken yaşlarda çocuklara ve gençlere tüm teknolojik gelişmeleri kullanmada sahip olmaları gereken ahlaki kuralları eğitim kurumlarında öğretmek bireylerin denetimlerini kendilerinin sağlamasına ve teknolojinin olumsuz etkilerinin azalmasına katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

Teknoloji bağımlılığının bugün ve gelecekte önemli bir problem olarak var olacağı tahmin edilmektedir. Hatta yakın geçmişte hayatımıza giren teknoloji bağımlılığı kavramının artık alt dallarından bahsedilmektedir. Bugün internet bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı gibi alt dallarından bahsetmek mümkündür (Yeşilay, 2022). Gelecekte bu alt dalların daha da çeşitlenmesi güçlü bir ihtimaldir.

Ahlak kavramı üzerine felsefe, psikoloji, din gibi birçok disiplin araştırmalar ve çalışmalar yapmıştır. Ahlak kavramı üzerinde birçok bilim adamı çeşitli araştırmalar yürütmüşlerdir. Ancak araştırmalar şunu da ortaya koymaktadır ki ahlak kavramı ve anlayışı evrensel değildir, içerisinde yaşanılan topluma bağlıdır. Bu yüzden ahlak kuralları da ahlak eğitimi de toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklik göstermektedir (Aktan, 2009). Geçmişten bugüne Kohlberg, Piaget, Dewey ve Gilligan başta olmak üzere birçok bilim insanı ahlak gelişimi üzerine önemli kuramlar geliştirmişlerdir.

Küreselleşen dünyada teknoloji her geçen gün gelişmekte ve etkisini daha da artırmaktadır. Meydana gelen bu gelişmelerden ahlak konusunun da etkilendiği düşünülmektedir. Kuramlar bireylerin davranışlarının altında yatan ahlaki gerekçeleri ortaya koyarken artık bu gerekçelere bir yenisi daha eklenmiştir. Bugün gelişen teknoloji ve insan aklının birer eseri olan bilgisayarlar, televizyonlar, akıllı telefonlar, ulaşım araçları, savaş araçları ve daha sayısını artırabileceğimiz birçok nesne bireyi, toplumu ve kültürü doğrudan etkilemektedir (Koç, 2013). Bu anlamda bireylerin ve toplumların ahlak anlayışlarının bundan etkilenmemesi mümkün görünmemektedir.

Ahlakın topluma ve kültüre özgü olduğu düşünülürse teknolojik gelişmelerin tüm toplumları aynı şekilde etkilediği söylenemez. Teknolojik gelişmelerin faydaları olmakla beraber azımsanmayacak derecede zararları da görülmektedir. Faydalı bir teknolojik icat art niyetli kişilerin elinde zararlı bir nesneye dönüşebilmektedir. Kitle iletişim araçları aracılığıyla bireylere aktarılan kan, saldırganlık ve ahlakdışı davranışlar içeren programlar özellikle çocukların ve gençlerin bu davranışları örnek alıp ahlakdışı davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir (Büyükbingöl, 2019). İnternet ve sosyal medyanın ise denetlenmesi en zor mecralar olduğu söylenebilir. Buradaki ahlakdışı davranışlar anında kontrol altına alınıp denetlenemediği için birçok kullanıcıya ulaşmakta ve onları da olumsuz davranışlara sevk etmektedir. Bunların yanı sıra insanların hayatlarını, iletişimleri kolaylaştırdığı için bu teknolojik gelişmeleri yok saymamak gerekmektedir.

Üzerine çeşitli tanımlamalar bulunmakla birlikte genel olarak Amerikan Psikoloji Derneği ve Brookings Enstitüsü 1997-2012 yılları arasında doğanları Z kuşağı olarak kabul etmektedir (Vikipedi, 2022). Z kuşağı olarak adlandırılan genç kesimin akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik araçlar aracılığıyla internet ve sosyal medya platformlarında fazlaca vakit geçirmeleri (Yıldırım, Ergüzel ve Sayar, 2019), onların ahlaki gelişim düzeyleri üzerinde bu değişkenlerinde etkili olduğu ihtimaline yol açmaktadır. Z kuşağının bu araçlarla yoğun etkileşimi teknoloji bağımlılığı, internet bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığı gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır (Yeşilay, 2022). Yoğun olarak görülen bu problemlerin Z kuşağının ahlaki gelişimi üzerinde de etkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde teknoloji bağımlılığının ahlak gelişime üzerine etkisi konusundaki eksikliğe dikkat çekmek ve bu konuda farkındalık oluşturmak amacıyla bu çalışma ortaya koyulmuştur.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(16), 9-27.

Aktan, C.C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 1(1), 38-59.

Aydın, M.Z. (2003). Ailede ahlâk eğitimi. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(2), 125-158.

Büyükbingöl, A. (2019). Teknoloji, ahlak ve suç ilişkisi. Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi (ISophos), 2(2), 127-142.

Cereci, S. (2017, 13 Şubat). Sosyal medyada ahlakın çöküşü. https://www.broadcasterinfo.net/ContentDetails-206-sosyal-medyada-ahlakin-cokusu- adresinden 5 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

Dedeoğlu, G. (2006). Bilişim toplumunda etik sorunlar. II. Uygulamalı Etik Kongresi (s. 18-20). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Durakoğlu, A. (2014). Gazâlî'de ahlak eğitimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(2), 211-226.

Dikmen, F. (2014). Ahlak, değerler ve eğitimi. Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(2), 167-174.

Dilci, T. (2017). Dijital diyet zamanı. Konya: Eğitim Yayınevi.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (2014, 7 Temmuz). Ahlak. https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/5253 adresinden 22 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 29(1), 51-64.

Ertemel, A.V. ve Aydın, G. (2018). Dijital ekonomide teknoloji bağımlılığı ve çözüm önerileri. Addicta: The Turkish Journal On Addictions, 5(4), 665-690.

Ertemel, A.V. ve Pektaş, G.Ö.E. (2018). Dijitalleşen dünyada tüketici davranışları açısından mobil teknoloji bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine nitel bir araştırma. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 18-34.

Gökel, Ö. (2020). Teknoloji bağımlılığının çeşitli yaş gruplarındaki çocuklara etkilere hakkındaki ebeveyn görüşleri. Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology, 2(1), 41-47.

Karadağ, E. ve Kılıç, B. (2019). Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerdeki teknoloji bağımlılığı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 11(1), 101-117.

Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınevi.

Koç, E. (2013). Bilim ve teknoloji çağında insan olma sorumluluğu (Etik bilinç). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 1-13.

Punch, K. F. (2011). Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar (Çev: D. Bayrak, H. Bader Arslan ve Z. Akyüz) (2. baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Süler, M. (2016). Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
Şimşek, A. (2021). Öğretim tasarımı. Ankara: Nobel Yayınevi.
Türk Dil Kurumu (TDK), (2022). Ahlak. https://sozluk.gov.tr/ adresinden 22 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.
Vikipedi (2022, 9 Nisan). Ahlak. https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahlak adresinden 22 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.
Vikipedi, (2022, 17 Nisan). Z kuşağı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Z_kuşağı adresinden 12 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
Yayla, A. (2005). Kant'ın ahlak eğitimi anlayışı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38(1), 73-86.
Yengin, D. (2019). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, 9(2), 130-144.
Yeşilay, (2022). Teknoloji bağımlılığı nedir? https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliligi adresinden 12 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.
Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
Yıldırım, S., Ergüzel, T.T. ve Sayar, G.H. (2019). Akıllı telefon bağımlılığı. Güncel Bağımlılık Araştırmaları, 3(1), 25-30.

Dijitalleşmenin Kök Değerlerimiz Üzerine Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

*Adnan YEŞİL

ÖZ

Dijitalleşmenin yaşam tarzlarımızın yanı sıra değerlerimizi de etkilediği görülmektedir. Dijitalleşmenin değerlerimiz üzerinde etkisinin olup olmadığı, etkisinin varsa olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğu, Milli Eğitim Bakanlığının 2018 programında yer alan kök değerlerin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) toplumda, okulda ve ailelerde hangilerinin daha olumsuz etkilendiğinin öğretmen gözlemleriyle belirlenmesi ve konu ile ilgili gerekli çözüm önerilerin sunulması bu bildirinin amacını oluşturmaktadır. Dijitalleşmenin kök değerlerimiz üzerine etkisine ilişkin öğretmen görüşlerini tespit edebilmek amacıyla, 2019-2020 öğretim yılında İzmir ili, Buca İlçesi Necip Fazıl Kısakürek İlkokulunda görev yapan 32 öğretmene bir anket uygulanmıştır.
Ankete katılan öğretmenlerin görüşleri değerlendirildiğinde, dijitalleşmenin değerlerimiz üzerinde etkili olduğu fakat bu etkinin daha çok olumsuz olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerin dijitalleşmenin değerlerimiz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin görüşlerinin araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmüştür. Her kök değerin toplumda, okulda ve ailede hangi düzeyde verildiği, bu değerlerin öğretilmesini nelerin etkilediği yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.
Kök değerlerin evrensel değerler olduğu, bu değerlerin yaşatılmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında toplumun her kesiminin birlikte hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kök değerlerin öğretilmesinde eğitimin önemli bir rol oynayacağı belirtilmiştir.
Eğitimde istenilen amaçların gerçekleşmesi için aile, okul, çocuğun çevresi, toplum, medya ve sosyal medyanın birlikte hareket etmesi gerekir. Bu birlikteliğin sağlanamaması durumunda ne aileler, ne çocuğun çevresi, ne toplum, ne de ülke istenilen düzeyde eğitimli bireyler yetiştiremeyecektir (Yeşil, 2020).
Dijitalleşmenin kök değerlerimiz üzerinde olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması ve bu değerlerin yaşatılması için öğretmenlerin ve ailelerin işbirliğine hazır olduğu görülmüştür. Devletin dijitalleşmenin değerlerimizi olumsuz etkileyen nedenlerin ortadan kaldırılmasına

yönelik gerekli yasal düzenlemeleri ve planlamaları yaparak tüm paydaşlarıyla birlikte hareket etmesi için öncülük yapması önerilir.
Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, yaşama etkileri, kök değerler

Teacher's Opınıons Related To The Effect Of Dıgıtalızatıon On Our Root Values

Adnan YEŞİL*

Abstract

It is seen that digitalization affects our values as well as our lifestyles. It was determined by teacher observations which ones were affected more negatively in society, schools and families that Whether digitalization has an impact on our values, is it positive or negative that the root values in the 2018 program of the Ministry of Education (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, helpfulness) and The aim of this paper is to provide the necessary solution suggestions on the subject. To be able to determine the opinions of teachers about the effect of digitalization on our root values a questionnaire was applied to 32 teachers in Necip Fazıl Kısakürek Primary School in Buca District of Izmir province in 2019-2020 academic year.

When the opinions of the teachers participating in the survey are evaluated, it was stated that it has effect on our values of digitization but this effect is mostly negative. Teacher's opinions related to the effect of digitalization on our root values whether positive or negative way showed similarities with the research results. The level of giving each root value in society, school and familiy, and what affects teaching these values are compared with the results of the research conducted.

Since the root values are universal values, it was emphasized that every part of the society should act together to keep these values alive and hand it down from generation to generation. It is stated that education will play an important role in teaching root values.

In order to achieve the desired goals in education, family, school, child's environment, society, media and social media should act together. If this union cannot be achieved, neither families, the child's environment, society nor the country will be able to raise educated individuals at the desired level (Yeşil,2020).

It has been observed that teachers and families are ready for cooperation in order to eliminate the negative effects of digitalization on our root values and to keep these values alive. It is recommended that the government pioneer should act with all stakeholders by making the necessary legal arrangements and plans to eliminate the causes that negatively affect our values of digitalization.

Keywords: Digitization, life effects, root values

Teletıp Uygulamalarını Bekleyen Güçlükler

*Dr.Hüseyin ABUHANOĞLU

ÖZ

1905 yılında telefon hatları üzerinden ilk elektrokardiyografi iletiminin sağlanması ile başlatılabilecek teletıp tarihi, 1969 yılında ARPA internet olarak adlandırılan ilk internet ağının kurulması ile hızlanmıştır. 2000'li yılların başından itibaren ise hastane kullanım oranlarının düşürülerek sağlık hizmeti sunum maliyetlerinin kontrol altına alınması, sağlığa eşit erişim imkânı, hasta ve yaralılara süratle ulaşılması, özellikle kırsal olmak üzere daha geniş coğrafi alanlara sağlık hizmetlerinin ulaştırılması, devam eden tedavilerin ve yeni gelişmelerin takibi, hasta verilerine hızlı ulaşım ve etkili karar verme amacıyla; teknolojideki gelişmelere paralel olarak teletıp hayatımızdaki yerini almıştır. Kurumsal teletıp yatırımlarına ilave olarak, kişisel kol saatleri, cep telefonları ve diğer teknolojik araçlar teletıp yatırımlarını her geçen gün artırmaktadır. Öyleki; 2022 yılında teletıp yatırımlarının 87.8 Milyar ABD Dolarından, 2027

yılında 285.7 Milyar ABD Dolarına çıkması öngörülmektedir. Derleme niteliğinde hazırlanan bu makaleyle, teletıp önündeki zorluklara sistematik bir bakış açısı sunabilmek amaçlanmıştır. Hasta ve doktorun eş zamanlı olarak görüşebilmesi, ortaya çıkan büyük verinin fiziksel olarak saklanması, bilgi güvenliği ve analizi, öncelikle kırsal olmak üzere geniş coğrafi alanlara yönelik yapılacak teknolojik altı yapı yatırımlarına bağlı maliyetlerin yüksekliği, teletıp sistemlerinin bakım, idame ve beklenmeyen sorunların aşılması karşısındaki teknik yetersizlikler, hekimlik mesleğinin altın standartı olan yüz yüze görüşmeden uzaklaşılması nedeniyle bilgi kalitesi, hasta tarafından algılanan memnuniyet, güven ve doktor tarafından algılanan mesleki tatmindeki düşüklükler, hukuksal ve bürokratik kolaylaştırıcıların olmaması, etik ilkelerin sınırlayıcılıkları, özellikle yaşlı hastaların teletıp uygulamalarını benimsemedeki dirençleri, kolay ulaşım nedeniyle karşılaşılacak aşırı başvuru, yoğun kullanım ve triyajda karşılaşılacak güçlükler, doktorların ve sağlık çalışanlarının sürekli eğitimi, sağlık sigortaların teletıbbı geri ödeme sistemine dahil etmemesi, teletıp hizmeti sonucunda doktor ve sağlık çalışanlarına ödenecek ücretlerdeki belirsizlik gibi engeller teletıp uygulamalarının ulaşılabilirliğine, kullanılabilirliğine ve sürdürülebilirliğine yönelik zorluklar olarak önümüze çıkmaktadır.

Challenges For Telemedıcıne Applıcatıons

Dr.Hüseyin ABUHANOĞLU

Abstract

The history of telemedicine, which could be started with the first Electrocardiography transmission over telephone lines in 1905, accelerated with the establishment of the first internet network called the ARPA Internet in 1969. Since the beginning of the 2000s, the use of hospitals has been reduced and the costs of providing health care services are under control, equal access to health, rapid access to the sick and injured, delivery of health services to wider geographical areas, especially rural areas, follow-up of ongoing treatments and new developments, for the purpose of rapid access to patient data and effective decision making; In parallel with the developments in technology, telemedicine has taken its place in our lives. In addition to corporate telemedicine investments, personal wrist watches, mobile phones and other technological tools increase telemedicine investments day by day. So; Telemedicine investments are expected to increase from 87.8 Billion USD in 2022 to 285.7 Billion USD in 2027. With this compilation article, it is aimed to present a systematic perspective on the difficulties in front of telemedicine. Technical inadequacies for the simultaneous meeting of the patient and the doctor, physical storage of the emerging big data, information security and analysis, high costs due to technological infrastructure investments to be made for large geographical areas, primarily rural, maintenance, maintenance and overcoming unexpected problems of telemedicine systems. Due to the move away from face-to-face meeting, which is the gold standard of the medical profession, the quality of information, the satisfaction perceived by the patient, the low level of trust and professional satisfaction perceived by the doctor, the absence of legal and bureaucratic facilitators, the limitations of ethical principles, especially the resistance of elderly patients to adopt telemedicine, the extremes to be encountered due to easy access. Application, intensive use and difficulties to be encountered in triage, continuous training of doctors and health workers, health insurances not including telemedicine in the reimbursement system, telemedicine service as a result of doctors and health workers obstacles such as the uncertainty in the wages to be paid to the health workers stand out as challenges to the accessibility, usability and sustainability of telemedicine.

Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

*Suat ÇAPUK
*Kübra AKKAYA

ÖZ

Teknolojik gelişmelerle bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) eğitimde yer almaya başlamıştır. Bu teknolojilerin en etkili kullanım alanlarından birisi de uzaktan öğretim olmuştur. Dünyada birçok üniversite uzun süreden beri lisans, lisansüstü ve sertifika programlarını bu teknolojileri kullanarak uzaktan sunmaktadırlar. Ülkemizde ise uzaktan eğitimin BİT kullanılarak geniş kitlelere sunulması 2019-2020 eğitim öğretim yılında meydana gelen Covid 19 pandemi sürecinde bir zorunluluk haline gelmiş ve tüm eğitim kurumları uzaktan öğretim sistemine geçmiştir. Uzaktan eğitim yapan kurumların, hedef kitlelerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi hem kurumun uzaktan öğretim vizyonunun belirlenmesi hem de bu konuda yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada, pandemi döneminde uzaktan eğitim gören üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, Kışla (2016) tarafından geliştirilen "Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" ve "7 maddelik Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veriler, bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden Google Forms üzerinden ölçek ve kişisel bilgi formunu dolduran 339 öğrenciden elde edilmiştir. Elde edilen verilerin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek amacı ile bağımsız gruplar açısından verilerin normalliği incelenmiştir. Bu nedenle her bir bağımsız değişken için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları, çarpıklık-basıklık katsayıları, mod-medyan- aritmetik ortalama değerleri ve histogram grafikleri incelenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından hem kadın hem erkekler de Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre kadınlar için $p<0.05$, erkekler için ise $p>0,05$ olarak hesaplanmıştır. Kadınların ölçek puanlarının dağılımı normal dağılıma uymadığı için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, erkeklerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğu söylenebilir ($z=-4,382$, $p = 0,000$). Ayrıca, üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından uzaktan eğitime ilişkin puan sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir (= 3.050, $p>0.05$). Yaş ile uzaktan eğitime ilişkin tutum arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif korelasyon olduğu görülmektedir. Benzer ilişki aile geliri ile uzaktan eğitime ilişkin tutum arasında görülmektedir. Ancak not ortalaması ile uzaktan eğitime ilişkin tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Anahtar Kelimeler: Uzaktan öğretim, Çevrimiçi öğrenme, Tutum ölçeği, İnternet destekli eğitim

Investıgatıon Of The Unıversıty Students' Attıtudes Towards Dıstance Learnıng In Terms Of Dıfferent Varıables

*Suat ÇAPUK
*Kübra AKKAYA

Abstract

Information and communication technologies (ICT) have started to take place in education with the technological developments. One of the most effective usage areas of these technologies has been distance learning. World-renowned universities and some educational institutions organize certificate and education programs for undergraduate and graduate level through distance learning or online learning for a long time. In our country, distance learning has gained importance by the masses in 2019-2020 academic year during the Covid 19 pandemic process, and all the educational institutions had to switch to the distance learning system. Examining the attitudes of distance learning institutions towards the

distance education of the target audiences is of great importance both in terms of determining the vision of the distance education and as a resource for the studies to be carried out on this subject. In this study, it was aimed to investigate the attitudes of university students who experienced distance learning during the pandemic period towards distance learning in terms of different variables. In the research, "Attitude Scale for Distance Education" developed by Kışla (2016) and "Personal Information Form with 7 items" were used. The data were obtained from 339 students studying at a state university, who filled out the scale and personal information form via Google Forms. In order to determine whether the obtained data fit the normal distribution, the normality of the data was analyzed in terms of independent groups. Thus, Kolmogorov- Smirnov test results, coefficients of skewness and kurtosis, mode- median and arithmetic mean values and histogram graphs were examined for each independent variable. In terms of gender variable, p value was calculated as $p<0.05$ for females and $p>0,05$ for males according to Kolmogorov-Smirnov test of normality results. Since the females' scale scores didn't show normal distribution, Mann Whitney U test, which is the one of non- parametric test, was carried out. According to the findings, it can be said that the attitudes of males towards distance learning are higher than those of the females ($z=-4,382$, $p = 0,000$). Besides, it was determined that there was no significant difference between the mean scores of the university students with respect to distance learning and grade levels ($\chi^2= 3.050$, $p>0.05$). The results show a low-level positive correlation between students' attitudes towards distance learning and their age. A similar relationship was observed between students' attitudes towards distance learning and family income. However, no significant relationship was found between the grade point average (GPA) and students' attitudes towards distance learning.
Keywords: Distance learning, e-learning, online learning, attitude scale, computer-supported education

GİRİŞ

Teknolojideki gelişmeler ve günümüz internet uygulamalarına ulaşımdaki kolaylık sebebiyle karşımıza elverişli bir öğrenme ortamı olan uzaktan eğitim çıkmaktadır. Khan (2001, 5), uzaktan eğitimi internet tabanlı öğrenme olarak tanımlamakta ve bu eğitim sisteminin internet içerikleriyle hazırlanmış öğrenci merkezli, interaktif ve yenilikçi bir platform olduğunu belirmiştir. Uzaktan eğitim, e-öğrenme ve internet tabanlı öğrenme gibi farklı isimler alabilir. Uzaktan eğitim modeli okula devam edemeyen, fiziksel açıdan elverişsiz bölgelerde öğretmen ve eğitimden yoksun olan, ve okula devam etmesine engel olacak rahatsızlıkları bulunan öğrenciler için kullanılan bir eğitim modelidir. Ancak daha sonra yaşam boyu öğrenme anlayışı sebebiyle kişisel gelişime olan ilgi artmış ve uzaktan eğitim ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bunlara ek olarak, kalabalık sınıflar ve çalışma hayatının bireylerden kendilerini yenilemesini istemesi uzaktan eğitime olan ihtiyacı artırmıştır (Ateş ve Altun, 2008). Horzum (2003) ise, uzaktan eğitimi zaman ve mekan kısıtlaması olmadan, ders materyallerinin ve iletişimin teknoloji ile eğitimin bütünlüğünü sağlamak için kullanılan bir model olarak tanımlamaktadır. Klimov (2012), teknolojinin eğitim ve öğretim ortamlarına öğrencilerin seviye, öğrenme stilleri ve ilgi alanlarına göre hazırlandığında gayet olumlu sonuçlar alındığını belirtmiştir. Govindasamy (2001), çevrimiçi öğrenmeyi 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan eğitimdeki teknolojik bir gelişme olduğunu, ve birçok eğitim kurumu ve okulun küresel olarak eğitim imkanlarını geliştirmek ve çeşitlendirmek için çevrimiçi ve uzaktan eğitimi benimsediklerini belirtmiştir. Uzaktan eğitim ya da e-öğrenme içinde bulunduğumuz ve tüm dünyayı etkileyen pandemi ve karantina döneminde tekrardan önem kazanmıştır. Bütün üniversiteler ve eğitim kurumları eğitimlerini internet üzerinden uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirmişlerdir. Uzaktan eğitim kurumlar için birçok olanak sunmasına rağmen zorlukları da bulunmaktadır (Mehrotra, et al., 2001).İlk ortaya çıktığı zamandan beri uzaktan eğitim çeşitli araştırmalara

konu olmuştur. Birçok çalışma uzaktan eğitimin önemi ve etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan bu çalışmalarda da geleneksel eğitim ve uzaktan eğitim öğrenim çıktıları arasında büyük bir fark bulunmamıştır (İsmaili,2021).

Işık ve Karakış (2010), Gazi Üniversitesi yüksek lisans öğrencilerinin internet tabanlı uzaktan karşı tutumlarını belirlemek için yaptıkları çalışmada uzaktan eğitime karşı genel olumlu bir yaklaşım olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla uzaktan eğitime daha olumlu yaklaştığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler, uzaktan eğitimde geleneksel öğretime kıyasla kendilerini daha rahat hissettiklerini ve uzaktan eğitimin daha verimli geçtiğini belirtmişlerdir. Ancak, çoğu internet tabanlı dersleri dinlerken sıkıldıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın ilerdeki yüksek lisans uzaktan eğitim yaklaşımlarında faydalı olacağı belirtilmiştir.

Haznedar (2012), üniversite öğrencilerinin bilgi işlem becerileri ve e-öğrenmeye karşı tutumlarını farklı değişkenler açısından incelediği araştırmasında, öğrencilerin e-öğrenmeye karşı tutumunu en fazla tercih ettikleri öğretim yöntemi belirlemekte olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin tercih ettikleri öğrenme yöntemi de öğrenme şekli ve BİT kullanma amaçlarından etkilenmektedir. Bu sebeple, e-öğrenme ortamlarının tasarımından önce öğrencilerin öğrenme yöntemlerinin ve öğrenme şekillerinin belirlenmesi önemli olduğunu dile getirmiştir.

Saroha (2014), lisansüstü ve lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını belirlemek için 30 öğrenci ile yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre uzaktan eğitime karşı daha olumlu bir tutum sergilediklerini belirtmiştir. Ayrıca, lisansüstü öğrencilerinin de lisans öğrencilerine göre uzaktan eğitime karşı daha pozitif bir tutum sergiledikleri saptanmıştır.

Barış (2015), Namık Kemal Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmasında, uzaktan eğitime yönelik tutumun genel olarak düşük olduğunu, fakat tutumun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Bunların dışında, internete sürekli ulaşımı ve mobil cihaz kullananların kullanmayanlara oranla uzaktan eğitime karşı tutum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sezer (2016), tıp fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarını belirlemek için yaptığı çalışmada uzaktan eğitime karşı tutumların nötr olduğunu belirtmiş ve çalışmanın ikinci aşamasında 17 öğrencinin katılımıyla uygulama üzerinden gerçekleştirdiği uzaktan eğitim gerçekleştirmiştir. Çalışmada, tutumların akademik başarı ve cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiğini saptamıştır.

Edwards (2018), okuma özyeterlilik, etnik köken ve yaşın üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye karşı tutumlarının yordayıcısı olup olmadığını korelasyonel desen kullanarak yaptığı araştırmasında, yaş ve etnik köken olmasa da okuma özyeterliliğinin çevrimiçi öğrenmeye karşı tutum üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmiştir.

Unger & Meiran (2020), korona sebebiyle zorunlu bir şekilde uzaktan eğitime geçmek zorunda kalan 82 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmasında, öğrencilerin uzaktan eğitime kendilerini hazır hissetmediklerini, uzaktan eğitimi geleneksel yüz yüze eğitimden farklı bulduklarını ve pandemi sebebiyle mezuniyet partisine katılamama açısından incelemiştir. Bu çalışmaya ek olarak, uzaktan eğitime devam eden öğrencilere üç hafta sonra tekrardan tek soruluk bir çalışma ile uzaktan eğitime yönelik tutumları sorulmuş ve ilk baştakine göre daha olumlu yaklaştıklarını belirtmiştir.

Bojovic et. Al, (2020), pandemi sebebiyle zorunlu bir şekilde geçilen uzaktan eğitime yönelik öğrencileri tutumlarını incelediği çalışmasında, gelecek nesiller için hibrid bir model kullanılmasına ve gerekli durumlarda öğrencilerin uzaktan eğitime olumlu bir tutum sergiledikleri sonucuna varmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Covid-19 Pandemi döneminde büyük ilgi çeken teknolojinin öğretim amaçlı kullanılması ve uzaktan eğitim konularına olan ilgi artmaktadır. Bu araştırmayla, üniversite öğrencilerinin hepsinin uzaktan eğitim ile öğrenim gördüğü bu dönemde öğrenci tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmayla, uzaktan eğitimine karşı tutumu etkileyen değişkenlerin belirlenmesi ve ilerde kullanılabilecek uzaktan eğitim platformlarının yapılandırılmasında faydalı olması amaçlanmaktadır.

PROBLEM VE ALT PROBLEMLER

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları farklı değişkenlere göre anlamlı bir fark gösterir mi?

Alt Problemler:

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile bilgisayara sahip olup olmamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile sosyo-ekonomik durumları (SED) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Üniversite öğrencilerin sınıf düzeyi ile uzaktan eğitime karşı tutumlarında anlamlı bir fark var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin akademik not ortalamaları ve uzaktan eğitime karşı tutumlarında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren örneklemi ve verilerin nasıl toplandığı üzerinde durulmaktadır.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma betimsel araştırma niteliğindedir. Araştırma yöntemi olarak tarama modeli benimsenmiştir. Bir grubun spesifik özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2019). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları var olan şekliyle belirlenmeye çalışılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bahar döneminde Covid 19 salgını sebebiyle uzaktan öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin tamamına e-posta yoluyla ölçek gönderilmiş ve araştırma ölçeği yanıtlayan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle örneklemin uygun örnekleme yoluyla belirlendiği söylenebilir (Büyüköztürk ve diğ., 2019, s.103).

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada Kışla (2016) "Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" ve 7 maddelik Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ön çalışmada ortaya çıkan 83 maddelik ölçek incelemeler sonucu 36 maddeye indirilmiş ve içerik geçerliliğinin sağlanması amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucu bir madde ölçekten çıkarılmıştır. Uzman görüşleri alındıktan sonra tutum ölçeği ön uygulama için hazır duruma gelmiştir. Ön uygulamada yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizi, SPSS 11.0 ile üzerinde temel bileşenler analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak ölçekteki tüm maddelerin tek bir faktöre yük verdiği görülmüştür. Faktör analizinden elde edilen bulgular, ölçeğin yapı geçerliliğinin göstergesi olarak yorumlanmıştır. Ölçeğin güvenirliliğinin tespiti için, araştırmacı tarafından, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE Bölümü öğrencilerinden rasgele seçilen 121 kişilik bir gruba veri toplama aracı uygulanmış ve güvenirlilik değeri 0,8918 olarak tespit edilmiştir. Uygulama sonuçlarına göre ölçeğin güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçekte yer alan 35 adet yargı cümlesinin

karşısındaki seçeneklerde "(1) Ke- sinlikle katılıyorum (2) Katılıyorum (3) Kararsızım (4) Katılmıyorum (5) Kesinlikle katılmıyorum" şeklinde derecelendirme yapılmıştır. Ölçeğin 1., 2., 4., 5., 9., 11., 14., 15., 16., 18., 19., 22., 23., 25., 26., 28., 29., 33. ve 34. Maddeleri düz maddelerdir ve en olumlu ifadeye yukarı- da belirtildiği gibi 5 puan, en olumsuz ifadeye 1 puan verilecek şekilde puanlanmışlardır. Ancak, 3., 6., 7., 8, 10., 12., 13., 17., 20., 21., 24., 27., 30., 31., 32. ve 35. maddeler ise ters maddelerdir ve En olumsuz ifadeye 5 puan, en olumlu ifadeye 1 puan verecek şekilde puanlanmışlardır (Kışla, 2016). Kişisel Bilgi Formu ölçekle beraber gönderilmiş ve cinsiyet, yaş, aile gelir düzeyi, bilgisayarı olup olmama, sınıf düzeyi ve öğretim programı maddelerini içermektedir. Veriler katılımcılara e-posta ve mesaj yoluyla Google forms formatında yollanmıştır.

VERİ ANALİZİ

Verilerin analizinde istatistik analiz programı kullanılmıştır. Verileri ilk önce z değerine çevrilip -3 ile +3 değerleri dışında kalan veriler silinmiştir. Silme işleminin amacı uç değerlerin istatistik sonuçlarına negatif etki etmemesidir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı belirlemek için Cronbach alfa ve testi yarılama katsayısı değeri hesaplanmıştır. Cronbach alfa değeri "1" e ne kadar yakın olursa, ölçmeler o oranda hatadan arınık olur. (Demircioğlu, 2007). Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.93'dır. Ölçeğin Cronbach alfa değerine göre yüksek derecede güvenilir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin Testi yarılama katsayısı değeri ise (split-half coefficient) 0.90'dır. Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediğini görmek için normallik testleri uygulanmıştır. Normallik testlerinde mod, medyan, aritmetik ortalama, çarpıklık, basıklık, histogram, Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmıştır. Mod, medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirine eşit veya çok yakın olmasına dikkat edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 değerleri arasında olmasına dikkat edilmiştir (Can, 2016). Normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Sınıf düzeyi ile bilgisayar bulundurma durumu değişkenleri için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Aile geliri ile not ortalaması değişkenleri için ise korelasyon kat sayısına bakılmıştır. Aile geliri ve not ortalaması normal dağılım sergilemediğinden Spearman korelasyon katsayısına dikkat edilmiştir.

Sonuçlar yorumlanırken, ölçüt olarak 0,05 anlamlılık düzeyi alınmıştır. Ayrıca araştırmada istatistiksel olarak anlamlı çıkan sonuçların etki büyüklüğü değerleri de hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü anlamlı farklılık gösteren değerlerin pratikteki standart sapma değerini göstermektedir (Cohen, 1988). Bu amaçla hesaplanan eta kare değerleri elde edilen bulgulara ait analizlerin pratikteki anlamlılığının yorumlanması amacıyla kullanılmıştır. Eta karenin alacağı 0,01 değeri küçük, 0,06 değeri orta ve 0,14 değeri geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Green ve Salkind, 2005, s.157).

BULGULAR

Araştırmada uzaktan eğitime yönelik değişkenler açısından ne derece yordayıp yordamadığına ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin tutum ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo1

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sira}$	$\sum_{sira}$	U	z	p	Etki büy.
	Kadın	242	155,24	37567,00				
	Erkek	97	206,84	20063,00	8164,000	-4,382	,000	0,013
	Toplam	339						

*p<0,05

Analiz sonuçlarına göre, erkeklerin puan sıra ortalamalarının kadınların puan sıra ortalamalarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak fazla olduğu belirlenmiştir (z=-4,382, p = 0,000). Dolayısıyla erkeklerin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğu söylenebilir. z değeri için etki büyüklüğü r = Z / √N formülüyle bulunur (r= - 4,382/ √339 = -0,013). Etki büyüklüğüne göre küçük etki olduğu söylenebilir (Cohen, 1988).

İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında sınıf düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı farkın bulunup bulunmadığını belirlemek için uygulanan Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 2'de bulunmaktadır.

Tablo 2

Sınıf düzeyi	N	Sıra ortalaması	sd	$\chi 2$	p	Eta
1.sınıf	67	161				
2.sınıf	108	153				
3.sınıf	86	163	3	1,1	0,8	0,003
4.sınıf	58	167				
Total	319					

Analiz sonuçları, üniversite öğrencilerinin uzak eğitime yönelik tutumlarında sınıf düzeyi açısından anlamlı fark olmadığını göstermektedir ($\chi 2$ (3) =1.1, p>0.05). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutum puanlarının birbirine yakın olduğu ve sınıf düzeylerine göre değişim göstermediği görülmektedir. Etki büyüklülüğü olarak Eta kare hesaplanmıştır. Eta karenin alacağı 0,01 değeri küçük, 0,06 değeri orta ve 0,14 değeri geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Green ve Salkind, 2005, s.157). Test sonucuna göre etki büyüklüğünün (Eta kare = 0,003) küçük etki büyüklüğünde olduğu görüşmüştür.

ÜÇÜNCÜALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında bilgisayar bulundurma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı farkın bulunup bulunmadığını belirlemek için uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 3 de bulunmaktadır.

Tablo 3
Analiz sonuçları, üniversite öğrencilerinin uzak eğitime yönelik tutumlarında bilgisayar

Bilgisayar bulundurma durumu	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P	Z	Eta
1	176	175	30731				
2	144	143	20630	10190	0,003	-3,00	0,03
Total	320						

bulundurma durumu açısından anlamlı fark olduğunu göstermektedir (U=10190, p<0.05). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutum puanlarının birbirinden farklı dağıldığı ve bilgisayar bulundurma durumuna göre değişim gösterdiği görülmektedir. Bilgisayar bulunduran üniversite öğrencilerinin uzak eğitime yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görünmektedir (ortanca1:175> ortanca2:143). Etki büyüklülüğü olarak Eta kare hesaplanmıştır. Eta karenin alacağı 0,01 değeri küçük, 0,06 değeri orta ve 0,14 değeri geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Green ve Salkind, 2005, s.157). Test sonucuna göre etki büyüklüğünün (Eta kare = 0,03) orta etki büyüklüğünde olduğu görüşmüştür.

DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile aile gelirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Spearman sıra farkları korelasyonu değerleri Tablo 4 de bulunmaktadır.

Tablo 4

Değişken	N	Ort.	ss	1.	2.
1.Aile geliri	306	3679	3041	-	0,11
2. Tutum	320	1,57	0,21	0,11	-

*p<0,05

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile aile gelirleri arasında istatistiksel olarak ilişkinin olup olmadığını belirlemek için uygulanan Spearman Sıra Farkları Korelasyon işlemi, uzaktan eğitim tutumları ile aile gelirleri arasında pozitif yönde anlamlı olmayan düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir (r=0,11, p=0,06)

BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile not ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için spearman sıra farkları korelasyonu değerleri Tablo 5 bulunmaktadır.

Tablo 5

Değişken	N	Ort.	ss	1.	2.
1.Not ortalaması	320	81,13	52,65	-	-0,03
2. Tutum	320	1,57	0,21	-0,03	-

*p<0,05

Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile not ortalamaları arasında ilişkinin olup olmadığını belirlemek için uygulanan Spearman Sıra Farkları Korelasyon işlemi, uzaktan eğitim tutumları ile not ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu göstermektedir (r=-0,03, p=0,6)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, not ortalaması, aile geliri ve bilgisayarı olup olmama durumlarına göre uzaktan eğitime yönelik tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet ve uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir fark olduğuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin kadınlara göre daha olumlu bir tutum gösterdiklerine ulaşılmıştır. Bu sonuçlar Ateş ve Altun (2008) çalışmalarıyla benzerlik gösterirken, Işık ve Karakış (2010) ve Saroha (2014) çalışmalarıyla uyuşmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, bilgisayara sahip olma olmama durumu ve uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, Barış(2015)'in çalışmasındaki mobil cihaz kullanmanın tutuma yönelik etkisi ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada, sınıf düzeyi ve uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sonuçların Saroha (2014)'nın çalışması ile uyuşmamaktadır.

Diğer değişkenlerden aile geliri ve yaş ile uzaktan eğitime yönelik tutum arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Ancak, not ortalaması ile uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

ÖNERİLER

Ülke genelinde uzaktan eğitime yönelik alt yapı ve eğitim çalışmalarına yer verilmelidir. Olası durumlarda, eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve uzaktan eğitime yönelik tutumları olumlaması açısından bu önemli bir adım olacaktır.

Ek olarak üniveristedeki bazı dersler uzaktan eğitim yoluyla yürütülerek bu tur uygulamalara yönelik öğrencilerde olumlu tutum geliştirilebilir.

Araştırma daha geniş yelpazede değişken türleri ile daha büyük gruplar üzerinde bu değişkenlerin tutuma etkilerine bakılarak tekrarlanabilir. Böylelikle daha bütüncül bir yaklaşım geliştirilebilir.

Nicel türdeki bu çalışma üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilecek görüşmeler yoluyla nitel olarak da yapılabilir ve böylelikle uzaktan eğitime yönelik tutumlardaki farklılıkların nedenleri de sorgulanabilir.

KAYNAKÇA

Ateş, A , Altun, E . (2008). Bilgisayar Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 28 (3) , 125-145. http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/issue/6746/90705

Barış, M.F. (2015). Üniversite öğrencilerinin uzaktan Oöğretime yönelik tutumlarının İncelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi örneği". Sakarya University Journal of Education. 5(2). 36-46.

Bojović, Ž., Bojović, P. D., Vujošević, D., & Šuh, J. (2020). Education in times of crisis: Rapid transition to distance learning. Computer Applications in Engineering Education, 28(6), 1467-1489.
Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2019). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem.
Edwards, F. R. (2018). The relationship between college student attitudes towards online learning based on reading self-efficacy, ethnicity, and age . (Doctorate Thesis). Virginia. Liberty University.
Govindasamy, T. (2001), "Successful implementation of e-Learning pedagogical considerations", The Internet and Higher Education, Vol. 4 Nos 3/4, pp. 287-299, available at: https://doi.org/10.1016/S1096- 7516(01)00071-9
Haznedar, Ö., Baran, B. (2012). Eğitim fakültesi öğrencileri için e-öğrenmeye yönelik genel bir tutum ölçeği geliştirme çalışmasi. eğitim teknolojisi kuram ve uygulama. 2(2), 42-59 . https://dergipark.org.tr/en/pub/etku/issue/6271/84225
Horzum, M. B. (2003). Sakarya üniversitesi eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının internet destekli eğitime yönelik düşünceleri. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 6. 246-262.
Holt, E.A., Young, C., Keetch, J., Larsen, S. and Mollner, B. (2015), "The greatest learning return on your pedagogical investment: alignment, assessment or in-class instruction?", PLoS One, Vol. 10 No. 9, pp. 1-19, available at: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0137446
Isik, Ali & Karakis, Rukiye & Güler, Gnan. (2010). Postgraduate students' attitudes toward distance learning (The case study of Gazi University). Procedia - Social and Behavioral Sciences.9. 218-222. 10.1016/j.sbspro.2010.12.139.
Ismaili, Y. (2021), "Evaluation of students' attitude toward distance learning during the pandemic (Covid-19): a case study of ELTE university", On the Horizon, Vol. 29 No. 1, pp. 17-30. https://doi.org/10.1108/OTH-09-2020-0032
Khan, B. H. (2001). Web based training. Educational Technology Publications
Kışla, T. (2016). Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği geliştirme çalışması. Ege Eğitim Dergisi, 17 (1), 258-271 https://toad.halileksi.net/olcek/uzaktan-egitime-yonelik-tutum-olcegi
Klimov, B.F. (2012), "ICT versus traditional approaches to teaching", Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol. 47, pp. 196-200, available at: https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.638
Saroha, R. (2014). Attitudes towards distance learning: A comparative study. International Journal of Information and Computation Technology, 4(3), 309-314.
Sezer, B. (2016). "Faculty of medicine students' attitudes towards electronic learning and their opinion for an example of distance learning application". Computers in Human Behavior. Vol: 55. 932-939.
Unger, S., & Meiran, W. R. (2020). Student attitudes towards online education during the COVID-19 viral outbreak of 2020: Distance learning in a time of social distance. International Journal of Technology in Education and Science, 4(4), 256-266.

Lise Öğrencilerinin (9-12. Sınıf) Analitik Düşünme Becerileri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

*Murat DEĞİRMENCİ
*Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

ÖZ
Bu araştırmada lise öğrencilerinin analitik düşünme becerileri ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Betimsel tarama modelinin kullanılacağı çalışmanın örneklemini ilgili ilde liselerde öğrenim gören tabakalı amaçsal örneklemeden seçilecek

yaklaşık 400 öğrenci oluşturacaktır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilecek Analitik Düşünme Becerisi Ölçeği ile Türkçeye uyarlaması yapılan Gregorc Öğrenme Stili Ölçeği kullanılacaktır. Araştırma verilerinin analizinde öğrencilerin analitik düşünme becerileri ile öğrenme stillerinin cinsiyete göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi, analitik düşünme becerileri ile öğrenme stillerinin okul türüne, sınıf düzeyine göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA, analitik düşünme beceriler ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin düzeyini belirlemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı kullanılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Analitik Düşünme, Öğrenme Stilleri, Beceri, Lise

Investıgatıon Of The Relatıonshıp Between Analytıcal Thınkıng Skılls And Learnıng Styles Of Hıgh School Students (Grade 9-12)

*Murat DEĞİRMENCİ
*Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

Abstract

In this study, it is aimed to examine the relationship between high school students' analytical thinking skills and learning styles. The sample of the study, in which the descriptive survey model will be used, will consist of approximately 400 students, who will be selected from the stratified purposive sampling, studying at high schools in the relevant province. In the study, the Analytical Thinking Skill Scale to be developed by the researcher and the Gregorc Learning Style Scale adapted to Turkish will be used. In the analysis of the research data, independent sample t-test was used to determine whether there was a significant difference between students' analytical thinking skills and learning styles according to gender, ANOVA to determine whether there was a significant difference between analytical thinking skills and learning styles according to school type and grade level, and analytical thinking skills and learning styles. Pearson correlation coefficient will be used to determine the level of relationship between.

Keywords: Analytical Thinking, Learning Styles, Skill, High School.

Dijital Sağlık Uygulamaları

*Arş. Gör. Esranur ÇEVİK YILDIZ
*Doç. Dr. Büşra CESUR

ÖZ

Dijital sağlık, sağlık hizmeti sunumunun verimliliğini artırmak ve bireylerin sağlığını iyileştirmek amacıyla dijital teknoloji ve sağlık bilgilerinin bütünleşmedir. Sağlık hizmetlerinin sunumunda verimli hizmeti amaçlayan dijital sağlık teknolojileri, gün geçtikçe yeni özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Telefonlar, giyilebilir cihazlar, mobil uygulamalar ve çeşitli izleme ile desteklenen mobil sağlık ile birlikte, elektronik sağlık kayıtları, tele tıp veya tele sağlık hizmetleri dijital sağlık teknolojisi denildiğinde akla gelmektedir. İnternetin etkin olduğu dünyamızda, dijital sağlık teknolojilerinin kullanımı sağlık hizmeti sunumunun özü haline gelmiştir. Yapılan çalışmalar, dijital sağlık teknolojisinin sağlık okuryazarlığını geliştirebileceğini, hastaların sağlık hizmetlerine katılımını artırabileceğini ve hastaların kendi sağlıklarını daha iyi yönetmelerine olanak tanıyabileceğini ortaya koymuştur.

Tele sağlık, uzun mesafeli klinik sağlık hizmetlerini, hasta ve profesyonel sağlıkla ilgili eğitimi, halk sağlığını ve sağlık yönetimini desteklemek için elektronik bilgi ve telekomünikasyon teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Teknolojiler arasında video konferans, depolama, akış ortamı ve kablolu ve kablosuz iletişimi sağlamada büyük bir öneme sahiptir. Tele sağlık günümüzde birçok alanda kullanılabilmektedir. Bu alanlardan biri de doğumdan sonraki süreç olabilir. Doğumdan sonra kadınlarda en sık görülen ruh sağlığı sorunlarından biri

doğum sonu depresyondur. Tedavi edilmez ya da yetersiz tedavi gerçekleşirse kadınlarda ciddi ve geri dönüşümü olmayan olumsuz yan etkiler kendini gösterebilmektedir. Bu kadar önemli bir sağlık sorununda sağlık kollarında çalışan tüm sağlık ekiplerinin tele sağlık uygulama yollarını bilip buna göre bakım vermede zorlanılan ve ulaşım sıkıntısı yaşayan kişilere daha iyi hizmet vermek amacıyla gelişen bu teknolojik sürece ayak uydurması kişilere verilen bakım kalitesini artıracağı gibi sağlıklı ailelerin ve sağlıklı nesiller yetişmesi için büyük öneme sahiptir.
Anahtar Kelimeler: Dijital Sağlık, Pospartum Dönem ve Telesağlık, Bakım, Telesağlık ve Önemi, Kadın Sağlığı.

Karabağ'ın kapanmayan cephesi: Propaganda

*Doç. Dr. Sefer DARICI
*Dr. İsmail DEMİRBAĞ

ÖZ

Tarih boyunca sebebine, kimler arasında olduğuna, büyüklüğüne, türüne bakılmaksızın savaşlarda değişmeyen tek bir silah vardır: Propaganda. Kullanılan yöntemler teknolojjiye bağlı olarak değişse de propaganda hala en etkili ve vazgeçilmez silahlardan biri olmaya devam ediyor. Propagandanın şiddeti arttıkça cepheler oluşuyor ve fiziki olarak savaş bitse de propaganda cephesi kapanmıyor. Yaklaşık 30 yıldır Ermenistan'ın işgali altında bulunan Karabağ'ın özgürleştirilmesi sürecinde de propaganda en şiddetli cephelerden biriydi ve hala kapanmadı. Yakın tarihli Karabağ savaşını ele alarak, haber içeriklerinde yer alan propagandaya ilişkin sosyobilişsel arka planı ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma deseninde ve bir durum çalışması olarak yürütülmüştür. Çatışmaların başladığı 27 Eylül 2020 tarihinden günümüze kadar medyaya yansıyan haberlerden 32'si amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile seçilerek içerik analizi yapılmıştır. İçerikler kodlanarak 4 ana temaya ulaşılmış ve bu temalar Teun van Dijk'in sosyobilişsel yaklaşımı çerçevesinde tartışılmıştır. Bulgular Karabağ savaşında haber içeriklerinde yer alan propaganda unsurlarının söylem-biliş-toplum üçgeninde derin köklerinin olduğunu göstermektedir.

Abstract

Throughout history, regardless of its cause, between whom, its size, and kind, there is only one weapon that does not change in wars: Propaganda. Although the methods used to change depending on technology, propaganda still remains one of the most effective and indispensable weapons. As the violence of propaganda increases, new fronts are formed and even though the war is physically over, the propaganda front does not close. Propaganda was one of the most violent fronts in the process of liberating Karabakh, which has been under the occupation of Armenia for nearly 30 years, and it still has not been closed. This study, which aims to reveal the socio-cognitive background regarding the propaganda in the news content by considering the recent Karabakh war, was conducted in a qualitative research design and as a case study. Content analysis was carried out by selecting 32 of the news that was reflected in the media from 27 September 2020, when the conflicts began, to the present day, with criterion sampling from purposive sampling methods. By coding the contents, 4 main themes were reached and these themes were discussed within the framework of Teun van Dijk's sociocognitive approach. The findings show that the propaganda elements in the news content of the Karabakh war have deep roots in the discourse-cognition-society triangle.

ÖZ

Okul Öncesi Hikaye Kitaplarındaki Çevre İle İlgili İfadelerin İncelenmesi

* Şule TETİKER
** Doç. Dr. Mustafa ERSOY
0-66 ay arasındaki çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olarak onları zihinsel, duygusal, bedensel ve sosyal yönden destekleyerek ilkokula hazırlamayı amaçlayan eğitim sürecine okul öncesi eğitimi denilmektedir. Gelişim ve öğrenmenin üst düzeyde olduğu bu dönemde çocuğun kişisel, yetenek ve hayata bakış açısı da büyük ölçüde şekillenmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitimin niteliği ne kadar iyi olursa çocukların gelişimleri de istenilen seviyelere ulaşabilir. Okul öncesi eğitimi sürecinde çocukların yüksek ilgi ile katıldıkları etkinliklerden birisi de hikâye kitaplarını dinlemek ve resimlerini incelemektir. Çocukların gelişimlerini sağlamak amacıyla seçilen nitelikli hikâyeler, onların gelişimlerini sağlamak için eğitsel bir araç olarak kullanılabilir. Ancak hikâye kitaplarının birçoğu bu nitelikleri karşılamaktan yoksun olması yönüyle öğretmenler ve aileler tarafından eleştirilmektedir. Bu çalışmada rastgele seçilen 249 hikâye kitabı çeşitli niteliklere sahip olup olmadıkları yönünden çevre bilinci temele alınarak belirlenen temalar çerçevesinde içerik analizine tabi tutulmuştur.

Examination of Environmental Expressions in Preschool Storybooks

* Şule TETİKER
** Doç. Dr. Mustafa ERSOY
Abstract

Pre-school education refers to the educational process aimed at supporting children aged 0-66 months in terms of mental, emotional, physical, and social development, in accordance with their developmental characteristics, in order to prepare them for primary school. During this period, when development and learning are at a high level, the child's personal, talent, and perspective on life are also shaped to a great extent. Therefore, the quality of pre-school education can reach the desired levels as long as it is good. One of the activities that children participate in with high interest during the pre-school education process is listening to and examining the pictures of storybooks. Quality storybooks selected to support children's development can be used as an educational tool. However, many storybooks are criticized by teachers and parents for lacking these qualities. In this study, 249 storybooks selected at random were subjected to content analysis within the themes determined based on environmental awareness, to determine whether they had various qualities.

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim programı Yüksek Lisans Öğrencisi
**Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Öğretmen Adaylarının Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği

*Eşref GÜLDEMİR

ÖZ

Hızla dijitalleşen Dünya'da bilgi ve iletişim teknolojilerinden özellikle internet tabanlı teknolojilerin çok farklı kullanım amaçları bulunmaktadır. E-posta gönderme, alma, internet üzerinden telefonla görüşme ya da video görüşmesi, sosyal medya üzerinden serbest profil oluşturma, mesaj gönderme, içerik paylaşma, çevrim içi haber okuma, mal ve hizmetlerle ilgili bilgi arama, e-sağlık hizmetlerinden yararlanma, web siteleri aracılığı ile görüş paylaşma, müzik dinleme, mal ve hizmet alış satışı, internet bankacılığı vb. internetin kişisel kullanım amaçlarından bazılarıdır. Bu kadar farklı amaçlarla kullanılan, insan hayatını bu kadar kolaylaştıran bu dijital teknolojinin yanlış kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan önemli bir problem ise dijital bağımlılıktır.

Bu çalışmada öğretmen adaylarının dijital bağımlılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. 2020-2021 eğitim öğretim yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde belirlenen 571 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri Dijital Bağımlılık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada elde edilecek nicel verilerin analizinde; Dijitanaliz Tekniğin kapsadığı istatistik paket programı (uygun betimsel ve kestirimsel istatistik içeren) kullanılmıştır. Algo-ritmik yapay zeka sistemi ile donatılan bu teknik elektronik ortamda gerçekleşecektir.
Anahtar Kelimeler: Dijital, Dijital bağımlılık, Öğretmen adayları.

ABSTRACT
In the rapidly digitalizing world, information and communication technologies, especially internet-based technologies, have very different uses. Sending and receiving e-mails, making phone calls or video calls over the internet, creating a free profile on social media, sending messages, sharing content, reading news online, searching for information about goods and services, using e-health services, via websites sharing opinions, listening to music, buying and selling goods and services, internet banking, etc. are some of the personal use purposes of the internet. An important problem that arises due to the misuse of this digital technology, which is used for so many different purposes and makes human life so much easier, is digital addiction. In this study, it was aimed to examine the digital addiction levels of teacher candidates. The universe of the research consists of teacher candidates studying at Sivas Cumhuriyet University Faculty of Education in the 2020-2021 academic year. 571 teacher candidates determined in Sivas Cumhuriyet University Faculty of Education in the 2020-2021 academic year constitute the sample of the study. The data of the study were collected using the Digital Addiction Scale. In the analysis of the quantitative data to be obtained in the study; A statistical package program (containing appropriate descriptive and predictive statistics) covered by the technique was used. Equipped with an algorithmic artificial intelligence system, this technique will take place in an electronic environment.
Keywords: Digital, Digital addiction, Pre-service teachers.

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim programı Yüksek Lisans Öğrencisi

Covid-19 Sürecindeki Dijital Temas Boyutunun İncelenmesi

*Kübra SANCAK

ÖZ
Teknolojinin hayatımıza girmesiyle birlikte birey ve toplum olarak değişim ve dönüşüm serüveninin bir parçası haline geldik. Son yıllarda bireysel, toplumsal ve sosyal yaşantılar yeni boyutlar kazanarak ivmesini arttırdı. Teknoloji kavramı genel ifadede yerini koruyarak alt kollara ayrıldı, günlük telaffuzda dahi yerini daha güncel kavramlara bırakmaya başladı; sosyal medya, dijital dünya, dijitalizm, sanalizm, dijital bağımlılık… gibi. Dilci (2019) çalışmasında, içinde bulunduğumuz çağı "Dijital Çağ" olarak adlandırmakta ve insanlık tarihinin bu denli hızlı bir değişim sürecini yaşamadığını vurgulamaktadır. Bu çalışmada Covid-19 sürecinin dijital temas boyutu etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada DİLCİ, 2019 tarafından hazırlanan ve "Dijitanaliz" olarak bilinen (Universal Journal of Educational Research 7(1): 32-39, 2019 tarihinde, DOI: 10.13189/ujer.2019.070105 numaralı http://www.hrpub.org adresinde geçerlilik ve güvenirlik çalışması tescillenerek yayınlanmış) nicel karakterli bir ölçek kullanılmaktadır. Veriler Dijitanaliz Ölçeği ile elde edilmektedir. Çalışmada yer alan 90 katılımcıdan elde edilen nicel verilerin analizinde; Dijitanaliz Tekniğin kapsadığı istatistik paket programı (uygun betimsel ve kestirimsel istatistik içeren) kullanılmaktadır. Algo-ritmik yapay zeka sistemi ile donatılan bu teknik elektronik ortamda gerçekleşecektir.
Anahtar Kelimeler: Covid-19, Dijital, Dijital temas.

ABSTRACT
With the introduction of technology into our lives, we have become a part of the adventure of change and transformation as individuals and as a society. In recent years, individual, social and social lives have gained new dimensions and accelerated. The concept of technology was divided into sub-branches, keeping its place in the general expression, and began to leave its place to more up-to-date concepts even in daily pronunciation; such as social media, digital world, digitalism, virtualism, digital addiction. In his study, Dilci (2019) calls the age we live in as the "Digital Age" and emphasizes that the history of humanity has not experienced such a rapid change process. In this study, it is aimed to examine the effects of the digital contact dimension of the Covid-19 process. In this study, the validity and reliability of the study, prepared by DILCI, 2019 and known as DIGITANALIZ (Universal Journal of Educational Research 7(1): 32-39, 2019, DOI: 10.13189/ujer.2019.070105 at http://www.hrpub.org) A scale with a quantitative character is used. Data are obtained with the Digital Analysis Scale. In the analysis of the quantitative data obtained from 90 participants in the study; A statistical package program (containing appropriate descriptive and predictive statistics) covered by the technique is used. Equipped with an algorithmic artificial intelligence system, this technique will take place in an electronic environment.
Keywords: Covid-19, Digital, Digital contact.

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

9 786258 321852

sonrag®
akademil

SONÇAG YAYINCILIK MATBAACILIK
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48
İskitler 06070 ANKARA
soncagyayincili_k@ ?'ail.com
www.so ncagyayı ncıl ık. com. tr